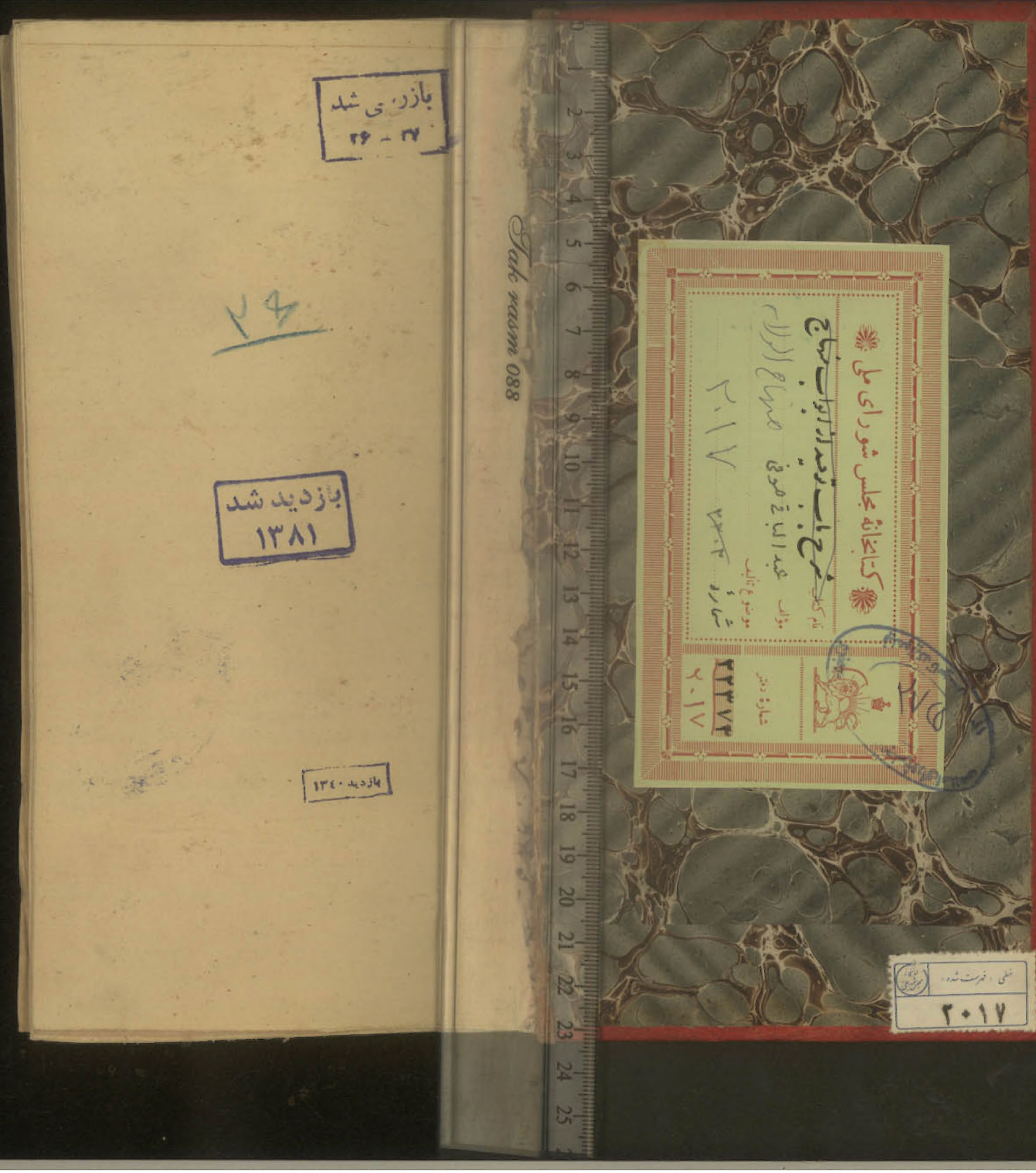

بازرسی شد
۲۶ - ۲۷
۲۶
بازدید شد
۱۳۸۱
بازدید ۱۳۴۰
Tak rasm 088
کتابخانهٔ مجلس شورای ملی
نام کتاب شرح باب توحید از ابواب منهاج
مؤلف عبدالباقی صوفی
موضوع تألیف
شمارهٔ ۲۰۱۷
شمارهٔ دفتر ۲۲۳۷۳
۲۰۱۷
خطی «فهرست شده»
۲۰۱۷

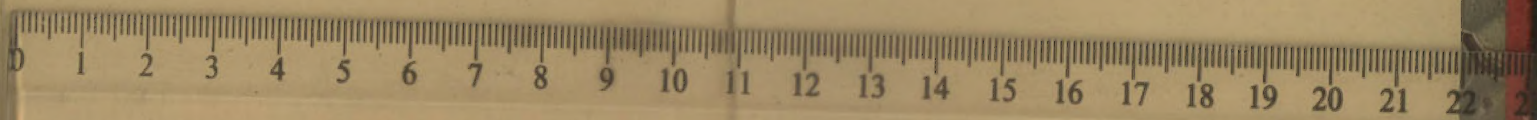

Tak rasm 088

مجلس شورای ملی

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمدك اللهم على ما استوى كافك على نوننا فبدا ما في اعياننا
لعيوننا انت الظاهر بكمالاتك من بطوننا ونحن كما كنا بطون
في اكنان كموننا رمزت بتركيب الكاف والنون في امر التكوين الى سر
مكتوم قد كلت في نيله الاوهام وحارت في [illegible] الفهوم كنيت بكاف
الخطاب عن وجودك الجواد وبنون التكلم عن اعياننا السائلة بلسان
[illegible] استعداد فقلت انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له [illegible]
[illegible] الوجود بالارادة الازلية على وفق سواله المكنون
[illegible] التكلم ما امركن ونحن القائلون ولكن كنت قبل مخاطبا
[illegible] بالامر قائلون وفي الحقيقة لا لسان الا
[illegible] حل ثناءك وعظم شانك وعلا برهانك
[illegible] في كل قيد واطلاق كما انك المقصود
[illegible] المستوعب كل حال ووصف و
[illegible] وانت الاول بطلب بروزك
[illegible] التكميل

[illegible] وكمال استجلا يعني شهود ذات
خويش را بحسب شئون خويش وسيجي ان استجلاء التام للذات
لا يحصل الا بالظهور في كل شان منها بحسبه ورؤيته [illegible] من حيث
ذلك الشان وبمقدار ما يقبله من اطلاقه وتعينه وخصوصيته

مراتب الوجود والمعرفة وما يلازمهما من اسمائك وصفاتك
وكل ذلك وسائل لحصول كمال الجلاء والاستجلاء اللذين هما عبارة
عن ظهور ذاتك ورؤيتك اياها في كل شان سبق في علمك
الذاتي ظهورك فيه متعينا بحسبه متنوعا بموجب حكمه ومذهبه
وليظهر كل فرد من افراد شئون مجموع الامر كله بصورة الجميع و
وصفه وحكمه بحيث يضاهي كل شان من الشئون الشان الكلي
الذي اخبرنا آنفا انه مفتاح مفاتيح الغيب وانت الاخر باشباه
حكم كل ظهور من ظهوراتك في مراتب مظهرياتك لتقييد كل تعين

من ظلمة الشك الى نور اليقين محمد خاتم النبيين و امام اولو
العزم من المرسلين شيدت باوليته اركانهم ونسخت باخريته
اديانهم وعلى حبيب حبيبك الفايز باقرب قرب منه بتقريبك
الحايز ارحب منزل بدنيه بترحيبك على المرتضى الذى جعلته مفتاح
باب رحمتك ومصباح نور حكمتك واوضحت به الدلالة و
ايدت بامداده الرسالة ووقعت بتاييده الضلالة وعلى آلهما
الطيبين وعترتهما الطاهرين وصحبهما المرضيين الذين
هم وسايط فيضان سترهما علينا وروابط وصول برهما الينا

غصون عبارات بليغش چون وصال دلبندان دلكشايست و
استعارات بديعش چون كلمات دلبران جان نواى نفحات كلزار
كلماتش مشام دلرا معطر ميدارد الا متعرضوا لها وتلويحات اسرار
اشاراتش ديدهٔ عقل دانور ميسازد الا متبصروا بها انكار ميعانى
اينقدر حلل مكلل الفاظ رشيق آراسته كحسناء متبرجة فى جلابيب
الحسن والنضارة در جلوه ناز ست وعرايس نكات دقيق بزيور
استعارات بديع پراسته كعذارى متبخترة فى اهاليب اللطف
والاشاق در تبختر واهتزاز حديقه بفصاحت جوابحش كفتى
مستمع زاز حديث در سفتى كرده از لعل و دركرات را بزكهر
دامن قيامت را كرده از بهر جان اهل هنر درج در يك سخن دو درج
كهر اداى دلربايى بيانش واسلوب عجيب دلفريب بنيانش كيم
الكلام مرآت المتكلم وصف عنوان اوست هر آينه مظهر عجايب
ومظهر غرايب است وبرهان قاطع بر صدق مدعا از دست
البيان السحر الكوفى متكلم صادق انا كلام الله الناطق از حضيض
بلاغت كسترى بر ذروهٔ شاهق سحر دورى عروج كرده لايل پايه
قدر بيانش برتر از انست من نميدانم كه اين نوع سخن را نام چيست
نميتوانم گفتن شايد كه بگويم چو صداى طوطى شكرخايش
وضع ليراست بانواى بليل وچو سراى انا ايمع در مهد فطرت
وما خلقت انا وعلى من نور واحد وشريك البنا نيت در سيم
بوادى مواطن ومعاهد ازل وسايرمشاهد در خلوت سراى

کان لی مع رسول الله مجلس سرّ هم مشهود است و هم مشاهد که یا علیّ
ما عرف الله الّا انا و انت و ما عرفنی الّا الله و انت و ما عرفک
الّا الله و انا و بقیه محرم او بوده کعبه جازا محرم او بوده سرّ یزدانرا
دُر منظوم مصطفی کانش لوح محفوظ پادشاهانش اول عالم
معانی بود لفظ او آب زندگانی بود ازکریبان بیانش هر نفس
بوی پیراهن یوسف جان می شنوم لولا ان تفندون و از شکرین
الفاظ دلاویزش طوطی روح را در قفص تن شکرشکن می یابم لولا
ان تکذبون بر نهال مقالش اغصان حروف ثمار معارف و اسرار
حکم گران بار است و از جریان زلال سلسبیل منابع الحکمة من قلبه
الی لسانه تجری عیونها الانهار تحت کل حرف من حروفه بحر من بحار
الاسرار و نهر من انهار الانوار من الفاظه عزایب الحکمة ملتقطة
و من کلماته عجایب المعرفة مستنبطة قال صلی الله علیه و آله
و علّم الحکمة علی عشرة اجزاء فاعطی علیّا تسعة و الناس جزءا
فاضلا و لهذا لم تزل بحار الحکمة تنفجر من صدره الذی ضمّ به بیدی
و قال ستمیر الیه ان هلهنا لعلوما جمّة لو وجدت حاملها
کوهی کش یا بر اندر ابحری صد هزاران کوه و دریا جوش جوش
شمه از محذورات سرّ آن کشش و عنایات ملکوتی حقایق حکمش
محرم نشین خاندان نبوة و ولایة و مورد سرادرد فاهل البیت
ادری بما فی البیت و علیّ بابها الا من طلبها فلیأت الباب و من
ابوابها بیت حکمت علی نبی علمی و بعثت را از علی بر ابوکتوبی

بوعلی مستفذ رات دست بکسل از شفای او که دستور شفاست
بای یکسو نه ز قانون ش که کانون شراست حکمة یثرب بر است
ای مردد دین خاک بر یونان فشان از درد دین و من یؤتی الحکمة
فقد اوتی خیرا کثیرا و ما یتعظ الا اولوا الالباب ایتا و اعطاء خیر کثیر که حق تعالی بر
عطیه حکمة مترتب داشته غیر اولی الالباب بر تلقی آن فایز نمیگردند
جه تذکر و فهم غوامض اسرار حکمة و مکنونات لباب معرفة خاصه
ایشانست اما قشریان علما که صاحب رسوم علومند از لباب
معرفت و حقیقت حکمة محرومند قشر بیان در قشر نازند و بوند
اهل لبار مغز ایمان برخوردند جه قواعد این حکمة از فوایدقانون
نامه الایمان ایمان و الحکمة یمانیه است نه از نتایج نقد بیانات
متوهمه فلسفه یونانیه بر قیاسات عقل یونانی نرسد کس بذوق
ایمانی بمیثرب کن طلب سرّ حکمة که شد غرقه ز موج بحر
افلاطون یونانی و یونانش این حکمة الشراقیانست نه حکمة
استدلالیان آنان که اپوتواشر الی کوکب دری صفوة و اصفیاء
آنا مصباح الهدی و مشکوة فیها نور المصطفی قلوب ایشان منور
بحکمة و زبور معرفة ملوب بحلی اعتدال کدرات انوار ایمانی جواهر
قرآن بایافت دفتر منسوخ یونانی بجهل کاباد است از علی جو
کنج دین کیانی صحیفه الله المصطفی فلسفی سرّ ذوالقرنین و ادریس
جمیان بر یکوفت خانه این راه بشیر ساخت کرکس پندار این راه اند

یکچشمان یونانی قانون شفا و نجات در اشارات شافیه علویات
و تنبیهات کافیه مرتضویه کراو مشرع و منبع عیون حکمت یثربیه
مصطفویه است علیهما الصلوة و التحیه جه کنوز رموز عبارات
و ذواهر جواهر اشاراتش هم لئالی لالا و درشاهوار کرانبهاست
از نفایس خزینه سلطان أنا مدینة العلم و علی بابها و عجایب
علومش اشنایان آن شهرانند که از باب مفتوح أنا الذی عنده
مفاتیح الغیب لا یعلمها بعد محمد غیری بیرون آمده اند کس
نشاند رفت بی در سوی شهر کس نیابد بی کلید از کنج بهر هیچ کس را
هیچ فتحی رو نداد تا نه بر رویش علی در برکشاد هیچ ره رو راه را
پایان ندید تا نه آن ره را علی بر هم کشید و لهذا جمیع سلاطین
علم و عرفان و اساطین کشف و بیان مستفیضان و طایفان
حرم سرای مرتضوی و کدایان و قارعان باب مدینه علم مصطفوی
و کیل سان ما الحقیقة کویان پرسان و جویان ای جرعه نوش
درویش تو سرها نهاده پیش تو جمله شاهان ترا ی تو ثناها مرا
سزا ای صبر بخش زاهدان اخلاص بخش عاشقان وی کلستان
عارفان در وقت بسط و ارتقا قال علی علیه السلام سلونی قبل
تفقدونی از من بطلید هر چه بخواهید یا منبع الاحسان بحر
الغفرانی اینک عطشانا خدایی بقطره کی کنار دشت لب یاد
جوانمردی کرا و قطره کیست زدریای عطایش کو تراست یا علی بس
عاجزو درمانده ام فریاد رس ای که لطفت بینوایان جهان را

یاورست باز وی خیبر کشا بکشای شاها از کرم ز انکه کید نفس
شیطان جون حصار خیبر است مصباح معانی بدیع در زجاجه
الفاظ بلیغش کانها کوکب دری از شجره مبارکه أنا فرع من
فروع الزیتونة و تنذیل من قنادیل النبوة متوقد و افروخته
و لهذا لولؤ غسله تاروصف آنست و نور علی نور نعت آن
لیکن اگرچه شان نور ظهورست اما ستر مکنوم است و ستور از
نظر و اندیشنا محرمان محروم یهدی الله لنوره من یشاء آجرخا
حورا، معارفش از اشعه نور ازهر أنا کالشمس و علی کالقمر لامع
و درخشنده است و عذار عذرا، عوارفش از صبح صباحت جبین
مبین أنا وجه الله فی السموات و الأرضین ساطع و تابنده
مهر آن رویست و رخها سایه اش عرش آن رویست و روها بایه اش
در غبغبهای حروفش دقایق اسرار کنت مع الأنبیاء سر المصنوعات
و بر شکوفهای کلماتش لوایح انوار و أنت معی جهرا مظهر و حیار
محو یانش هم شقایق حقایق دسته و نرگس و نسرین یمین الیقین
شکفته و زاکره سیرابی و نضارت و خرسبزی و طراوت از نم
چشمه علوم دینیه و معارف یقینیه شاه بدیهای لولاک لانطفاء
ما ازدادت یقینا دارد که منبع و مشرع فانبجست منه اثنا عشرة
عینا است کما قال علیه السلام أنا الحجر الذی تنبجس منها اثنا
عشرة عینا و از چشمه سار ولایت و ینبوع معرفت و هدایت عینا
یشرب بها عباد الله یفجرونها تفجیرا بر شارب اولیاء امت رقته

مراتب ایشان جریان دارد چون در آرد قدرة حق در مقال
یک سخن گوید بر قدر صد جبال قد علم کل اناس مشربهم ونعم
ما قال فی محاسن کلامه السید الرضی الشریف ذو الحسبین
رضی الدین محمد الموسوی قدس روحه العزیز فی مفتتح کتاب نهج
البلاغة الذی نحن بصدد الانتفاع منه اما کلامه فهو البحر
الذی لا یساجل والجم الذی لا یحافل لان کلامه علیه الصلوة و
السلام الکلام الذی علیه مسحة من العلم الالهی وفیه عبقة
من الکلام النبوی من عجایب البلاغة وغرایب الفصاحة و
جواهر الغریبة وثواقب الکلم الدینیة والدنیاویة اذ کان
مولانا امیر المومنین علیه السلام مشرع الفصاحة وموردها
ومنشاء البلاغة ومولدها ومنه علیه السلام ظهر مکنونها و
عنه اخذت قوانینها وعلی امثلته حذا کل قائل خطیب وبکلامه
استعار کل واعظ بلیغ ومن عجایبه علیه السلام التی انفرد بها
وامن المشارکة فیها ان کلامه الوارد فی الزهد والمواعظ و
التذکیر والزواجر اذا تامله المتامل وفکر فیه المفکر وخلع من
قلبه انه کلام مثله ممن عظم قدره ونفذ امره واحاط بالرقاب
ملکه لم یعترضه الشک فی انه من کلام من لا حظة له فی غیر
الزهادة ولا شغل له بغیر العبادة قد قبع فی کسر بیت او انقطع
فی سفح جبل لا یسمع الا حسه ولا یری الا نفسه ولا یکاد یوقن بانه
کلام من ینغمس فی الحرب مصلتا سیفه فیقط الرقاب ویجدل

الابطال ویعود به ینطف دما ویقطر مهجا وهو مع تلک الحال
زاهد الزهاد وبدل الابدال وهذه من فضایله العجیبة وخصایصه
اللطیفة التی جمع بها بین الاضداد والف بین الاشتات ثم
قال روح الله روحه رایت من بعد تسمیة هذا الکتاب نهج البلاغة
اذ کان یفتح للناظر فیه ابوابها ویقرب علیه طلابها وفیه
حاجة العالم والمتعلم وبغیة البلیغ والزاهد ما هو بلال
کل غلة وشفاء کل علة وجلاء کل شبهة ومن الله سبحانه استمد
التوفیق والعصمة ورایت کلامه علیه السلام یدور علی اقطاب
ثلثة اولها الخطب والاوامر وثانیها الکتب والرسائل
وثالثها الحکم والمواعظ ثم انتخب العبد الفقیر من هذه الابواب
الثلثة مقاصد علیة دثرة ومطالب سنیة جمة مترجما کلماته
فاتحا مغلقاته مفصلا مجملاته کاشفا دقایقه موضحا اسراره
وحقایقه وسمیته بمنهاج الولایة من کتاب نهج البلاغة لیکون
للطالبین والمحبین نزهة الانس وریحانا من خطیرة القدس
وبوبته اثنی عشر بابا الباب الاول فی تحمید الله تعالی
وتوحید ذاته واسمائه وصفاته العلی وبیان عجایب صنایعه
وتبیان غرایب بدایعه الباب الثانی فی نعت رسول الله
وآله ومناقب ما جاء به من نعوت القرآن واوصاف الاسلام
علیه وعلیهم الصلوة والسلام الباب الثالث فی شرف
العلم والهدی واوصاف اصناف العلماء الباب الرابع

في التقوى وصفات المتقين وشعار الاولياء والصالحين الباب
الخامس في طرايف الحكم ولطايف الامثال والاداب والشيم
الباب السادس في الوصايا والنصايح الشافيه والتذكير
والزواجر البالغة الباب السابع في الاعراض عن الدنيا الفانية
والاقبال على الاخرة الباقية الباب الثامن في مذمة الكبر والفخر
والحسد وتوبيخ المتكبرين المتفاخرين الباب التاسع في مذمة
الظلم والظالمين وكل من خالف الهدى والدين الباب العاشر
في قوانين العدالة والحكم والسياسة المدنية الباب الحادي
عشر في المعاد واحوال الموت والقبر واحوال الحشر والقيمة و
دخول الجنة والنار الباب الثاني عشر في الادعية وبالدعا ختم
الباب الاول في تحميد الله تعالى وتوحيد ذاته واثبات
وصفاته العلى وبيان عجايب صنايعه وتبيان غرايب بدايعه
قال السيد رضي الله عنه في افتتاح الكتاب العلى الالقاب
باب المختار من خطب مولانا امير المؤمنين عليه الصلوة والسلام
واوامره ويدخل في ذلك المختار من كلامه الجاري مجرى الخطب
من المقامات المحصورة والمواقف المذكورة والخطوب الواردة
في [illegible] عليه الصلوة والسلام يذكر فيها ابتداء خلق
السموات [illegible] خلق آدم عليه الصلوة والسلام قال
الشارح المعتزلي ابن ميثم رحمه الله لعلم ان هذه الخطبة
على [illegible] ترتيب طبيعي وفيها فصول الفصل

الاول في تصديرها بذكر الله تعالى والثناء عليه بما هو اهله
وذلك قوله عليه الصلوة والسلام الحمد لله سئل الامام
بن الامام بحر العوارف وفلك المعارف الذي نجوم علوم ارباب
الفهوم من مطالعه طالع وثمر من اذواق ارباب الحقايق من
مشارقه شارق وارث علوم انا علم صامت ومحمد علم ناطق
جعفر بن محمد الصادق عليهما وعلى آبائهما واولادهما الصلوة
والسلام والتحية والاكرام عن معنى الحمد لله قال معناه الشكر
لله وهو المنعم بجميع نعمائه على خلقه وقال عليه السلام من حمده
بصفاته كما وصف نفسه فقد حمده لان الحمد حامد ومحمود وذاك
فالحامد من الوحدانية والميم من الملك والدال من الديمومية فمن
عرفه بالوحدانية والملك والديمومية فقد عرفه وقال الواسطي
الناس في الحمد على ثلث درجات قالت العامة الحمد لله على
العادة وقالت الخاصة الحمد لله شكرا على اللذة وقال الائمة
الحمد لله الذي لم يرنا منزلة استقطعنا النعم عن شواهد
ما اشهدنا الحق من حقه شعر اجبت شكر انعام دايم ديدنا
[illegible] دان بانعام منعم ديدنا است ومعنى الحمد لله انت كل جميع
ثناها وستايش مرخداى [illegible] راست وجه محامد [illegible]
مقامات خطابيه متبادرا فاواستغراقيه [illegible]
مستفاد ان لامين الحمد لله مستلزم اختصاص جميع
افراد است بمعنى جميع محامد جاريه [illegible] ازل الازال

الى ابد الآباد مرهر محمود را برهر امر جميل ان فعم وغير آن من
الافعال الجميلة والاوصاف الجليلة مرخداى ستجمع جميع
اسماء سامية وصفات كماليه راست جه مولى هر نعت اكمل
جه بمظاهر از ديكرى رسد غير او نيست فما بكم من نعمة فمن
الله زيرا كه انتساب هر صفات ستوده وخصال محموده بس
هر شخص از اشخاص عالم بر سبيل مجاز است وفى الحقيقه انعكاس
انوار تجلى ذات وصفات الهيه است در مظاهر كونيه مرآة
خلق را چون آب دان صاف وزلال * واندر ان تابان صفات
ذو الجلال * علمشان وعدلشان ولطفشان * چون ستاره
چرخ در آب روان * پادشاهان مظهر شاهى حق * فاضلان
مرآت اكاى حق * خوبرويان آينه خوبى او * عشق ايشان عكس
مطلوبى او * ولهذا كفته اند كه معنى الحمد لله آنست كه عواقب
الثناء ترجع الى الله قال فى الفتوحات ومعنى بعواقب الثناء
ان كل ثناء يثنى به على كون من الاكوان دون الله فعاقبته
الى الله بطريقين الطريق الواحد ان الثناء على الكون
انما يكون بما هو عليه ذلك الكون من الصفات المحمودة او بما
يكون منه وعلى اى وجه كان فانه راجع الى الله اذ كان الله
هو الموجد لتلك الصفة ولذلك الفعل لا الكون فعاقبة
الثناء عادت الى الله والطريق الثانية ان ينظر العارف
فيرى ان وجود الممكنات المستفاد انما هو عين ظهور

الحق فيها فهو متعلق الثناء لا الاكوان وبعضى كفته اند كه معنى
الحمد لله آنست كه لا حامد لله الا الله يعنى حامدية مرخدايرا
وبس بجهة انكه محمودية او راست وبس ولهذا قال عليه السلام الذى
لا يبلغ مدحته القائلون يعنى آن خدايى كه هيچ دريابند بكنه سپاس
وستايش او نميرسد زيرا كه حمد عبارتست از ذكر جميل كه موجب اظهار
وصف جميلست وكمال اظهار آن از غير حق تعالى مستحيل الحصولست
قال صلى الله عليه واله وسلم انت كما اثنيت على نفسك زيرا كه
حقيقت ثنا اظهار صفات كمال است وفعلى اتمست از قولى
جه ثانيه تخلف از واقع در آن نيست وثناء حق تعالى بر نفس خود
بم توليت مثل قوله تعالى الحمد لله وبم فعليت وآن عبارتست از
بسط وجود فيما لا يحصى وظهور حق تعالى در مظاهر اسما وصفات
غير متناهيه مقتضى اظهار صفات كمال اوست بر دلالات تفصيليه
تفصيليه غير متناهيه فان كل ذرة من ذرات الوجود تدل عليها
برك درختان سبز در خداوند هوس هر ورقى دفتريست معرفت كردكا
ولا يتصور فى العبارات مثل هذه الدلالات قال فى الخطبة العبهية
شكر نفسه بنفسه باظهار عجايب صنايعه وغرايب بدايعه وفى
الفتوحات ينظر العارف فى موضع اللام من قوله لله فيرى ان الحامد
عين المحمود لا غيره فهو الحامد المحمود وينفى الحمد عن الكون فالكون
لا حامد ولا محمود فانا كونه غير حامد فقد بيناه لان الفعل لله واما
كونه غير محمود فانما يحمد المحمود بما هو له لا بما هو لغيره بكلا من توفى ودد

الحمد لله غير متناهية بالتفصيل ح
كل ذرة من ذرات الوجود تدل عليها ح

وفی النصوص فالکل لسانه الحق ناطقة بالثناء علی الحق ولذلک
قال الحمد لله ای الیه ترجع عوامب الثناء فهو المثنی والمثنی علیه
کوشش جمله جهان ذکر خویشتر نشوی بصد هزار زبان مدح خویش تر نشوی
ولا یحصی ثناء لعاذون الذی شیء هیچ محاسبی بتمامی ثنای او نرسد
چگونه احصاء آن تحقق پذیرد و حال انکه احصاء شی تقاضای
وصول بنهایت آن میکند ذهی نعمة کما ادراکت قاصر
کدشکر بیم تو دانی که گفت وایم قال تعالی وان تعدوا نعمة الله لا
تحصوها هر نقطه که در دایرهٔ قسمت اوست بر حاشیهٔ ماپن
نعمت اوست در سینهٔ نقطها که در بادیهٔ جهان
رحمت اوست ولا یودی حق احد المجتهدین یعنی هیچ سالک مجاهد حتی
وهیچ واصل مشاهد بتمام در طریق ادای حق او کما ینبغی نرسد
الذی لا یدرک بعد الهمم همت عزم جازم است و بعد همت علق اوست
بعلیات سورنده محقر است و لا ینال الفطن بغور الفطن بغور هر فطن
یعنی فطن غایص استعاره است از غوص اوهام ثاقبه در بحار غیب
وحقایق ای لا یدرک الغوص فی ذوات افهم البعید وان امعن فی
الطلب ولا ینال الفطن الغائص وان تعمق فی بحار العلم فی
الادب یعنی آنخدای که هر چند تخصص اندیشه در صفت وصف صاحب عزم
جازم باشد و سالک کند و طلب خواند که او را دریابد و هر چند فطنها
تیز بن در بحار تفکر و تدبرات غواصی کنند به درک او نایل نشوند
نوشته شد بدرالدین ابوالمعالی بن ... از مزارات این مقصود محقر
وغایة فطنها از مفاوضت این مراد مقصور و دقایق فهمها الاشاره
جناب جناب الاحساس والادراک یعجبهات ان تصل العقائد
بالذی نجعت اناملها قدری الافلاک بلکه در عین عظمت و کبریاء
وعزت و علا جنانست که غبار هیچ حادث و مصنوع از شوارع
عدم بدامن احدیت او متعلق نشود جهان و هر چه بعالم بیرون ماند
تو در پرده چنین پنهان بمانده ای در چشم جان نهان دیدار تو
کرشن عقل و خرد در کار تو عجز از آن همراه شد با معرفت
کوته و شرح آید وی در وصف ز آدم قطره را بو کریست
از آن یک قطره خلقی آفرید است در آن قطره بسی کودند نکرت
فرو ماندند سر گردان تقدیرت فرو شد عقلها در قطره آب
همه در قطره کشتند غرقاب هزاران تشنه زین وادی آمد
بدین در کبوا نرا نمد آیند ز عجز خویش سیکو بندگی باک
تو در معروف و عارف ما عرفناک وجود جمله ظل حضرت تست
همه آثار صنع و قدرت تست جهان بر نام تو و ز تو نشان نه
بتو پیوند عقل و تو جهان نه بر تا نخلست و پیوند از تو یافت
زانکه تقدیر خود وی نشانه ز تو نشان جز و نشانی کس نیافت
جاز جز جان نشانی کی کریم عقل در سودای او حیران بماند
جان ز عجز انگشت در دندان بماند جلیست جان در کار او سرگشته
دل بحکم خواری بخود آغشته فی مکن چندین تمنای تو تشنه
تا نگشاید کار چون در نایی ... در جلالت عقل ها پران و فرت خرد

عقل حیران گشت و جان بهوت شد الذی لیس لصفته حد محدود
آن خدای که نهایت صفات کمال او را فهم عقول جلال او را نهایتی
هست عقل و جان و دل محدود و خویش کی رسد بحد و جود
در وجود خویش واصفا او را صفتی در خور نیست لایق
هر مدح و هر نام مر نیست قوله علیه الصلوة والسلام ما عرفناک حق معرفتک
مثل قولهم شعر شاعر و بسا اندکی معنی ای لیس لصفته حد این باشد
که او را صفتی نیست تا حدی داشته باشد کقول العرب ولا ارى
الضب بها یجحر ای لا اضب بها فیجحر و بدین معنی است قوله
علیه الصلوة والسلام بعد ذلک و لا نعت موجود و صفت
او نعت موجود نخواهد هر کسی از نوع شناسی دادار
خود شناسی از نوای دانای راز جمله عالم بر تو پیدا عیان
و رزق دهد عالم نخوهم نشان و بیان آنکه حق تعالی منزه است
در قوله علیه الصلوة والسلام و کمال الاخلاص له نفی الصفات
عنه خواهد آمد و لا وقت معلوم و صفت او نیست که داخل
شود در وقت و شمار ندارد لقدسه تعالی عن احاطة الزمان
بل هو من الازل الی الابد نزد او یکسان است و در
معانی قحط و اعداد نیست و به عقل تجزیه و اثر راه نیست
و لا اجل معلوم و صفات او را مدتی معین نیست که بآن منعی
شود وجود حق جل و علا واجب کل یوم هو فی شان در حق
آلهت شیون و تجلیات است و حب آن شئون و تجلیات اما

وصفات کمال من الازل الی الابد الی ابد الابد من غیر انقطاع
و انفصال فطر الخلائق بقدرته رجوع فطرة کائنات به قبضه
قدرة او شروط بود دوام قدرت بتصرف اراده او مربوط
بیاورید خلایق را به یک اقتدار خویش قال المحقق القونوی ذکر
شیخنا رضی الله عنه جوابا عن الذین سالوه عن حقیقة العقل الاول
و کونه تم خلق فقال خلق من صفة القدرة لا من صفة غیرها و
لهذا جاء بالقلم لان القلم یضاف الی الید و الید صورة القدرة
از این جهت که ناچار است وجود عالم را از دو امر یکی اقتدار مشیت
حق تعالی و یکی دیگر قبول از جانب عالم و صفت وجود امشق
ساخت علیه الصلوة والسلام تم فطر و ایجاد خلایق را بصفت
قدرة وجود جمله مظاهر حضرت است همه آثار صنع و قدرت
کامل قدرت ظهور قدیر بصورة حادث کما قال الواسطی رحمة
الله علیه اظهاره الاشیاء ظهوره بها و باحکامها
دو فرا نیست ره در حضرت تو هر عالم تو بی و قدرت تو
بقدرت کامل بصور اعیان و حقایق عالم و آثار و احکام متخالفه
متکثره ظاهر شده جهان از تو پر و تو در جهان نه
همه در تو مکرر و تو در سیاقتی نه چنین در جهان مقدار موئی
که از آن نیست باردی تو زیرا همه باقی بثبت و بقا تو فنا
در دو جهان و بیرون جهان جود هر دو جهان یک کرم است
ترا با کار جهان کار چه کار آید یکی خواه و یکی خواه و بهیچ

یکی بین و یکی بیان و یکی کوری ایکیت این جمله جداخره جداول
ولی بینند راجشمیت انوله یکنند کرونده درج کشته بریان
بجلد ثن خطبه تو حید کویان حضرة امام علیه التحیة والسلام
در بیان ایجاد خلق عالم بلفظ فطر که معنی آن شق است استعاره
فرموده و اشارة کرده بشق ظلمة عدم شود بوجود لما قال صلی الله
علیه وآله وسلم خلق الله الخلق فی ظلمة فرش علیهم من نوره
جه خلق عبارتست از ظهور نور وجود حقیقی یعنی ذات الهی
در ظلمات عدم آباد اعیان و حقایق ممکنات و اعیان عبارت
از صور علمیه لما و صفات آلهیه بدیه علم حق تعالی الا نعال
ذاتیه لذاته و اسمائه و صفاته و این صور علمیه فایض است
ذات آلهیه به فیض اقدس و تجلی اول و هو فیض الهی نسمیه
فیض اقدس و فیض مقدس و باول حاصل میشود اعیان واستعدادات
اصلیه ایشان در علم و بثانی حاصل میشود ایشان در
خارج سع ذوات و مواد و توابعها کما اشار الیه فی القصوص بقوله
و ما بقی الا قابل و القابل لا یکون الا من فیضه الاقدس و فی
الحاشیة یعنی تجلی لذاته بذاته فعلم کمالات ذاته صفات الاعیان
الثابتة فی علمه و هی حقایق الصور الکونیة المسماة بالعالم
فعلی حسبها اوجد الصور الکونیة المجردة و المادیة فیکون ذلک
الاعیان الثابتة کالمادة لجمیع الکون و سر جرد بود اعیان
بر آنست که ظهور کند حق تعالی کتعین بوجود بصور ایشان

و این فطر و شق ظلمة عدم اعیانی است بنور ظهور او بصور
و احکام و آثار اعیان بس چون از جانب اعیان تعین و قبول
مظهریت ظهور حق تعالی در صور ایشان متحقق است و از جانب
حق تعالی افتدار بر این ظهور و اظهار متیقن و ما وجد الفعل
الا عن امرین عن اقتدار آلهی منسوب الیه ای الی الاحدیة
الکثرة من حیث الاسماء عن قبول من جانب العالم و صفة الوجود
کما مر تفصیله پس بقدرة کامله ظاهر شد به صور حقایق و
اعیان خلایق متصف باوصاف و احکام و آثار تعالی الله احسن
خلقه و معنی عرفت الله بجمع الضدین از اینجا سلط بتوان
کرد و الله ولی الافهام ای بظهور جمال نور مرآت کائنات
ما سوی جمیع صفات نور تجلی ذات هر جا که هست لمعه وی تواند
کرکیج صورت است دکر بیرهنه است چون ظاهر از نظاهر ذات خدا
ظاهر شد از ظهور تو عالم تر لالا اشباح این صور نسبت ارواح چون
ارواح قدسیه صورت اعیان یکتا هر صورتی بتعین خاصیت دون
خواست نقش غیر و نشان تعینات شکل تعلکنست در تعلقها
ای پرتو جمال تو جلال شکوه قاسم شد از تو اصل و مستاید ازل
هل من مزید بین تدان بر بلقیس و نشر الریاح بشر تحیته و نشر کرد
ریاح را بنسبط کردانید در تجاویف سطوح کون بسعت
رحمت خویش جهت ریاح سبب عظمت از برای بقاء انواع حیوانات
و نباتات و صلاح این جمیع موجودات آنرا حایل ساخت حجاب بر

آب جهة احياء ارض ميتة كقوله تعالى هُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ واستقراء كلام عرب دلالة ميكند بر استعمال لفظ رياح در رحمة و ريح در عذاب و قد يذكر بالعكس

سيدان ارضه زمين از تشديد زه آمد ستوده

فرو گفت برد نثريخ كوه توتيد بسا لغة و عداست يعني يخ كردن و يعني سيدان سيلان و حركات و سيدان ارضه بمعنى ارضه المايعة است پس صفت مقدم داشته بر موصوف از براى آنكه ذكر او اهم است جايز است در نصب حيال

قال تعالى وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ قال الشيخ في كتاب عقلة المستوفز في باب ذكر خلق الدنيا فاذا تمت الارض قرأت الملائكة سيد الارض وقد حصل لهم التعريف من الله بانها اصل لخلق يخلقون منها على بنا تختص بسكنا لا يمكن معها التصرف الا على ساكن فقال يا ربنا كيف استقرار عبادك على هذه الارض فابدى لهم تحليتها اصعقهم به وخلق من الاجزاء الغليظة المتراكمة الكثيفة الصاعدة من الارض الجبال فسكن سيد الارض وذهبت تلك الحركة التي لا يكون معها الاستقرار وطوق هذه الارض بجبل محيط بها وهي من صخرة خضراء وطوق برجية عظيمة اجتمع راهبان منها رايت من صعد هذا الجبل ومن بقايا هذه البرجية وكلمها كان من الابدال وهو من اصحاب الخطوة يقال له موسى السدراني

وكان مجهولا فسالت يوسف بن يخلف عن طول هذا الجبل فقال صليت الفجر في اسفله والعصر في اعلاه وانا من المشاة يعني من اشاع الخطوة حضرة امير عليه سلام الله الكبير دنيا نظر خلايق بوصفت استغراب ارض فرمودن بيان سايراركان وافلاك را شارت باصالت واوليت او وانكه او مرمى سهم قصد ايجادست ومضرب خيام خليفة الله

تاكه اجون بوتراب آمد پديد برفراز ذا بجم وافلاك سد
خاك كان شد زير وامن كرد وش لاجرم كردون بكردن كرد وش
كرد كوبر خيز از دامان شاه سر مزان سازند بينا يان راه
بود آدم را زآب وگل نقاب كامد ش كينيت نايز دبوتراب
طين آدم را دو ايام سرشت دست پرورد ولايت مي نوشت

قال عليه الصلوة والسلام وقد سمع رجلا يذم الدنيا ان الدنيا دار صدق لمن صدقها ودار عافية لمن فهم عنها ودار غنى لمن تزود منها ودار موعظة لمن اتعظ بها مسجد احباء الله ومصلى ملايكة الله ومهبط وحي الله ومتجر اولياء الله اكتسبوا فيها الرحمة وربحوا فيها الجنة قال الشيخ في الكتاب المذكور جعل هذه الارض محل اكثر المولدات والمقصود من بين سايرها الانسان وفيها يتزل الخليفة وعليها يتزل الامر الالهي

بيت اين جمله اسرار بدكر كون كه سرى آدم زخاك پرون
آدم خاك بيز پاك بود بي كل آدم كجا آدم الدبود بي

ولما كانت هي المقصودة لم تزل الكتب الالهية تذكرها فقال تعالى غير
موضع السموات والارض والسماء والارض وقال والسماء
وما بناها والارض وما طحاها وقال خلق الارض في يومين ثم
قال ثم استوى الى السماء وامثال ذلك من الآيات الدالة على
على ان الجنة هي المقصودة عشقها داريم با اين خاك
زانكه افتادست در نقد دلها كه چنين شاهي از و پيدا كنيم
كه هم او را بيش شيدا كنيم صد هزاران عاشق و معشوق زاد
در نهان و در مقر بهت و مراد كار ما اينست و كو دي آن
كه بكار ما نظار و ميل جان اين فضيلت تا كران اندر كران
كه نزايد پيش ازين كان نهيم زانكه دارد جمله شكل اخري
وز درون دارد صفاي او پديد ظاهر تر با باطن آكشته بخلد
باطن چون كوهر و ظاهر چو پوست زين ترش رو خلق صورتها كنيم
خلق پنهان تر و ابيدا كنيم زانكه ظاهر حال باطن رو بكات
در دو و نشر صد هزاران مشتهات بس عجب نر زند كو را بو بهاست
ليك احمد بر همه افزوده است صد زمين و آسمان خندان ز ما
كين چنين شاهي زما دور جست زاد ثم الكشف يعطي بانها هي التي تملك
اولا لانها مخلوقة قبل ساير الاكوان وقبل السموات وفيها آدم
في الجنة وعليها يحشر الناس غير ان نعوتها تتبدل قال تعالى يوم
تبدل الارض غير الارض والجنة بدلت كلها وخلقها من نقاء
نعالها من الزبرجد والمرجان والجوهر والذهب الا ترى الى

والفضة والزمرد والمسك والعنبر والكافور وما اشبه
ذلك واذا وقفت في الاخبار على ان سراكيب الجنة من ذهب وفضة
والمرجان وحورها وولدانها وجميع مايفيها فافهم من ذلك ما
فهمت انا آدم خلق من تراب ومن حمإ مسنون وانك مخلوق من
ماء مهين فهو تنبيه على الاصل وكما كانت الارض الجنة من حيث
ماذكرنا فيها ايضا ماذكرنا كل معدن خبيث للنار مثل الكبريت
والحديد والرصاص والنحاس والقير والقطران وكل ثمن
قد ورد تعبير الشارع فقال عن ابليس انه من قطران وهم نفايع
من حديد مصبوب في اذنه الآنك ويجعل لمن كان يحب لقاءه
رياء وهو المنافق قلوبهم طبقة النحاس وقد تبرأ من جهنم
بالبيت المقدس وبطن محسر الارض الملعونة وبالشجر الزقوم
وقسم هذه الارض وفصلها بين الجنة والنار فللنار منها خلق
وللجنة منها جزء آخر فيها من قبري وسبزي وروضة من رياض
الجنة الا انها تتبدل بالصفات جون علة غايي از وجود نيها
انسانست كه در سلسلة موجودات اول بالقصد وآخر بالاتحاد
زيرا كه مخلوقة على صورة الله است ومفطور على فطرة الله كما قال
تعالى اقم وجهك للدين حنيفا فطرة الله التي فطر الناس عليها
لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم بيار آن حضرت امام الحق
عرفان بعد از بيان ابداع وتكوين سموات وارضين ميفرمايد
اولى الذين معرفته يعني جون رياح وجزء ديگر از سطوح

کون منبسط گردانید و بنقش ساخت تا علوان سفل و خود ان
ظلمت و لطیف از کثیف متمیز شد و مضمون کانتا رتقا ففتقناها
جسم ابیوست و زمین را کره مولد و مهد ایشانست مرکز دوائر
افلاک ساخت تا از همه جهات محل فیض اقدس و مسجع آثار
و مطرح انعام انوار قرار گرفت در ملک بی نظیر ما نری فی خلق الرحمن من تفاوت
لای آدم محو در الا تدبید می بود آیا که هست این تره لای
جامع مجموع اسمای خدای از پی و اختلاف اسمها
سیفاید تیره خاک با صفا بس کدورتی اسمها جمع آمد
آن ترا کدرنک بر صورت مذوه لاجرم ارض الله الواسعه خواند
الله الجامعه مستقر اجساد و مستودع مکنونات انبا بط
و مرکبات از معادن و نبات و حیوان آشت و انسان بر جمله
از آن محیطست که بر کمال دین محصور است

تو پنداری که بر هم زده است این نگارخانه چین یا ایوان آذر
اگر نه بر پرستی دانند بدی کوشش اگر نه بر جستی کی یکشاید در جنان

فی الباب السابع من المقصد الثانی من خلق الاشیاء الی الاخر و فی
الثانی منه وجود الانسان الذی هو الخلیفة فی العالم و اما فی الفصل
الفصل الثانی فی ذکر ان المقصد الاول لما کان معرفة الله و عبادته التی
لها خلق العالم کله فما من شیء الا و هو یسبح بحمده و معنی المقصد
الاول و المقصد الثانی التعلق الارادی لا حدوث الارادة لان الارادة
فصفة تقتضی بذاتها اضافة الی المراد بها اذ تکاد یوصف شیء

جار الله العلامة فی تفسیر قوله تع الرحمن علم القرآن خلق الانسان
الایة عقد الله عز و جل الآیة بالقرآن یقدم اولی ما هو اسبق
تلاوة من غیره بالآیة و اصناف نعمائه و هی نعمة الدین فقدم
من نعمة الدین ما هو فی اعلی مراتبها و اقصی مراقیها و هو انقاذها
بالقرآن و تنزیله و تعلیمه لانه اعظم ما حبی الله ربقة و اعلاه رتبة
و احسنه فی ابواب الدین اثرا و هو سنام الکتب السماویة و
مصداقها و العیار علیها و اخذ کون خلق الانسان عن ذکره ثم
اتبعه ایاه لیعلم انما خلقه للدین علما

کردند بادین خواهی ببندند زندکی نادین خواهی مردنت
و لیعلم علما بوجیه کیف و ما خلق الانسان لاجله و کان القرآن
فی انشاء کان مقدما علیه و سابقا له جر احکام شریعة قانون
حفظ الصحة و شفای قلوبست آذ امراض عارضة طاریة از اخبر
انا نحن نزلنا الذکر

بشکن این بتهای نفس آذری جند باشی در مقام کافری
این مهار اشتران بگسل نه هم بگذر انکه اند وجود و اند عدم
در دین این دیر حیران مانده جرثقیل وجود بند گران مانده
از وجود خویش فانی شو دمے نادل دانش بیابد مرهمے
بر شکن بتها جواب هیدرین مانع نبود لعب الاقلین
ملک نبود و نی کردان خراب دعوی ابراهیم دین یکدمه
جد ایمان و ولایت و نبوت در دلت
ارکان اربعه کعبه دین است هر حکم شریعتی از من تست

که آن بر بستهٔ جان و تن تست هر چند آن حقیقت بهر تعین
که متعین میگردد و در هر مظهر که متجلی میشود بتقاضای انانیت
و منی میکند اما در نشاء انسانی که مرکبست از مرکز خاک که غایت
سفلست و محیط روح اضافی که نهایت علواست و بدین سبب
شامل جمیع مراتب کمالات و ظهورست از انانیت و منی در غایت
کمال بظهور پیوسته است جان بلندی داشت تن پستی خاک
مجتمع شد خاک پست و جان پاک چون بلندی پست با هم یار شد
آدمی اعجوبهٔ اسرار شد ظهور نیکویی در اعتدالست
عدالت جسم را اقصی کمالست مرکب چون شود مانند یک چیز
ز اجزا دور گردد فعل و تمیز بسیط الذات را مانند گردد
میان این و آن پیوند گردد نه پیوندی که از ترکیب اجزاست
که روح از وصف جسمیت مبراست چو آب و گل شود یکباره صافی
رسد از حق بدو روح اضافی چو یابد تسویه اجزاء ارکان
درو گیرد فروغ عالم جان چو از تعدیل گشت اجزا موافق
ز حسنش نفس گویا گشت عاشق نکاح معنوی افتاد در دین
جهان را نفس کلی داد کابین یعنی چون اجزاء ارکان بسبب کسر
و انکسار تعدیل و تسویه یافتند عدالت که عبارت از مساواة
و تناسب تام است که موسوم بحسن است در آن صورت و حدانی
بظهور پیوست و بواسطهٔ آن حسن نفس گویا یعنی نفس
ناطقهٔ انسانی که روح اضافی اشارت باوست عاشق آن صورت

تسویه و تناسب گشت و تعلق نمود چه تعلق روح با بدن تعلق
عاشق و معشوقست چون نفس ناطقهٔ مجرده بواسطهٔ مناسبت
عاشق آن تعدیل و تسویه که اجزاء ارکان را در صورت انسانی
واقع شده است گشت و متعلق فرمود که نکاح معنوی افتاد در دین
یعنی چون بواسطهٔ تعدیل و تسویه اجزاء ارکان تناسب و نسبت
مساواة که عبارت از حسن است در صورت انسانی بظهور پیوست
و نفس ناطقه بسبب آن حسن عاشق صورت با جمال و کمال
انسانی شد باجازت ولی مطلق که حقست میان روح و صورت
احسن انسانی نکاح معنوی که عبارت از عقد و تصرفست و
حقیقت نکاح صورتست در دین مبین ذلک الدین القیم
واقع شد قال تعالی فاقم وجهک للدین حنیفا فطرت الله
التی فطر الناس علیها لا تبدیل لخلق الله ذلک الدین القیم
یعنی این فطرة الله که ناس بر آن مفطور است دین مستقیم است
قال صلی الله علیه و آله و سلم یقول الله تعالی انی خلقت عبادی
حنفا فاجتالتهم الشیاطین عن دینهم و قال صلی الله علیه و
آله و سلم کل مولود یولد علی فطرة الاسلام یعنی توحید که
روح را حاصلست فابواه یهودانه و ینصرانه و یمجسانه یعنی
پدر و مادر نفس و طبع تغییر فطرة روحی میکنند و قوله تعالی
فاقم وجهک للدین حنیفا یعنی دین مستقیم اینست که میل
نکنی از فطرة روحی که توحیدست و از این جهت حکم شریعت بر

بسته جان و تن انسانست چه قانون طب با نبیاست در حفظ
صحت اعتدال و استقامت در دین وصیانت آن از عروض
انحراف و اعوجاج از طریق استقامت و اعتدال ناشی از
فساد و تقابل اجزا متخالف طبایع متباینه الاقتضا است
در میان جان و تن هم مخالف کی تواند شد بوجه متصف
کریت در خشم و شهوت میکند خشک و در فکر و بخوت میکشد
سودیت اندوه دارد و بر دوام حزنت و عنایت آرد مدام
هر چه از دم در کشید اند رون شد باید که کوشید الله
همچنان کز جار خصم مختلف شد دلت هم معتدل هم متصف
جانت را عشقی باید کم کرم ذکر و ارطب السانی نرم نرم
زهد خشکت باید و تقوی یبوست آمرودت باید از رد الیقین
تا کرم و خشک و سرد و تر بوی اعتدال آید بکوتر بوی
و از بحث حکم شریعت بر بسته جان و تن انسانست که آن
هیئت مجموعی جان و تن بود ی انسان مکلف بود ی و بجنید
دنیا و آخرت نسبت با نشأتین جان و تن انسانست و الا فلا
الوجود واحد بدانکه فیض جود تا نبدء نزول نماید از ما شا
که بحاق وسط نیز هد عروج صورت نمی بندد دکظهور رتب
هر یک از مظاهر لازمست وجود رتب کلیه بفعل آمد بعثت
و تکمیل نفوس و دعوت بمعاد صورت می بندد و وجود حاق
وسط که نهایت نزول و ابتدا عروج است مرتبه انسانیت

هر آینه احکام دینیه از اوامر و نواهی بر بسته تقیدو هیئة
اجتماعی انسانی باشد قال فی الکتاب مفاتح الغیب فالاول
ینزل من حقیقة الحقایق نزولا غیبیا یعنی امر الهی که بین شاله
بقوله تعالی یدبر الامر من السماء الی الارض و بقوله یتنزل
الامر بینهن تنزل میکند در مراتب استیداع از حضرت حقیقة
الحقایق که حقیقة جامعه انسانیه کامله است نزولا غیبیا حتی
بحقیقة غیبیة معنویة الی النفس الرحمانی المنعوت بالعماء ای
الی المرتبة الثانیة الالهیة ثم الی المرتبة العلمیة العقلیة ثم
الروحیة النفسیة هکذا الی العرش الی الکرسی الی السموات
الی العناصر الی المولدات تتصل بالانسان فاذا انتهی الامر
الی صورة الانسان انعطف من صورة الی الحقیقة الکمالیة
المختصة به السماة بحقیقة الحقایق و ذات کاملة و ائمة الحکم
الی حین اتمامها ما کنه العالم من علم و تبر فی خلقه یعنی چون
منتهی میشود امر بصورة انسان منعطف میگردد از صورة
انسان کامل در حال حیرة بعروج تجلی و انسلاخ از انصباغ
مراتب استیداعیه و تطورات باز بحقیقة کامله مختصه
بانسان عروجی بر عکس نزولی که نزولی بود و انصباغی بسد
چون نقطه آخر باول و در آنجا نه ملک گنجد نه مرسل
و این عروج تجلی و انسلاخ از انصباغ مراتب استیداعیه
الا آنانرا قابلیت دین است و اطاعة امر و جهاد الذین حنفا

فطرة الله و روح بران فطرة است و تغیر فطرة از بدنست
ذات جان را معنی بسیار هست لیک تا نقد تو گردد کار هست
هر معانی کان ترا در جان بود تا نپیوندد بتن پنهان بود
دولت دین گر میسر گرددت نقد تن با جان برابر گرددت
قال الراغب اعلم ان العقل لن یهتدی الا بالشرع والشرع لن
یتبین الا بالعقل فالعقل کالسراج والشرع کالزیت الذی یمده
فما لم یکن زیت لم یحصل السراج وما لم یکن سراج لم یضیء
الزیت فالشرع عقل من خارج والعقل شرع من داخل وهما
یتعاهدان بل یتحدان ولکون الشرع عقلا من الخارج سلب الله
اسم العقل من الکافر فی غیر موضع من القرآن ضم عمی فهم لا
یعقلون ولکون العقل شرعا من داخل قال فی صفة العقل
فطرة الله التی فطر الناس علیها لا تبدیل لخلق الله ذلک
الدین القیم فسمی العقل دینا ولکونهما متحدین قال نور علی نور
ای نور العقل ونور الشرع ثم قال یهدی الله لنوره من یشاء
فجعلهما نورا واحدا والحمد لله اولا وآخرا فلنرجع الی معنی
قوله علیه الصلوة والسلام اول الدین معرفته یعنی اصل
واساس دین معرفت حق تعالی است چه اول بنا بیت اساس
اوست روی ان النبی صلی الله علیه وآله وسلم قال ان دعامة
البیت اساسه ودعامة الدین المعرفة بالله والیقین والعقل
القامع فقلت بابی وامی ما العقل القامع قال صلی الله علیه و

آله وسلم الکف عن المعاصی والحرص علی طاعة الله تعالی
والالف واللام فی اول الدین للتعریف والعهد قال الشیخ
رضی الله عنه فی الفص الیعقوبی قال تع ووصی بها ابرهیم
بنیه ویعقوب یا بنی ان الله اصطفی لکم الدین فلا تموتن الا
وانتم مسلمون ای منقادون الیه وجاء الدین بالالف واللام
للتعریف والعهد فهو دین معلوم معروف از برای آنکه معهود
لابد است که معلوم مخاطب باشد وهو قوله تع ان الدین عند
الله الاسلام وهو ای الاسلام الانقیاد فالدین عبارة عن
انقیاده والذی من عند الله هو الشرع الذی انقدت الیه
یعنی حکم آلهی که عبد بان منقاد میشود پس فرق میان دین و
شرع آنست که دین از عبد است و شرع از حق فالدین الانقیاد
والناموس هو الذی شرعه الله فمن اتصف بالانقیاد لما شرعه
الله له فذلک الذی قام بالدین واقامه ای انشاه کما یقیم
الصلوة فالعبد هو المنشی للدین والحق هو الواضع للاحکام
والانقیاد عین فعلک فما سعدت الا ما کان منک چون دین
از فعل تو ظاهر میشود پس سعادت تو نیست الا بانچه از تو
حاصل می آید که آن انقیاد شرعست مرکب این بادیه دینست پس
حاصل این کار یقینست و بس فکما اثبت السعادة لک ما
کان فعلک کذلک ما اثبت الاسماء الالهیة الا افعاله یعنی
همچنانچه فعل تو اثبات اظهار سعادت تو کرد همچنین اظهار

نکرده است کمالات ذات آلهی را الا افعال او نه آن معنی که
افعال سبب اسماء است نیز اگر اسماء مبادی افعال است لیکن چون
حقایق اسماء آلهیه مختفیست از عالمین ظهور آن حاصل نمیشود
الا بآثار و افعال آلهی همچنانچه ظاهر نمیگردد سعادت و شقاوت
عبد الا بافعال او فبأثاره و سمی الهادی و بآثاره یحیت سعیدا
فاز بذلک الله منزلة اذا انعت الدین و انقدت الی بآثره عمل
نضارت روضه سعادت دارین از تربیت جنت سار ما معین
دین مبین است و سرسبزی نهال هدایت و اقبال در جهان
از شابعت شرایع سید المرسلین علیه و علی آله افضل صلوات
المصلین هر که در دین محمدی ثابت قدم باشد در دنیا و آخرت
و ارشد علیه سلام الله من لم یرد دین الله سبحانه فی ادیانه محضا
تحیر فی الامور و اضطربا ای ظلمانی جهان ریسمان چند بر اندیشه
برای پیوستن چند کس تا ملک سرمدی یابی دین نبی محمدی ابو
بوشیده نماند که در کلام اعجاز آیین باب مدینه علم اولین
و آخرین و موید بتائید رب العالمین امیر المؤمنین اول الدین معرفته
اشعارست بتصور موضوع علم باللهٔ بدلیل قوله علیه السلام
عقیب و کمال معرفته التصدیق به و چون علم الهی با تعریف که دانند
بانکه علمیست باحث از احوال وجود من حیث هو و من حیث
ظهوره فی المظاهر و غیرها پس موضوع او ذات حق تعالی است
که عین وجود حقیقیست و تر تعلق سخن موضوع علم آلهی منحصر

موجودات و تر قدما مستکمین ذات حق تعالی است
و ممکنات موزد متاخرین ایشان معلوم مطلقست بی بنا بر
آنکه بحث در علم آلهی از وجود حقیقی است که عین ذات حق
تعالی است من حیث هو و من حیث الارتباط بالخلق واجب
آمد بیان تصور وجود محض و اشاره بر هلیة انکه حق تعالی
وجود حقیقی است و بیان تصور حقیقة خلق بوجهی که
موجب امتیاز یکدیگر گردد فی کتاب مفتاح الغیب العلم
الآلهی لا احاطة بکل علم احاطة متعلقة و هو الحق تعالی
بکل شئ و له موضوع و مبادی و مسائل و موضوع علم الخصیص به
وجود الحق سبحانه و تعالی و عرف فی کتاب النصوص بانه حقیقة
الحق عبارة عن صورة علمه بنفسه من حیث تعینه فی تعقله
ای تعینه الصوری الذی لازم فی تعقله نفسه نحب خلیس
تعقل ذلک العلم بنفسه باعتبار زیادة الصورة علی ذی الصورة
و زیادة المتعینة بینهما فان مثل هذا العلم یکون حجابا علی
المعلوم و تعالی الحق عن ذلک علی انه یستلزم التعدد فی رتبة
التعین الاول و هی بسیطة من جمیع الوجوه بل باعتبار توحد
العلم و العالم و المعلوم لعدم زیادة الصورة و نسبتها علی ذی
الصورة و احتر بذلک عن تعقله نفسه فی رتبة الاسماء
و سیجی تحقیق ذلک و حقیقة الخلق عبارة عن صورة علم ایم
اعلم ان مراتب التصورات اربعة ارتباطها التجرید المطلق

الروحي او الفطري البديهي ثم التصور الذهني الخيالي والثالث
الحسي والرابع الجامع للكل قال في نفير الفاتحة اما التصور
فاوله مراتبها الشعور الاجمالي الوسطاني باستشراف العالم بما
في ظاهره وباطنه من بسائط الجمعية وحكم النور والشعشعة على الظلمة
العالمة من خلف استار احكام الكثرة وهذا ليس تصورا علميا
وانما هو ادراك روحاني جملي من خلف حجاب الطبع العلائقي
فليس هو من وجه من اقسام التصورات فاذا ادخل في مراتب
العالم ذلك باعتبار القوة القريبة من الفعل فانا نجد تفرقة
بين هذا الشعور الذي سميناه علما بالقوة القريبة من الفعل
وبين حالتنا المتقدمة على هذا الشعور وهذا تفاوت بين يعجز
عن التعبير بل ما ذكرنا التصور البسيط المتساوي الوضاح
كتصورك اذا سئلت عن مسئلة او مسائل تعرفها فانك تجد
جزما بعرفتها وتمكنا من ذكر تفاصيلها والتعبير عنها مع عدم
استحضارك حينئذ اجزاء المسئلة واعيان التفاصيل
انما تتخصص في ذهنك عند الشروع في الجواب قليلا قليلا
والتصورات البديهية كلها داخلة في هذا القسم ثم يليه
التصور الذهني الخيالي ثم التصور الحسي وليس للتصور مرتبة
اخرى الا النسبة المتركبة من هذه الاقسام باجدها بالجميع وكمال
معرفته التصديق به يعني كمال معرفت حق جل وعلا در تصديق
بوجود آن تواند يافت بدانكه علم بانكه عالم را صانعي هست

هر فطرة وابا البديهة حاصلت قال عليه الصلوة والسلام
عجبت لمن شك في الله وهو يرى خلق الله جم كثير وعين جنهم وبهم
جود به وكابتي شهدهم ومن خطبته له عليه الصلوة والسلام
الحمد لله الذي بطن خفيات الامور ودلت عليه اعلام
الظهور يعني بانكه باطن خفيات امورات هر چيز صنعت
خود بيافريد اعلام وآيات دال بر اراده بظاهر وبر اوي ذات
وصفات على الوجه لا يقع عين بر انديشه بتصور ولا قلب بر
بر ينكرد ليطلع العقول على تحديد صفته ولم يحجبها عن
واجب معرفته فهو الذي تشهد له اعلام الوجود على ازاله
قلب في الجود يعني شواهد وجود صانع از جباه وذرات
موجودات لايح است واقوام كاينات ببراهين وجوب
خالق مخترع ناطق ومفصح وكمال التصديق به توحيد
يعني كمال تصديق بوجود حق تعالى آنست كه او را بيكانكي
داني كما قال تعالى والهكم اله واحد لا اله الا هو بس هيچ چيز
شريك او ذاتي در الوهيت واين اول مرتبه توحيد است وآنچه
شرعا واجبست بر دو نوع است قال في الفتوحات اعلم ان
الشرع ما تعرض لاحد من الذات في نفسها بنفي وانما تعرض على
توحيد الالوهية واحديتها انه لا اله الا هو وذلك بسبب
زمان ومكانت كه اول مراتب توحيد توحيد قوليست
وآن توحيد عامه مومنانست كه بكويد بقلب وبداند

در قول اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و ان ثالث
در صورة توحید است و نجات یافتن سر ای بجای بدو سوخت
و عصمت دما و اموال بدو مربوط و سیر جریان بجهاد احکام
اسلامست و رستن از خلود در دوزخ و رسیدن بجنیم
مقیم نخوة اوست و این توحید افضل اعمال و نزل اول بهشت است
و سلامت و ثبات نزدیکتر از توحید کسانی که عقل نابالغ
شان بود و غفلت و اسیر ماندن در بند شهوت و محبوس
گشتن بحجاب فضول قصد سرای دولت عزت توحید کنندگان
کمالات و حد تعقل صافی از علاقات مجرد از شهوات
توحید رسیدن هم محالست تا بعقل محض نارسیده
رسد شکر عقل چون در فضای عالم توحید پرواز کند
شکار او جز شبهه و شکوک نباشد متکلم دلیل این توحید
میکوبد و فرا می نماید که موقنست و اندرون خیال توحید
اکمل و
عقل خود ای آنش و خست ظن
ذانکه در ظلمات شد او را وطن که تعقل ادراک این ممکن بدی
قهر نفس از بهر چه واجب شدی آن سقاء بغدادی بر کنار
دجله بایستاد و صد دلیل در توحید بر ملا و لاحول ان
بس تر باشد و سوگند خورد که بعدد هر دلیلی که در توحید
گفته ام دلیلی در ثالث ثلثه بگوید اگر او را یک دلیل ان
دلایل توحید روشن شدی تو دی ما نا که او را این واقعه نیفتادی

که تو عقل ساده می یابی ز خویش از جنان صد عقل دم بین پیش
گرچه عقل ساده باشد بی نظام لیک مقصود تو کرد اند تمام
دور باشد جان عقل از نظر وی عجب مقصود یابد زود تر
زیرکی چون کبر و باد انگیزدت ابلهی شوتا بماند دین و دت
زیرکی ظن است کم بیرانی نظر زیرک بفرزش و حیرانی بخر
و این مرتبه از توحید که واجب است حصول آن یا نور عقل آن
ناعقل صافی قائم بواسطه نظر در دلیل وحدة او در الوهیت
و علم تشریک غیر او در الوهیت و قال تعالی قل ارکان فیهما
آلهة الا الله لفسدتا یا نور ایمانست زاید بر نور عقل کز آن
معطی سعادتست چه توحید عقلی سعدا و انقیاد در آن شرط کند
کما قال علیه الصلوة و السلام لو لم یطلع العقول علی تجدید
صفته و لم یحصها عن واجب المعرفة فیه پس آنچه واجبات
از معرفت حق تعالی که آن توحید در الوهیت است عقل را
ممکن الحصولست بشرط صفای فطری للعلامة اجلالیه
باتفاق عقل و نقل و اطباق برهان و کشف صانع عالم جل
سلطانه و تعالی کبریائه یکیست و اگر کسی را در این مطلب
شبهتی و وسوسه از قصور عقل و آفت فطرة سلیم است که
بواسطه غبار کدورات علایق بدنی و عوارض خارجی آینه دل
او تیره گشته و آلوده شبهه و شکوک شده و از مطالعه وحدت حقیقی
حضرت حق محروم مانده چنانچه شاید آمد غبار اولوالعزم

که عین واحد در او متکثر و متجزی نماید و اگر نه نفس بحسب
فطرة مجبولست بر ادراک وحدة الهی و صفات کمال آنحضرت
چنانچه فحوای کلام هدایت نمای غوایت زدای حضرة
سید الانام علیه الصلوة والسلام بآن ناطقست حیث
قال صلی الله علیه وآله وسلم کل مولود یولد علی الفطرة فابواه
یهودانه او یمجسانه چه در بدایت عقول مرتکن است که بی
رابطه وحدت هیچ کثرت بل هیچ موجود منتظم نمیگردد قال
المحقق القونوی قدس روحه فی کتاب مفتاح الغیب لما
کان متعلق معرفة کل عارف والذی یمکن ادراک حکمه انما هو
مرتبة الحق سبحانه وتعالی اعنی الالوهیة واحدیتها امر فی
کتابه العزیز نبیه علیه الصلوة والسلام الذی هو اکمل الخلق
مکانة واستعدادا فقال فاعلم انه لا اله الا الله منبها له
ولمن یتبعه علی ما یمکن معرفته والظفر به ومعلوم ان الالوهیة
مرتبطة بالمالوه ومرتبطة بها المالوه لما یقتضیه سبق
التضایف وانها واحدة لما یلزم من المفاسد ان لو لم یکن
کذلک کما انفتح لاولی الالباب وقال فی التفسیر اذا شاء
الحق سبحانه ان یطلع علی هذا الامر بعض عباده عرفهم
اولا بسر نعت ذاته الغنیة عن العالمین بالالوهیة وما
یتبعها من الاسماء والصفات والنعوت ثم اراهم ارتباطها
بالمالوه واوقفهم علی سر التضایف المنبه علی توقف کل واحد

من المتضایفین علی الاخر وجودا وتقدیرا فتبین حینئذ ان
متعلق طلبنا من حیث نحن اذا وقفنا هو ان یعرف نسبة مالو
هیتنا من الوهیته وحکمها فینا بنسبها المعبر عنها بالاسماء
وهذا هو معرفة صورة ارتباط العالم بموجده وارتباط
موجده به ولیس الا من نسبة تجلیه الوجودی المنبسط علی
اعیان المکونات حتی انصبغت بنوره لاستحالة حصول
غیر ذلک من الحق کما مر وقال الشیخ فی الباب الثانی و
السبعین ومائة فی الفتوحات اعلم ان التوحید التعمل فی
حصول العلم فی نفس الانسان او الطالب بان الله الذی اوجده
واحد لا شریک له فی الالوهیة قال تعالی قل لو کان فیهما
الهة الا الله لفسدتا وقد وجد الصلاح وهو بقاء العالم
ووجوده فدل علی ان الموجد له لو لم یکن واحدا ما صح وجود
العالم هذا دلیل الحق فیه علی احدیته وطابق الدلیل العقلی
فی ذلک ولو کان غیر هذا من الادلة ادل منه علیه لعدل الیه
وجاء به وما عرفنا بهذا ولا بالطریق الیه فی الدلالة علیه
وقد تکلف قوم الدلالة علیه بطریق آخر وقدحوا فی هذه
الدلالة فجمعوا بین الجهل فیما نصبه الحق دلیلا علی احدیته
وبین سوء الادب فاما جهلهم فکونهم ما عرفوا موضع الدلالة
علی توحیده فی هذه الایة حتی قدحوا فیه واما سوء الادب
فمعارضتهم بما دخلوا فیها بالامور القادحة فی حلول نظرهم

في توحيده اتم في الدلالة بما دل به الحق على احديته وما ذهب
الى هذا الا المتاخرون من المتكلمين الناظرين في هذا الشان
واما المتقدمون كابي حامد وامام الحرمين وابي اسحق الاسفرائني
والشيخ ابي الحسن فما عرجوا عن هذه الدلالة وسعوا في
تقريرها وابانوا عن استقامتها ادبا مع الله تعالى وعلما بموضع
الدلالة منها واعلم ان الكلام في توحيد الله من كونه الها فرع
عن اثبات وجوده وهذا باب التوحيد فلا حاجة لنا في
اثبات الوجود فانه ثابت عند الذي نازعنا في توحيده و
اما اثبات وجوده فمدرك بضرورة العقل لوجود ترجيح
الممكن باحد الحكمين واما احدية الذات في نفسها فلا يعرف
لها ماهية حتى يحكم عليها لانها لا تشبه شيئا من العالم ولا
يشبهها شيء فلا يتعرض العاقل الى الكلام في ذاته الا بخبر
من عنده ومع اتيان الخبر فانا نجهل نسبة ذلك الحكم اليه
لجهلنا به بل نؤمن به على ما قاله وعلى ما يعلمه فان الدليل
ما يقوم الا على نفي التشبيه شرعا وعقلا فهذه طريقة قريبة
عليها اكثر علماء النظر واما الموحد بنور الايمان الزائد على
نور العقل وهو الذي يعطي الشهادة وهو نور لا يحصل
عن دليل اصلا وانما يكون عن عناية الهية بمن وجد عنده
ومتعلقه صدق المخبر فيما اخبر به عن نفسه خاصة ليس
متعلق الايمان اكثر من هذا فان كشف متعلق الخبر فبنور آخر

ليس نور الايمان لكن لا يفارقه نور الايمان وذلك النور هو
الذي يكشف له عن احدية نفسه واحدية كل موجود الذي
بها يتميز عن غيره سواء كان ثم صفة يقع فيه الاشتراك او
لا يكون لا بد من احدية تخصه يقع بها الامتياز له عن غيره
فلما كشف للعبد هذا النور الكاشف عن احدية الموجودات
علم قطعا بهذا النور ان الله تعالى له احدية تخصه فاما
ان يكون عينه فيكون احدية الذات احدية المرتبة وهي عينها
واما ان يكون احدية المرتبة فيوافق الكشف الدليل النظري
ويعلم قطعا ان الذات على احدية تخصها هي عينها وهذا
معنى قول ابي العتاهية شعر وفي كل شيء له آية
تدل على انه واحد وتلك الآية احدية كل معلوم سواء كان
كثيرا او غير كثير فان للكثير احدية الكثرة لا يكون لغيرها البتة
وازين جهة امام اهل توحيد عليه الصلوة والسلم اشيارا
هياكل التوحيد نامیده در جواب كميل بن زياد جه بر
صفايح اعيان واشخاص عالم بمقتضى في كل شيء له آية نسخه
داله بر احدية ذاتيه مرتسم است كما قال عليه الصلوة و
السلام في جواب السائل عن الحقيقة نور يشرق من صبح
الازل فيلوح على هياكل التوحيد آثاره يعني شمس حقيقة احدية
از مشرق صبح ازل تا مغرب شام ابد بر هياكل كواكب تعقلات
الهيه كه هر يك حامل وهيكلي نسخه آيت توحيد اند مشرق

نمایند است ثم قال علیه الصلوٰة والسلام وکمال التوحید
الاخلاص له یعنی کمال توحید حق تعالی آنست که محدث نفی
شرکت در الوهیت کرده خالص گردانی جمیع امور را بانشاء
بار بلا اشارکت غیر یعنی هیچ چیز را نسبت نکنی بحق تعالی که حادث
در آن شرکتی باشد لان انه تعالی وحدانی الذات والصفات
والاسماء والافعال بمعنی ان کل شئ نسبا الیه ذات او صفة
او اسم او فعل فنسبتها الیه مجازیة لانها فی الحقیقة عکوس
انوار تجلیات الذات والصفات الازلیة والاسماء الالهیة
والافعال الخالقیة فی مظاهر الکون ولیس لمظاهرها شئ منها
حقیقة کالمرآة من الصور المتجلیة فیها

آینه بسبب کثرت دوی تو بسیار بود یکدیگر آینه نتوان
چه هر که رود در آینه وی چنان آینه نمی تواند دید همدیگر
باطنیة الاشیاء جز اکشف او عین وجود اشیاست و تعین
اشیاست لان اظهاره تعالی الاشیاء عبارة عن ظهوره
بها و باحکامها پس موجود بود در اشیا عبارت از ظهور
حقیقت وجود به طور و احوال اعیان اشیا مع بقاء الاشیا
علی عدمها پس حق تعالی عین وجود اشیا است نه عین اعیان
اشیا فالوجود کله حق ظاهر و باطننا الاشیاء والسمع والبصر
وغیرهما من الصفات فی ای موصوف کان هو بالحقیقة لا
شریک له فی ذلک

جهان جمله فروغ نور حق دان

که حق در وی پدایست بنهان ای زپدای خود پس تا بدید
جملة تعالی تو وکس تا بدید ونحو قوله تع وهو السمیع البصیر
اشارت بتخصیص او به صفات واسما از برای تعریف
خلق وتقدیر مستند الیه قال الشیخ فی الباب الثالث والسبعین
من الفتوحات المکیة فی جواب السؤال العشرین اعلم ان
الاستحقاق بجمیع الاسماء الواقعة فی الکون الظاهر الحکم
انما یستحقها الحق والعبد یتخلق بها واثر ذلک للعبد سوی
عینه وهو تابع علیه اسم من الاسماء انما وقع علی الاعیان
من کونها مظاهر فما وقع اسم الاعلی بوجود الحق فی الاعیان
والاعیان علی اصلها الا استحقاق لها فالوجود لله وما
یوصف به من انه صفة کانت انما المثنی بها هو سبحانه فانهم
فهو المسمی بکل اسم والموصوف بکل صفة والمنعوت بکل
نعت واما قوله سبحان ربک رب العزة عما یصفون من ان
یکون له شریک فی الاسماء کلها فالکل اسماء الله اسما
افعاله او صفاته او ذاته فما فی الوجود الا الله والاعیان
معدومة فی عین ما ظهر فیها مالک ملک بقا جزو احد ثبات
صورتا که نیز بود دوی آن لوحت کز نور ظهور و تعین آن
را آنچه موهوم پنداری عالم چون پندار انما الکون خیال وهو حق فی الحقیقة
والذی یفهم هذا ما از اسرار الفقر تو دریا پس اگر جشم تو پنبات
که عالم نیست دریا کف دست ما ست این همه عالم تصویر

بین آنرا خیالی دانند بیش تو یا دیوانه یا آشفته باشی
کرجندین دد خیالی خفته باشی فعلی التحقیق ان صور العالم
للحق من الاسم الباطن صور الرویا للنائم والتغیر فیها کون
الصورة احوالها فلیس غیره کما ان صور الرویا احوال الرائی
لا غیره فما رای الا نفسه فهذا قوله انه ما خلق السموات
الارض وما بینهما الا بالحق وهو یمینه وهو قوله ویعلمون
ان الله هو الحق المبین ای الظاهر فهو الواحد الکثیر

نانوا جز یکی عدد بنی همه چون شدی فانی اجلد بنی هم
قال فی الباب الخمسین وثلثمائة لم یزل الممکنات عند اعیان
الله من حیث اعیانهم موصوفین بالعدم ومن حیث احکامهم
لم یزالوا موصوفین بالوجود وهذا الحق کما قال تعالی کنت
سمعه وبصره فی الخبر الصحیح فانت العین العبد وجعل
نفسه عن صفته التی عین وجوده فعین الممکن ثابتة غیر
موجودة والصفة موجودة ثابتة هی عین واحدة ولو تکثر
بنسبها فانها کثیرة فی النسب وهی جمیع ما یصح وغیرها من
الجمیع ما فی العالم من القوی من الجسم وجان وملک وثابت
وحیوان وزمان ومکان وبخار یعقول محسوس وما لم الا فما
عرض وما لا جزء طلسمی چون نیست اوست بس وین جمله نمود
قال صلی الله علیه وآله وسلم اصدق بیت قالته العرب بیت
لبید الا کل شیء ما خلا الله باطل یعنی هر چیز غیر حق تعالی است

باطل وغیر ثابت است فی نفسه بل ثابت لغیر استناد تعلق
عمی کرد موجود نیست واعمی را ثابت است اما وجود حقیقت
کرثبت له اعیان ثابتة معلومة است ما علمها ایم وعینها
فوجود مطلق فانی نبا ماهمه شیران ولی شیر علم
جمله ما زانه باشد دم بدم جمله ما زان پیدا و ناپیدا بآ
آنکه نابیدا ست هر کز کم نباشد ما چو نایم و نزاد و نازنست
ما چو کوهیم و صدا در ما زنست سا فران طریقت کدراه حق روند
نشان دهند که جزفات و نشانست قال فی الباب السابع والعشرین
والثمانیة من الفتوحات لیس العالم فی حال وجوده بشیء
سوی الصور التی تبانها العما، وظهرت فیه فما له حقیقة
تثبت علیها من نفسه فما هو بوجود الا بغیره فالجوهر الثابت
هو العما، ولیس الا نفس الرحمن والعالم جمیع ما ظهر فیه
من الصور ونسبتها من العما، نسبة الصور من المرآة فظهر
بها العین الرائی والحق تعالی هو المطیر العالم فهو الرائی
وقال فی الفتوحات المتوالی السابع والثمانون ما یقتضی
الجمع بین الموحدین الجواب ان لا منافاة اذا الظاهر لا یزاحم
الباطن والباطن لا یزاحم الظاهر وانما المزاحمة ان یکون
ظاهران وباطنان فهو الظاهر من حیث المظاهر وهو الباطن
من حیث الحقیقة والمظاهر متعددة من حیث اعیانها لا من
حیث الظاهر منها فالاحدیة من ظهورها والعدد من اعیانها

فيقتضي الحق من الموحدين الذين وصفوا بصفة التوحيد
ان يوحدوه من حيث هويته وان تعددت المظاهر فما تعدد
الظاهر وانما يقتضي الحق من الموحدين عدم المزاحمة ليبقى
العبد عبدا والرب ربا فلا يزاحم الرب العبد في عبوديته
ولا يزاحم الرب العبد في ربوبيته مع وجود عين الرب والعبد
فالموحد لا يتخلق بالاسماء الالهية فان قلت فيلزم ان لا يقبل
ما جاء من الحق من اتصافه باوصاف المحدثات من معية
ونزول واستواء وضحك فهذه اوصاف العباد وقد قلت
ان لا مزاحمة فهذه ربوبية زاحمت العبودية قلنا ليس الامر
كما ذكرت من اوصاف العبودية وانما ذلك من اوصاف الربوبية
من حيث ظهورها في المظاهر لا من حيث من هويتها فالعبد
عبد على اصله والربوبية ربوبية على اصلها والهوية هوية
على اصلها فان قلت فالربوبية ما هي عين الهوية قلنا الربوبية
نسبة هوية الى عين والهوية لنفسها لا تقتضي النسبة وانما
ثبوت الاعيان طلبت النسبة من هذه الهوية فهو المعبر عنها
بالربوبية وقال في الباب الثاني والعشرين ومائتين في
معرفة الجمع واسراره والجمع عندنا ان تجمع ما له عليه وما لله
عليه وترجع الكل اليه واليه يرجع الامر كله الا الى الله تصير
الامور فما في الكون الا اسماؤه ونعوته غير ان الخلق ادعوا
بعض تلك الاسماء والنعوت ومشى الحق دعواهم في ذلك

فخاطبهم بحسب ما ادعوه فمنهم ما ادعى في الاسماء المخصوصة
به تعالى في العرف ومنهم من ادعى في ذلك وفي النعوت الواردة
في الشرع ما لا يليق عند علماء الرسوم الا بالمحدثات واما
طريقنا فما ادعينا في شيء من ذلك كله بل جمعنا عليه غير انا نبهنا
ان تلك الاسماء حكم آثار استعداد اعيان الممكنات فيه و
هو سر خفي لا يعرفه الا من عرف ان الله هو عين الوجود وان اعيان
الممكنات على حالها ما تغير عليها وصف في عينها قال تعالى
ليس كمثله شيء على وجوه كثيرة قد علم الله ما يؤول اليه قول كل
متأول في هذه الآية واعلاها قولا اي ليس في الوجود شيء
مماثل الحق او هو مثل للحق اذ الوجود ليس غير عين الحق فما في
الوجود شيء سواه يكون مثلا له او خلافا هذا ما لا يتصور فان
قلت فما هذه الكثرة المشهودة قلنا هي نسب احكام استعدادات
الممكنات في عين الوجود الحق والنسب ليست اعيانا ولا
اشياء وانما هي امور عدمية بالنظر الى حقائق النسب واذا
لم يكن في الوجود شيء سواه فليس مثله شيء لانه ليس ثم فافهم
وتحقق ما اشرنا اليه فان اعيان الممكنات ما استفادت
الا الوجود والوجود ليس غير عين الحق فالجمع على الحقيقة كما قررناه
ان نجمع الوجود عليه فيكون هو عين الوجود ونجمع حكم ما
ظهر من العدد والتفرقة على اعيان الممكنات انها عين
استعداداتها وقال في الباب الخامس والمائتين اعلم ان

التجلي بالحجاب المجعول عند القوم اختيار الخلوة والاعراض عن
كل ما يشغل عن الحق وعندنا التجلي عن الوجود المستفاد لانه
في الاعتقاد هكذا وقع وفي نفس الامر ليس الا وجود الحق
والموصوف باستفادة الوجود هو على اصله ما انقل من
امكانه فحكمه باق وعينه ثابتة والحق شاهد وشهود فانه
تعالى لا يصح ان يقسم بما ليس هو لان المقسم به هو الذي يتجلى
له الحظة فانما اقسم بعين ليس هو غيرها اقسم به وهو شاهد ومشهود
فهو الشاهد والمشهود فوجوده اين هو وجود الست فوجود خود
دين خود بر خود بر دود بر خود تحت خود فوق خود واين آن
نقش كند بر دود بر خود تحت خود فوق خود واين آن
ظاهر وباطن وجود وانرا بيرون خود هيچ هم از صورة طوفان هم از
خود بر دارد فيرون خود آنا بر خود بر دارد وجود الطف بخود بر كند
بشكند وبر خود از خار خود آدمي را آدم واين دم در تمام
كيست بكي شمس بيرون خود فانم وتحقق بالشرنا الى ان
اعيان الممكنات ما استفادة الوجود بل الوجود ليس غير عين
الحق فما ظهر في الوجود بالوجود الا الحق فالوجود الحق
هو واحد فليس ثم شيء هو اشار ان خلت فمن هذا الذي
جعل هذا الامر حتى قلده ولا يقبل الا علام الا موجود قلنا
الجواب عليك من نفس اعتقادك فانك المؤمن بالله تعالى
قال للشيء كن فيكون الخطاب والامر لا من يسمع ولا يعقل ما يقال له

في حال الخطاب فقد سمع من لا وجود له فهو الذي تعلم ما ليس
عندك فيعلمه وهو في حال علمه يقبل التعليم كما سمع الخطاب
عندك فقبل التكوين وما هو عندنا قوله للتكوين كما هو عندك
فما قوله للتكوين ان يكون مظهر الحق فهذا معنى قوله ليكون
لانه ما استفاد وجودا انما استفاد حكم المظهرية فيقبل التعليم
كما قبل السماع لا فرق ولقد نبهناك على امر عظيم ان تنبهت له
وعقلته فهو عين كل شيء في الظهور وما هو عين الاشياء في ذواتها
سبحانه وتعالى بل هو هو والاشياء اشياء فبعض المظاهر
لما رأت حكمها في الظاهر تخيلت انا عيانها اتصفت بالوجود
المستفاد فلما علمنا ان ثم في الاعيان الممكنات من هو بهذه
المثابة من الجهل بالامور تعين علينا مع كوننا على ما نحن عليه
مع نبوتها ان نعلم من لا يعلم من اشار لنا ما هو الامر عليه ولا
سيما وقد اتصفنا بانا مظهر فتكاد بهذه النسبة من الاعلام
لمن لا يعلم نادى ما لم يكن عنده فضله فما اعلمناه انه
استفاد وجودا بكونه مظهر انتخلى عن هذا الاعتقاد قال
الشيخ عبد الرزاق في الاصطلاحات في باب الميم المسئلة الفنا
هي بقاء الاعيان الثابتة على عدمها مع تجلي الحق باسم الوارث
الوجود الظاهر في صورها وظهوره باحكامها وبروزه في
صور الخلق الجديد على الآنات باضافة وجوده اليها و
غلبته بها مع بقائها على العدم الاصلي انتهى وهو ترجيح

وجودها بالاضافة اليها والتعين بها لما ظهرت قط وهذا
امر كشفي ذوقي ينبو عنه الفهم ويأباه العقل چون معلوم شد
كه ايجاد حق تعالى اشيا را بقول كن افاده مظهريت اشياست وجود
حقيقي را وقبول تكوين عبارتست از بودن اشيا مظهر ذات حق
تعالى كه عين وجودست پس وجود منسوب بهر مخلوق آن
وجود حق تعالى باشد اذ لا وجود للممكن لكن اعيان الممكنات
قوابل الظهور هذا الوجود عدم آيينه است از بهر هستي
ببين رويش در آيينه كه رستي واختلاف ظهور نور وجود
كه واحد حقيقي است از اختلاف ذوات آن اعدام ثابته در
ذات ظاهرست كه اخذ كرده از مظاهر
نيست را بنمود هست آن محتشم هست را بنمود بر شكل عدم
يعني وجود حقيقي مصور ومشكل بصور واشكال اعدام كه
اعيانست ظاهر ميگردد كما قال الواسطي اظهاره بالاشياء
ظهوره بها وباحكامها همان دانى كه آن عين وجودست
بصورتها در اعيان رخ نمودست مهر آيينه روى وجودند
رخش هر يك بقدر خود نمودند پس آنچه ظاهرست غير واحد
حقيقي نيست واين ظهورات متكثره مختلفه اثر مقتضيات
حقايق عدميه اند وهذا من اعجب الامور تاثير المعدوم وقال
الامام جعفر الصادق عليه الصلوة والسلام لنا مع الله حالتان
حالة هو فيها نحن وحالة نحن فيها هو ومع ذلك هو هو ونحن

نحن تعبير از حالتين قرب فرايض ونوافل بالطف بياني فرموده
با اشاره بواقع مسئله توحيد اما حالة اولى نظير بي يسمع است
چه قوله عليه الصلوة والسلام هو فيها نحن دلالة بر وجود عبد
ميكند همچنانچه در بي يسمع سامع عبد است بسمع حق وحالة
ثانيه كه معبر است بنحن فيها هو كمال فنا است نظير ان الله قال
على لسان عبده سمع الله لمن حمده ودرين حالة قائل حق است
بلسان عبد كه آلة است واما اشاره بواقع مسئله توحيد قوله
عليه السلام ومع ذلك هو هو ونحن ونحن قال في الباب الثامن
والسبعين من الفتوحات المكية في الخلوة فاول ما يكشف لصاحب
الخلوة آيات العالم قبل آيات نفسه لان العالم قبله كما قال
تعالى سنريهم آياتنا في الآفاق ثم بعد هذا يزيد الآيات التي
ابصرها في العالم في نفسه فلو رآها اولا في نفسه ثم رآها في
العالم رب ما يخيل ان نفسه راى في العالم فرفع الله عنه هذا
الاشكال بان قدم له رؤية الآيات في العالم كالذي وقع في
الوجود فانه اقدم من الانسان فكيف لا يكون اقدم وهو ابوه
وابانت له رؤية تلك الآيات التي في الآفاق وفي نفسه انه الحق
لا غيره وتبين له ذلك فالآيات هي الدلالات له على انه هو الحق
الظاهر في مظاهر اعيان العالم فلا يطلب على امر آخر صاحب
هذه الخلوة فانه ما ثم جملة واحدة ولهذا تمم الله تعالى في
التعريف قال اولم يكف بربك انه على كل شيء من اعيان العالم

شهيد على التجلى قيد الظهور وليس فى قوة العالم ان يدفع
عن نفسه هذا الظاهر ولا ان لا يكون مظهرا وهو المعبر عنه
بالامكان فلو لم يكن حقيقة العالم الامكان لما قبل التردد
وهو ظهور الحق فيه الذى تبين له الايات ثم قال الا انه
بكل شئ من العالم محيط والاحاطة بالشئ تستدعى ذلك الشئ
ان يكون الظاهر المحيط لا ذلك الشئ فان الاحاطة به تمنع
من ظهوره فصار ذلك الشئ وهو العالم فى المحيط كالروح
للجسم المحيط كالجسم للروح الواحد منهما ظاهرة وهو المحيط الطاهر
والآخر غيب وهو المستور بهذه الاحاطة وهو عين العالم
ولما كان الحكم الموصوف بالغيب فى الظاهر الذى هو انتهاء
وكانت اعيان شيئيات العالم على استعدادات فى انفسها
حكمت على الظاهر فيها بما تقتضيه حقايقها فظهرت صورها
فى المحيط وهو الحق فقبل اجرام وكرسى وافلاك واملاك
وعناصر ومولدات واحوال تفرض وما لا الله فالحق من
كونه محيطا كبيت الخلوة لصاحب الخلوة فيطلب صاحب
الخلوة فان البيت بجملته فلا يعرف به الا بمكانه ومكانه
يدل على مكانه فقد اعطيتك بهذه الخلوة التى تزيد فى
الكتاب لا الخلوة المعهودة عند اصحاب الخلوات وقال
فى الفص النوحى اعلم ان التنزيه عند اهل الحقايق فى
الجناب الالهى هو التحديد والتقييد اى انك منزه تعين

بيكند واجب تعالى را از محدودات وتشابهات بين اشياء
بيكند خداى تعالى را احدية مشترك وفصل ممين داين عين
تحديدات فالمنزه اما جاهل واما صاحب سوء ادب به
لكن اذا اطلقا وقالا بداى بالتنزيه فقط فالقائل بالشرايع
المؤيد اذا وقف عند التنزيه ولم يرى غير ذلك اى
المشبه فقد اساء الادب والكذب الحق والرسل صلوات
الله عليهم اجمعين اى آنكه كتب الهيه والمرسل ناطق بجمع
بين التنزيه والتشبيه است بس صاحب تنزيه فقط مخالف
ايشان باشد وهو لا يشعر ويتخيل انه فى الحاصل وهو فى القيامة
وهو كمن آمن ببعض وكفر ببعض انبداى آنكه او مؤمن است به
تنزيه وكافر به تشبيه در حق حق تعالى وحق منزه است از
تقييد باطلاق وتقييد داز تفرد از تجلى باطلاق وتقييد ولا
سيما وقد علم ان لسنة الشرايع الالهية اذا اطلقت فى
الحق اى فى صفته تعالى انما نطقت به انما جاءت بداى بما
نطقت به فى العموم اى فى حق عموم الخلق القاصرين عن
درك حقايق الكلام ورموزها على المفهوم الاول المتبادر
الى الذهن حسب وضع اللغة المتعارفة وعلى الخصوص على
كل مفهوم يفهم من وجوه ذلك اللفظ بحسب درك الفاهم
اى لسان كان فى موضع ذلك اللسان بس عارف بلغة
عرب قرآن وحديث معنى بنطوق حق فهم عارف به

نکات بیانیه فهم معنی غیر منطوق میکند و عارف به رموز
و اشارات معانی مرموزه بحساب حروف و غیر ذلک مما ینکشف
لاهل الرموز و الاشارات فان للحق فی کل خلق ظهورا فهو
الظاهر بشیونه المنفردة فی کل مفهوم و هو الباطن بشیونه
المجتمعة عن کل فهم الا عن فهم من قال ان العالم بکلیاته و
جزئیاته غیبا و شهادة من الازل الی الابد صورته و هویته
و هو ای العالم الاسم الظاهر کما انه ای الحق بالمعنی روح ما
ظهر فهو الباطن فنسبته لما ظهر من صور العالم الحسیة و
العقلیة نسبة الروح المدبر للصورة البدنیة فیؤخذ فی
حد الانسان مثلا باطنه و ظاهره و کذلک حد محدود این
کلام تمثیلی است از برای تحدید حق تعالی یعنی همچنانکه تحدید
انسان و تحدید هر محدود آنست که اخذ کنند در حد او ظاهر
او همچون حیوان در حد انسان و باطن او همچون ناطق هم در
حد انسان همچنین تحدید حق تعالی بآنست که بگویند حقیقتی
است متجلی بمجموع صور عالم فالحق محدود بکل حد از برای
آنکه او متجلیست بصور عالم و صور عالم محدود بحدود
غیر متناهیه است پس حق تعالی محدود باشد بجمیع آن حدود
و صور العالم لا تنضبط و لا یحاط بها و لا یعلم حدود کل
صورة منها الا علی قدر ما حصل لکل عالم من صورة فلذلک
یجهل حد الحق فانه لا یعلم حده الا یعلم کل حد صورة و هذا

محال حصوله فحد الحق محال و کذلک من شبهه و ما نزهه فقد
قیده و حدده و ما عرفه حاصل کلامه رضی الله عنه ان المنزه
فقط و المشبه فقط کلاهما بمعزل عن معرفة الحق تعالی و من
جمع فی معرفته بین التنزیه و التشبیه و وصفه بالوصفین علی
الاجمال فقال ان العالم صورة الحق و الحق بالمعنی روح العالم
و حقیقته لانه یستحیل ذلک علی التفصیل لعدم الاحاطة
بما فی العالم من الصور فقد عرفه مجملا لا علی التفصیل کما
عرف نفسه مجملا بانها هو الحق المتعین بتلک التعین و هذه
المعرفة لا تتصور الا مجملة فافهم لا علی التفصیل موقوف علی
معرفة الحق و معرفة هذا التعین و معرفة الحق علی التفصیل
محال و لذلک ربط النبی صلی الله علیه و آله و سلم معرفة الحق
بمعرفة النفس فکانه صلی الله علیه و آله و سلم علق محالا
بمحال فقال من عرف نفسه فقد عرف ربه و قال تعالی
سنریهم آیاتنا ای صفاتنا فی الآفاق و هو ما خرج عنک
غیرک من المکونات و فی انفسهم و هو عینک حتی یتبین لهم
ای للناظرین انه الحق من حیث انک صورته و هو روحک
فانت له کالصورة الجسمیة و هو لک کالروح المدبر لصورة
جسدک و الحد یشمل الظاهر و الباطن منک یعنی حد انسان
که آن حیوان ناطق است شامل ظاهر و باطن انسانست پس
حیوان شامل هر ظاهر فرد از انسانست و ناطق شامل باطن

اورد في العرائس في تفسير قوله تعالى سنريهم اياتنا في الافاق
وفي انفسهم ظهر الايات وجعلها مرآة لصفاته وذاته
سبحانه يتجلى بنها من انوار الذات والصفات للشاهدين
شاهد القدم سرا بسر في حقايق التوحيد وظاهر اية
من الآيات في ذهاب المعشوق في لباس الفعل استقامة للمحبة
والتباسا لامر الحقيقة واظهر تبعيت الالوهية ظاهرا
باطنا لعطلت الاشباح ولفنيت الارواح واضمحلت
النفوس والعقول لان بروز سطوات الاحدية لا تحتمله
الايات ولا الاشباح ولا الابصار ولا الافكار وذكر
في الاول الايات ومقصوده صفاته التي تشرق انوارها
في افاق الاسرار والايات العالم الفعلي والمقصود من الصفات
ظهور الذات لنظار حقيقة الحقايق والافاق الايات في
ظهور الصفات والذات الايات لعيون والصفات للعقول
والذات للارواح وسر القدم للاسرار لا ينكشف السر
الا للسر والعارف الصادق اذا كان في عين الجمع لا يرى
شيئا الا يرى الحق بعينه لان في حقيقة الحقيقة بابا
منه هو فعله وفعله عرض في صفاته وصفاته قايمة بذاته
فاذا شاهد في نفسه كما شاهد في آياته تخيط الامر عليه
الحدث في القدم ويحل عليه سكر الاثنينية فيغيب عن الربوبية
لان شاهد الايات تقتضي المعشوق والمحبة وشاهده

الحق في مرات النفس تقتضي الاتحاد من تاثير مباشرة من
المتجلي وهذا حال الحلاج قدس الله روحه حيث قال انا
الحق وحال الاول حال الواسطي حيث قال ضحكت الاشياء للقيام
باتواء القدم بل باتوا ما ترتب لو ترى يا شاهد شاهدة
الحق في الايات ترى انوارا لعظمة والكبرياء من عيون الاشياء
واينابيع النقابين وترى انوارا جمالة من اوراق الورد والنرجس
والياسمين ووجوه الحسان وتسمع اصوات الوصلة من
الحانات الطيور والبلابل والعنادل واصوات الرياح والنجاء
والانسان والاوتار الا ترى قوله عليه الصلوة والسلام
انورد الاخضر من هذا الله من اراد ان ينظر الى الجنة والله
فلينظر الى الورد الاخضر قال الله تعالى حتى يتبين لهم انه الحق
سنريهم حق الحقايق في الآيات وفي انفسهم حتى يتبين
لهم انها هي الحق لا الايات ولا الافاق ولا الاضرار الخ
الحق من الحق لاهل الحق وتاكيد ذلك برهان ظهوره من
كل شيء وشهوده على كل ذرة من العرش الى الثرى بعين الجمع
وتبسم صبح الازل في عيون الشاهدين جلالة قوله اولم
يكف بربك انه على كل شيء شهيد اي ظاهر من كل شيء بسطوع
نوره ازليته متسلطا على كل مستانس شاهد به فيه قال الواسطي
ظهر في كل شيء بما اظهر منه واظهاره الاشياء ظهوره بها
قال بعض حكماء البرهمية ادلها لعالم ليس الا خيالية فصير

اعیانهم الثابتة التی لا یتخیل وجودها بدون انه تنوع و
تصور بحسب حقایق هذه الاعیان واحوالها جمیع اختلافات
ظاهره در عالم از شیئیات و اختلافات تجلیات اسمائیه تعینیه
متعدده در مراتب قوابل بحسب استعدادات مختلفه بحال
ومظاهر جمیع آن تجلیات در حضرة قدس وینبوع وحدت
وحقایق الحقت وهویة الهی الوصفات لکن منصبغ میشود
عند الورود بحکم استعدادات قوابل ومراتب روحانیه
وطبیعیه ومواطن وآنات وتوابع آن مجموعا امر وحدت
جزئیه وباین انصباغ بصبغ مظاهر واختلاف آثار وحکم
تعدد تجلیات بالاصالة فی نفس الامر وتجلیات
حق تعالی وصفاتی للذات والصفات والاسماء والافعال
قال تعالی وما امرنا الا واحدة کلمح بالبصر وبین تجلیات حق
تعالی بحسب واحدیت از جمیع وجوه تمیز نیفتد امر او
امر او وحکم او واحد است کما اخبر تعالی الا له غیره الا
بالنسبة الی القوابل واکر اختلاف وتنوع در حقایق اعیانها
نبودی تمام افراد عالم یک نوع نمودی یا هم بصورت انسانی
بودی یا هم ملکی یا غیر آن جهة ظاهریت در مظاهر یکی
بیش نیست

انکه کرد اندر رخ خوبان نگاه
نوع خود شیدا تر شیدا تر شود
صد هزاران شیفته پیدا شود
صد هزاران شیفته پیدا شود

نوبتی نگه کند آنکه در رخ خوبان نگه کرده نوع خود را
تا چون شیفته تر شیدا تر شود نمودی یا هم صد هزاران
شیفته پیدا شود
کل شئ بکل ظهر فی الحلو حلو وفی المر مر وفی الصدف
صدف وفی الدر در وجود نمودی از ذرات تا
شود ذرات یکسر نور پاک نمودی بر تنک ابر جمله لایت
وجود نیز همچنان بی ذرات نیست نه پندارد قرایشها تکثر
یابد از نمایشها تغیر این یکی از عرفا پرسید که عارف
کیست و معرفت چیست فرمود لون الماء لون انائه
جامه کرد و رخت بدان لون فرو آمد این همه نقش در آیینه ها ما زنا
این نه یکی می نماید نه بسیار یک فروغ رخ ماییست کز دریچها
واهل کشف وشهود بدین جمع شاهد میکنند در عین
وجود حق احکام اعیان قال فی الباب الثالث والعشرین
ومائتین الفرد شهود الاعیان ثابتة لا رائحة من اجل انه فضل لا تام
العلة فلا شاهد فی عین وجود الحق احکام الاعیان الثابتة
فیه فلا یظهر الا بحکمها ولهذا ظهرت الاحدیة وتمیزت
مراتب الاعیان فی وجود الحق فقیل املاک وافلاک وعناصر
وما بینها واجناس وانواع واشخاص وعین الوجود واحد
والاحکام مختلفة لاختلاف الاعیان الثابتة فی الثبوت
لا فی الوجود فافهم یعنی اختلاف حیاة اعیان در وجود
نیست چنانکه در وجود نکرده اند بلکه در ثبوت اعیان

بذات حق تعالی است و من قال النفرة شهود نوعهم فی
احوالهم بدیه ظهور احکامهم فی وجود اثرها فانها متنوعة
والحق لا یقبل النوع بنا بمعرفة و اتراسات

فیا ای از خود کن ایثار تیاسی ندوآیت جون بخود بودیت
یکی بودی دوکشتی از نخوت دران دوبودن نمودی ای یکا
کنی تغیر از تغیر داند و بیانه بس این تعدد و اختلاف مظاهر
سبب اختفاء آنچه ظاهر است و آن مظاهر شد و بنین
او ظاهر نیست و اعیان را بحسب ظهور نکرده و لذا بین سبب
ظهور شد اند من حیث انها مظاهر سبب اختفاء او حجاب
من حیث اختلافها قال بعضهم الحجب کلها عین ذاته تعالی
ما ظهر شیئ من مظاهره الا و قد احتجب به فسبحان
من احتجب بنور ظهوره و ظهر بسدال ستوره و الشیخ ابن فارض
قدس سره بدت باحتجاب و اختفت بمظاهر علی این
الثلاثین فی کل برزة لحقائق این اختفاء و ظهور واضح و
روشن میگردد بمثال احتجاب نور آفتاب و ظهور او
در خانه که جماعتی در آن ساکن باشند که هر کدام شاهد
نور آفتاب نکرده باشند الیکه جامه تا شیشه باشد
که نوری بسیط محیط است که نه رنگ دارد و نه شکل و
در آن خانه دریچها باشد مفتوح بزجاجات ملون علی الاکثر
والاشکال الهی مرکبا که طالع شود آفتاب منعکس گردد

در آن خانه انوار متعدد ملون به مشکلها الوان و اشکال
مختلفه پس بعضی از اهل خانه گمان برند که روشنی خانه ایشان
از نور زجاجات نه از نور آفتاب جه شنیده اند که نور
آفتاب واحد است و منزه از تلون و تعدد و تشکل تعالی
الشمس عنها و حال آنکه نمیدانند که زجاجه هیچ نور ندارد
و آنچه سبب روشنی خانه ایشان شد اشراق نور آفتاب
که با وجود وصف ذاتی و صفاتی تعدد در زجاجات متنوعه
متعدد می نماید و با وصف احاطه و تنزه از محاط محدود
و شکل می نماید با شکال مختلفه و بانعت بی رنگی با الوان
مختلفه مراتی زجاجیه منزای میگردد پس این زجاجات
که بمثابه اعیانند سبب احتجاب ایشان شد از دانستن
حقیقة آن نور بسیط محیط بی رنگ و هم این زجاجات
سبب مشاهده ایشان شد نور آفتاب را چه اگر آن
دریچها مسدود بودی نه باین اجرام صقیله زجاجیه اصلا
آن نور مدرک ایشان نمیشد و خانه تاریک و ظلمانی بود
اناطا آنفه از اهل آن خانه که موفق شوند و مهتدی گردند
بحقیقة حال در سر ایشان ملقی شود که روشنی این خانه
نه از زجاجهاست بلکه از مصباح شمس حقیقة است که
بتشکل و تصبغ به شکل و صبغ زجاجات شد و تعدد
و تکثر و اختلاف الوان و اشکال را قابل شد و حال

بیانکی و اظهر نور آفتاب مانند و دین مقام سیفرماید علیه
الصلوة و السلام لا یحجبه البطون عن الظهور و لا یقطعه
الظهور عن البطون چه اهل تکوین او عرفا کد صاحب جمع
الجمع اند کد مرتبه فوق ثانیت یعنی انبیا و ورثه ایشان کد علماء
امت محمدیه اند شاهد اسم الباطن و الظاهر هر دو اند و ثانی
بینهما و اما قول من قال الفرق اثبات الخلق فیس کما تقدم فی
معنی قولهم اشار تعالی الی خلق بلا حق غیران بینهما فرقا فانه قال
اثبات الخلق و لم یقل وجود الخلق لان عین وجود الخلق عین
وجود الحق من حیث عینه هو ثابت و بین ثابت نفسه
الا و اتصافه بالوجود امر حادث طرا علیه فقد فرقت بذلك
بما یعقل من هذه اللفظة فقوله اثبات الخلق ای فی الاز
وقع الفرق بین الله و بین الخلق فلیس الحق هو عین الاعیان
الثابتة بخلاف حال اتصافها بالوجود فهو تعالی عین الوجود
بالوجود لا هی آین مغایر ذات حق تعالی بل ذوات اشیاء نا
بر آنند کد سلسلهٔ ممکنات با سرها تعقلات ازلیه ابدیه
آلهیات اند مترتبه منتشیه بعضها عن بعض و ذات حق تعالی
وجود محض صرف است بی نهایت میان حق تعالی و عالم
نسبت مخصوص باشد بر تعقلات او و لذا قال فی الباب
الثانی هو عین کل شیء فی الظهور و ما هو عین الاشیاء فی
ذواتها اسبحانه و تعالی بل هو هو و الاشیاء اشیاء و کمال التنزیه

له نفی الصفات عنه و کمال الاخلاص فی توحید وجودی در
آنست کد نفی کنی وجود صفات لورا الوهیت بوصف
موصوف و صفت من لم یقم له شهادة لا تصح شهادة و کل صفة الها غیر الله
و الشهادة کل و صوف و صفة غیر الصفة یعنی نفی صفات و نعوت
از آن جهت باید کرد کد نعت و صفت بر مغایر موصوف
و بائنه صورت بیند عاد و شاهد مدرکات قال الشارح
رحمه الله الشهادة تقتضی شهادة الحال فان حال الصفة یشهد
بما یتبعها الی الموصوف و حال الموصوف یشهد باستغنائه
عنها و الحالان یشهدان بمغایرتهما لان اختلاف اللوازم
یدل علی اختلاف الملزومات فمن وصف الله سبحانه فقد
قرنه بنوع من کثرة اثبات وجود صفة لحق سبحانه و تعالی
کند در وجودی دیگر بمقارن وجود موصوف کد حق تعالی است
کرده باشد و من قرنه فقد ثناه و هر کرا کد وجودی مقارن
وجود حق تعالی کرد ثنیه ذات حق تعالی کرد چه ذات او
عین وجود است و لیس له ماهیة وراء الوجود فلا ترکیب فیه
من الوجود و ماهیته و غیرها کما قال فی النصوص اعلم ان الحق
هو الوجود المحض و هو کونه موجودا فحسب بحیث لا تقیده
کثرة فلا ترکیب و لا صفة و لا نعت و لا اسم و لا رسم و لا نسبة
و لا حکم بل وجود بحت لان المحض هو الخالص من کل شیء و
هذا الوجود هو الخالص من کل ما سواه و قید و هذا کمال الاخلاص

له الذي اشار اليه عليه الصلوة والسلام لا نتكلم من
المقام المعين الاول الذي هو الحقيقة المحمدية عليه الصلوة
والسلام والتحية فنى اثبت الله تعالى ماهية عدا الوجود
كما ذهب اليه بعض اهل النظر فقد شانه ومن شانه فقد
جزاه ومن جزاه فقد جهله وانكر كنهه او كرد بدرستي
كه تجزيه او كرده وانكر كه تجزيه او كرده پس بدرستي كه نداند
او واجب لا محالة بيرياد اجزا محتاج باشد شاه ولايت
بناء مصون في ذاته از تعدي صفات وسلب تعدد شان
ذات الهي متيقن است بمكه اين اراده فرموده كه حق تعالى نه
عالم است ونه حي ونه قادر ونه غير ذلك بلكه اشارت بر آنست
كه كمال اخلاص در توحيد وجودي آنست كه ذات مصون را
بي ضميمه امري از امور وقيام وصفي از اوصاف بوي مبدا
جميع آثار وصفات غير متناهيه داني بدانكه علم
باشيم محتاجيم بانكه صفتي مغاير ذات ما كه آن علمست
بما قايم باشد تا بآن اثر علم از ما ظاهر كردد وهمچنين در آن
كه حي وقادر باشيم صفت حيوة وقدرت مي بايد كه بما قايم باشد
تا بآن اثر حيوة وقدرت از ما صادر شود اما ذات حق تعالى
بنفسه محاي آن صفاتست وبي انكه صفت علم وحيوة
وقدرت بوي قايم باشد آثار آن از وي بظهور ميرسد زيرا كه
هر حقيقتي كه قايم بغير نباشد موجد ذلك الغير است و

منشا انصاف آن غيريت باو وجود قايم بخود باشد نه
بغير نباشد موجد ذلك غير باشد پس وجود موصوف باشد بخود
مثلا اكر فرض كني كه حرارت نار آتش برخيزد وبذات خود قايم
شود هم حرارت باشد وهم نار بايين معني كه حرارت باو قايم
قيام الشيء بنفسه همچنين است جميع صفات غير متناهيه
الهيه وبهذا از علم بذات لازم مي آيد علم بجميع صفات بعين
علم بذات نه آنكه علم بذات مستلزم علم بصفات علمي مغاير
علمي ديكر بلكه علم بذات عين علم بصفاتست قال الشيخ في اول
كتاب الفتوحات اعلم ان الحق تعالى علم نفسه فعلم العالم بعين
علمه بنفسه بنا بر انكه چون دانست حق تعالى نفس خود را
دانست جميع صفات غير متناهيه خويش را دانست كه از آن
جملة ذاتست حقايق اعيان عالم لان حقيقة الحق صورة علم
وتمام بهم شيخ ابو محمد عبد الله بن محمد بن عبد الله قدس سره العزيز ميفرمايد
كه بحسن جنان دان كه علم او لم يزل بحيا بنفسه لنفسه كما
انه لم يزل عالما بنفسه لنفسه وناظرا الى نفسه بنفسه لنفسه
فما عند حق غير ذاتي وصفات يكانست وصفاتش
در ذات يكا للشيخ ابن العارض من لسان المبدا قل لمن يكل
بالسان حسدت ولحظ وكل في عين العبرة يعني بالفظ و
بكمتر بود كه صفات من زبان كويا بود كه بمقتضيات ذات
خويش با نطق كه عين ذات من بود سخن ميكفت وبالسان كه

دیگر ستن بود که ممکی ذات من چشم بود که کیفیات آن کمال
اسماء خویش در خویش اعتبار میکردم و تفاصیل شیون
واحوال خود را به ممکی خویش میدیدم و سمع وکلی بالندا.
اسمع الندا وکلی فی رد الردی بقوة ای قوة وکلی الی آخر
یعنی یک سمع بود در ممکی من بسوال و ندا مقتضیات ذات
من شوانید در شد آن سوال و ندا، ذات خودم را باظهار
مقتضیات خود در ممکی ذات من در جواب آن سوال و ندا
واجابت آن عادت قرة بود که جواب خود میدادم
از توای نفس با جندین صور ... م متشبه هم متجدد غیر من
قال فی مقدمة کتاب الفتوحات کوننا لباری حیاتا عالما
قادرا الی سایر الصفات نسب واضافات لذلک اعتبرنا
ذاتین لما یودی الی نفیها بالنقص اذ الکامل بالزاید ناقص
بالذات عن کماله بالزاید وهو کامل لذاته فالزاید علی الذات
علی الذات محال وبالنسب والاضافات یرتفع اما قول
القائل الالهی هو ولا الهی اعتبار له فکلام فی غایة البعد فانه
قد دل صاحب هذا المذهب علی اثبات الزاید وهو الغیر
بلاشک الا انه انکر هذا الاطلاق الغیر بحکمه فی الحد
بان قال الغیران هما اللذان یجوز مفارقة احدهما الاخر بکما
وزمانا او وجودا وعدما ولیس هذا بحد الغیرین عند العقلا
وجود معلوم من الخلق شد که صفات آلهیه غیر امور زاید

بر ذات حق تعالی است اگر خواهی بگو که جمیع صفات غیر
متناهیه الهیه موجودات ربانی وجود کمال کثرت واحدیت
بواسطة اتحاد با ذات احدی جامع متناهیین حکما از آن
تعبیر کرده اند و اگر خواهی بگو که امور اعتباریه بانتزاعیه اند
معدومة العین موجودة الحکم چنانچه معتزله گفته اند قال فی الحکمة
الادریسیة اعلم ان الامور الکلیة کالخیر والعلم وان لم یکن لها
وجود فی الخارج فهی معقولة معلومة بلاشک فی الذهن وهی بالنسبة
الیه لا تزال عن الوجود العینی بل لها الحکم والاثر فی کل ما له وجود
عینی ومعلوم ان هذه الامور الکلیة وان کانت معقولة فانها
معدومة العین موجودة الحکم وقال فی فص الحکمة الشیثیة
وعلی الحقیقة فانم الاحقیقة واحسن نقول جمیع هذه النسب
والاضافات التی یکون فیها بالاسماء الالهیة یجمعها نقطة
مرکز غین منقسم است در دایره منقسم است حکما بانقسام
نقاط دایره از وجهی هر یک از نقطهای دایره دایره است خاصه
متمایز از سایر نقاط بسوی مرکز و بجمعین نقطه مرکز دایره
یک دایره از آن نقطها وجهی خاص است حکمی نزعینی فافهم هذا
المثال القریب والحقیقة فقط فی ان یکون لکل اسم یظهر الی بالا
حیاتی حقیقة تمیزها عن اسم آخر یعنی حقیقة وراء قدر
نفسی الامر عند اهل الکشف والوجدان الصحیح غلط میکند
کسی که اسم را از آسمانی الهیه ظاهره الاثار و الاحکام متغیر می

که بآن متمیز میشود از اسم دیگر و از صفات ستهلکه متحد
وشیون متراکب در غیب احدیة است بی هرگاه که ظاهر
شد برما آثار آن اعتبار کردیم اتصاف ذات بآن وذلك
الحقیقة التی بها یتمیز هی الاسم عینا ای الصفة المکثرة
الذات الاحدیة المتصفة بها الذات فی المرتبة الواحدیة
فان الاسم عبارة عن الذات المتصفة بصفة لا ما یقع فیه
الاشتراك الی الذات المطلق کما ان الاعطیات تتمیز کل
اعطیة عن غیرها بتخصیصها الدلالات بر معلول بر
علة یعنی هریك از اسما بذات خود متاز از دیگری کرچی
متمیز میشود هر عطیه از عطایا آن اسما از عطیه دیگر
بذاتها و بتخصیصها و بتمیز اعطیات از یکدیگر میدانیم تمیز
سائر اشیا از اعطیات یعنی تمیز اسما فی ذواتها و حقایقها
وان کانت من اصل واحد یعنی و اکرچه جمیع آن اعطیات
از اصلی واحد است کر آن وجود وحدانی بغائر از ذات
منبسط بر مجموع کاینات باسم الوحی فعلم ان هذه ماهو
هذا الاخری ای لیست تلك الاعطیة هذه الاعطیة الاخری
وسبب ذلك تمیز الاسماء یعنی سبب آنکه این عطیه غیر عین
آن عطیه است تمیز اسماست او برای آنکه هر ان اعطیات
از اسما فایض شد بس بسبب اسما متمیز باشد اعطیات فانه
از اسما فاض و ذات الاسما متمیزه فی الغیب النهایة لانها اصول

الذات بذوی غیر شاهیت — منبسط بودیم بایشان جوهر همه
دیده روشن بایشان سرمه — ایشانکه بودیم بچشمان آفتاب
ذره که بودیم هوا فانی بجو آب — چون بصورت آمد آن نور سره
شد صد وجود سایها ای انکره — کنکره ویران کنید از بنجنیق
تا رود فرق از میان این فریق — قال فی المقدمة کتاب الفتوحات
مسئلة الصفات الذاتیة المعروف بها وان تعددت فلا
یدل علی تعدد المعروف فی نفسه لکونها مجموع ذاته وان کانت
معقولة فی الغیر بعضها عن بعض اکر سایلی کوید که بس ذات
حق تعالی من کل الوجوه واحد باشد نه برای آنکه از آن وجه که
منشا انواع معانی و صفات غیر متناهیه است کثیرات
جواب کویم این کثرة اعتباریت ناشی از انواع عقل و بودن
ذات واحد محل انواع اعتبارات متکثره عقلیه او را از وحدت حقیقیه
بدر نمی برد و اکر از جمیع وجوه این چیزی کی خواه حقیقی باشد
و خواه اعتباری کویم واحد من کل الوجوه باین معنی محالست
قال فی مقدمة کتاب الفتوحات المکیة مسئلة لا یصدر عن
الواحد من کل وجوه الا واحد وهل ثم من هو علی هذا الوصف
ام لا فی ذلك نظر المتصف الاخری الا شاعرة ما جعلوا الا عاد
الحق الا من کونه تعالی واحدا و الاختصاص من کونه مریدا و الاحکام
من کونه عالما و کون الشی مریدا ما هو عین کونه قادرا فلیس ثم
بعد هذا واحد من کل وجه صحیحا فی المتعاون العالم بکیف وسم

شئون الصفات زايدة على الذات قايمة به تعالى وهكذا
القايلون بالنسب والاضافات وكل فرقة من الفرق ما
خلا مستهم الوحدة من جميع الوجوه الا انهم [illegible]
القول بعدد مبادئ قايل بها فاثبات الوحدانية انما ذلك
الالوهية اى لا اله الا هو وذلك صحيح مدلول عليه قال الفخر
الرازى فى اجوبة المسائل العلامة الطوسية اقول ان
المستفاد من الذوق الصحيح والكشف الصريح ان يعقل
الحق باعتبار انه واحد وانه مبدأ للموجودات وانه مباين
عنها للكثرة والاثنينية مع شيء فى وجوده ولا يستحيل ان
يكون له ماهية ووجود كل ذلك لا يصح الا باعتبار ثنية
فى عرصة التعقل الكلى اعنى تعقل غير الحق الحق وسيما كل
من كان تعقله له سبحانه وللبسايط المطلقة والحقايق
الكلية بالتعقل الفكرى المصبوغ بالقوى المزاحمة الحايزة
الامكانية تتفان تعقلات من هذا شانه لا يكون بريئة من
خواص تهوده وكثرة ما سايره الحكم فى تعقله الموجب لتعين
المتعقل وانطباعه فيه بحسب محل الانطباع وان كان محلا
بمعنى ما يتعدد بحصول المطابقة بين المتعقل والمتعقل بهذا
يقول اكثر المحققين ان اثر تعينات الحق فى عرصة التعقل
واقربها مطابقة لما هو الامر عليه تقيده سبحانه فى تعقل
العقل الاول ثم اخلى الامكانية عن احكام الكثرة والقيود

ولا تعلق علمه بشيء ولا غير ذلك من النسب والاضافات
خلافا لمن ذهب من المحققين الى ان حقيقته مجهولة فانما يعني
بذلك ان الحق من حيث الاطلاق المشار اليه لا يتعين بشيء
تعقل ولا يتقيد في مرتبة ولا ينضبط لمدرك واضافة الهوية
اليه من هذا الوجه لا ان له ماهية وراء وجوده فهو سبحانه
من حيث هذا الاطلاق واعدم تقيده بوحدة او بعدمية
او وجوب وجود او غير ذلك نسبة الاقتضاء الايجادي
اليه وعدمه على السواء لا يترتب عليه حكم ولا يتعقل اليه
اضافة امرا ما وتعين الحق بالوحدة هو اعتبار ان لا تعين
والاطلاق قد يبقى اعتبار الوحدة المذكورة تعقل اعتبار كون
الحق يعلم نفسه بنفسه في نفسه وهو معنى الاعتبار المتقدم
المعبر لتعين الوحدة من كونها وحدة حقيقية واذا الحاصل
حينئذ في التعقل ليس الا تغاير نفس المتعين اكثر ما الفعل الا بالقوة
التعقل واعتبار كونه يعلم نفسه بنفسه في نفسه بتقييده
بفتح باب الاعتبارات وهذا عندنا المحققين هو مفتاح
مفاتيح الغيب المشار اليها في الكتاب العزيز وهذا الفتاح
عبارة عن النسبة العلمية الذاتية الازلية المسندة لكن
من حيث امتيازها عن الذات الامتياز الذي ليس من حيث
ان العلم صفة قائمة بذات الحق كما ذهب اليه الاشاعرة فان
ذلك لا يقول به محقق عارف بالتوحيد الحقيقي ولا ايضا بمعنى

ان العلم عين الذات فانه لا يعقل من حيث ذلك الاعتبار
الخاص نسبة ممتازة عن ذات يعبر عنها بانها علم او غير من الاسماء
والصفات والنسب والاضافات بل وحدة لا تميز فيها
العلم عن العالم والمعلوم فلا كثرة ولا تعدد سوى اعتبار
الكثرة وجودية او اعتبارية فالنسبة العلمية مقام الوحدانية
التالية للاحدية المذكورة التي هي الاطلاق والمجهول العين
المتعين بالمحل الذات الاطلاق عن كل وصف كما سبقت
الاشارة اليه والاحدية الحق بنفس التعين فقط بالاعتبار المتقدم
للاعتبارات كلها وحدانية ثابتة بالاعتبار الثاني من حيث
النسبة العلمية وهي التعين الجامع للتعينات كلها ومن
حيثما يتعقل مبدئية الحق وواجبيته وكونه موجدا وفياضا
بالافاضة التوحيد الوجودي الغير المعلم من حيث الوحدانية
لا من حيث الاحدية المقتضية ابعاد العلم والعالم والمعلوم
والاطلاق الذات كما قال عليه الصلوة والسلام واجلا
بتقدير ان يكون ثم ليال ان تعدد يعني نزيكم الله كما اوجدكم
وسيوجدكم اشد وفي موضع آخر الاحد لا يقال له احد يعني تعدد
درجات تعدد وجودي او عددي بان يكون واحدي ازيد عددا
كتعدد الصفات ونشوء وتعينه وغير ذلك باعداد موجودات
واشتد انكر ان يوجد شيء ذات ليت
وما الوجود الا واحد شيء انه اذا ذات اصفات الحق ايا تبدوا

نصیب آینه یک رو و در مقابل اگر چه صد نمایدایمان یا ذاته
و من اشار الیه فقد حدّه و من حدّه فقد عدّه و انکس که اشارة کرد باو بدستی که
تحدید او کرده آن یکی چون دید او را اشارت ایمان
هم چنین چون در عبارت نیاید اشارت هم چنان نیز نشان
نه کسی را ز و علم دارد نه بیان بر تر از نعلت و صورت دان ز نقصان
و انکه در قید وصف خود بود اشارة و من حدّه فقد عدّه و انکس که تحدید
کرد او را بس بدستی که تعدید کرد او را هم از نخست چون ذات حق
انسانست و بعد از و قال فی کتاب عشاء الغرب حقیقة الحق
لا تتحدّد باطن لانیت لا یتحدّد ظاهر لا یکاد یحتجب و باطن لا یکاد
یتبدّد فان یکن باطنا فرّت و ان یکن ظاهرا فصعب یحتجب و
از حیثیة تجرّد و اطلاق از تعینات و تقیدات حق است و از
حیثیة تقیّد و تکثّر بمراتب تلبس از تعینات می نماید
خلق و العالم هو الظاهر حق است و حق باطن و الوجود باطن
الظهور عین حق و حق بعد از ظهور عین عالم بلکه فی الحقیقة
یک حقیقت ذو ظهور و بطون و اولیت و آخریت و نسب
و اعتبارات است هو الاول و الآخر و الظاهر و الباطن ثم
قال علیه السلام و من قال بهم فقد تمثّله و من قال علام فقد
اخلی منه انکس که گفت او در چیزیست بس او را در محلی پدید آورد
و انکس که گفت او بالای چیزیست بس بدستی که خالی کرد آن
چیز را از او [illegible]

نه در جای و نه بر جای همیشه یعنی نسبته الحق الی الاعیان الحادثات
لیست بطریق المحلیة لها و لا الحالیة فیها حتی یکون محلا لها و
او صفا لها او متکانیها تعالی بل هی مظهرة له و ظاهرة به تمام
اهل توحید علیه سلام الله الحمید چون بیان فرمود توحید حق
تعالی را در الوهیت و ربانیت آن در الوهیت مقتضی ارتباطات
میان اله و ما اله و جهانی شد بس اشارة میفرماید بر
نسبت میان ما اله که عالم است و آله که ذات حق تعالی است
و از قوه معارف دانش این نسبت جز محیر عقول است و بکمال
افهام
درکا نیز عقل و جان فرو نرسد
عقل حیران کشت و جان بر تو زند زهی غایت که چشمه عقل و ادراک
جان الله بعد آن آفتاب برهان نیز اگر نه مقارن نور خواهیت بود
و حصول او کما هو را ی الحلولیة و نه مفارق صورت خروج او صف
عجز علی ما هو طریق تعسف الفلسفة و نه وجه تجسم کما هو
مقتضی تعالی ذوای الجسمیة
متر مذاق ز اینجا بجد و جهد و جون
تعالی شانه عما یقولون کسی کو عقل بود اندیش دارد
نبی بی رکتسکی در پیش دارد نه در اندیشی عقل فضولی
یکی شد فلسفی دیگر حلولی مرجع سایل علم الهی که علم اهل الله
است یعنی خصوص بدین چیزاست یکی معرفت ارتباط عالم بحق
تعالی و یکی ارتباط حق تعالی بعالم و موضوع علم الهی وجود
صرف حقیقت من حیث الارتباطات بالعالم پس گوییم که ذات

حق تعالی نه خارج عالمست و نه داخل و نه بعد از تحصلات
و نه از و منفصل و نه ایست از مکث نشین محفل علم الاولین
والاخرین و قوم آمرزیدست لایزالی
جهان افروز اقلیم تعالی مجالس کوی دار پادشاهی
معما دان اسرار آگهی صلی الله علیه وآله وسلم که فرمود
ان الله تعالی لما خلق شیئا ونا غابت عن شیء جهان از تو بود تو
جهان نرهیده در تو کون و تو در میان نه کان لا حتی حدث ای
لا حدوث فی امکان یحتاج به الی المکون وکان هنا تامة
موجودا لا عن عدم بل یکون حادثا ما شاء وقال باب
مدینة علم وهو وصی حقایق وتر علیه هو علیه الصلوة والسلام
لیس فی الاشیاء بوالج ولا عنها بخارج ای در درون جهان نرفته
جهان نرفته هر چه کون نیز آن نه و آن تو ولی نه بحلول فی الاشیاء
یقال هو فیها کائن لا کشیء کائن منها بائن
در همه باهر در کفت و کو فی همه و باهر درجت و جو
وقال فی الفصوص وهو محدود بکل حد ومنزه عن کل حد
ای غیر تو در همه جهان موجود نه جزوی تو در هر دو جهان موجود نه
از هر سو که بنگرم وجود جهان آینه روی تو و یکی از سوفه
برده اغیار نوران یفضله تعالی من العالم وجود من ارجعلوه
عین العالم فلا یتحقق لهم ذلک فهم یحجبون عن کل انها هم
تحجب عن ظهور عینها نصر عنه فی النصوص ینقلون عن

وفی وقت ما هو وفی وقت ما هو هو فلا یستقر فیه قدم ولا
یصح لهم طریق ام خطا آن زمان کوران جهان جوی غیبت
وآن زمان کوران عیان جوی نهایت و بهم جوی چون نیست او
آن زمان از هر دو چون نیست او قال فی الباب الثانی من الفتوحات
اعلم انها المتلقی ان کل ما دخل تحت الحصر فهو مبدع او
محلوق وهو محدث فلا تطلب الحق لا من داخل ولا من خارج اذ
الدخول والخروج من صفات الحدوث فانظر الکل فی الکل
تجد الکل فی کل شاهی که نه بابات نه بی بهات نه کان
نه کی نه ذرات نه بلات نه کجا ایجا و آنجا نیست بکورات نه کجا
عازم هرات نه کی بینات نه کجا نابر اتحاد میان دب و مربوب
وحالق و مخلوق و ظاهر و مظهر میزها باید مع کل شیء لا بمقارنة
اقصائی نه تکیف بی قیاس هست دب الناس را باجان ناس
یعنی بعینه را اشیا نه بکیفیه بمقارنات قیاس بعینه اشیا
باکیفیه قال المحقق القونوی فی کتاب النفحات هو الذی
یصاحب کل شیء کان من مطلق و مقید و جسم و روح
و معنی و حقیقة ظاهره او باطنه آلهیة او کونیة صحبة ذاتیة
ویکون مع کل شیء بذاته لا بمعنی ان ذلک الشیء غیره بل من حیث
لیس ذلک الشیء عنه بتیقنه فقط و بقائه علی الاطلاق من
حیث ما هو الذات الموصوفة عنه بالمعیة والصحبة فهو مع
کل شیء بالذات مع التراخی بعد شیء ولا تحصر تیا تعین به وجب

ولهذا الحكم على كل شئ بكل شئ وهو الشرع في كل من تبدو صورة وهيأة
وبوطن ووقت يجب كل واحد مما ذكرنا وكل حد يفصل
شئ فذلك من حيث عدمه من حيث تقيده هنا لك من حيث عدم تقيده
لاحد له ولا اسم ولا نعت ولا حكم ولا نسبة ولا اضافة ولا كونه
سواه ولا قابل لا ثر ما او حكم او اضافة او اسم الا ما ذكرناه
خلق عبارة تشاء تظهور ما لزم بصورة ما لحكم خلق فيها
غير ما لتي تبدت وصورة مخلوق ما اعتبارية تعددي بين العالم
عبارة تشاء ذات واحدة معينة ظاهرة بصور الزاوية العالم
ومعنى ما ردكم بكل يد ذات مطلق قائم بذات ظاهر بصورة
بلكة عين ذات وجود ظاهر بصورة زيد غير ذات ظاهر بصورة
عمر وذات من حيث العين واما من حيث ظهوره بعين هو ذات
بغيرها يد غير كل شئ لا بزائد عليه بغيره اعتبارية واتحاد
حقيقي بين هذا يد لا تعني كجد قياس بين يدا شيا ان يكون كي
وهو في ذاتيت ره در حضرة من هم عالم توي وقدرة تو
توي معني پرور وتو است توي كيج وهم عالم ظلمت
خموشي تو ازكوياي تست نهاني تو از پيداي تست
هست عالم نور ما از قدرتش باقدرة عالمي در حكمتش
في الفتوحات المعارف لا ينظر العالم من حيث عينه وانما ينظر
من هو مظهر الصفات الحق فالغير هالكة بالصفة فانية وما ثم
النظر من قال الله تعالى ولقد ابتنا النظر الحكمة من ذات الحكمة

فقد اتى خيرا كثيرا فلقمن اوتي الخير الكثير بشهادة الله تعالى
له بذلك والحكمة قد يكون ستلقطها وسكونا عنها مثل قوله
لقمن اعني انها ان تلد شقا الجنة من خردل فتكون في صخرة او في
السموات او في الارض يات بها الله فهذه حكمة نطق بها من
لا ينطق عن الهوى الا بما يوحى به وقد ذكر الله تعالى في كتابه ولم يرد هذا
الخبر الا ما تضمنه الحكمة المسكوت عنها وعلمت بقرينة الحال
ولم يسكت عن ذكر الوعيد بذلك الجنة فاذكر ولا اغا الاية
يات بها الله اليك ولا الى غيرك فاسد الاتيان علما وجعل
المأتي بها السموات ان كانا وفي الارض بعينها ليتظر الناظر في
قوله تعالى وهو الذي في السموات وفي الارض فيعلم ما يتكلم به
وما سكت عنه والحق عين كل معلوم لانا العالم اعم من الشئ فهما يكن
الذكر اشتم الحكمة واستوفاها الذكر والمشاة كاملتها فقال
ان الله لطيف فمن لطافته ولطفه انه في الشئ المسمى بكذا المحدود
بكذا غير ذلك الشئ حتى لا يقال فيه الا ما يدل عليه اسمه بالمواطن
والاصطلاح فيقال هذا حجر وارض وصخرة وشجرة وحيوان
وملك وسماء وطعام والعين واحدة من كل شئ وفيه كما تقول
الاشاعرة ان العالم كله متماثل بالجوهر فهو جوهر واحد فهو
عين قولنا العين واحدة ثم قالت وتختلف بالاعراض وهو قولنا
وتختلف وحكموا بالصور والنسب حتى تميز فيقال هذا غير هذا
من حيث صورة او عرض ما واحد كيف شئت معلوم وهذا من

هذا من حيث جوهر وهذا يوجد عين الجوهر في حد كل صورة
فقول الحق انه ليس سوى الحق وظن المتكلم ان سمي الجوهر وان كان
حقا هو عين الحق الذي يطلقه اهل الكشف والتجلي فهذه حكمة
كونه لطيفا ثم نعت نفسه الجزئي بما لا عن اختيار وهو قوله تعالى
حتى نعلم وهذا هو علم الاذواق فجعل الحق نفسه مع علمه بما هو الامر
عليه سنبيدا علما ولا بد له على انكار ما نص الحق عليه في حق
نفسه ففرق تعالى بين علم الذوق والعلم المطلق فعلم الذوق
مقيد بالقوى وقد قال تعالى عن نفسه انه غير قوي حين قوى في قوله
كنت سمعه وهو قوته من قوى العبد وبصره وهو قوى من قوى
العبد ولسانه وهو عضو من اعضاء العبد ويديه فما
اقتصر في التعريف على القوى فحسب حتى ذكر الاعضاء وليس
العبد بغير هذين الاعضاء والقوى فعين سمي العبد هو الحق
لا غير الحق وهو السيد فان النسب متميزة اذا نها وليس للسيد
اليد متميزا فانه ليس هو سوى عينه في جميع النسب فهو بصير والعبد
ذات نسب واضافات وصفات فمن تمام حكمة الحق في تعليمه
انه ما جاء في هذه الآية من هذين الاسمين الاهيين اللطيف الخبير
حتى بهما الله تعالى فاوجد ذلك في الكون وهو الوجود فقال
كان لكان اسم في الحكمة وابلغ فحكى الله قول الحق على الذي كما قال
ليريد عليه شيئا وان كان قول الحق ان الله لطيف خبير من قول الله
تعالى لخلقه اذا تلي عليكم هذا التنبيه بهذا ما تكرر معرفة ايانا

بين الحق وخلقه لعالم الكون سمي به سواء وتميز بينهما هو قوت
ربوبية من بطون معنى ذات حق تعالى وهو ذات اشياء مراد ذات
الحق وهو به وانيته اوت كه بهو وانا ذات شاذا ليه عيش و
بالعبارة ارباب كشف حقايق جاشاره بحجاب ان برصور تخطيطات
كه از نمود ذات است پس بيكويم ذات حق تعالى ان بود
مطلق است وحقايق اشيا نسبت علميه وتشخصات معنويه است
در علم حق تعالى بذات خويش كال الحق القوي في النصوص
الوجود الحق حيث ذاته فيما عداه امر زايد على حقيقته و
حقيقة كل موجود عبارة عن نسبة معينة في علم ربه وسمى اصطلاح
المحققين من اهل الله عينا ثابتة واصطلاح غيرهم ماهية و
العلم المعدوم هو الشيء الثابت ونحو ذلك وحقيقة الحق عبارة عن
صورة علمه بنفسه من حيث تعينه في تعقله بان يوحد العلم و
العالم والمعلوم وهو مقام الفناء الذي لا فناء فوقه اذ ما احد يرجع
لا يفعل وذاته اجمعية ولا نسبة ولا اعتبار ولا اشارة اذ لا يعبر
بعقل الحق وهو اسم الله فان الاسماء ليست عند المحقق الا نسبا
الحق فاذن كل كمال يوصف به الحق فانه يصدق عليه انه كمال الشيء
من هذا الوجه وقال في مفاتيح الغيب اعلم ان حقيقة الانسان
وحقيقة كل موجود عبارة عن نسبة معينة في علم الحق من حيث
ان علمه عين ذاته فهو تعين في باطن الحق تعالى ان زاد في تخصص
معنوي لتلك مرتبة الربوبية الحق تعالى ونسبي انه في حضرة الالهية

حيث الاحاطة المختصة بالعلم المطلق والوجود الشامل المحقق
وقال في الباب السادس من الفتوحات انا المثال الذي وجد
عليه العالم كله من غير تفصيل فهو العلم القايم بنفس الحق تعالى
فانه سبحانه علمنا بعلمه بنفسه واوجدنا على حد ما علمنا انفسه
بنا علمه بنفسه وعلمه بنفسه ايانا لا عن عدم عن تعلم بنا
كذلك فنشأنا الذي هو عين علمه بنا فاثبت بهذا الحق لنفسه
له ولا يقوم بنفسه الحوادث جل الله عن ذلك اذ صفائق
زاول نخت دو صفا مش باز رو جالاك وجلت وفي كتاب
مفاتيح الغيب المحقق القونوي لما كان متعلق معرفة كل عارف
والذي يمكن ادراك حكمه انما هو مرتبة الحق سبحانه وتعالى
عن الالوهية واحديتها امر فكان بالغيرة فيه عليه الصلوة
السلام الذي هو اكمل الخلق بكمالية واستعدادا فقال اعلم
انه لا اله الا الله ليتبعه الدليل على ما يمكن معرفته والنظر
به ومعلوم ان الالوهية مرتبة مرتبطة بالمألوه ومن يطلب فيها
المألوه لما يقتضيه سر الاضافة وانها واحق لما يلزم من
المفاسد ان لو يكن كذلك كما اتضح لاولي الالباب فنقول حيث ان
متعلق طلبنا من حيث نحن اذا وقفنا الله ان يعرفنا نسبة ما الوهيتنا
من الوهيته وحكمها فينا بنبيها المعرف عنها بالاحاد وهذا
هو معرفة صورة ارتباط العالم موجد وارتباط موجد به
وليس الامر فيه متعلق الوجود الا بسط على اعيان الممكنات

حتى انتسبت بنوده لاستحالة حصول غير ذلك من الحق كما
وقال في موضع آخر منه هذا الكتاب اعلم ان كل علم يحصل للانسان
لا يخلو اما ان يكون متعلقه الحق او ما سواه فان كان متعلقه
الحق فاما ان يكون علما به سبحانه من حيث ارتباط العالم به و
ارتباطه تع بالعالم ارتباط الالوهة بالمألوه وبالعكس وهو مسمى عند
اهل الله بمعرفة التجلي الظاهر في اعيان الممكنات او يكون علما
بالحق من حيث هو هو مع قطع النظر عن تعلق العالم به وتعلقه
بالعالم وهذا هو علم الوهية الباطن اعني ذات الحق سبحانه
وتع فان كان متعلق العلم الحاصل هو الله سبحانه من حيث الهة
وهو تيد بالغيرة ايسا بق فلا يخلوا اما ان يكون صاحبه عارفا
من حيث اسم الظاهر على مذهب اهل البصاير على ما ذكر بمعنى انه
عرف الحق تعالى من حيث تجليه في حقايق العالم ثم كشف له
وراء ما ادرك من التجليات الظاهرة اسر الخ ترجع احكام
هذه التجليات والصور المشهورة اليه او لم يعرف هذا
الاصل فان لم يكن من اهل هذه المعرفة من هذا الوجه المذكور
يكون علمه بالباطن الحق انما هو بحسب ما تعطيه القوة النظرية
وقال في الفصوص اعلم ان الحق من حيث اطلاقه الذاتي لا يصح
ان يحكم عليه بحكم او يعرف بوصف او يضاف اليه نسبة الا ان
كل ذلك يقتضي التعين والتقيد ولا ريب فان تعقل كل تعين
يقتضي تعين اللا تعين يعني [illegible]

نسبتی از نسبات و نه مقتضی سلب آن بلکه طرفین نسبة با
او مساویند هم نسبة است از جمیع این نسب و احکام و هم محکوم
علیه میشود بجمیع احکام و موصوف میگردد بجمیع اوصاف
از حیث تعینات متعدده مختلفه و اول التعینات المتعلقة
النسبة العلمیة الذاتیة و اول تعینات نسبة علمیة حق تعالی
بذات خود حق علم و انسبة میگوید از برای آنکه جمیع صفات
حق تعالی عین ذات و در ذات هم خود نحو کثرت و علم
نسبتی است میان عالم و معلوم لکن باعتبار تمیز ها عن الذات
الامتیاز النسبی چه نسبة علمیة بحقیقت متحدست با ذات
و امتیاز عقلی امریست اعتباریست اما ذات باین حیثیت است
که منشا این انتزاع شده کما مر و بواسطه النسبة العلمیة یعلم
و حق الحق و وجوب وجود و سبوح و قدوس من حیث انه علم
نفسه بنفسه فی نفسه بعین این نسبة مذکوره بواسطة نسبة
علمیة متعقل میشود و اگر چه علمی باشد که غیر ذات باشد
و خصوصا از آن حیثیه که علم او به نفس عین اوست و از همین
علم بنفسه سبب لعلم بکل شئ و انکه عین علم او بنفس او سبب
علم اوست بجمیع اشیا و ان الاشیا عبارة عن تعینات تعقلات
الکلیة و التفصیلیة و ان الماهیات عبارة عن التعقلات
و انها تعقلات بسبب تعقل بعضها عن بعض بعینی علی
الخصوص که ماهیات اشیا عبارت از تعقلات و انکه این

ماهیات تعقلاتیست بروجه انشا تعقل بعضی از بعضی
متسلسلا مترتبا بالامعنی انها تحدث فی تعقل الحق تعالی الله عما
یلیق به بل تعقل البعض متاخر الرتبة عن البعض از جهة دفع
توهم از کلام سابق میگوید یکی این انشا نه بآن معنی است که حادث
میشود یکی بعد از دیگری در تعقل حق تعالی بلکه این تعقلها در
تاخر رتبی است و کلها تعقلات ازلیة ابدیة علی ترتیب واحد
تعقل فی العلم و یعقل بها بحسب ما یقتضیه حقایقها یعنی
تعقل علم حق تعالی به ماهیات بحسب اقتضا حقایق این
ماهیات است بین و محقق گشته از بیان اهل کشف و عیان که
نسبت میان عین عالم و عالم نسبت سایر تشخصات
و تعقلات تو جمله سلسله ممکنات عبارتست از تعقلات ازلیه
ابدیه ثابته در ذات حق تعالی باقیه بر عدم اصلی از لی ابدی
ساری حق علم و عالم و معلوم جمله معلوم حق تعالی غیر ذات او
نیست و علم صفت حق تعالی است و صفت او عین اوست پس علم
و عالم و معلوم یکی باشد پس گوییم من قال المتعقل فی تعقله
فقد ضمنه و من قال علی تعقله فقد داخل المتعقل من المتعقل
لیس المتعقل فی التعقلات بخارج و لا عنها بخارج لم یحل المتعقل
فی التعقلات فیقال هو فیها کاین و لم یزل عنها فیقال هو بائن
مع کل تعقل لا بمقارنة و غیر کل تعقل لا بمزایلة و [illegible]
آمد آمدا نکه ذات او هر یک از [illegible] تعالی بتبدل آن تعالی از این جوهر که

ان نافرستست وهم بوی ویم ان مثال جدا تو دین بو هر کن
وبجنین ملاحظه باید کرد معنی آنچه گذشت ان مغایرة ذات تو
تعالی باذوات اشیا با اتحاد در کلام نوشته اند وعین کل شئ
فی الظهور ما هو عین الاشیآء فی ذواتها سبحانه وتعالی بل هو هو
والاشیآء اشیآء تمام آنچه بدانو رشد انار بتابد چون الحق والعالم
عالم مثال شعاع نور آفتاب از زجاجه بجاجه شده رنجها
گذشت ظاهر میشود فان الامثال اقرب بکما ادرک الطبیعیون
لله المثل الاعلی اولا نور خضر خارج است در نوری که از
زجاجه برآمد درون نافتاده ونه خارج اما بعضی اوصاف او تغیر
شده از شکل وتلون وتقدد وکثرة وحدت وغیر ذلک از جمیع
اوصاف منسوبه بزجاجات که بمنزله اعیانند هم صفات
نور آفتاب است جز غیر نور آفتاب نوری نیست وغیر ظهور آفتاب
ظهوری نه زیرا که نور آفتاب است که مشکل ومتصبغ شده
بشکل وصبغ زجاجات وتقدد وتکثر واختلاف انوار و
اشکال قادح نیست در وحدت نور آفتاب جز آنچه ظاهر است نه
زجاجه جز آنچه نیست که باطن است یعنی همان نوراست که بدون
خارات ومتصبغ است بصبغ زجاجه که عبارتند ظاهر بودن
گرفتست ولهذا قال علیه السلام الظاهر لا یقال له الباطن ولا
یقال انه ظاهر است واسکار اولی نه از چیزی وباطنست
بنوا باطنه وغیر آن الظهور وغیر باطن دانه عین یکدیگر

بلکه چنانست که در یک حال هم باطنست وهم ظاهر
من حیث الظاهر واین خاصه ظهور حق تعالی است در مظاهر
وغیر حق تعالی نمیتواند که هم ظاهر باشد وهم باطن در یک حاله
کما اشار الیه علیه السلام بقوله کل ظاهر غیر باطن وکل باطن
غیر ظاهر غیر زیرا که ظاهریه وباطنیه حق تعالی نسبت باظاهر
وباطن نه امریست زاید بر ذات او حتی یقال الظاهر ظاهر
منه والباطن باطن فیه جا عیان که مظاهر اند صور علمیه شؤن
ذاتیه الهیه اند

ای درون جان برون ناآمده — تو برونی در درونی هر توئی
در درون جان درون ناآمده — تو برونی در درونی هر توئی
نه برونی نه درونی هر روئی — چون بذات خویش چون ناآمدی
نه درونی نه برونی چون بذات — هر دو عالم زنده چون تست
هم تو در چیزی اگر پیوسته نیست — چون بجان از اول و آخر توئی
جزو وکل و باطن وظاهر تویی — پس تو باشی جمله دیگر هیچ چیز
چون تو باشی خود نباشد هیچ چیز — اما ظهور غیر حق تعالی در مظاهر
لازمست در آن امتیاز مظاهر از ظاهر امتیازی که موجب مغایرة
حقیقیه عینیه شود کالنور فی المرآة الصیقلة فان النور الظاهر
فیها غیر المرآة وکالقوة الباصرة فی الدماغ وکالروح المجرد
الانسانیة فی الروح الحیوانی وامثال ذلک من الانوار الکوکبیة
والارواح الملکیة والفلکیة والعرشیة والکرسیة قال صدر
المحققین فی کتاب مفاتیح الغیب

کتابخانه مجلس شورای ملی

لغیبة او المماثلة او غیرهما لایمکن ان یکون ذلک المظهر ظاهرا
من حیث هو مظهر الله ولا ظاهرا بذاته الا فی شئ سواه الا الذی
ظهر بذاته فی عین احواله یعنی لابد است که ظاهر مستند باشد به
مظهر اشیائی که موجب مغایره حقیقیه باشد الا انکس که
ظاهر باشد بذاته منظور در صور احوال و شئون خویش و کان
حکمها بعد حکم من اشار عنه من وجه ما یعنی باشد حکم از احواله
و تطورات باظاهر در آن حکم آنچه مستند است به وجهی از
وجوه و منسوب بود و ظهوره بحجون عقول و نفوس در صوریکه
مستند بذاته ظاهر مدایشان که حق تعالی است لم یزالی ابدی
و هر آینه صور احوال و شئون ذات اویند بآن معنی که ذات
او منظور شده در صور معنی بخویش و شئون ذات اویند
بآن معنی که ذات او منظور شده در صور معنی بخویش بآن
در صور و معانیه بعد از ان مثالیه و حسیه کما قیل الماشاء
الحق از وجد العالم و نفس و تطبع و تجسم فتی شاء
تجرد پس اگر خواهد مجرد میشود از ان ملابس و بان میکرده
مجنا نخواهد بود مجرد از آن صور و اوصاف و احوال نفساد و نقص
الماله یتعین شده و لم یتمیز یعنی باز نمیگردد حق تعالی ظاهر آنچه
متعین و متمیز شده و از ذات او قبل از ظهور باو و بعد اشان
الحق تعالی فلذان یکون ظاهرا حال کونه مظهرا و مظهرا حال
کونه ظاهرا و این شان حق تعالی است که ظاهر باشد در حالتی

که مظهر باشد بانکه ظهور او صورتی باشد غیر ذاین بر ذات او
و غیر ممیزه از وی بر اکه صفات او عین اوست و کمالات او از ذات
اوست لا یحتاج الی غیر ذا نرسد در حالتی که ظاهر است بظهور
صورت ظاهریت است ثم قال لم تستو له حال حالا فیکون اولا
قبل ان یکون آخرا و یکون ظاهرا قبل ان یکون باطنا یعنی هرگز
نبود که حق تعالی در ظهور در مظاهر نبود و هرگز نباشد که
نباشد تا توان گفت که در وقتی باطنست و نه ظاهر است و
اولیست و نه آخریست از برای انکه باطنیه و ظاهریه حق تعالی
و اولیت و آخریت او نسبت باظاهر است جه من حیث اهویته الاحدیه
و باطن و من حیث المظاهر آخرست و ظاهر و این دو حیثیت منفک
ان یکدیگر نمیشوند پس او هست در هر آن هم اولست و هم آخر هم
باطنست و هم ظاهر از برای انکه او خلاقست بر ایمان الازل
الی الابد و خلق حق تعالی عبارتست از ظهور او در مظاهر کما
قال الواسطی اظهاره الاشیاء ظهوره بها و باحکامها قال
فی فک خاتم الفص الیوسفی اعلم ان الحق هو النور و النور لا یکون
ان یری فی ذاته النور لان کمال رویة النور موقوف علی مقابلة الظلمة
فتعلق حبا الحق ایجاد العالم لیراه موجبه حب کمال رویة الحق
نفسه جمله من حیث هویته و وحدته و تفصیلا من حیث ظهوره
فی شئونه و لما کان من البین ان کل ما لا یحصل المطلوب الا به فهو
مطلوب لزم تعلق الارادة الالهیة بایجاد العالم لیتوقف

حصول الخط الذي هو عبارة عن كمال الجلاء والاستجلاء
عليه ولما كانت الشؤون الالهية ذاتية وكان الاستجلاء التام
للذات لا يحصل الا بالظهور في كل شان منها بحسبه ودرجته
نفسه من حيث ذلك الشان وبمقدار ما يقبله من اطلاقه وتقيده
وخصوصيته فتوقف كمالها الذاتي على الظهور في جميع الشؤون
ولما كانت الشؤون مختلفة خصوصياته وغير محصورة وجب دوام
شوقات ظهوراته سبحانه بحسبها الى ابد الآباد وغاياته وهذا
هو معنى كونه الحي خلاقا على الدوام الى ابد الآباد اي ان دوام شوقات
ظهورات آلهيته جل وعلا انما هو في اصل زمان كدهر است آن حقيقتي
نسبتي معقوله است مجموع ما يوجب ما يشاء كه تعين پيدا كند
احكام اودهر عالم وجب تقديرات مقرره ومتعينه اجزاء
اعيان ممكنه واحكام اوقات واسماء وظاهر آن كذا قال في
التفسير الكرسابلي كويد كه جمله در قوله سوا صلى الله عليه
وآله كان الله ولم يكن معه شيء جه عدم ظهور اودر مظاهر
حاليه اوراسقلم بر حال ظهور اودر مظاهر فيضي اوحالا

معية حالا جواب آنست كه مراد نفي شيء است وسلب معيت شيء
نقلم زمان وجه دين معنى است كه الله موجود ولا شيء معه في
الفتوحات المكية السوال الثالث والعشرون ما معنى قوله
صلى الله ولا شيء معه الجواب لا تصح الشيئية ولا يطلق عليه
وكذا الدهر هو الذي مر ذكره في قوله سلب الشيئية عنه

وسلب معية الشيء لكن مع الاشياء وليت الاشياء معه لان
المعية نابعة للعلم فهو جعلها فهو معها ونحن لا نعلم فلسنا معه
واعلم ان لفظ كان تقطن التقيد الزماني وليس المراد به هنا ذلك
التقيد وانما المراد به الكون الذي هو الوجود فتحقق كان انه
صرف وجودي لا فعل يطلب الزمان ولهذا لم يرد نا بقوله
هذا الرسوم من المتكلمين وهو قولهم وهو الآن على ما عليه كان
فهذه زيادة مدرجة في الحديث من لا علم له بعلم كان ولا سيما
في هذا الموضع وسنه كان الله عفوا عفوا الى غير ذلك مما انث
به لفظة كان ولهذا سماها بعض النحاة هي واخواتها احرف
يعمل الافعال وهي عند سيبويه حرف وجودي وهذا هو
الحق الذي تعقله العرب وان تصرفت تصرف الافعال
فليس من اشبه شيئا من وجه ما يشبهه من جميع الوجوه بخلاف
الزيادة بقولهم الآن يدل على الزمان واصل وضع لفظة تدل
على الزمان الفاصل بين الزمانين الماضي والمستقبل ولهذا
قالوا في الآن ما حد الزمان فلما كان حد لها الزمان الموجود
لم يطلقه الشارع في وجود الحق واطلق كان لانه حرف وجودي
وقيل فيه الزمان لوجود الاشرف من كان ويكون فهو كاين
ويكون كجعل يفعل وهو قابل ومقبول فكذلك يعبر اخرج
فلما رأى في الكون هذا التصرف الذي يلحق الافعال الزمانية
تخيلوا ان حكمها حكم الزمان وانه يعبر بالآن عن الخبر الذي

حرف

فان الآن ح

فالمحقق لا يقول قط وهو الآن على ما عليه كان فانه لم يرد ويقول
على الله ما لم يطلقه على نفسه لما فيه من الاخلال بالمعنى الذي
يطلبه حقيقته وجود الحق خالق الزمان فمعنى ذلك الله موجود
ولا شيء معه اي ما ثم من وجوده واجب لذاته غير الحق والممكن واجب
الوجود به لانه مظهره وهو ظاهر به والعين الممكنة مستورة
بهذا الظاهر فيها فاتصف هذا الظهور والظاهر بالامكان
حكم عليه به عين المظهر الذي هو الممكن فاندرج والممكن
في واجب الوجود لذاته عينا واندرج الواجب الوجود لذاته
في الممكن حكما فتدبر ما قلناه واعلم ان كلامنا في شرح ما
ورد لنا هو على قول الولي اذا قال مثل هذا اللفظ او نطق
به من مقام الرتبة التي منها بعث رسولا فان الرسول اذا قال
مثل هذا اللفظ في المعرفة بالله من مقامه الاختصاص فلا كلام
لنا فيه ولا ينبغي لنا ان نشرح ما ليس بذوق لنا وانما كلامنا فيه
من لسان الولاية فنحن نترجم عنها باعلى وجه يقتضيه حالها
هذا غاية الولي في ذلك ولا شك ان المعية في هذا الخبر ثابتة
والشبهة منفية والمعية يقتضي الكثرة والموجود الحق هو عين
وجوده في نسبته الى نفسه وهويته وهو عين المنعوت به مظهره
فالعين واحدة في النسبتين فهذه المعية كيف يصح والعين
واحدة فالمشبه هنا عين المظهر لا عينه وهو معها لان الوجود
يصحبها وليست معه لانها لا تصحب الوجود وكيف يصحبه

الوجوب لهذا الوجود ذاتي ولا ذوق للعين الممكنة في الوجوب
الذاتي فهو يقتضيها فيصح ان يكون معها وهي لا يقتضيه فلا
يصح ان يكون معه فلهذا نفى الشيء ان يكون مع هوية الحق لان
المعية نعت تمجيد ولا مجد لمن هو عديم الوجوب الوجودي
لذاته فان الشيء لا يكون مع الشيء الا بحكم الوعيد او الوعد بالخير
وهذا لا يتصور من الدون للاعلى فالعالم لا يكون مع الله ابدا
سواء اتصف بالوجود او العدم والواجب الوجود الحق لذاته
يصح له نعت المعية مع العالم عدما ووجودا وقال في الباب
السبعين ومائة اعلم ان الصحبة نعت الهي للخبر الوارد انت الصاحب
في السفر والصحبة امر يتعذر من وجه في الجناب الالهي وهو
المناسبة والمشاكلة اما من كل وجه واما من اكثر الوجوه ولا
مناسبة ولا صحبة وقد وردت الصحبة فلا بد لها من وجه يستدعيها
وانه اخبار الهي فلا يثبت الصحبة الا اذا لم يوخذ في حدها
الكفاءة فاذا زالت الكفاءة في الصحبة في الجناب الالهي فهو
تعالى يصحبنا في كل حال نكون عليه ونحن لا نصحبه الا في الوقوف
عند حدوده فما نصحب في الحقيقة الا احكامه لا هو فهو
معنا وما نحن معه لانه يعرفنا ونحن لا نعرفه قال صدر المحققين
في كتاب النفحات هو الذي يصاحب كل شيء كان ما كان من مطلق
ومقيد وجسم وروح ومعنى وحقيقة ظاهرة او باطنة الهية
او كائنة صحبة ذاتية ويكون مع كل شيء ذاته لا بمعنى ان ذلك

الشيء غيره بل من حيث امتياز ذلك الشيء عنه بتعينه فقط وبقائه
على الاطلاق من حيث ما عدا النسبة الموصوفة منه بالمعية و
الصحبة فهو مع كل شيء بالذات مع انه ليس معه شيء ولا منحصرا
فيما تعين به وبحسبه وله الحكم على كل شيء بكل شيء وهو المتبوع
في كل مرتبة وصورة وحال وموطن ووقت بحسب كل واحد مما
ذكرنا وكل حسب ينسب الى شيء فذلك من وضعه من حيث تعينه
هناك ومن حيث عدم تعينه لا حسب له ولا اسم ولا نعت ولا
حكم ولا نسبة ولا اثر ولا مؤثر سواه ولا قابل لاثر ما او حكم او
اضافة او اسم الا هو واشاره باين معنى است قوله صلى الله عليه
وآله لو دليتم بحبل لهبط على الله قال صدر المحققين في كتاب
النفحات نفحة ربانية كلية وردت عقيب سؤال بعض الاصحاب
عن سر الشيئين الثبوتية والوجودية وتضمنت النفحة الواردة
زوائد شريفة واسرارا لطيفة والحمد لله المنعم سال بعض
الاصفياء من الاصحاب زاده الله توفيقا واكراما عن سر
قوله تع وقد خلقتك من قبل ولم تك شيئا وعن قوله هل اتى على
الانسان حين من الدهر لم يكن شيئا مذكورا ما هذه الشيئان
وهل هما شيء واحد وان ورد ذكر احدهما موصوفا والاخر
مطلقا منكرا او بينهما فرق فاقول في الجواب بلسان الذوق
والفيض الوهبي لا التعمل الفكري والعلم ان الشيئية يطلق
شرعا وتحقيقا باعتبارين احدهما شيئية الوجود والاخر شيئية

الثبوت ويعني بشيئية الوجود كون الشيء موجودا بعينه عند
نفسه وغيره وهذا القسم معلوم عند الجمهور قريب المتناول
والشيئية بالاعتبار الاخر المسماة بشيئية الثبوت عبارة عن
صورة معلومية كل شيء في العلم الحق ازلا وابدا على وتيرة واحدة
ثابتة غير متغيرة ولا متبدلة بل متميزة عن غيرها من المعلومات
بخصوصيتها ولم يزل الحق عالما بها وبتميزها عن غيرها لا يتجدد له
سبحانه بها علم ولا يحدث له فيها حكم لنزاهته عن قيام الحوادث
به وتقديس جنابه عن تجدد علمه بشيء لم يكن معلوما له تماما قبل
ذلك بل ايجاده بقدرته التابعة لارادته بعد علمه السابق الازلي
الظاهر تخصيصه بالارادة الموصوفة بالتخصيص والشيئية
بهذا الاعتبار هي الشيئية المخاطبة بالامر التكوين المنبه عليها
بقوله تعالى انما قولنا لشيء اذا اردناه ان نقول له كن فيكون
فلها ضرب بامن الوجود بالنسبة الى علم الحق بها وتعينها وتميزها
في عرضه علمه الازلي عن غيرها من المعلومات وهكذا الامر في
جميع الممكنات ما سبق العلم بدخوله في الوجود وما اقتضى ثبوته
في حضرة الامكان العالم على حالته العدمية فاطلق الحق سبحانه
اسم الشيئية على ما لم يخاطب بعد بالتكوين ولم يتعلق القدرة
بايجاده تنبيها منه سبحانه للالباء من عباده بان لكل معلوم من
معلوماته عز وجل صورة ازلية ثابتة في حضرة علمه هي المتوجه
اليها بالخطاب التكوين على التعيين والتخصيص دون غيرها

من المعلومات مع تميز كل منها عن غيره عند سبحانه فله ضرب
من الوجود بها عند علم الموجد بحسب الاول له في نفسه بحفظ
وجودها وقوله ثم لم يكن شيئا مذكورا اشارة الى ما ذكرنا ولقوله
مذكورا ثلاث مراتب المرتبة الاولى منها ام الكتاب وهو الذي
يستمد منه العلم الاعلى ما يسطره في اللوح المحفوظ من الاشياء
والتبديل والتغيير كما مر مرارا الاشارة اليه مرة في الكتاب
والسنة مثل قوله تعالى بل هو قرآن مجيد في لوح محفوظ ونحن
ذلك مما ذكر وذكر وهكذا ورد الاشارة اليه مرارا في لفظ
الكتاب مثل قوله تعالى وانه في ام الكتاب يعني القرآن لدينا
لعلي حكيم وقوله وعنده ام الكتاب واما قوله ولقد كتبنا في
الزبور من بعد الذكر اي من بعد تعيين ذلك الامر المذكور في
ام الكتاب واللوح المحفوظ والمشار في الزبور جميع امثاله
مفهوما ما ذكرنا هو الامر في القرآن من اول حال شروع العلم
الاعلى في كتابة ما امر بتسطيره في اللوح المحفوظ ثم نزل من
اللوح المحفوظ الى السماء الدنيا وهو ابتداء نزول ليلة القدر
من رمضان ثم يفصل بوحي اخر نزل الى الارض نجما في ثلاث و
عشرين سنة سورا وايات كما بينا سابقا وقد ورد الذكر في المرتبة
بطرق اخر وان لم يخرج عن الاصول المذكورة وهو قوله صلعم
ان الله كتب مقادير الخلائق في الذكر قبل ان يخلق السموات والارض
وفي اخرى ان الله كتب كل شيء في الذكر وفي اخرى ان الله قدر

مقادير الخلق قبل ان يخلق الخلق بالفي الف عام فهو في كتاب عند
فوق العرش وورد في اسم ذلك الكتاب اثبات الذكر بقوله سبحانه
مذكورا اقدير بدله من مزجورا الى يكن باء وقولي قدير بدلا من القول
المنكر من التضعيف قد نزل والا فالامر بحذاء الله عندي معلوم محفوظ
وقد ورد تاويل على سبيل الاحتمال لكن انما يليق منه بطرق
ما يكون غير من الذي افهام المحجوبين تسكينا لقلوبهم بالشواهد
الشرعية والاخبار النبوية فافهم والله اعلم ثم اعلم ان بعد هذا
بالقدر الذي اشار اليه انه قد يكون المراد من قوله ولم يك شيئا المذكور
المعلوم بقوله لم يكن شيئا مذكورا اي معلوما عند نفسه له
بالحضور بعينه فليس هو شيئا بالنسبة اليه الا بالنسبة الى علم موجد
وتقييده بالشيء السادس الثبوتي المبني عليها مرتبة التعين
والتميز في عرصة العلم والمقام الشهودي بالغيب الذاتي وهو اشارات
بالفصل الكلي في المرتبة العلمية بعينيته بعد حرفيتها الاولى
بالكتابة العلمية بحروفها وكلماتها وجودية في اللوح المحفوظ
وما بعد اللوح من الحضرات كالعرش والكرسي والسموات و
الارض وما بينهما من صور الطبايع فاعلم ذلك والذي يقتضيه
ذوقي تمام الكلام في هذا المرام مع صحته ما سبق ذكره وهو
ان المتصور معلومة كل شيء في عرصة العلم الاقدس الاولي مرتبة
العينية فاذا اصبغ الحق عليه الوجود الذاتي وذلك بحركة
محققة تعرض تقتضيها شان هذا الشهود الاولي المعبر عنه بالكتابة

یعنی تلك الصورة اعنی صورة معلومیة الشیء المراد بکونه کلمة
بهذا الاعتبار وعلی الحق الموجودات کلمات ونبه علی ذلك فی
غیر موضع من کتابه العزیز فیسمی عیسی علی نبینا وعلیه السلام کلمة
وقولا وقال ایضا لا تبدیل لخلق الله ولا تبدیل لکلمات الله و
قال فی حق ارواح عباده الیه یصعد الکلم الطیب اما الارواح
الطاهرة لان الطیب فی الشریعة الطاهر وقد یرد بمعنی الحلال
وهو ایضا راجع الی الطهارة ثم قال والعمل الصالح یرفعه اما
الاعمال هی المطهرة للنفوس الخبیثة بانوار الطاعات وتلك
الاوصاف المقدسة الموجبة والمکتسبة الی الدرجات العلی
کما ذکر اخبارا النبی صلی الله علیه وآله عن الله تعالی ذکرا
مما به اخبر اعند من لا یعرف الامر الا من طریق الاخبار اذ المقصود
کلمات الله وان الایجاد بالکلام والکلام من حیث المرتبة ونسبة
عن مرتبة الحرفیة فاذا فهمت هذا عرفت ان شیئیة الاشیاء من
حیث هی هی انما شیئیتها ثبوتیة فی عرض العلم وبقام الاستهلاك
فی الحق وانما تعینها فی عرض الوجود العین باعتبار انبساط
نور وجود الحق علیها وعلی لوازم بواطن اظهارها لها الا تجلی
ی کلیة وجودیة فلها بهذا الاعتبار ما فی شیئیة وجود غیر خلاف
الاعتبار الاول ثم ارادت فی الموجودات فی درجات بقام الجمع
مکانت عند الحق کما اخبر درجات علی مراتب متفاوتة فیها
ایات وبینات بارزینها کتب قدرته وتقدیره الامر فی حق

البعض نیکوذکرا باجابعا کما قال وکل شیء احصیناه فی امام
مبین وقد بطعت الشریعة بکل ذلك وشاهد المحفوظ جمیع
اسرار الامر فی ایات الافاق فی انفسهم فکشف الحق لهم عن ذلك
کما اخبر فتبین لهم انه الحق وانه علی کل شیء شهید وانه وسع کل شیء
رحمة وعلما وانه بکل شیء محیط وان کل شیء بیقین بفاقر عن غیره
فی عرصة العلم واما الوجود الهی وبعد کثرتها الف بینهم
واظهر بعضهم لبعض وانه ذکرها فی نفسه فظهرت بعد علمه
احکام عدیته اعلیها فانه بذکره سبحانه بل هو عند من وعی
استدلال بحکم المذکر فی عرصة الذکر ومن هذا یعلم المکاشف
الحقیقی سر قوله کل شیء هالك الا وجهه له الحکم والیه ترجعون
وغیر ذلك من اسرار المکونین والایجاد وسبب التفاوت من
العباد وکون بعضهم کلما باعتبار وایة باعتبار وسورة ای
سترا لقدر درجة باعتبار وکتابا باعتبار واعظم من ذلك کله
باعتبار کما اخبر وعرف واری وفهم فکن من ان ربهم واله
المرشد والمعلم باذکر یا ولی کویدکه ما سیدانیم که حق تعالی
افراد عالم را بعضی تقدیم بر بعضی خلق فرموده مثلا در قرآن
کرآدم خلق نفر موده بود و با بلا یکه سیفر موده فاذا سویته
ونفخت فیه من روحی هنوز متصف نشده بود با نکه خلق آدم
کرده و بعد از آن متصف شد و همچنین در خلق سموات و
ارضین و تقدم و تاخر زمانی که میانه ایشان واقع کرده علیه

الكتاب والسنة فسبق له تعالى حال حالا تعالى عن ذلك علوا
كبيرا جواب آنست كه خلق وايجاد حق تعالى جميع مكونات را نه
در زمانست ويك امر واحدست قديم وتعدد وتجدد وتقدم
وتاخر كه از لوازم زمانست در آن نيست بلكه بيك امر كن جميع
موجودات خواه قديم وخواه حادث متصف بوجود ميشوند
وتعدد وتقدم وتاخر زماني از جانب مكونات است قال في
الفتوحات السؤال الثاني والعشرون اي شيء علم البدء الجواب
اعلم ان علم البدء علم عزيز وانه غير مقيد واقرب ما يكون العبارة
عنه البداء اقتضاء وجود الممكنات على التالي والتابع لكون
الذات الموجدة له اقتضت ذلك من غير تقييد بزمان اذ الزمان
من جملة الممكنات الجسمانية فلا يعقل الارتباط ممكن بواجب
لذاته وكان في مقابلة وجود الحق اعيان ثابتة موصوفة بالعدم
ازلا وهو الكون الذي لا شيء مع الله فيه الا ان وجوده افاض
على هذه الاعيان على حسب ما اقتضته استعداداتها فتكونت
لاعيانها لا له اذ الخطاب لا يقع الا عين ثابتة معدومة عاقلة
سميعة عالمة بما يسمع بسمع ما هو سمع وجود ولا عقل وجود
ولا علم وجود فالتبست عند هذا الخطاب بوجوده فكانت
مظهرا له من اسمه الاول الظاهر وانسحبت هذه الحقيقة على
هذه الطريقة على كل عين الى ما لا يتناهى فالبدء حالة مستصحبة
قائمة لا تنقطع بهذا الاعتبار فان معطي الوجود لا تقيده

ترتيب الممكنات فالنسبة منه واحدة فالبدء ما زال ولا يزال
فكل شيء من الممكنات له عين الاولية في البدء ثم اذا نسبت الممكنات
بعضها الى بعض تعين التقدم والتاخر بالنسبة اليه سبحانه
وقال في الباب الثاني ان الحقائق اعطت لمن وقف عليها ان لا
يتقيد وجود الحق مع وجود العالم بقبلية ولا معية ولا بعدية
زمانية فان تقدم الزماني والمكاني في حق الله تعالى ترى به الحقائق
في وجه القائل به على التحديد اللهم ان قال به من باب التوصيل
كما قاله الرسول ونطق به الكتاب اذ ليس كل احد يقوى على
كشف هذه الحقائق فلم يبق لنا ان نقول الا ان الحق تعالى موجود
بذاته لذاته مطلق الوجود غير مقيد بغيره ولا معلول عن شيء
ولا علة لشيء بل هو خالق المعلولات والعلل والملك القدوس
الذي لم يزل وان العالم موجود بالله تعالى لا بنفسه ولا لنفسه
مقيد الوجود بوجود الحق في ذاته فلا يصح وجود للعالم البتة
الا بوجود الحق تعالى واذا انتفى الزمان عن وجود الحق وعن
وجود مبدأ العالم فقد وجد العالم في غير زمان فلا نقول
من جهة ما هو الامر عليه ان الله موجود قبل العالم اذ قد ثبت
ان القبل من صيغ الزمان ولا زمان ولا ان العالم موجود بعد
وجود الحق اذ لا بعدية ولا مع وجود الحق فان الحق هو الذي
اوجده وهو فاعله ومخترعه ولم يكن شيئا ولكن كما قلنا الحق
موجود بذاته والعالم موجود به فان سئل ذو وهم متى كان وجود

العالم من وجود الحق فلنا متى يتوالى الزمانى والزمان من عالم
الكون له خلق التقدير لا خلق الايجاد فهذا سؤال باطل فانظر
كيف تسئل فاياك ان تتجبك ادوات التوصيل عن تحقيق هذه
المعانى فى نفسك وتحصيلها فلم يتم الا بوجود صورتك الخاص
لا عن عدم وهو وجود الحق تعالى موجود عن عدم غير الموجد
بنفسه وهو وجود العالم ولا نسبة بين الوجودين ولا اشتراك
الا الموهم المقدر الذى يحيله العلم ولا يقبل تشبيها ولكن وجود
مطلق ومقيد وجود فاعل ووجود منفعل هكذا اعطت
الحقايق والسلام كذبت كيف يفرض حق تعالى واحدية وفقد
وتاخر زمانى وسائر اشياء ووجود سائقات بالآن وحق ان
يقال عليه الصلوة والسلام فاعل لا بمعنى الحركات تعالى الله عن ذلك
اذ لا منظور اليه من خلقه اراد اما ما ابصر له حيث لا بصر
حق تعالى ان ترى الذات والصفات وعن العالمين ويخلج
نيت ان تؤتيه نفس خود بمظهرى از مظاهر واظهار اراد ذات
وصفات خويش را در مظاهر افعال از انحاء ارت عند نفسه
تقدس عن ذلك كما قال من لسان المبدا ان اعرف مظاهر فى فيها
بدوت ولما كن على تجانف قبل وطاوعنى يعنى افراد عالم
مظاهر صفات واسماء حسى مزامدوحال انكه پيش از وجود
ظهور دارند مظاهر پنهان نبودم بر نفس خود لكن پس از وجود
فرقست اول ثابت الذوتية الاولى مثل الثابت كانوا فى الصور

فان ذوتية الشئ نفسه بنفسه ماهى مثل ذوتيته نفسه فى امر آخر
يكون له كالمراة فانه يظهر له نفسه فى صورة يعطيها المحل للظاهر
فيما لم يكن يظهر له من غير وجود هذا المحل ولا تخيله له يعنى
ذوتية حق تعالى جمال خويش را در مراة عالم غير آن ذوتية ذاتية
جهت ظهور فيه اعطاء يمكنه اما التى يكون ظهوره دين محل
غير شوذ قال الشارح القيصرى كما هو ان النفس والقدرة
عند ما هو الانسان صورة الجليلة فى المراة الذى لا يحصل
له عند تصوره لها وظهور الصورة المستطيلة فى المراة المحدبة
مستديرة والصورة المستديرة فى المراة المستطيل مستطيلة
وكظهور الصورة الواحدة فى المرايا المتعددة متعددة وانما
خالف لا يقال صح يلزم ان يكون الحق مستكملا بغيره لان الشئ
الذى هو لكمال ذاته من حملة لوازم ذاته ومظاهرها التى ليست
غيره مطلقا بل من وجه عينه ومن آخر غيره فلا يكون مستكملا
بالغير والى هذا المعنى اشار بقوله يكون له كالمراة وله يقل فى
المراة لان المراة غير الناظر فيها من حيث تعينا ما المانعان
عن ان يكون كل واحد منهما عين الآخر وليس هنا كذلك لان
المغير الفانى اصل جميع التعينات التى فى المظاهر فلا تباينها
وقوله فى امر آخر اى بحسب الصورة لا بالحقيقة اشهى كلامه والله
خير ما ريد هذا الظهور الموجب لاظهار الرائى وعلمه بما حصل
من الانسان الاعتبارية بين الرائى والمرئى ولا تغفل الاشارة

الاعتبار يتبين الرأي والمرئي موجب للذة الرائي مع انه يعلم ان
المرئي صورة مما اطلعك بروية الشخص شيأ بقصور الرغبة ومن
هذا نقطع بان اهل العشق الانساني من رؤية معشوقهم فانانة
تجلي في صورة العاشق فالعاشق هي المعشوق في الحقيقة
بحيث يحصل العاشق معشوقه غير قاصر اصحيحا لانهما غيران
في تعينهما وان كان المحل المتجلي فيهما واحدا وانما تجلي في الصورتين
ليحصل اللذة الاتم الاكمل وهي اهل المحبة ذلك التجلي النوري تجلي
الفكر والخاطر عنه لا يتجلى لنفسه بنفسه في مظهرين بحسب ايهما ان
اتحاد التجلي والمتجلي له عاشق ومعشوق وعشق اوه ان وهم
در دنيا بديدكان مي چشم هوس بس دهد هردم بچشم خويشتن
روي خود را جلوه از وجه حسن كز رخ خود پرده بهر تا بان كند
كرد هان در غنچه خندان كند كه بصد ناز آن قد عاشق پسند
جلوه كرد انداز مرو بند هر كجا بيند لطيفي خوبي
دلبري شوخي ملعبي دلكشي مظهر غنج و دلال خود كند
تا تماشاي جمال خود كند كرچه عاشق خود بود معشوق خود
بهر آن در ره بكر سر نهند پس هر انكو غالب آيد در شعف
سكر يابد عاشقي بر آن طرف من لسان المبدا و العقل
في مراة حتى كاري في شهود الحق قال عليه الصلوة والسلام
جمال وجودي متوحدا ذلا شكر بيتا لبي ولا بيتوحش لفقد
تعرف بود بوحدانيت اكامكه هيچ سالكي نبود كه با انس كيرد

ستوحش نبود از نفقدان ونا يافتن آن قال الشارح الفاضل
من هذه الخطبة الشريفة في بيته ايجاد العالم الى قدرته تعالى
وتفصيلا والاشارة الى كيفيته ذلك في معرض مدحه تع بقوله
عن شاء الخلق انشاء وابتداء ابتداء بلا روية اجالها ولا تجربة
اختبارها ولا حركة احدثها ولا همامة نفس اضطرب فيها آفريد
خلق را آفريدني وابتكار خلق ابتكار كردني بي اجالة روية تجربة
فكرت روية جست طلب اصلح يعني محتاج بحركات فكر نيست
در خلق اشيا بروجه اكمل وبي تجربه كه استفاده كرده باشد از آن
تكرر مشاهده ومزاولة عمل وبي حركتي كه احداث كرده باشد در
خلق اشيا وبي اهتمام نفس كه مضطرب شده باشد در آن قال
الشارح انشاه الخلق وابتداه اياه عبارة عن ايجاده له على
غير مثال سبق من غير روية الفكر واجالتها تعليلها في طلب
اصلح الاداء والوجوه فيما قصد من المطالب والتجربة مشاهدات
من الانسان تكرر فيستفيد عقلا منها علما كليا والهامة الالقاء
بالامر قال في الفتوحات اما المثال الذي وجد عليه العالم الكل
من غير تفصيل فهو العلم العالم بنفس الحق تعالى فانه رجحانه على
بعلمه وانه وجدنا على حدة علمنا ونحن على هذا الشكل المعين
فلا شك ان مثل هذا الشكل هو القايم بعلم الحق يعني صورة
كل عالم ما از ان نفس دانى نقل كرده بلكه نفس خود ست كه
ظاهر كرده جريده وكشف اياد پس تمايل وصور احاديه

وصفات بوتها يتحوش بر صفحات كاينات بنوك خاص نقد
برين نك نقده [illegible] خين تابر كالك ان نقاش جان نقاشان
كين هم نقش عجيب وركد ثر بركار واست قال فاتباب الله
من الفتوحات المكية ما الذي اراد الوقت عن اطلاق الاختراع
على الحق تعالى وهل علت له علم الحق بنفسه عين علمه بالعالم اذ لم
يكن العالم موجودا والذوات لا تتصف بالعدم ولم يكن العالم موجودا
لنفسه اذ لم يكن موجودا وهذا امر جلي فيما نظر فيه الذين
علموا الكون على الحقائق ونفسه لم تزل موجودة فعلمه لم يزل
موجود وعلم نفسه علمه بالعالم فعلمه بالعالم لم يزل موجودا
فعلم العالم في حال عدم عينه والعين على صورته في علمه شيئا
بيان هذا في آخر الكتاب وهو سر القدر الذي خفي عن اكثر
المحققين وعلى هذا لا يصح في العالم حقيقة الاختراع بهذا المعنى
ولكن يطلق عليه الاختراع بوجه ما لا من جهة ما تعطيه حقيقة
الاختراع فان ذلك يؤدي الى بعض ما في الجناب الالهي فالاختراع
لا يصح الا في حق العبد واما الرب تعالى فلا يتصور ان المخترع
على الحقيقة لا يكون مخترعا الا حتى يخترع مثال ما يريد ايجاده
في الوجود في نفسه اولا ثم بعد ذلك يوجده القوة العليا التي هي
الحق على شكل ما يعلم له ومتى لم يتصور المخترع الشيء في نفسه اولا
ثم يظهر الشيء في عينه على حد ما اخترعه فليس بمخترع حقيقة فاعلم
اذا قد بينا ان المخترع اما ان يتصور شكل ما اظهره في الوجود مثل

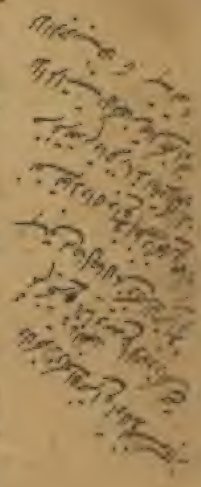

فعله ثم ايجده ذات الوجود كما علمه فليست ذات في نفس الامر
وعند نفسك بمخترع له وانما المخترع له من اخترع مثاله في نفسه
ثم علمك وان نسبنا الاختراع لك فيه من حيث انه لم يشاهد
وذلك الشيء من غير شيء فوجع الى ما تقرر لك انه من نفسك ولا
يشعر الا من لا يعلم الله مسلك فاذا الحق سبحانه وتعالى لم يزل العالم
من حيث وصوله اليه عنده ولا فكر فيه ولا يحتاج ذلك عليه ولا اخترع
في نفسه شيئا لم يكن عليه والامثال في نفسه هل تقال كذا وكذا هذا
كلام لا يجوز عليه وان المخترع للشيء ياخذ اجزاء موجودة متفرقة
في الموجودات بنوعها في ذهنه وهيئاتها في العالم يسبق اليه في علمه
وان سبق فلانا في ذلك بمنزلة الاول الذي لم يسبقه
احد اليه كما يفعله الشعراء والكتاب البلغاء في اختراع المعاني
المنكرة فهم اختراع قد سبق اليه فيخيل السامع انه سرقه فلا ينفع
المخترع ان يخطر الى حد الا الى ما احدث عنده خاصة ان اراد
ان يلتذ ويستغرب بل ذة الاختراع وهما نظر المخترع لامر الى
من سبقه فيه جدا ما اخترعه وعاهلك وتفطر كبدك واكثر العلماء
بالاختراع الملقاة والمهندسون من اصحاب الصنايع الجارية
والبناؤن فهؤلاء اكثر الناس اختراعا واذكاهم فطرة واشدهم
تصورا لما يعقولهم فقد صح حقيقة الاختراع لمن استخرج بالكسب
ما لم يكن يعلم قبل ذلك ولا علمه غيره بالقوة او بالقوة والفعل
ان كان من العلوم التي تحتاج الى العمل والمباشرة حتى يراعلما

بالعلم اذ لا يمكن على ما تقدم ان يكون فيها بالفعل لم يخرج الى الوجود
في نفسه شيئا لم يكن بجعله فاذا قد ثبت عند العلماء بالله قدم علمه
فقد ثبت كون عين الثابت بالفعل لا ان اخترع من شيء لشيء في نفسه
الذي هو صورة علمه اذا كان وجودنا على حد ما كنا في علمه
ولو لم يكن كذلك لخرجنا الى الوجود على حد ما لم يعلمنا وما الامر
لا يزيد ولا ينقص ولا يتغير لانه لا يزيد ولا ينقص فيكون اذا امر وجودي
بانفسنا او بالاضافة واذا كان هذا فلا يصح وجودنا على حد ما
وقد دل البرهان على وجودنا على ما هو عليه وعلى ان لنا احوالا ثابتة علمنا
انا موجودون اذ وجدنا على الصورة الثابتة في علمه فنحن
معدومون في اعياننا فلا اختراع في المثال فلم يبق الا الابداع
في الفعل وهو صحيح لعدم المثال الموجود في العين فتحقق ما
ذكرناه وقل بعد ذلك ما شئت فان شئت وصفته بالاختراع
وعدم المثال وان شئت نفت عنه غير ذلك ولكن بعد وقوفك
على ما تحملك من الحقائق اجمالا في الاشياء الا ترى انا اذا اصل
ذي وقف الى وقفه وربطه بما قبله وما بعده من الاوقات
واللام في لاقاتها للتعليل اذ كل وقت يصح ان يحس علم
الله وحكمه ان يكون فيه ما ليس في غيره مما قبله وما بعده
اي خرج كلا الى وقته وقدره اي اجل او بعبارة ذات اجال الاشياء
عليها ولا تتاخر عنها وذلك بحسب استعداداتها الاتية
لها الجزاء المطابق لما سبق له علم وقضاء فلا تتاخر ولا تقدم فيه

من حصول الاستعداد التام وانما التراخي في الفيض من
قصور الاستعداد وان فيض الفياض المطلق فايض على خلقه
على وتيرة واحدة كنور الشمس والتخلف من قصور الاستعدادات
واشار بالحجب قال المحقق القونوي في نفيه الفاتحة اعلم ان
التجليات في حضرة القدس وينبوع الوحي وحدانية النعت
صرفا بلا وصف لكنها تصبغ عند الورود باستعدادات
القوابل فالثابت الاستعداد منها قبلت الفيض اسرع واتم وابدق
واسطة كالعلم الاعلى المسمى بالعقل الاول وان لم يكن الاستعداد
ثابتا جدا ناقص القبول وكان بواسطة او وسايط مثل ورود النور
على المغطى والكثيف والحطب اليابس والاخضر فلا شك
ان نارها واثرها في قبول الاشتعال والظهور بصورة النار المغطى
ثم الكثيف ثم الحطب اليابس ثم الاخضر فاذا سمعت الخضر
ما ذكرنا رايت ان علة شرعية قبول المغطى الاستعداد قد اغبر ثم
الكثيف كما ذكرنا ليست الا قوة المناسبة بين مزاج المغطى والنار
واشتراكهما في بعض الاوصاف القابلة التي بها كانت النار نارا
وكان الكثيف اخر قبول الحطب الاخضر الاشتعال انما وجب
حكم المباينة التي تتضمنها الخطب الاخضر من البرودة والرطوبة
المنافية لمزاج النار وصفاتها الذاتية قوله في اجال الاشياء
لان قالها اشارة الى ان الاستعدادات التي هي مناشئ تقدير كل
شيء الى اوقاتها من الله كما قال في الفصوص وما ينزل الا بقدر

لايكون الامن فيض الاقدس لان الله تعالى يتجلى بذاته لذاته فعلم
كمالات ذاته فثبتت الاعيان الثابتة في علمه وهي حقايق الصور
الكونية المسماة بالعالم فعلى حسبها اوجد الصور الكونية المجردة
والمادية فيكون ملك الاعيان الثابتة كالمادة لجميع الكون وهو
ملك الاعيان من فيض الاقدس ومعنى الاقدس انه تعالى الذات
بلا وساطة الاسماء ولا كثرة فيه اصلا وهو الاقدس من التجلي
الشهودي الاسمائي والتجلي الاسمائي ظهور الحق في المظاهر
الكونية بحسب ما يقتضيه الاعيان الثابتة القابلة وهذا التجلي
لايكون من الذات الا بواسطة الاسماء وهو المراد بالتجلي الدايم
الذي لم يزل ولا يزال فالامر كله منه ابتداء ومراتبه اي
اذا كان القابل للصورة العالم من فيض الاقدس والصورة من
فيضه المقدس المرتب على فيض الاقدس يعني الوجود فالامر
والشان كله منه ابتداء وبتجليه الذاتي الذي هو الاقدس وهو
ظهوره في صور الاعيان القابلة في الحضرة العلمية واثباته
بتجليه الاسمائي الذي هو فيض الوجود بحسب ما يقتضيه الاعيان
ولا فرق بين مختلفاتها وجمع كوريان مختلفات اشيا يعني اصناف
باسم آميخت مثل عناصر پيش علي كرم الله وجهه قدرت تعالى في الامتزاج
بين المختلفات والاتحاد بين المتباينات والملايم الجمع كجمع
في الانسجة بين العناصر الاربعة على اختلافها وتضادها
باندخاك وآتش وآب لطيف كه عدو شان كرد باهم كه خويش
يكجهت بين الارواح اللطيفة والنفوس المجردة وبين هذه الابدان
الكثيفة المظلمة على وفق حكمته وكمال قدرته

جان بلندي ميخواست تن پستي خسا مجتمع شد خاك لنبث وجان با
جون بلندي بست باهم ياريشد آدمي عجوبه اسرار شد
ديگر فرايزها وثبات وسركوركرد اينداً آنچه عزيزي وجلي اشيا
قال الشارح اي امتها وركزها وغريزة وكل شئ طبيعته
خلقه وما جبل عليه من خلة او لازم كالنهب والفصل للانسان
والشجاعة للاسد والجبن للارنب والمكر للثعلب والزمها اشيا
الضمير في قوله الزمها عايد الى الغرايز بمعنى ما غرز في الانيا
الزمها صورها التي اشباحها الان الاجسام صور الطبايع كما
قالوا الجسم صورة في الطبيعة والطبيعة صورة في النفس والنفس
صورة في العقل والعقل صورة في الروح والروح صورة في
العلم والعلم صورة في النفس ونفخ الفاء والنفس صورة في
الذات المطلقة اشباح انس صورة ارواح قدس وان ارواح
قدس صورة اعيان ممكنات عالم ايها قبل ابدانها محيطا بحدود
واشباحها عارفا بقرايبها اي بما يقربه منها وبلايمها واضدادها
اي جوابها ونواحيها وما تركب عالم بود بدان قبل از انكه خلق
كند آن را محيط بود بنهايات وغايات آن عارف بود بامور
كه مقارن اشيا ميشود وآنچه نواحي آنست قديم بود بما نفع

بعلمه بنفسه ولوجدنا علما حدثا وهذا دليل على ان الله تعالى
عالما بالكليات والجزئيات ثم انشأ سبحانه فوق الاجواء وتحت
الارجاء سكانا لها وامرانشأ كروبيين سبحانه وتعالى سكانا
جوها وفضاها واسع ومنشئ ساختن اطراف فضاها ای
خالی كه ميان آسمان وزمين است قال الشارح هذا تفصيل
لخلق العالم والاجواء جمع جو وهو الفضاء الواسع والارجاء
جمع رجا مقصورا وهو الناحية والسكايل جمع سكاكد وهو
الفضاء بين السماء والارض والمراد المكان تعالى واعلم ان قلة
ما يفهم من هذا الفصل لامكان تخيل وجود العالم فضاء واسعا
هو الخلاء في العرف المتكلمين فانشأ الله تعالى في اختيار الجنا
العالم وفضائها انواعها واعلاها خلق الاجسام وتكوينها فيها
قال في الثامن والسبعين في الخلاء واصل الخلوة في العالم
الخلاء الذي يملأ العالم فاول ما صب ملأ الهباء وهو جوهر مظلم
ملأ الخلاء بناء ثم تجلى الحق بانوره فانصبغ بذلك الجوهر
وزال عنه حكم الظلمة وهو العدم فاتصف بالوجود فظهر الجسم
بذلك النور المنصبغ بدو كان ظهوره على صورة الانسان وهذا
يسميه اهل الله الانسان الكبير وهي خلاصة الانسان الصغير
لانه موجود واوسع الله فيه حقايق العالم الكبير كلها فهو على
صورة العالم مع صغر جرمه والعالم على صورة الحق والانسان
على صورة الحق فالانسان على صورة الحق وهو قوله صلعم

ان الله خلق آدم على صورته فاجرى فيها ماء متلاطما تاره ای
متراكما وموجه متراكما خاره ای متلاطما بعضه فوق بعض
على سبيل الريح العاصفة والزعزع العاصفة تبر جاری كردانيد
وران باد كه متلاطم بود موج آن يعنى موجها بعضى دفع بعضى
ميكرد موجهاى نشيب بود امواج آن بر سر كردان دريا نهاد
بر پشت باد سخت چندان شكنده فام بر هاورده وسلطها على
شدة پس امر كرد آن باد را بر آب وسلط كردانيد بر ضبط
آن آبها ای تحمله ويحفظه من جميع جوانبه تسلطه على شدة و
ضبطه في قراره بمقتضى امره تع وقدرته وفرقها الى حد و
مقدار كرد باد را بر آب متصل وبى فاصله ای جعلها
مقرونة الى حد بحيث لا يتوسط بينها جسم آخر الهواء مثلا
فيلى الماء من فوقها دقيق ای فضاء الماء من فوق الريح شديد
والخلاء من تحتها سفيق واسع يعنى باز كشيده ميرايعنى خلاء ان
شيب باد كشاده وآب را بالای باد چندان ثم انشأ سبحانه ريحا
اخرى لتجويف ذلك الماء وتحريكها فارسالها اعنم بها ای شد
هبوبها وضبطه بمقدار مخصوص على وفق الحكمة وروى انعم
بها ای جعل مجراها تحته الا بتشديد يعوقها عن الجريان اد
لشدة جريانها وادام مربها ای اقامتها وملازمتها التحريك
الماء واغصف مجريها وابعد منشأها ای ارتفاعها والميم بدل
يعنى باز آفريد تعالى اينرا تا تجويف آب باشد وديگر كه سخت

کرد و زیدنا و دایمی کرد اتانهٔ او بتحریک آب و شدید کرد و جزات
او بر آب و زد و کرد بدل نشر او یعنی مرتفع بود و مرها تصفق
الماء الزخار ای شدید الامتداد و اتارة موج البحار ای تهیج
الامواج پس امر کرد ان باز دیگر را بتحریک آن آب و اج و بر
انگیزاند موج دریاها را لتحفیف مختص السقاء و هو القربة
او حرکت شدید متتابعه کتحریک القربة اللبن لتحریک
کرد آب را تحریکی شدید از قبیل تحریک مستدیر و عصف
به عصفا بالقضاء ای اشتدت به کاستداد ها المکان المتسع
و اشتداد کرد و زید بر او بمجموع اشتداد و زیدن بکان
واسع رداء علی القرة و ساجیة علی بابها ان ساکنة علی تحرک
یعنی و زید بر آن باد و زیدنی بر امتداد اول آن و دریاء زخارا
بآخره و ساکن او را بمتحرک او حتی غمت بها ای علاه معظم الماء
و دهی با زبد رکاسا ای متراکمة تام رفع شد و با لا گرفت معظم
آب و کف امامخت متراکم آن آب فرمود الله تعالی و قلنا از بد
فی هوا منفتق ای فضاء واسع و جو منفتق عطف تفسیری پس
دفع فرمود خدای تعالی آن کف دریا را در هوا کشاده و فضای
فراخ فسوی سبع سموات ای کمل بعض ذلک الزبد السموات
العلی پس راست کرد از آن کف آسمانها ای هفت کانه جعل
شغلا بعض موجا مکفوفا کرد اینها را شغل آسمانها موجی کف بر
آورده و بخار ایشان را سقفا محفوظا و الا زبن آسمانها استوی نظم

ار شیاطین قال ابن عباس کانت الشیاطین لا یحجبون عن السماوات
و کانوا یصیبون من اخبارها فلما ولد عیسی علیه السلام منعوا من
ثلاث سموات فلما ولد محمد صلی الله علیه و آله و سلم من السموات
کلها فانهم احداستر قا السمع الا رمی بشهاب فذلک معنی قوله
تعالی و حفظنا ها من کل شیطان لا یتمکن فرعا یقرعه
بها و عرش رفیع بر سقف که قایم دارد آن سبع سموات را و
الابصار یعظها ثم زینها بزینة الکواکب و ضیاء الثواقب و هی
نجمی که منظم سازد آنها را فلان را بیکدیگر باز آنرا راست کرد اینند
بر یکدیگر ها و نور در خشندگان را جری فیها سراجا مستطیرا
و قمرا منیرا فی فلک دایر و سقف سایر و رقیم باز و جاری کرد اینند
در زیر آسمانها چراغی که منتشر است نور او یعنی آفتاب و ماهی
نور انی در فلکی متحرک و سقفی سیر کنند و لوحی در کنند قال
الشارح الضمیر فی قوله و زینها یعود الی السبع السموات و ذلک
لا ینافی قوله تعالی و زینا السماء الدنیا بمصابیح لان السماء
الدنیا و ان لم یکن فیها الا القمر فان سایر الکواکب ایضا زینها
فی الاوهام البشریة التی و ردا کثر الخطاب الشرعی بحسبها
ملخص این کلام حقایق اسلام انکه جوهر اولی که اصل مادهٔ اجرام
علوی و اجسام سفلی است از ناب نظر مذاب دریائی که امواج
آن در تلاطم بود و افواج آن در تصادم پس نسیم رحمت تبعیض
از دریای زخار در زمان یافت و آزاد رخصت کون یافت کرد او المصداق

کانتا رتقا ففتقنا اسمان بتدآند رهوای منفتق و خلا منفهق
بستند شد و اصل زمین مکث و دخان تصاعد از آن زبد بصرة
آسمان برآمد [illegible] خالق شوها تا برد یکی
کریخ ها تا نیست مظهر کل قال تعالی انکم لتکفرون بالذی
خلق الارض فی یومین الی قوله ثم استوی الی السماء و هی
دخان و المراد بخار الماء [illegible] یک گوهری چند جوشید و گشت
گفتند و گفت زمین شد و زد آسمان [illegible] منکر بیان نیک اند و عصای موسی
کان لحضة عصا بین کلحظة ازدها قال الشیخ فی کتاب الاقتراح فی
القدماء الفلاسفة ان الافلاک السماویة مخلوقة قبل الارض
و انها تنزلت الخلق الی ان انتهی الی الارض فاخطوا فی ذلک غایة
الخطاء لان ذلک لصنعة حکیم و تقدیر عزیز علیم یقتضی العلم بذلک
الی اخباره بالسان الصادق و العلم الضروری و اقرار العقل
بکیفیة الامر و لیس لاحد ان یعدل عن هذا الطریق کلها استدل واحد الی
الفکر علی علم لا یحصل الا بالفکر و اخطوا ان کل ما ذکر یا فی الکوید
کقوله تعالی ءانتم اشد خلقا ام السماء بناها رفع سمکها فسواها
و اغطش لیلها و اخرج ضحاها و الارض بعد ذلک دحاها مرید
تخیل فلاسفة ان کنا بنا [illegible] بعد بنا سماوات و لاک
سیکند که بعد از بنا آسمان و رفع سمک او خلق ارض بود جواب
آنست که مرویست از عبد الله بن عباس رض که خلق الله الارض قبل السماء
من غیر ان یکون شیء قبل السماء ثم استوی الی السماء فسوی سبع

سموات ثم دحا الارض بعد ذلک فی العوارف قبل الخاطبة
السموات و الارض بقوله سبحانه و تعالی ائتیا طوعا او کرها قالتا
اتینا طائعین نطق من الارض و اجاب موضع الکعبة و من السماء
باعادها و قد قال عبد الله بن عباس اصل الطینة رسول الله صلعم
من تربة الارض بمکة فقال بعض العلماء هذا یشعر بانه اجاب من
الارض بذرة المصطفی محمد ص و من موضع الکعبة دحیت الارض
فسار رسول اسمه هو الاصل فی التکوین و الکائنات تبعا له
قبل ذلک للمعنی لیس الان مکان القری و مذرة الخلیفة قطب اصل
[illegible] سوادان بوکردانان جهان [illegible]
[illegible] ثم فتق بها بین السموات العلی یعنی بعد از ان که
بیان آسمانها بلند اشارة الی قوله تع او لم یر الذین کفروا ان السموات
و الارض کانتا رتقا ففتقناهما قال ابن عباس و غیره کانتا شیئا
واحدا ملزقین ففتقناهما ای فصلنا بینهما بالهوآء معنی رتق
بستن و معنی فتق شکافتن قال کعب خلق السموات و الارض
بعضها علی بعض ثم خلق ریحا تخرق بطنها فقضی بها و قال ابن عباد
و السدی کانت السموات سبعا بطبقة واحدة ففتقها فجعلها
سبع سموات و کذلک الارض بعد طبقة واحدة فجعلها سبع
ارضین شیخ نجم الدین رازی قدس سره در کتاب مرصاد العباد آورد
که آدمی جوهر که اصل مادهٔ اجرام علوی و اجسام سفلی بود چون
حق تعالی خواست که هیبت ربوبی و نظر غیرت کبریائی و تقدیس

قسم شد ثلثی از آن آب شد و ثلثی نماند و ثلثی از آب بخار شد و بالا رفت
و خلق از وی تصاعد کرد و از آن امواج پدید آمد آسمان از
دخان و زمین از زبد و جبال از امواج ساکن شد بعد از آن آن
زبد را شش شب بهم شکرد انید یک شب بدو اعلی و شش دیگر
اسفل و شش دیگر او سط قرار یافت آن شب سفلی آفتاب و ماه
و نجوم و اجرام نورانیه علویه مخلوق شد و آن شب وسطی عرش
کرسی و جنان عالیه مسکون شد و آن نور اعلی که عبارت از شب
علیا است در خزائن ملک و کنوز جود ثبت و ودیعت نهاد تا بآن
مقتضای حکمه بالغه در محل مناسب ودیعت نهد بعد از آنکه
ارباب معرفت از تجلیات غیب بر بساط شهادت و بانبساط عشق
و محبت قدم بر عرصه شهادت نهند و حق را بهم عالمیان و شویق بدیع
عارفان و تشریح اسرار موحدان و انکشاف آثار بصیرت ایشان
هم از آن قطعه نور که بر هم سابق و ناهم اعلا بود تجلی کرد
فلاهر اطوار من ملایکته پس مملو ساخت سموات را از ملایکه
مختلفه الاطوار و الحالات متنوعة الاعمال و العبادات منهم
سجود لا یرکعون و رکوع لا ینتصبون و بعضی از ایشان دایم التحدی
که در الکع تغیر نکند و بعضی دایم الرکوع اند که در سجود
رکوع و صافون لا یتراصون و یسبحون لا یسئمون و بعضی ایستاده
صفها باستاده اند تا نحوالی عرش و از یکدیگر سؤال نمیشوند و تسبیح
کنند از آنکه دل با ایشان نمی شوند زیرا که عبادت ایشان ذاتیه و طبیعیه

ایشان است کما حکی القرآن العظیم عن قولهم و انا لنحن الصافون و
انا لنحن المسبحون و فی الحدیث الصحیح ان حول العرش سبعین
الف صف قیام قد وضعوا ایدیهم علی عواتقهم رافعین اصواتهم
بالتکبیر و التهلیل و من ورائهم مائة الف صف قد وضعوا
الایمان علی الشمائل ما منهم احد الا و هو یسبح لا یفشاهم نوم لا یتخلل
و لا تشوا العقول و لا فترة الابدان و لا غفلة النسیان یعنی جسم
ایشان خاشیه خواب نکند و عقل ایشان را بیهوشی نرساند
نه ایشان بنفس و ابدان و کلا له حواس و سخت نسیان موسوم
نگردد چیزی از امور از لوازم حیوانیت و منهم انبیاء علی وحیه
و السنة الی رسله و بعضی از ملایکه امین وحی الهیند و بانبیاء
یعنی به پیغام وحی به پیغمبران روند فی الباب السابع و الخمسین و
مائتین فی النبوة الملکیة الرسالة جنس حکم نعم الارواح الکرام
البررة السفرة و الجن و الانس فمن کل صنف من رسل و منهم من لم
یرسل فالنبوة الملکیة لا یناها الا الطبقة الاولی الحافون من
حول العرش و افراد من ملایکة الکرسی و السموات و ملایکة الارض
و الجن من الملائکة اسمعیل صاحب سماء الدنیا و کل واحد منهم
علی شریعة من ربه بعباده و خاصته و ذلک قولهم ما منا الا له مقام
معلوم فما عترفوا بان لهم حدود یقفون عندها لا یتعدونها و نهاد
لا معنی للشریعة الا هذا فاذا اتی الوحی الیهم و سمعوا کلام الله تقدس
ضربوه باجنحتهم خضعانا یسمعون به کسلسلة علی صفوان ینفعنی

ماشاء الله ثم ینادون فیقولون ماذا قال ربکم قالوا الحق
وهو العلی الکبیر وفی کتاب معالم التنزیل روی انه تعالی وسحانه
صلی الله علیه وآله اذا اراد الله ان یوحی بالامر تکلم بالوحی فاذا
سمع ملائکة اهل السموات صعقوا وخروا لله سجدا فیکون اول من
یرفع راسه جبرئیل فیکلمه الله من وحیه بما اراد ثم یمر جبرئیل علی
الملائکة کلما مر بسماء سالها الملائکتها ماذا قال ربنا قال فیقول
جبرئیل قال الحق وهو العلی الکبیر فیقولون کلهم مثل ما اراد
جبرئیل فینتهی جبرئیل بالوحی حیث امره الله من الخطفة للعنا
وبعضهم ازملائکة حافظان بندگان خدا اند وآن چهار فرشتگانند
که هنگی نگاه دارند آدمیانند از بضار وسکاره قال تعالی وان
یُرْسِلُ عَلَیْکُمْ حَفَظَةً منقولست که از خدای تعالی ملایک دارکل
آدمیان نگهدارند هر آینه جنیان وایشانرا وجودندی اند دوی زمین
والسنه الوان جنایه بعضی از ایشان برده داران دوماجیان
دوهای بهشت دونهم الشابه والاخضر الشقی اقدامهم الدارة
من السماء العلیا اعناقهم والخارجة من الاقطار ارکانهم
المناسبة لقوایم العرش اکتافهم وبعضی ازملائکة ثابت قدما
ایشان در طبقه هفتم از ارضین دیگر اند استاده از بلندی
اسمانها گردنهای ایشان از طول قامت بیرون شده است
از جوانب اسمانها ارکان [illegible] ایشان از عرض چشم و سنا
قوایم عرش است شانها پهنا و عظم و قوة از برای حمل کردن

عرش لاستقرارهم وثباتهم عن الزایل من تحته ابدا الی الساعة الله
اعلم ابن عباس رضی الله عنه قال لما خلق الله تعالی حملة العرش قال لهم
احملوا العرش فلم یطیقوا فقال لهم قولوا لا حول ولا قوة الا بالله فلما
قالوا ذلک استقل العرش وثبتت اقدامهم فی الارض السابعة
هل من اثری فلم یستقر فنکث فی قدم کل ملک منهم احد من اسفا
لما استقرت اقدامهم ناکسوا برؤسهم فرو افکندند سرها نزد عرش
چشمها بایشان تا نظر ایشان بر عرش نیفتد شافعون ملتحفون
خشیة باخفتهم پوشانیده اند سرهای خویش را بپاهای خویش
از خشیت و هیبت ایشان از احتمال انوار عظمة عرش مجید عز و هب
بن منبه قال ان لکل ملک من حملة العرش ومن حوله اربعة اوجه
اما وجه فانه لا یقبل بوجهه مخافة ان ینظر الی العرش فیصعق واما
وجه فانه لا یقبل بوجهه مخافة ان ینظر الی ما لیس لهم کلاما الا التسبیح والتحمید
وجهی دیگر دارند رو بجهت الغرة واستاد القدرة لا یتوهمون
ربهم بالتصویر ولا یحدون علیه صفات المصنوعین ولا یعدونه
بالاماکن ولا یشیرون الیه بالنظایر یعنی زده اند میان فرشتگان
ومیان کسانی که شبیه ایشان اند یعنی انس و جن حجابها عزة
وبردهاء قدرة قوم نمیکنند ایشان بر عدد کار خود را بصور
مختلفه موهوم و وجرات نمیکنند بر خدای تعالی را بثبات
صفات مخلوقات مثل ولد و شبه آن و تحدید او نمیکنند
باثبات اماکن چه تمکن محدود و محاط مکانست و اشاره

نمیکنند باو یا مثال و نظایر بدانکه جمیع آنچه مشتمل است
بر آن لوح محفوظ از ارواح و ما فوق ایشان از مهیمه بر
سه قسمند یک قسم مقیدند بعدم مظهر طبیعی مثالی یا
عنصری و ارواح مهیمه از آنها اند و قسمی مقیدند بمظهر
و ایشان دو صنفند صنف اول آنانند که اضافه میکنند
بایشان مظاهر و ایشان ملایک سموات و ارض اند که
اضافه آثار بایشان میکنند و قوی آن مظاهر اند
همچون واهیات که ملایک حافین بعرش اند و حمله عرش
که چهار اند و دو روز قیامت و در آنجا مقام اسرافیل است
علیه السلام و همچون مقسمات فلک البروج را و رئیس
ایشان دوازده فلک اند و مقام جبرئیل در آنجاست
و همچون تالیات فلک کواکب ثابته را و در آنجاست
ساکن رضوان خازن جنان از برای آنکه سطح آن
ارض جنیست و مقعر آن سقف جهنم و همچون ناشرات
کره زمین را آنان که نشر اجنحه میکنند از برای طالب
علم و مقدم ایشان است ملکی مسمی بر قاف و منسوب
باوست کوه محیط زمین و همچون ساریات کره آب را
و مقدم ایشان مسمی است بزاجر و همچون زاجرات کره
هوا را و مقدم ایشان مسمی است برعد و سابقات
کره آتش را و صالحات آسمان دنیا را و در آنجاست

آدم علیه السلام و ناشطات عطارد را و در آنجاست
ملکی مسمی بروح و فارقات فلک زهره را و در آنجاست
ملکی مسمی بجمیل و صافات فلک شمس را
و فارقات فلک مریخ را و ملقیات فلک
مشتری را و نازعات فلک کیوان را و در مقعر
فلک کواکب ساکنست خازن نار و عزرائیل
و صنف ثانی از ارواح مقیده بمظاهر همچون
ارواح انسانیه مضافه بصور انسان که
متعین میشوند از لوح محفوظ سابق بر تعین
مزاج عنصری چه متعین نمیشود بعد از تعین
بمزاج الا نسبت ظهور این روح بصورة تدبیر
و همچنین روحانیة هر شخص کان من کان
از جماد و نبات و حیوان و از آنهاست
صور جنیه مقیده بمظاهر نوریه و اما
قسم ثالث از ارواح ایشان مقید نیستند
نه بوجود مظاهر و نه بعدم و ایشان را
میسر است که ظاهر شوند آنچنان که
خواهند و آنان رسل و سفرا اند میان
حق و خلق و قوله تعالی اُولِی اَجْنِحَةٍ
الآیه اشاره بایشانست منهک فی کیفیة

خلق آدم عليه الصلوة والسلام امام اهل معرفة
عليه الصلوة والتحية بعد از اتمام كلام در بيان
خلق سموات وارضين شروع ميفرمايد در كيفية خلق
آدم على نبينا وعليه الصلوة والسلام بر آن ربيت كه
حق تعالى بحكمة بالغه خلق سموات وارضين را مقدم
داشته وخلق اشيا را بصورة انسانية مؤخر وده اقوله
صلى الله عليه وآله خلق الله تعالى يوم الاحد كذا ويوم
الاثنين كذا الى ان قال صلى الله عليه وآله وخلق الانسان
يوم الجمعة آخر النهار وقال صلى الله عليه وآله
الانسان موجود خلق از براى آنكه علة غائى از خلق عرش و
فرش وسموات وارضين وجود انسانست خواجه عالم نور بود كه
لاجرم بناى صنع از بدايت جاد طاق وهفت ايوان ساخته
اول ثبوت عرش پس آنكه جلوس بايد اين نكته را بيان ومثل بايد داد
آدم كه عرش وفرش نبود وخداى بود آدم مقر عز بكبريا بود واخيرا
اين در من حيث حاصل اين قصه باز كو اين را توهم
نمائى ومثل تو صد هزار حتى بر عرش تو جلد ذرات بيشتر
اين نكته را تو بان تو كه سر نكته اين دل عرش اعظم
است خدا را بانفاق آنجات جاى سلطنت آنجات
جاى بايد قال في الباب السابع من الفتوحات لما خلق
الله تعالى هذه الافلاك الاربعة بنى العرش

داود عدة واحاط غير معلومة للانسان الا الله ولكن علم الله قدرها
وانها انها وكرورها فحدث عن تلك البركة اليوم ولم يكن ليل
ولا نهار في هذا اليوم ثم استقرت حركات هذا الفلك وما
اشتمل من حركاته مدة تاريخ وخمسون الف سنة مما تعدون خلق
الله الدار الدنيا وجعل لها امدا معلوما تنتهي اليه وتنقضي
سعودها ويستحيل بان تكون نهاية او النار قبولها صورة مخصوصة
دنيوية تشاهدها اليوم الى ان تبدل الارض غير الارض و
السموات لما انقضى من مدة حركة هذا الفلك ثلاث و
ستون الف سنة مما تعدون خلق الله النار الاخرة الجنة و
النار اللتين اعدهما الله لعباده السعداء والاشقياء فكان
بين خلق الدنيا وخلق الاخرة تسع الاف سنة مما تعدون و
لهذا سميت آخرة لتاخر خلقها من خلق الدنيا وسميت الدنيا
الاولى لانها خلقت قبلها قال تعالى وللاخرة خير لك من
الاولى فخاطب نبيه صلى الله عليه وآله وسلم ولم يجعل للاخرة
حد ينتهي اليها بقاؤها فلها البقاء الدائم وجعل سقف الجنة
هذا الفلك وهو العرش عند الذي لا تعين حركته ولا تعين
فركته دائمة لا تنقضي ما دام خلق ذكرناه خلق الا وتعلق
القصد الثاني منه وجود الانسان الذي هو الخليفة في العالم
وانما قلت القصد الثاني اذ كان القصد الاول معرفة الحق
عباده التي لها خلق الخلق وكان تعالى لا اله الا هو يحب

یعنی القصد الثانی وهو الاول المتعلق الارادی لا صفوت الارادة
لان الارادة تقتضی صفة قائمة ازلیة اتصف بها فاثر کما یحتاج
شوق محبوس ارکان وطبایع بدنای و نظر کن در صنایع
تفکر کن در خلق حیوانات که تا عدد حق کردی در آیات
بینات یکی که ناظر و عرش الله سکونه شد محیط هر دو عالم
چرا کرد تا نشوی حیران چون بدانست دارد و با قلب انسان
چرا در جنبش آید این همه دلها که یکلحظه نمیکنند آرام
یکدل بر کرسی عرش بسیط آمد که این چرخ بر کرسی آن در محیط آمد
برآید در شبانروزی کاینش صد هزاران توعرشای بر در و دیش
از و در جنبش اجسام مدد چرا کشتند دیگر نیلگون رنگ
ز شرق تا بغرب بجوی و طلب همیگردند دایم بیخور و بخواب
بهر روز و شبی این چرخ اعظم کند دوری تمامی کرد عالم
وزو افلاک دیگر هم بدانسان بحرکت اند همی باشند گردان
اگر در فکر کردی مرد کامل هر آینه که گوئی نیست باطل
کلام حق همی ناطق بدینست که باطل دیدن انظر الذینست
فلما وصل الوقت المعین فی علم لایجاد هذا الخلیفة بعد ان
مضی من عمر الدنیا سبع عشر الف سنة ومن عمر الآخرة الذی
لانهایة له فی الدوام ثمانی الآف سنة اراد الله تع بعض ملائکته
ان یاتیه بقبضة من کل اجناس تربة الارض فاتاه بها فی خبر
طویل معلوم عند اهل الکتاب کما اخبر الله علیه السلام بقوله

تع الله سبحانه من جمیع الارض وسهلها وحزنها وسبخها وعذبها وتربة
یعنی بعد از آن جمع کرد خدای تعالی از خاک زمین و شیرین
و شور زمین مقداری معین در بیان اختلاف اجزاء آدم بنیه
بر بنای اختلاف ناس در الوان و اخلاق کما روی ان الله تعالی
لما اراد خلق آدم امر ان یوخذ قبضة من کل ارض فجاء بنو آدم
علی قدرها الاحمر والابیض والاسود والسهل والحزن والطیب
والخبیث سنها بالماء حتی خلصت ولاطها بالبلل حتی لزبت
یعنی تیز کرد اندرو بر آن خاک را باب تا خالص شد یعنی جدا
شود از ان کدر آن آب تا کل شد و بهم ملتصق شد اشارة
الی قوله تعالی خمرت طینة آدم بیدی دوست جمال بابد دست
کل بداشت دست ما جو کل از دست دوست دست بدست آید
وقوله علیه الصلوة والسلام خلصت ولزبت اشارة الی
بلوغها فی الاستعداد الغایة التی معها تکون صورة ما یتکون
منه قال الشیخ رضی الله عنه فلما اخر الحق تعالی بید یطینة آدم
حتی تغیر بیحماء وهو المسنون وذلک الجزء الهوائی الذی فی الثری
جعل محلا للاشقیاء والسعداء فی ترتیبه فاودع فیه ما کان فی
قبضته فانه سبحانه اخبر انه فی قبضته یمینه السعداء وفی قبضته
الید الاخری الاشقیاء وکلتا یدی ربی یمین مبارکة وقال هولاء
للجنة وما اعمل اهل الجنة یعملون وهولاء للنار وما اعمل اهل النار
یعملون وادرج الکل فی طینة آدم فسبق فیه الاخبار بحکم الجمع

یقبل ای خلق منها ای من التربة المسنونة و اکثر استعمال الخلق
ایجاد شی لا ستاذ شی دیگر قبل از وی و وجود و استعمال او و در اینجا
شی لا من شی قلیل است بلکه ابداع و انشا مستعمل است کما فی
کلام علیه الصلوة و السلام مراد باللفظ الانشا صورة
ذات اعضاء و وصول یعنی بس آنرید خدای از آن تربه صورتی
صاحب اضلاع و جوانب و مواصل یعنی محل اتصال اضلاع یکدیگر
و اعضاء منفصل یعنی صاحب عضوها و محل انفصال اعضا از
یکدیگر اجمدها حتی استمسک جامد کردانید آن صورة را تا محکم
شد فی صحاح اللغة الجمد بالتسکین ما جمد من الماء و هو نقیض
الذوب و اصلدها حتی صاصلت فی الصحاح صلد الحدید
بالکسر یعنی سخت کردانید آن صورة را تا سخین تا گردانده شد قال
ابن عباس هو التراب المبتل المنتن جعل صلصالا کالفخار
لوقت معلوم و اجل معلوم یعنی تا وقتی معلوم و مدتی معلوم
حق تعالی که ترکیب اجزاء آن صورة انحلال نپذیرد اجتماع و
اتصال عناصر بنیاد او بافتراق و انفصال ابخار

ای کشیده ز آسمان و از زمین بارها تا گشت چشم تو چنین
تن ز اجزای جهان دزدیدن باز جان از زین و آن بستدن
از زمین و آفتاب و آسمان بارها بردو ختی بر جسم و جان
تا بخاری که بودی و ایکان باز نشناسند از تو این و آن

جز خفت کان ذوهاب اسمات روح را باش این ذکرها پهلات
بدانکه خلاق حکیم عز شانه الکریم ذکر فرموده است در کلام
قدیم عناصر اصلیه که آدم از آن مخلوق شد بر هفت درجه
در مواضع مختلفه بر حسب اقتضای حکمة بالغه در جای دیگر
خلقت من تراب اشاره باصل و مبدا اول و در محل دیگر میفرماید
که من طین اشاره بجمع میان آب و خاک و در موضع دیگر من
حماء مسنون اشاره بطین متغیر بهوا دنی یعنی بود در جا
دیگر من طین لازب اشاره باستقرار طین بر حالتی از اعتدال
که صلاحیت قبول صورة داشته باشد و در محل دیگر میفرماید
من صلصال من حماء مسنون اشاره بیبس آن طین و سماع صلصله
از او و در موضع دیگر میفرماید من صلصال کالفخار اشاره بر
وجود آتش در او بمجانسه که در خزف و باین قوة نار به در آدمی
اثری از شیطنت هست قال تعالی خلق الانسان من صلصال
کالفخار و خلق الجان من مارج من نار پس بشبیه فرمود که
در انسان هست از قوة شیطنت بمقدار آنچه در فخار از اثر
نار هست و اما شیطان اصل او از زبانه آتش است که هیچ استقرار
نیابد و در جای دیگر بجنبانیدن او بود بنفخ روح خویش در او بقوله
تعالی انی خالق بشرا من طین فاذا سویته و نفخت فیه من روحی
دام تن را مختلف احوال کرد مرغ جان را خاک بر دنبال کرد
روح را در صورة پالنده نهاد [illegible]

وحضرت امام اهل عرفان علیه سلام الله الرحمن اشاره کرده بقوله
ثم جمع من تربة الارض الی قوله حتی صار صلصالا بدرجات شش
که تا اینجا مذکور شده علی الترتیب و اما اشاره باین درجه سابعه که
تکمیل نفخ روح است بقوله علیه الصلوة والسلام ثم نفخ فیها
من روحه یعنی روح نبی خود یعنی روح خود که روح حق است در آن
صورة مصلصلة مشواه بعد از تسویه خود یعنی که اراده آنست سبحانه
هر حق در آنست قوام هویتش فیه من روحه اشاره باین
علم الاسماء که تعریف این اشاره نفخ روح الهی در وی علم حق
تحقیقی است بجمیع اسماء الهیه جان صافی بسته بایمان شاد
آب صافی در کلی پهان شد فنائنا ای نصبت الصورة المشوة
فیها روحه تعالی جمال کونها انسانا فی الصحاح مثل بین یدیه
انتصب قائما یعنی آن صورة مخلوقة از تربت طریه در
ارض بعد از نفخ روح الهی در وی راست در جای که مستکمل بود
باجمل هیئتی و اصفی و صورة احسن صورتی انسانی
صورتی از بابی تا سر جمله روح لطف در لطف و نفوح الله
خلقت تشریف و تکریم لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم
بوشید در حسن احسن صورتی که بجمال یعنی خلق الله آدم علی صورته
محلی و راسته بر خاسته بکل اعضا در خور شایسته بیارائیدند
درون و برون چشیدی کی کنج خاکدانی نشاید ظریف و ظرفه
شگرف خلق کرد تا کنت سبی کنائی و بخشم و سیر کرد تا ترکسوه

سخن در حرف آورده که از دنیا قال شطاح العاشقین رضی
الله عنه الطالع الله تعالی من شرقیة القدم وتجلی بعلمه للعدم
فلم یر شیأ غیر نفسه فتعجب بجماله وتقاضی صفاته من صفاته
کونا حیا ناطقا حتی استمتع بوصاله وفرحوا بلقائه فاراد خلق الارواح
انبیاءه واولیائه کما قال کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلق
من بحر الکاف والنون غرفة نصبت فی قدر القدرة واستوقد
علیها نار المحبة فغلیت والقت زبد الحروفیة فصار صافیا
یضیء نفسه فامزجه من نور نون کما قال جل جلاله یکاد زیتها
یضیء ولو لم تمسسه نار نور علی نور فجعل قرار ذلک الضیاء
فی انوار الانانیة وصفاء السرمدیة قریب بوپیند فهد بعیش
نرو بین قضاء عظمته فطر علیه من بحر کبریائه نصیره معاجین
من انانیتی کرامتهم حتی بعد ذلک وقت صباح سنانیم خلقه
بخلقه وانشاه بحسنه کما قال صلوات الرحمن وسلامه علیه
خلق الله آدم علی صورته ثم نفخ فیه من روحه فقام باذنه
نزه بنزیهه فقال انشانا خلقا اخر فتبارک الله احسن الخالقین
فطهرهم فی عین القدس والبسهم حلل الانس وزینه بحلیة الولایة
وکحله بکحل الصفا وتوجه بتاج النهایة وارکبه علی نجب
الهدایة حتی بدر فطرته را از قالب قدرة بتربیت حسن
قدم ان شاه راه عدم بجهان حدثان در آورد خلعت خلافت
بوشید وعلم وعلمه الاسماء کلها بخواند وعرش الاسرار بکرسی

جان از حق شنید امر شاهی از نور کبریا بی بر سر نهاده و
کمر عبودیت در مقام قربت بر میان بسته بلباس صفات و
انوار ذات متزین شد چهره را بخلوق و جمال قدم برشته صبغ
صبغة الله در جان زده انچنین عروسی را حق بخود دی خود
بستود میان ملائکه ان ملکوت گفت صورکم فاحسن
صوره گفت صفة آدم علیه السلام زیرا که صفتی ملکت بود و
بدیع فطرت و غرائب امانت و کارخانه حکمت و نوآمدن سائر
شاه را قدم از ولایت عدم صلوات الله تعالی بر پیشاو علیه
السلام خداوندی که جان بخشید و داد داد
نهاد اسرار خود را در کونین خاک علیمی کین همه اسرار انوار
ز عشق خویش او را داد پیدا ز ذات خویش جان را رکان نمود
زمین ساکن فلک گردان نمود ز جان ارکان نمود اجسام آدم
دمید از دم خویش اندرو دود دو عالم را در او پیدا کرد یکسر
وصالش یافتی از وصل خود سر اسرار خود بر تو پیدا کرد
که بی شک این جهان و آن جهانی تو هم آئینه هر آئینه مر
قال فی الشرح الطواسین حق تعالی بجمیع تجلی ذات و صفات
پیش از کون روح ناطقه را بیافرید و نور قدم در او پوشید
تاج بقا بر سرنهاد در ظل جلال و جمال بنشاند دیدن یمن
احدیت بر او عرضه کرد و او از آنست که سایه لطف قدم و
آفتاب بادی ادم صلی الله علیه و آله و سلم گفت که الارواح

ای یا الرحمن بعد از خلق روح صورة آدم را بیافرید جهان فرار
سال بدو تجلی کرد حدیث خمر طینة آدم بیدی اربعین صباحا
در حدیث طیب چهار ان عشق ازل بنگر آن صورة را دو دیدا
عرش شد پر نور و چون تمام شد گفت خلقت بیدی انگاه روح
را از خلق صنع فعل او دو دید گفت و نفخت فیه من روحی
چون تخصیص این دو اضافت بیافت بخلق بخلق قدم شد
جهان بنور او روشن گردد ار گفت صورکم فاحسن صورکم
چون در انسانیة کمال بداد خود را بستود بی حدیث گفت
تبارک الله احسن الخالقین انهی کلامه و بهمین ذکر کرده
حق تعالی در خلق فرزندان آدم عناصر اصلیه که از آن مخلوق
شدند اندر حالة بعد حالة در هفت درجه همچنانچه آدم
علیه السلام و تجنیه فرموده که ایشان را در هفت درجات
انسان گردانیدن چنانچه قال تعالی ولقد خلقنا الانسان
من سلالة من طین و این از آن وجهست که اشیان از ادم اند
و آدم از طین لازب و ثم جعلناه نطفة فی قرار مکین ثم
خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا
المضغة عظاما فکسونا العظام لحما این شش مرتبه است
از خلق که تعالی بملك و شهادة انسان دارد درجه مراتب خلق
جسمیست از جسمی دیگر که خلق نبات از جمادات و نبات
از نبات و حیوان از نبات انشاء الخلق صورة الطین و الکون

انسان که از نفخت فیه من روحی است ممتاز فرمود و اشارت
بان بقوله ثم انشاناه خلقا آخر و تعیین فرمود از قبیل
مراتب مثل نطفه و علقه و مضغه خلقا آخر فرمود با بهام
تعظیما لشان هذا الخلق ها که میفرماید فتبارک الله احسن
الخالقین یعنی بعد از تکمیل صورت انسانیه و تسویه بعد دمیده
حسب الحکمة البالغة انسان را که مبدء اعلی و یکرکت نبات
نامیه دارد بانواع خلق سابق یعنی خلق حیوان از نبات و نبات
از جمادات تا توان گفت که خلق انسان از حیوان چنین
هر یک از صورتین مخلوق و مخلوق منه از عالم ملک و شهادة
و مشاهده و محسوس بها اما دین خلق هر یک از صورتین
مخلوق و مخلوق منه که صورة باطن انسانست و صورة حق
تعالی کما قال من نفخت فیه من روحی از عالم غیب و ملکوت خبارک
الله احسن الخالقین الذی خلق الانسان احسن المخلوقین
لانه خلقه علی صورته و لهذا استوعب جمیع اسمه صفته
از آن دانسته تو جمله اشیا که هستی صورة عکس هستیما
حظ تیت آدم نطفه از آب و گل ما هست آدم سر قدر و جان ما
صد جهان پر فرشته در وجود تا نداند آدمی کمتر ز دود
از زمین کندند این مشت خاک تا شود این مشت خاک جان پاک
قاسم تعینات جمله در میان هست از آسمان تا زیر زمین هر ذره ها خود شید
سر غیب خود در جهان کون نهاد کاندر خود طلبد از خدای خود جاوید

کمالات نبات و کمال او حیوان کمال حیوان انسان که اوست اصل
کمال انسان باشد بلوغ حضرت حق که اوست اصل مرادات و مخلوقات
بمقول تمام اگر بماند نوای این ترانه گذشت قصر جلالت نفیر چند
قال فی الفتوحات المکیة فی الباب الثامن و الستین فی قوله
تعالی لقد خلقنا الانسان من سلالة من طین ثم جعلناه نطفة
الآیة لیس الا النظر و التفکر فی ذلک لتعرف من اوجد انسانه
اما الله علیک فی قوله تعالی و فی انفسکم افلا تبصرون و فی قول
رسوله علیه الصلوة و السلام من عرف نفسه فقد عرف ربه
اما الله علیک بالتفصیل و اخفی عنک بالاجمال النظر و قد
تعالی فی التفصیل و لقد خلقنا الانسان من سلالة من طین
و هو آدم علیه السلام هنا ثم جعلناه نطفة فی قرار مکین و هی
نشأتنا الآن فی الارحام ساقطا المتطف و مواقع البحور
نکنی عن ذلک بالقرار المکین ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا
العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فکسونا العظام لحما
و قد تم البدن علی التفصیل فان لم تتضمن الروح و القوی و الاعضا
و فی کل طور له آیة تدل علی انه مفتقر لاجل خلق النفس الناطقة
التی هو بها انسان و فی هذه الآیة فقال ثم انشأناه خلقا آخر عن
بذلک المزاج لا اثر له فی لطیفتک و ان لم یکن نفسا و این
منه قوله فسوف یکفیک و هو ذکره فی التفصیل من الثقلین
فی الاطوار فقال فی ای صورة ما شاء رکبک هو بها

انه لو اقتضى المزاج روحا خاصا معينا ما قال له ای صور ما شا
وای حرف نکن مثل حرف ما فانا نحرف یقع علی کل شئ فافهم
ان المزاج لا یطلب صورة بعینها ولکن بعد حصولها تعلم
الی هذا المزاج وترجع به فانه مبانیه من القوی التی لا تدرک
الا بها یقوته هذا کالآلات لصانع الفخار والبناء مثلا اذا
هیئت واتقنت وفرغ منها تطلب بذاتها وحالها صانعا تفاعل
بها ما صنعت له وما تعین ذیدا ولا عمرا بل لا حال لها الا واحدا
بعینه فاذا جاء من یعالجها من اهل الصنعة مکنت الآلة من نفسها
تمکنا ذاتیا لا یتوقف علی الاختیار فیفعل بها ما صنعت
یصرف کل آلة ما هیئت له فمنها مکملة وهی المخلقة بمعنی انها
الخلقة ومنها غیر مکملة وهی غیر المخلقة فینقص العامل من
العمل علی قدر ما نقص من جودة الآلة ذلک لتعلم ان الکمال
الذاتی لله سبحانه فبین الناس من یتهیأ جسده ورجاله لنفس
ویتفکر فتعتبر حرفتی پدر آدم است جان قدله
هست از آن دم کز دمانده بیم تو که نی شد نی ز دم آدم شد
جان که جان شد نبوی آدم شد هر که را آن دم است آدم اوست
هر که نیست نفس عالم اوست جسم خاک از نور جان شود جاوید
کل شود زد زانش خورشید بو دوانی بشریت وجانی پاک
چه بود جسم جز کز مشتی خاک از دم تن تراب مشتر دل
نیست جز نور خدا کو کامل و اندر و جسم تو هوی مشتر دل جان

حامل جان تو زین جمله ارکان بود بال خرد تو جان زاید
از دل تیره جان تو دل ناید از در جسم تا به کعبه دل
عاشقان را هر زمان سلطان دل سالها هم صحبتی و همدمی
با حنا سرداشت جان آدمی از عقول و از نفوس با صفا
نامه می آمد بجان نکای بوفا یار کان پنج روزه با فستی
بعد یاران کهن بر تافتی جانها می بیستاند داد و کل
جون رهند از آب و گلها شاد شد در هوای عشق حق رقصان شوند
جمله قرنها بدین نقصان شوند جمله اجزای کن نقصها رستاند
انبیا و هر دو شایستاند این جهان خود جنس جانهای شما
همچو دیدار آشنا کو صحرای شما جان جوید این جیفه نماید مجال
می ندانم گفت وصف آن شما آن زمان کز جان حیوانی نماند
جان باقی یابد اندر جان ما ذا الذهن ای ذا قوی فی الصحاح
الذهن الفطنة والحفظ والذهن بالتحریک مثله والذهن
القوة محلها ای بصیر کها یعنی انسانی صاحب قوی طبیعت غیر
و در حیتکه آلات نفس ناطقه انسانیاند کما حالا وقلیب
میکند آن قوی را در جز منافع و دفع مضار و بر استعمال آن
میرسد بجمیع منافع صوریه و معنویه
طبع قوتهاست هر زاریست ارادی برتر از حصر شماریست
واز آن هر یک شده موقوف الآت نا اعضا و جوارح و ذرات
حکمان اندر آن کشته چیران قوی مانند دیو اندر سلیمان

آن قوی ظاهر انسانست و اما باطن انسان طبقات غیر متناهیه
و در هر طبقه قوی غیر متناهیه مرکوزاست
آگهنداز روی این دریا بسی لیک اگر خواهی از تعریف کسی
گنج در تعریف کی جوید ظلم بشکند آخر طلسم بند جسم
گنج یابی جون طلسم از پیش رفت جان شود پیدا جو جسم از پیش رفت
بعد از آن جانت طلسمی دیگرست غیب در اجان تو جسمی دیگرست
همچنین جسمی و جانی من بدن در جنین و در دمی بینی بشن
جون نسان مخلوق علی الصورة است پس بدانی هر بنی را اینما
غیر متناهیه آلهیته در وقوف باشد که در هر مرتبه از طبقات
غیر متناهیه سبدا ثم خاص شود غیر از طبقه دیگر خلاص
فی نفر حکمة الهیته فی حکمة آدمیته لما شاء الله تعالی من حیث
اسمائه الحسنی التی لا یبلغها الاحصاء ان یری اعیانها الی
اعیان الاسماء و ان شئت قلت لیری عینه فی کون جامع
هو جمیع العالم من الانسان و غیره یحصر الامر ای انسان الا
کلها ان یحصر جمیع الامور و الشئون الالهیة فانه فص الا من جلاء
مرآة العالم فکان آدم عین جلاء تلک المرآة لان جلاء المرآة
ما یکون کاملا الا اذا انعکس فیها الوجه بجمیع دقائق صورته
و روح تلک الصورة لان روح الشئ ما یحصل به فی ذلک
الشئ صدور الآثار المطلوبة من ذلک الشئ کما ان بالروح
النباتی یحصل فی النبات النمو و التغذیة و تولید

المثل و بالروح الحیوانی یحصل فی الحیوان الحس و الحرکة
الارادیة و بالروح الانسانی یحصل فی الانسان ادراک
الکلیات و کان المقصود للحق تعالی من ایجاد العالم و ترتیبه
فیه و ذلک لا یحصل الا بالحقیقة الانسانیة فیکون تلک الحقیقة
روح صورة العالم و کانت الملائکة من بعض قوی تلک الصورة
التی هی صورة العالم انما قال من بعض قوی تلک الصورة لان
القوی الروحانیة و الحسیة الانسانیتین المشبهة بهما الملائکة
لیستا من قوی صورة العالم فافهم المعبر عنه فی الاصطلاح
القوم بالانسان الکبیر ای فی اصطلاح الصوفیة فانهم یسمون
العالم کله انسانا کبیرا لاشتماله بجمیع اجزائه حتی الانسان
علی تفاصیل ما اشتمل علیه الانسان مجملا و یسمون الانسان
الذی هو الجزء الاشرف من العالم عالما صغیرا لاشتماله علی
مجملات ما اشتمل علیه العالم مفصلا کما قیل فی حقه
من کل شئ لبه و لطیفه مستودع فی هذه المجموعة
فی الفتوحات فی معنی خلق الله آدم علی صورته الانسان الذی
هو آدم عبارة عن مجموع العالم فان العالم الصغیر و هو المختصر
من العالم الکبیر و العالم و ما فی قوة انسان حصر فی ادراک
الکبیر و عظمه و الانسان صغیر الجرم یحیط به الادراک من حیث
صورته و تشریحه و ما یحامله من القوی الروحانیة قویت الله فیه
جمیع ما خرج عنه فاز حصلت بکل من منه حقیقة الامر الذی

التي ابرزته وظهر عنها فارتبطت به الاسماء الالهية كلها اذ
يشأ عنه منها شئ فخرج آدم على صورة الاسم الله اذ كان هذا
الاسم يتضمن جميع الاسماء الالهية كذلك الانسان وان صغر
جرمه عن جرم العالم فانه يجمع جميع حقايق العالم الكبير ولهذا
سمي العقلاء العالم انسانا كبيرا ولم يرتض في الامكان معنى الا
وقد ظهر في العالم وقد ظهر في مختصر وهو العلم بصور المعلوم
والعلم من صفات العالم الذاتية فعلى صورته وعليها خلق آدم
فآدم خلقه الله على صورة من مكنات الملائكة التي هي العالم كالقوى
الروحانية مثل العاقلة والمفكرة والمخيلة والحافظة والذاكرة
وهذه تحت تصرف الروح الانساني ومنشاها ومجاريها
الدماغ والحسية مثل السامعة والباصرة والشامة والذائقة
واللامسة التي في النشأة الانسانية وقد ذكرنا آدم روح العالم
فافرق بينهما وكل قوة منها اي من تلك القوى التي للعالم المشتملة
بالملك محجوبة بنفسها لا ترى افضل من ذاتها لانها مشغولة
برؤية كمالها عن رؤية كمال غيرها ولما بين احتجاب كل منها بنفسها
وعلم رؤيتها افضل من نفسها شيأ شرع في تمهيد معذرة من
جانب تلك القوى في ذلك الاحتجاب بقوله وان تنها اي
في تلك القوة التي هي الملك فيما تزعم ما صدرت اي في زعم
تلك القوة الاهلية اسم لكل نصب عال ومنزلة رفيعة
عند الله فعلى هذا التقدير تلك القوة تنهى الكل نصب بانه

عند الله من الجمعية الالهية بين طرفي الجمعية ما يرجع من ذلك
المجموع منها الى الجناب الالهي الوجوبي والى الجناب حقيقة
الحقايق الكونية الامكانية الحاصل ان كل واحدة من تلك القوى
التي هي الملائكة المدبرات نفسها جامعة بين امرين رجع منها الى
حضرة الوجوب على قدر خصتها وامر يرجع الى حضرة الامكان
على قدر خصتها حسبما ان تلك الجمعية سبب لكمالها الذاتي
وبرعايتها بتلك الجمعية صارت اهلا لكل نصب عال
ومنزلة رفيعة والحال ان تلك الاهلية ما كانت الا بسبب
الجمعية الكلية المستوعبة لجميع الحقايق التي كانت لآدم اي
للنشأة الانسانية لا لصاحب جمعية بعض الخصوص المخصوص
به كما اشعر اليه بقوله والحال ان الرجوع في النشأة الانسانية
الحاملة لهذه الاوصاف اي الجامعة لحقايق مجموع تلك
القوى الى ما يقتضيه الطبيعة الكل التي حضرت قوابل الكل
كلها اي شملتها بحيث لا يفوتها شئ منها اعلاه واسفله بعض
والحال ان الرجوع في النشأة الانسانية الحاملة لهذه القوى
اي الجامعة لحقايق مجموع تلك القوى الى ما يقتضيه الطبيعة
التي هي كل العالم اي مادة مجموع العالم واصله وسيذكر
الشيخ في فص عيسى عليه السلام انها نفس الرحمن وان العناصر
وما تولد منها من الملاء الاعلى كلها صور الطبيعة حيث قال
فلذلك قبل النفس الكلي جميع صور العالم فهي الكل الجوهر الهيولاني

وليس الا عين الطبيعة وهذا اى ما قلنا ان رجوع الملائكة
الى بعض الحقايق الالهية والكونية ورجوع الانسان الى كلها
لانتضاء الطبيعة الكل ذلك لا يعرفه عقل بطريق نظر
نكته قابل هذا النفس من الادراك لا يكون الا عن كشف الهى
لحق من ذلك الكشف يعرف ما اصل صور العالم القابلة لا
واحد اى يعرف من ذلك الكشف ان الطبيعة الكل الذى هو
النفس الالهى اصل صور العالم وهى القوة الكلية التى هى
تصورت بتلك الصور والاختلافات الممكنة فيها فانشأت
منها صور العالم قابلة كل صورة لروحها اللايق بها من ارواح
العالم واضافت الصور والارواح الى العالم لان العالم
عبارة عن الصور وارواحها المقومة لها فمعنى هذا الذى ذكر
اى هذا الذى ذكر ان العالم بمنزلة الروح للبدن واجمالا
للمرآة وانه الجامع لجميع ما اشتمل عليه العالم انسان خليفة
فانما انسانيته فلهوسه نشأته وحصره الحقايق كلها على ترتيب
مفصلة فهو بهذا الحصر والشمول انسى بكل الحقايق قابل الانس
الحقيقى الشامل فمعنى انسانا من الانس وذكر يعترف بها اوضحنا
اندیشها و فکرتها است که نفس انسانی بان تصرف میکند در
مدرکات خود از برای طلب اصلح آراء ووجوه فیما فصلت من
المطالب ومراد نفوة مفکره است جنانکه در انسان واحد
بلکه حرکات لیفوة است در دیابة تعلیم فیه جیاتی حرکات

فکریه شبکه ایست نفس انسانی را که بآن اشیاء صید میکند از ما
اسفل یا آیة خواص خمس ظاهر بسیاری از معارف دینیه بدین
کما سیاتی وجوارح یحتنها او ادوات یقلبها فی الصباح جوامع
الانسان اعضائه التی یکتسب بها یعنی صاحب عضوهات
کحنة یصرفها بایدی او الات او ادوات کنفس انسانی در
کارهای هرکونه میکرد اندآنرا از برای اکتساب مصالح دنیا فع
صور یه معنویه روحیه وطبیعیه واشار علیه الصلوة و
السلام الی قوة العاقلة بقوله ویعرفه یفرق بها بین الحق و
الباطل ویفرق بین الاذواق والمشام والالوان والاجناس
لان العقل یوجد فی القلب یفرق بین الحق والباطل ویقال جوف
مضغة لیفة اسفی الدماغ وهو یدرک الغایات بوسایط
المحسوسات بالمشاهدة وبهذا یفرق بین الاذواق والمشام
الی سایر المحسوسات والعقل یحتاج الی الحواس ومنها السمع
والعقل فی معرفة الاصوات وتغیر الالفاظ وشوع اللغات
یحتاج به اذ العقل بذاته لا یدرک صوتا من الاصوات بدونه
ومنها البصر وهو لا یدرک المبصرات من الابیض والاسود
وغیرهما بدونه وعلی هذا القیاس فی رسالة تفصیل النشأ
لاتی القسم الراغب قد ذکر الحکما لمدرکات الانسان وقواه
انشا لاصورة بها فقالوا ذات الانسان کما کان فی العالم صغیر
جری مجری ایها حکم جاز وشیه بنیا نوخص منه

تحمرت بالنكاف دوره وفتحت سواقه واستعملت صناعه وقبيله
ملك مدبره والملك وزيره وصاحب بريده واصحاب اخباره و
خازنه وترجمانه وكاتبه وفي البلد اخياره واشراره فصناعاهو
القوة السبعة التي يقال لها الجاذبة والماسكة والهاضمة و
الدافعة والغاذية والنامية والمصورة والملك العقل وقبيله
من القلب والوزير القوة المفكرة وسكنها وسط الدماغ
وصاحب البريد القوة المخيلة وسكنها مقدم الدماغ والمترجمان
القوة الناطقة وآلتها اللسان والكاتب القوة الكاتبة و
آلتها اليد وسكانها الاخيار والاشرار هي القوة التي منها
الاخلاق الجميلة والاخلاق القبيحة قال في فصل الحكمة الموتية
واما حكمة القانية في الثابوت وهو مبني في اليم فالثابوت تابوت
اي اشارة الى ناسوتيه واليم اشارة الى ما حصل له من العلم بواسطة
هذا الجسم مما اعطته القوة النظرية الفكرية والقوى الحسية
والخيالية التي لا يكون شيء منها اي من تلك القوة ولا من اشالها
لهذه النفس الانسانية الا بوجود هذا الجسم العنصري فلما
حصلت النفس في هذا الجسم وامرت بالتصرف فيه و
تدبيره جعل الله لها هذه القوى لانه يتوصل بها الى ما
اراده الله منها اي من النفس في تدبير هذا الثابوت الذي فيه
سكينة الرب وانما كانت السكينة في هذا الثابوت لان
الامور الكلية المعاني الحقيقية لا تدرك الا بالعقل الذاتية

الى ان تصل الى الحضرة الشهادية تدخل تحت الاسم الظاهر
فيجد السالك فيها المعاني بصورها وتسكن اليها عطارد
ذات جانب معنى بيايد هست ليك تا نقد تو كردد كاهست
هر معانى كان تراد رجان بود تا نپوندد بتن نهان نبود
دولت دين كرميسر كردد نقد جان بانن برابر كردد
فرمي به في اليم ليحصل بالقوى على فنون العلم اي ليكون بها
مستعليا على انواع العلوم الحاصلة بالحواس الظاهرة و
الباطنة فقال فلان حصل على عرشه اذا استعلى عليه فاعلم
بذلك اي اعلم الحق موسى بوضعه في الثابوت والقائه في
اليم انه اي الشان وان كان الروح المدبر له هو الملك فانه لا
يدبره الا به اي اعلمه ان الروح المدبر له لا يدبره الا بواسطة
هذا الثابوت فاصحبه هذه القوى الكاينة في هذا الناسوت
الذي عبر عنه بالثابوت في باب الاشارات والحكم اي جعل
الحق الروح مصاحبا لهذه القوى الحالة في البدن الذي عبر
الحق سبحانه عنه بالثابوت في باب الاشارات اي هذا المعنى
ثابت في باب الاشارات الالهية والحكم الربانية والله اعلم
اثار وخواص الات درو مدركه انسانيه در كلام اوحى
نفخ وسويت فاستمع لما يتلى عليك من كلام روح الله
روح في مشكوة الانوار قال الفصل في مراتب الارواح البشرية
المنورية اعلم ان الروح الحساس وهو الذي يفارق ما يوت

الحواس الخمس وكانه اصل الروح الحيواني واوله اذ به يصير
الحيوان حيوانا وهو موجود للصبي الرضيع والثاني الروح
الخيالي وهو الذي يثبت ما اورده الحواس ويحفظه فخزانة
عنك ليعرضه على الروح العقلي الذي هو نوته عند الحاجة
اليه وهذا لا يوجد للصبي الرضيع في بدا نشوه ولذلك
يولع بالشيء ليأخذه فاذا غيب عنه بكاه ولا يزال عنه
اليه الى ان يكبر قليلا فيصير بحيث اذا غيب عنه بكى وطلب
لبقاء صورته محفوظة في خياله وهذا قد يوجد لبعض الحيوانات
دون بعض ولا يوجد للفراش المتهافت على النار لانه يقصد
النار لشعفه بضيائها النهار فيظن ان الشرائح كوى مفتوحة
الى موضع الضياء فيلقي نفسه عليه فيتأذى به ولكن اذا
جاوزه وحصل في الظلمة عاود مرة بعد اخرى ولو كان
له الروح الحافظ المستثبت لما اداه الحس اليه من الالم
لما عاوده بعد ان تضرر به مرة والكلب اذا ضرب بخشبة
مرة فاذا راى الخشبة بعد ذلك من بعيد هرب فالثالث
الروح العقلي الذي يدرك به المعاني الخارجة عن الحس
والخيال وهو الجوهر الانساني الخاص ولا يوجد للبهائم ولا
للصبيان ومدركاته المعارف الضرورية الكلية واعلم
ان في قلب الانسان عينا هذه صفتها كما انها موجودة
تارة بالقوة وتارة بالفعل [illegible] الانسان في دع

عنك العبارات فنعني بها المعنى الذي يتميز به العاقل عن
الطفل الرضيع وعن البهيمة وعن المجنون فالعقل يدرك
غيره ويدرك نفسه ويدرك صفاته اذ يدرك نفسه عالما
وقادرا ويدرك علم نفسه ويدرك عالميته بعلم نفسه الى
غير نهاية فهذه خاصية لا يتصور ان تدرك بآلة الاجسام
بل الحقائق كلها لا تحتجب عن العقل وانما يحجب العقل
حيث يحجب فمن نفسه لنفسه بسبب صفات هي مقارنة
له تقتضي حجاب العين من نفسه عند تغميض الاجفان
ستعرف هذا انشاء الله وله حواس خمس في الظاهر جواسيس
وكلها باحسن خزاينه لان المسموعات والمبصرات و
المشمومات والمذوقات والملموسات التي هي مدركات الحواس
الخمس الظاهرة اعراض الاجسام والاجسام احسن اقسام
الموجودات وله في الباطن جواسيس سواها من خيال ووهم
وذكر وفكر وحفظ فان قلت نرى العقلاء يغلطون في
نظرهم فاعلم ان فهم خيالات وارهاما واعتقادات يظنون
احكامها احكام العقل فالغلط منسوب اليها واما العقل
اذا تجرد عن غشاوة الوهم والخيال لم يتصور ان يغلط بل
راى الاشياء كما هي عليها وفي تجريد عسر عظيم وانما يكمل تجرد
عن هذه النوازع بعد الموت وحتى يقال لك كشفنا عنك
غطاءك فبصرك اليوم [illegible] الروح [illegible]

يأخذ المعارف العقلية المحضة فيقع بينهما بالنتائج
وازدواجات ويستنتج منهما معارف شريفة ثم اذا استفاد
نتيجتين مثلا ألف بينهما نتيجة اخرى ولا يزال يترايد كذلك
الى غير نهاية الخامس الروح القدسي الذي يختص بالانبياء
وبعض الاولياء وفيه تجلى لوامع الغيب واحكام الاسرار
جملة من المعارف ملكوت السموات والارض بل من المعارف
الربانية التي يقصر دونها الروح العقلي والفكري وهذا يه
الاشارة بقوله وكذلك نوحي اليك روحا من امرنا ما كنت
تدري ما الكتاب ولا الايمان ولكن جعلناه نورا نهدي به
من نشاء من عبادنا الآية خرد از دجدا حوال عقبے
بود جون كور بادر زاد دنيے وراء عقل شورى دارد دانا
كه بشناسد بدو اسرار نهان بسان آنش اندر سنك و آهن
نهاد ستايزدان در جان و تن جو بيرون آرد آن سنك و آهن
ز نور ش هر دو ها لرزان شوى ولا تغتذيها المستكف فيها
العقل ان يكون وراء العقل طور آخر يظهر فيه بالاظهر في
العقل كما لا بعد كون العقل طورا وراء التميز والاحساس
يكشف به عوالم وعجايب يقصر عنها الاحساس والتميز
ولا تجعل اقصى الكمال وقفا على نفسك وان ادركت مثالا
مما ذكرناه من جملة خواص بعض البشر فانظر الى ذوق الشعر
كيف تختص به طوايف من الناس وهو نوع من الوجدان والوجد

يحرم عنه بعضهم حتى الايمين عندهم الالحان الموزونة من
المتر جمة وانظر كيف عظمت قوة الذوق في طائفة حتى
استخرجوا لها من الموسيقى والاغاني والاوتار صنوف الدساتين
التي منها المطرب ومنها المحزن ومنها المزعج ومنها المفعم
ومنها المبكي ومنها القاتل ومنها الموجب للغشي والوجد
وانما يقوى هذه الآثار فيمن له اصل الذوق واما العاطل
عن خاصية الذوق فيشارك في سماع الصوت ويضعف
فيه الآثار وهو متعجب من صاحب الوجد والغشي ولو اجتمع
العقلاء كلهم من اول باب الذوق على تفهيمه معنى الذوق لم
يقدروا عليه فهذا مثال في امر خسيس لكنه قريب الى فهمك
فقس به الذوق الخاص النبوي واجتهد ان تصير من اهل
الذوق شيئا من ذلك الروح فان للاولياء منه حظا وافرا فان
لم تقدر فاجتهد ان تصير من اهل العلم بها فان لم تقدر فلا
اقل من ان يكون من اهل الايمان بها يرفع الله الذين امنوا منكم
والذين اوتوا العلم درجات والعلم فوق الايمان والذوق
فوق العلم فالذوق وجدان والعلم قياس وعرفان والايمان
قبول مجرد بالتقليد وحسن الظن باهل الوجدان واهل
العرفان فاذا عرفت هذه الارواح الخمسة فاعلم انها
يحملها انوار اذهانها نظم اصناف الموجودات والحسي و
الخيالي منها او كان يشارك الهيا بيرى في جليل الكرامي الذي

للانسان منه فقط آخر اشرف واعلى وغاية للانسان لاجل
غرض اجل واسمى واما للحيوانات فلا يخلق لها الا ليكون آلتها
في طلب غذائها وتسخرها للآدمي وانما خلق الآدمي ليكون
شبكة لها يقتنص من افعاله الاسفل مبادي المعرفة التي
الشريفة اذ الانسان اذا ادرك بالحس تخصصا يقينا اثمر
عقله منه معنى عاما مطلقا [illegible] انقضاء جان مر ابدان كيست
هر كه آگه تر بود جانش قويست خود چه جان جان سر آگهيست
هر كه آگه نيست او از جان تهيست جان نباشد جز خبر جان آن چنين
هر كرا افزون خبر جانش فزون جان ما از جان حيوان بيش تر
از چه دو كرا فزون طارد خبر پس فزودن جان ما جان ملك
كو منزه شد ز حرص مشترك وز ملك جان خدا و جان دل
باشد افزون تو تحير در ادل محصل و منتخ كلام فورد در نشاه
انساني آنست كه روح انساني كه او را نفس ناطقه ميگويند چون
بسيط مجرد مدرك ذات و متصرف در بدن بآلات و
آن جوهر نه جسمست و نه جسماني و نه محسوس بيكي از حواس
خمسه و هريك از اين امور در حكمة نظريه براهين متعدده
بيان يافته و اصحاب كشف با ارباب نظر در تجرد نفس
ناطقه كه مستفيض جملة اين امورست موافقند و چون روح
انساني بدين عنصري تعلق گيرد در ابتدا آ احكام طبيعيه
بر آنها غلبه دارد و افعال او مقتضاي شهوة و

غضب باشد و چون ابتدا آ ظهور نور عقل شود غالب ظلمة
اخلاقي كه از آن افعال مذمومه در روح راسخ شده ستر اكبر بود و بواسطة
آن نور عقل را فرو نشاند و افعال و اقوال بطريق سابق
بمحض شهوة و غضب بود بي ملاحظة حسن و قبح آن شرعا
او عقلا و روح انساني را در اين مرتبه نفس گويند كه معدن
افعال نكوهيده و موطن اخلاق ناپسنديده است و روح
در اين حال چراغ عقل را در راه هوا پيش و بيشتر شهوة و
غضب دارد و بآن نور راه بمظان حصول مقاصد نفس
مي برد و بر بعضي كه در اين مرتبه سابقة عناية ازلي ايشانرا
مدد كنند در اشراق نور عقل خصوصا كه صبح صادق
اخبار انبيا بر ان شوند در قبح احوال ذميمه كه در ظلمة اخلاق
رذيله بنهان بود پيدا گردد و چون انقياد احكام شرعيه
نموده بر دا آ نرخ اسلام در آيند و تعديل افعال و حركات
بميزان شرع و عقل نمايند و عدالة در اخلاق از تعديل افعال
تولد كند و منشا افعال و حركات معتدل شود و بكلفتي
روح را حالة جمعيتي بيان عالم غيب و احكام آن كه من
حيث التجرد انجاست و ايمان عالم شهادة كه من حيث انفعالي
از آن باخبراست حاصل شود پس روح را در اين مرتبه دل
دين گويند و اين اول درجه از آخرة ايمانست و مبدا حصول
علم اليقين و چون بنا بر اين مرتبه داده و در الواح انسان در

آید افتتاح باب تجلی بر او از مرتبهٔ اسم الظاهر بود یعنی اسمائی
که در حیطهٔ این اسمند و مادام که اسمی از این اسماء حجاب دیگر
شود روح در مرتبهٔ تلوین بود و این مرتبهٔ اول تلوین است
و چون بمرتبه رسد که هیچ یک از اسمائی که در حیطهٔ اسم
الظاهر اند حجاب دیگری نشود در مرتبهٔ اول تمکین که مقام
مرتبهٔ اول تلوین است او را حاصل شود و تجلی باسمائی کند در
حیطهٔ اسم الباطن اند مشغول شود و بر همان قیاس مرتبهٔ
دوم تلوین و تمکین حاصل شود و اما هر یک از اسم الظاهر
و الباطن حجاب یکدیگر شوند و این مرتبه سیوم تلوین است
و چون کار بجائی رسد که هیچ یک از الظاهر و الباطن حجاب
دیگری نشود مرتبهٔ سیوم تمکین حاصل شود و در حوالی این
مرتبه دل متحیر گردد و دل حقیقتی که جامع حقایق و جزئیه
و امکانیه و احکام و آثار هر دو باشد اینست و این مقام را
مرتبهٔ کمال گویند و مرتبهٔ اکملیه که بحقیقهٔ آن خاتم الانبیاء
علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات و انطاب محمد
را بطریق وراثت از آن نصیبی بقدر متابعت هست فوق
این مرتبه یعنی این مرتبهٔ کمال است او را علیه الصلوة و السلام
مخصوصاً حال من قوله انا بطینة الا لوان المختلفة یعنی
سرشته شدن بود بطینتهای رنگهای گوناگون و مراد از طینة
الوان مواد مختلفه است که آدم متصف بقوای

از ان مختلفه میشود — جسم تو کز بهای جان پاکست
از آتش و باد و آب و خاکست — می پرورندت بقوت قوت
در داده ز چهار علت — هست از تر و خشک و گرم و سردت
سرخ و سپید و سفید و زرد — و الاشیاء المؤلفة و بطیئة اشیا
مؤلفه مجون عظام و اسنان و الاضداد المتعادیة مجون
کیفیات اربع و الاخلاط المتباینة مجون دم و بلغم و صفرا
سودا این اخوة الباردة و البلة و هی الرطوبة و الجفوفة و هو الیبوسة
و این مجموع از کیفیات جسمانیست و السماحة و السرور و غم و
شادی که از کیفیات نفسانیه است از وی خلق خوب و سیرت
هفت دوزخ تو و هشت بهشت — حق تعالی بعد از انکه بسایط
عناصر را بیافرید بر وصف تضاد و تباین با یکدیگر اراده
قدیمه متعلق باتحاد مرکبات گردانید پس بحکمت بالغه و قدرة
کامله ایتلاف میان متخالفات و اتحاد میان متباینات
پیدا کرد که عبارت از تسویه است پس معادن و نبات و
حیوان موجود شد و انسان را از جمله محیط ساخت

در بیان جار خصم مختلف — کی توانی شد بوجه متصف
گربیت در خشم رشوه می کشد — خشکیت در کبر و نخوت میکشد
سردیت افسرده دارد بردا — تریت وعنایت آرد مدام
مرجبا را زمد کریوشیدند — دوز و چب با یکدیگر کوشیدند
همچنان کز جان خصم مختلف — خلقه لتسکن الیها یوصف

جانت را عشقی بباید گرم گرم ذکر را رطب اللسانی نرم نرم
زهد خشکت باید و تقوی دین آه سردت باید از برد الیقین
تا جو گرم و خشک و سرد و تر بود اعتدال جانت نیکوتر بود

قال الراغب کما ان الوالی اذا تزکی وساس الناس بسیاسة الله تعالی صار ظل الله فی الارض وجب علی الکافة طاعته کما قال تعالی اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم کذلک متی جعل العقل سایسا وجب علی سائر القوی ان تطیعه وفی الفتوحات الخلافة صغری وکبری فاکبرها التی لا اکبر منها الامامة الکبری علی العالم واصغرها خلافته علی نفسه وقال کما ان الله تعالی جعل الناس متفاوتین کما نبه علیه بقوله تع ورفعنا بعضهم فوق بعض درجات لیتخذ بعضهم بعضا سخریا کذلک جعل قوی النفس متفاوتة وجعل من کل واحدة ان یکون داخلة فی سلطان ما فوقها ومتامرة علی ما دونها فحق الشهوة ان یکون موتمرة للحمیة وحق الحمیة ان تکون موتمرة للقوة العاقلة وحق القوة العاقلة ان تکون مستضیئة بنور الشرع وموتمرة لمراسمه حتی یصیر هذه القوی متظاهرة غیر متعادیة وکما لا ینفک اشرار العالم من ان یطلبوا فی العالم الفساد ویعادوا الاخیار کما قال تعالی وکذلک جعلنا فی کل قریة اکابر مجرمیها لیمکروا فیها وقال وکذلک جعلنا لکل نبی عدوا شیاطین الانس والجن کذلک فی نفس الانسان

قوی ردیة من الهوی والشهوة والحسد تطلب الفساد وتعادی العقل والفکر وکما انه یجب للوالی ان یتبع الحق ولا یصغی الی الاشرار ولا یعتمدهم کما قال تعالی وان احکم بینهم بما انزل الله ولا تتبع اهواءهم واحذرهم ان یفتنوک کذلک یجب للعقل والفکر ان لا یعتمدوا القوی الذمیمة وکما انه یجب للوالی ان یجاهد اعداء المسلمین کما قال واعدوا لهم ما استطعتم من قوة ومن رباط الخیل ترهبون به عدو الله وعدوکم کذلک یجب للعقل ان یعادی الهوی فان الهوی من اعداء الله بدلالة قوله علیه الصلوة والسلام ما فی الارض معبود ابغض الی الله من الهوی ثم تلا افرایت من اتخذ الهه هویه وکما ان من استحوذ علیه الشیطان انساه ذکر الله کذلک العقل اذا استحوذ علیه الهوی حدیث

سگ واسبست با تو در مسکن آن گزنده است وین دگر توسن
این مروض کن آن معلم کن بس در آ و حدیث آدم کن

فی الباب السابع من الفتوحات قال فلما خمر الحق تعالی بیدیه طینة آدم حتی تغیر ریحها وهو المسنون وذلک الجزء الهوی الذی فی النشاة جعل محلا للاشقیاء والسعداء فی ذریته فاودع فیه ما کان فی قبضته فانه سبحانه اخبرنا ان فی قبضة یمینه السعداء وفی قبضة الید الاخری الاشقیاء وکلتا یدی ربی یمین مبارکة وقال هؤلاء للجنة وبعمل اهل الجنة یعملون وهؤلاء للنار وبعمل اهل النار یعملون واودع فی کل طینة آدم وجمع فیه الاضداد

بحكم المجاورة فصوره وعدله وسواه ثم نفخ فيه روحه المضاف
اليه فحدث عند هذا النفخ فيه بسريانه في اجزائه اركان
الاخلاط التي هي الصفراء والسوداء والدم والبلغم فكانت الصفراء
عن الركن الناري الذي انشأه الله منه في قوله تعالى من صلصال
كالفخار وكانت السوداء عن التراب وهو قوله خلقه من تراب
وكان الدم من الهواء وهو قوله مسنون وكان البلغم من الماء الذي
عجن به التراب فصار طينا ثم احدث فيه القوة الجاذبة التي
بها يجذب الحيوان الاغذية ثم القوة الماسكة وبها يمسك ما
يتغذى به الحيوان ثم القوة الهاضمة وبها يهضم الغذاء ثم
القوة الدافعة وبها يدفع الفضلات عن نفسه من عرق وبخار
ورياح وبراز وامثال ذلك ثم احدث فيه القوة الغاذية و
المنمية والحاسية والخيالية والوهمية والحافظة والذاكرة
وهذا كله في الانسان بما هو حيوان لا بما هو انسان فقط غير
ان هذه القوى الاربعة قوة الخيال والوهم والحفظ والذكر هي
في الانسان اقوى منها في الحيوان خص آدم الذي هو الانسان
بالقوة المصورة المفكرة والعاقلة فتميز عن الحيوان وجعل
هذه القوى كلها في هذا الجسم [illegible] للنفس الناطقة ليصل
بذلك الى جميع منافعها المحسوسة والمعنوية ثم انشأه خلقا
آخر وهو الانسانية فجعله دراكا بهذه القوى حيا عالما قادرا
مريدا متكلما سميعا بصيرا على حد معلوم معتاد في اكتسابه

فتبارك الله احسن الخالقين ثم انه سبحانه ما سمى نفسه باسم من
الاسماء الا وجعل للانسان من التخلق بذلك الاسم حظا منه
يظهر به في العالم على ما يليق به ولذلك تأول بعضهم قوله عليه
الصلوة والسلام ان الله خلق آدم على صورته على هذا المعنى فاراد
خليفة عنه في ارضه اذ كانت الارض من عالم التغيير والاستحالات
بخلاف العالم الاعلى فيحدث فيهم من الاحكام بحسب ما يحدث
في العالم الارضي من التغيير فيظهر لذلك حكم جميع الاسماء الالهية
فلذلك كان خليفة في الارض دون السماء والجنة وقال في
الباب الثالث والسبعين السؤال الاربعون ما صفة آدم
عليه السلام الجواب ان شئت صفة الحضرة الالهية وان
شئت مجموع الاسماء الالهية وان شئت قول النبي صلى الله عليه
وآله وسلم ان الله خلق آدم على صورته فهذه صفته فانه لما جمع
له في خلقه بين يديه علمنا انه قد اعطاه صفة الكمال فخلقه
كاملا جامعا ولهذا قبل الاسماء كلها فانه مجموع العالم من
حيث حقايقه فهو عالم مستقل وما عداه فانه جزء من العالم
فالعالم كله تفصيل آدم وآدم هو الكتاب الجامع فهو للعالم
كالروح من الجسد فالانسان روح العالم والعالم الجسد
فبالمجموع يكون العالم كله هو الانسان الكبير والانسان فيه و
اذا نظرت في العالم وحده دون الانسان وجدته كالجسم
المستوي بغير روح وكمال العالم بالانسان مثل كمال الجسد

بالروح والانسان منفوخ في جسم العالم فهو المقصود من العالم
توفي نسخة نفس آلهي يعلم ان خواص هر چيزي كه خواد
من مقصود وجود كن فكان شئ ولهذا خلق في خاتمة
السوال الرابع والاربعون لم سماه بشرا الجواب قال تعالى
ما منعك ان تسجد لما خلقت بيدي تعلى جهة التشريف الآية
فقرينة الحال تدل على مباشرة خلقه بيديه بحسب ما يليق
بجلاله فسماه بشرا لذلك اذ اليد بمعنى القدرة لا شرف
فيها على من شرف عليه واليد بمعنى النعمة مثل ذلك فان النعمة
والقدرة عمت جميع الموجودات فلا بد ان يكون لقوله يديّ
امر معقول له خصوص وصف بجلالة هذين وهو المفهوم
من لسان العرب الذي نزل القرآن بلغتهم فاذا قال صاحب
اللسان ان فعل هذا بيدي فالمفهوم منه دفع الوسايط فكذا
نسبة آدم في الجسم الانساني نسبة العقل الاول في العقول
ولما كانت الاجسام مركبة طلب اليدين لوجود التركيب ولم
يذكر ذلك في العقل الاول لكونه غير مركب فاجتمعا في دفع
الوسايط وليس بعد دفع الوسايط في التكوين مع ذكر اليدين
الا امر من اجله يسمى بشرا وسر ذلك الحقيقة في البين
فلم يوجد احد منهم الا عن مباشرة وفي كتاب نقش الفصوص
متحليا بحلى الحواشي اعلم ان الاسماء الالهية الحسنى التي امرنا فيها
سبعة وهو العليم المريد القادر السميع البصير المتكلم

تطلب بذواتها وجود العالم لان العالم مظهر آثارها فاوجد
الله العالم جسدا سوى معدل المزاج وجعل روح آدم اعني
بادم وجود العالم الانساني اي الحقيقة النوعية الانسانية الكلية
الموجودة في ضمن اي فرد كان من افرادها على الاسماء كلها في
الفتوحات علمه الله جميع الاسماء كلها من ذاته وتجلى
له تجليا كليا فما بقي اسم في الحضرة الالهية الا ظهر لديه
فعلم من ذاته جميع اسمائه فالفه فان الروح هو مدبر البدن
بما فيه القوى اي في البدن من القوى وكذلك الاسماء الملائكة
الكامل بمنزلة القوى اي الاسماء الالهية للانسان الكامل بمنزلة
قوى البدن بالنسبة الى الروح فكما ان الروح يدبر البدن
ويتصرف فيه بالقوى كذلك الانسان الكامل يدبر امر
العالم ويتصرف فيه بالقوى كذلك الانسان الكامل مرآة
الاسماء الالهية التي علمه الله ذوقا فالانسان الكامل على
الاطلاق هو نبينا محمد صلى الله عليه وآله وسلم ثم مجموع نشأ
كما لا ينزل من آدم الى انقراض العالم وهذا تفصيل لا يسعه هذا
المقام ولهذا اي لكون العالم جسدا ذا روح وقوى معينة
للروح في تدبير الجسد كالانسان يقال في العالم اي في حقه
انه انسان كبير ولكن هذا بوجود الانسان فيه لان روحه
هو الانسان ولا يقال للجسد بلا روح انه انسان وكان الانسان
مختصرا من الحضرة الالهية اي مجموعية فيه جميع ما بين الاسماء

الآلهية ... ای نسخة نامهٔ آلهی ... توئی
وی آیینهٔ جمال شاهی که توئی ... بیرون ز تو نیست هرچه در عالم هست
از خود بطلب هر آنچه خواهی که توئی ... وذلك معنی ای خصه الله تعالی

سبحانه الانسان بالصورة الآلهیة ای وجعل الصورة مختصة بحسب الذکر وان کان العالم ایضا علی الصورة لان ذکرنا الی الواحد اقرب فاضافته الی الحق اولی من اضافة صورة الانسان صورة الاحدیة الجمعیة وصورة العالم صورته النفسیة یشیر الی ما قال علیه بنبیه صلی الله علیه وآله وسلم ان الله خلق آدم علی صورته یرید انه اوجده علی صورة الرحمن فان الرحمن اسم جامع لجمیع الاسماء کلها کما ان الله کذلك ولهذا قال تعالی قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن ایا ما تدعوا فله الاسماء الحسنی یعنی ایا من هذین الاسمین تدعوا الذات الالهیة الجامعة به فهو صحیح لان کل واحد منهما جامع لجمیع الاسماء الحسنی فیکون ضمیر له راجعا الی ایا ما قال فی مفتاح الغیب الرحمن اسم الموجود والله اسم المعبود فالعین بیش از وجود آکوان وحدتست عشق و عاشق و معشوق خود بود چون از نکار خانهٔ امر اشکال تعلق پیدا کرد و خلاصه کون صورت آدم آمد صلوات الله علیه زیرا که لطف جواهر ملکوتی بود حق بود لباس هستی کون در پوشید و حضرت آدم بر آمد سبحان من اظهر ناسوته سر سنا لاهوته الثاقب ثم بدا فی خلقه بما هو هو فی الصورة الاکمل والمثال الاتم

وجعله الله العین المقصودة والغایة المطلوبة من ایجاد العالم واتقانه کالنفس الناطقة التی هی المقصودة من تسویة جسد الشخص الانسانی وتعدیل مزاجه الطبیعی الجسمانی ولهذا تخرب الدنیا بزوال الهای بانعدام الانسان الکامل فی الاثناء انتقاله الی الاخرة کما یخرب البدن بانقطاع تعلق النفس منه تعلق التدبیر والتصرف اللائق بالنشاة الدنیویة وینتقل العمارة الی الاخرة من اجله ای من اجل الانسان الکامل کما یعمر البدن المکتسب للنفس الناطقة بعد انقطاع تعلقها عن البدن عنصری او یجعل تدبیر النفس للبدن العنصری تدبیرا اخرویا مناسبا للنشاة الاخرویة الی ان یجعله بتدبیرها الا تقا للحشر الموعود وهذه مسئلة دقیقة کلت عن درکها الافهام وحارت فیها العقول والاوهام فلیس الا للکشف الصرف المحمدی فیها قدم صلی الله علیه وآله وسلم وقال فی الخصوص وهوای الانسان المحق بمنزلة انسان العین من العین الذی به یکون النظر وهوای الانسان العین المعبر عنه بالصفی فلهذا سمی انسانا فانه به نظر الحق الی خلقه یعنی کما ان العین لا یصدر منها الابصار الا بالقوة الباصرة المسماة بانسان العین فکذا لا ینظر الله تعالی الی العالم الا بالانسان فلذا سمی انسانا لانه شبهها الهیا لباصرة وهناك تقر عیون اولی الابصار من العرفاء رحمهم الله قال فی الفتوحات فرحم الله من نظر

ان المراد بالرحمة ههنا الايجاد وهو على ثلثة اقسام احدها
بلفظة كن لا بشئ آخر وايجاد اكثر العالم انما يكون بها والثاني
منها بها وبيد واحد كايجاد الجنات والقلم الاعلى وكتابة
التوراة كما ثبت بالخبر وانشائها بها وباليدين وهذا النوع
من الايجاد مخصوص بالانسان ولهذا اظهر الانسان بصورة
فهو الانسان الحادث اي بنشاة العنصرية الارضية اي بنشاة
الروحانية والنشاة الدايم الابدي لا تبعد النشاة صار
دايما ابديا الا ان روحه لا يفنى ابدا وجسمه وان تفتت اجزاؤه
تبقى مادته وينظر اليها احوال الاخرة الى ان يجتمع المحشر
في القيمة الكبرى والكلمة الفاصلة بين الحق والخلق فان
قلت محمد صلى الله عليه وآله وسلم ذو وجهين وجه الى الحق
الاسماء وعوالم الروحانيات ووجه الى صور الاسماء وعوالم الجسمانيات فله التمييز بين المراتب الجامعة بين
الحدوث والقدم كما قال رضي الله عنه في كتاب انشاء الدوائر
كان الانسان برزخ بين العالم والحق تعالى وجامع الخلق
وحق وهو الخط الفاصل بين الظل والشمس وهذا حقيقة
قلت الكمال المطلق في الحدوث القدم والحق له الكمال المطلق
في القدم وليس له في الحدوث مدخل تعالى عن ذلك والعالم
له الكمال المطلق في الحدوث ليس له في القدم مدخل فصار
الانسان برزخا الى بين الحدوث والقدم ثم العالم بوجوده

بوجوده افراده في الخارج بعد سريان حقيقته في جميع الحقايق
العلوية والسفلية والمجردة والمادية وانتشارها في تلك
الحقايق وظهورها بصور تلك الحقايق كما تم الزرع بظهور
الحبات عليه بعد انتشار الحقيقة الحبية في نبات الزرع
وتشكلها بصور مراتب النبات من الساق والاوراق و
الكعوب وغير ذلك فهو الاول بالقصد لانه العلة الغائية
من العالم كما ذكر ومن شان العلة الغائية ان يكون كذا و
الاخر بالايجاد في سلسلة الموجودات فان اول ما اوجد
بالوجود العيني هو القلم الاعلى ثم اللوح المحفوظ ثم العرش
العظيم ثم الكرسي الكريم ثم العناصر ثم الشهوات السبع ثم
المولدات ثم الانسان فانه سنهي تلك الآثار

الشهوات

بخستين فكرة پسين شمار — تو در خويشتن را بيازى مدار
كه بنودى بيل واميد وشمس — كى نشاندى باغبان بيخ شجر
پس معنى آن شجر از بيوه داد — كه بصورة ان شجر بود ش وفاد
جمله آن بوده است اندر وفون — در بخ الاخر ود السابقون
كه بصورة من ذا آدم زاده ام — من بمعنى جد جد افتاده ام
كه براى من بدش بيجون منى — ونبى من وقت تا هفتم ظلى
اول فكر آخر آيد در عمل — خاصه فكرى كو بود وصف ازل
والظاهر بالصورة وهو ظاهر والباطن بالصورة اي الغير
والمتزل لان باطنه على صورة الحق وان لم يكن ظاهرا من

صورته عند اهل الصورة فهو عبد الله مخلوق مربوب بد
بالنسبة الى العالم اى ربه كما ربى الروح البدن ولذلك
جعله خليفة وابناء خلقا اى الكمل من اولاده كما صح
رضى الله عنه فى كتاب العقلة حيث قال وما كل انسان خليفة
فان الانسان الحيوان ليس بخليفة عندنا ومن ههنا الى من
هذا المقام حيث يفهم منكر ان الانسان ربا من حيث باطنه
عبدا من حيث ظاهره تعلم انه نسخة من الصورتين صورة
الحق بربوبية باطنه وصورة العالم بمربوبية ظاهره ان فصل
هذا المقام فى الفصوص اوردناه مخليا بالحواشى الشريفة
ليعلم ان الحق وصف نفسه بانه ظاهر باطن فاوجد العالم
المسمى بالانسان الكبير عالم الغيب اعنى الملكوت والامر
الباطن وشهادة تسمى بالملك والخلق والظاهر لهذا قال
نحن معاشر العالمين من الانسان وغيره من المجردات و
المادیات الباطن اى الحق من حيث اسمه الباطن بغيبنا والظاهر
اى الحق من حيث اسمه الظاهر بشهادتنا ووصف نفسه
بالرضى والغضب للايقين بمرتبة الوجوب الذاتى
واوجد العالم ذا خوف ورجاء للايقين بمرتبة الامكان
الحاصلين من الانفعال عن الغضب والرضا فنحن
معاشر العالمين بغضبه ونرجو رضاه ووصف نفسه
بالجمال والجلال للايقين بوجوب الذاتى واوجدنا

معاشر العالمين على هيئة وانس للايقين بنقص الممكن
وفقره الحاصلين من الانفعال عن ذى الجلال والجميل و
هكذا جميع ما ينسب اليه تعالى ويسمى به فان من كل اسم من
اسمآء الله تعالى بقيقة فى العالم بها يضاهى العالم الحق
فتعبر عن طائفتين المتقابلتين اللتين لله تعالى
كالظهور والبطون والرضا والغضب والجمال والجلال
باليدين اذ بهما يتم الافعال الالهية وبهما يظهر الربوبية
كما باليدين يمكن الانسان من الاخذ والعطاء وبهما يتم
افعاله اللتين ترجمانه اى من الحق على خلق الانسان
الكامل الكونية الجامع لحقايق العالم ومفرد الملاء بحقيقته
جامع لجميع الحقايق الكلية التى للعالم وبشخصه جامع
لجميع تشخصاته الجزئية ذرات كاينات كما يات تحت
مجموع در صحيفه انسان كامل الحاصل ان الانسان بجزء من
العالم جامع لجميع ما فيه من الحقايق عالية كانت او دانية
شريفة او خسيسة لطيفة او كثيفة ميزة دیوده در شيشه داو
صورة نيك وبد نوشته در او همچنين از حقايق عالم
هر چيزى در او بود مثلا عالم
خواه افلاك وخواه اركان كه
خواه كان يا نبات وحيوان كه
فى الفتوحات الستة الذاتى
والاربعون ما فطرة آدم ابو اب قال الله تعالى فطرت الله
التى فطر الناس عليها فالصلى الله عليه وآله وسلم كل

مولود یولد علی الفطرة وقد یکون الالف واللام للعهد ای
الفطرة التی فطر الله الناس علیها وقد یکون الالف واللام
لجنس الفطرة کلها لان الناس ای هذا الانسان لما کان
مجموع العالم فطرته تجامع فطر العالم ففطرة آدم
فطر جمیع العالم [illegible] بودبا هر نبی پیش تو جانی
مذکور وبستد با تو رسیمانی از آن کشتند امرت را بخلق
کرجان هر یکی درست مضمر تو مغز عالمی دان در میانی
بدان خود را که تو جان جهانی تو در یک جان جهانی کشته ساکن
که دل در جانب جمله باشد جهان عقل وجان سرمایه ثبت
زمین وآسمان پیرایه تست فیه اشعار بانه مع مساواته
للعالم فی حقایقه ومفرداته یختص بالجامعیة الالهیة
دون العالم وبهذه الجمعیة التی اتخذت بها مفردات
العالم کاتحاد العناصر بالترکیب واتحاد کیفیتها بالمزاج
واتحاد صورته بقوی العالم المسماة بالنسوبة لیستعد
لقبول روحه المنفوخ فیه استحق الخلافة لان الخلیفة
محبان تناسب المستخلف لیعرف بصفاته ویظهر حکمه
فی المستخلف فیه وتناسب المستخلف فیه لیعرف به ایاها
وصفاته فیجری کل حکم علیها یستحقه من مفرداته فقال
بروحه واحدیة جمعه الحق وشارک بصورته واجزاءه
بوجوده وبقاءه العالم وصورهم التی هی من العالم

شهادته وروحه غیبه وبرزخه من جهة غیبة قال المحقق
القونوی لایقال الانسان اکمل المظاهر لانه جامع الکثرات
لانا نقول الاکملیة بجمعیة الاحدیة والا فالتفصیل فی
العالم الاکبر جد عالم اکبر اکرچه من حیث المجموع مشارکت
با انسان در جمعیت جمیع اسما اما احدیة جمع آن جمیع ندارد
نیز اکثرات وانسان واحد قال فی فک هذا النص
واما اختصاص هذه الکلمة الآدمیة بالحضرة الالوهیة
حیث قال رضی الله عنه فصّ حکمة الهیة فی کلمة آدمیة
فذلک بسبب الاشتراک فی احدیة الجمع جه معنی احدیه
جمع واحدیة کثرت آنست که ذاتی جامع امور متکثرة باشد
بحیثیتی که آن امور متعدده بر یکدیگر محمول وموصوف
شوند وباحکام یکدیگر متصبغ گردند مثلا حقیقة انسانیه
انسانیه را صنعت کاتبت شعر وعلم وغیرها با لقوه صفات
واین اوصاف همه در وی مندمج من غیر امتیاز بعضها عن
بعض وچون این حقیقت در هر یک از افراد خود یکی از این
اوصاف ظاهر کند مثلا در زید بشعر وشاعری وعمرو بکتابت
وبکر بعلم این اوصاف بر یکدیگر محمول شوند وباحکام
یکدیگر متصبغ باشند که تعریف اشارة بآنست تو ان گفت
که کاتب شاعر است وعالم باشاعر عالم است وکاتب
وعلی هذا القیاس اما این اوصاف اگر در افراد واحد که

شالدات شلاجمع شوند هر آينه هريك ازين اوصاف
بماعداء خود موصوف گردد پس تواند كه كائنات شاعر آ
رعالم وشاعر عالمست وكاتب الى غير ذلك وهمچنين هر
يك ازين اوصاف مضاهى گردد آن شاز كلى حقيقت انسا
كه قابليت اوصاف مذكوره است در اتصاف بهمه يك
خصوصيته بوصفى دون وصفى ابن حقيقة تن عيانانه
ولله المثل الاعلى بتر لة حضرة احدية جميعة الهيات
صنعت كاتبه شعر وغيرهما بمثابة شئون الهيه عزيده
عمروبكر نمودار مظاهر تفصيلى فرقانى كه عالمست وعالمد
شال مظهر احدى جمعى انسانى كه مدعى هريك ازانزا ميشن
وبلكه هر آمن است ومضاهى شان كلى كه مفاتح غيبست
يعنى به تعين اول كه مسمى است بحقيقت محمديه وحقيقت
انسانيه ونفس رحمانيه كشنه فالعالم شهادة والخليفة
غيب لانه من حيث الصورة داخل فى العالم ومن حيث
معناه خليفة الله رب وسلطان للعالم فراجع الله لآدم
بين يديه اى الصفتين المتقابلتين الى الاشارة بهذا ولهذا الذكر
الحاصل لهمن الجمع له بين يديه قال يا ابليس ما منعك ان
تسجد لما خلقت بيدى وما هو اى الجمع بين يديه لآدم
الا عين جمعه اى جمع آدم بين الصورتين صورة العالم
وهو الحقايق الكونية الاسفلية كالشئون والزجاجية

والانس وصورة الحق وهى الحقايق الالهية الفعلية كالرضا
والغضب والجلال والجمال وما اى الصورتان المتقابلتان
الالهية والكونية الجمعيتان لآدم وما يا الحق فى الحقيقة
لان الفاعل والقابل شئ واحد فى الحقيقة ظاهر فى صورة
الفاعلية تارة والقابلية اخرى فعبر عنهما باليدين ميما
الصورة الفاعلية المتعلقة بحضرة الربوبية ويسرا الصورة
القابلية المتعلقة بحضرة العبودية وما فى مرتبة الخالقية
فما كان الا الصفتان الفعليتان الالهيتان المتقابلتان
المعبر عنهما باليدين كما قال الشيخ قبل فلما خلق آدم حصل
له الصفتان الانفعاليتان الكونيتان فتحقق اليدان و
لهذا قال فى الصفتين المتقابلتين الفعليتين فعبر عن
هاتين الصفتين باليدين وما قال لهما يا الحق وقال فى
الصفتين المتقابلتين فى الالهية والكونية يا ما الحق
واليس جزء من العالم فما عرف الا ما هو من العالم فاستكبر
وتعزز لاحتجابه عن معرفة آدم فلم يعرف منه الا ما هو من
جنس شانه فاستكبر هذا وما عرف ان الذى حسبه نقصا كان
عين كماله لو تحصل له هذه الجمعية لانه مظهر اسم المضل
وهو من الاسماء الداخلة فى الاسم الله الذى مظهره آدم
فما كان له جمعية الاسماء والحقايق ولهذا اى ولاجل حرمانه
هذه الجمعية لآدم كان آدم خليفة فى العالم فان ليس كآدم

ظاهرا بصورة من استخلفه وهو الحق اى لم يكن متصفا بكمالاته
متسما بصفاته فيما استخلفه فيه وهو العالم فما هو خليفة
لان الخليفة يجب ان يعلم مراد المستخلف وينفذ امره فلو لم
يعرفه بجميع صفاته لم يمكنه انفاذ امره وان لم يكن فيه جميع
ما يطلبه الرعايا التى استخلف عليها لان تعليل لكون
جميع ما يطلبه الرعايا فيه استنادها اليه اى استناد الرعايا
ورجوعهم اليه فى مهماتهم فلا بد ان يقوم آدم بجميع ما يحتاج
الرعايا اليه والا فليس بخليفة عليهم جواب قوله وان
لم يكن فيه جميع ما تطلبه الرعايا واعادة الشرط بقوله و
الا تذكير للشرط لبعد العهد بوقوع المعترضة وهو قوله
لان استنادها الى آخره بين الشرط والجزاء والحاصل ان
آدم ان لم يكن متصفا بجميع صفات الله لم يكن خليفة له
وان لم يكن جامعا لجميع ما يطلبه العالم واجزاؤه منه
لم يكن خليفة عليهم فما صحت الخلافة الا للانسان الكامل
لانه الجامع للحقايق الالهية والكونية فانشاء الحق تعالى
صورته الظاهرة اى صورته الموجودة فى الخارج من جسمه
وروحه من حقايق العالم وهى عالم الملكوت وصوره اى
من صور العالم وهى عالم الملك وانشا صورته الباطنة
على صورته تعالى اى جعل اوصافه واخلاقه كاوصافه و
اخلاقه تعالى فانه سميع بصير عالم مريد جواد كما ان الحق تعالى

متصف

متصف بها وهكذا هو اى الحق تعالى فى كل موجود بقدر
ما تطلبه حقيقة ذلك الموجود اى يظهر فيه قدر ما يليق
به منه لكن ليس لاحد من الموجودات مجموع ما للخليفة لان
الخليفة يطلب من الحق الظهور فيه بجميع الكمالات الظاهرة
والباطنة وغيره ما يطلب الا حصته فما فاز الخليفة وهو
آدم بما فاز به من الخلافة فى مجموع العالم الا بالمجموع اى الا
بسبب اتصافه بمجموع حقايق العالم قال رضى الله عنه فى
خطبة كتاب العقلة مكور النهار على الليل والليل على النهار
لايجاد الانسان المخلوق فى احسن تقويم ابرزه نسخة جامعة
لصور حقايق المحدث واسماء القديم واقامه عز وجل معنى
رابطا للحقيقتين وانشاءه برزخا جامعا للطرفين والرقيقين
احكم بيديه صنعته وحسن بعنايته فكانت مضاهاته للاسماء
الالهية بخلقه ومضاهاته الاكوان العلوية والسفلية
بخلقه فقد علمت حكمة نشاة جسد آدم اعنى صورته الظاهرة
اى علمت ان حكمة انشا صورته الظاهرة من حقايق العالم
وصوره هى ان يكون فيه جميع ما تطلبه الرعايا التى استخلف
عليها وقد علمت نشاة روح آدم اعنى صورته الباطنة
اى علمت ان حكمة انشا صورته الباطنة على صورته تعالى
هى ان يكون ظاهرا بصورة من استخلفه فيما استخلفه
فيه ليصير بهذين الحقيقتين مستحقا للخلافة كما سنذكر

خلافة آن بود كه بارى دو يار بديد آيد صفات و فعل و آثار
فهواى آدم الحق باعتبار صورته الباطنة المنشاة على صورة
الحق تعالى الخلق باعتبار صورته الظاهرة المنشاة من حقايق
العالم و من صوره و قد علمت نشاة ربنا هو هى المجموع من
الصورة الباطنة و الصورة الظاهرة المنشاتين من صورة
العالم و صورة الحق الذى به استحق الخلافة قال قدس سره
فى فك ختم الفص الآدمى و اما اختصاص هذه الكلمة الآدمية
بالحضرة الالوهية فذلك بسبب الاشتراك فى احدية الجمع
فكما ان الحضرة الالوهية المعبر عنها باسم الله تشتمل على
خصايص الاسماء كلها و احكامها التفصيلية و نسبها
المتعرة عنها اولا و المشيية الحاكم اليها اخرا و الواسطة
بينها و بين الذات من الاسماء كما هو الامر فى شان غيرها
من الاسماء بالنسبة اليها اعنى بالنسبة الى الحضرة الالهية
كذلك الانسان من حيث حقيقته و مرتبته الواسطة بينه
و بين الحق لكون حقيقته عبارة عن البرزخية الجامعة بين
احكام الوجوب و احكام الامكان فله الاحاطة بالطرفين
و لهذا الاعتبار قال رضى الله عنه فيه انه الانسان الحادث
الازلى و النشاة الدايم الابدى فله الاولية و التقدم على الكل
من هذا الوجه و اما تاخر آخريته فمن حيث اشتماله الاحكام
و الآثار و ايضا اجتماعها فى افراد اطنافيكا نشاتها الا

منسوبة الى ما كان حكم شان الحق الجامع للشئون و احكامها
دورا بار كان حكم ذلك الشان و لوازمه من امهات الشئون
ليشاكل ذلك و هى المعبر عنها بمفاتيح الغيب فظهر بتوالد و تقدر فى
احوال الموجودات و احكامها و ذواتها فالعقول و النفوس
من حيث حيطة حكمها بالاجسام و علمها كالافلاك
العشرة لما كانت الافلاك اثرا تجد عنها و ظاهرة منها طورت
بهذا الوصف الاحاطى حكم المدبر صورة و معنى و لما كانت
العقول و النفوس متفاوتة الرتب من حضرة الحق بسبب كثرة
الوسايط و قلتها و قلة احكام الكثرة فى ذواتها و كثرتها
تفاوت الافلاك فى الحكم و الاحاطة فاقربها نسبة الى اشرف
العقول اعمها احاطة و اقلها كثرة و الامر بالعكس فيما ازداد
بعدا درجة الاقرب فالاقرب و لما اشرنا اليه و لما كان الامر كذلك
فى عرصة العقل المقدر و الشهود المحقق اقتضى الامر و الشئة
الالهية ان يكون وصول الامداد الى الموجودات و عود الحكم
الى الجناب الالهى المشار اليه فى اخبارات الهية و ينبوعات
غيبية و الشهود كشفا و تحقيقا وصولا و عودا دوريا فالمدد
الالهى يتعين من مطلق الفيض الذاتى بالبرزخية المشار اليها
فى حضرة العقل الاول المكنى عنه بالقلم ثم اللوح ثم العرش
ثم الكرسى ثم باقى الافلاك فلكا بعد فلك ثم يسرى فى العناصر
ثم فى المولدات و ينتهى الى الانسان مصبا يجمع خواص

كل بما من عليه فان كل الانسان المشهى اليه ذلك من سلك
وعرج واتحد بالتفويض والعقول وتجاوزها بالمناسبة الا
الذاتية حتى اتحد بين ذخيرته التي هي مرتبة الاصلية فان المد
الواصل اليه بعد اشهاده في الكثرة الى اقصى درجات الكثرة
وصورتها يتصل باحديتها اعني احدية تلك الكثرة الى الملك
المبرز خيرته التي من جملة نعوتها الوحدانية التالية للاحد
فيتم الدائرة بالاشهاد الى المقام الذي منه تعين الفيض الاقدس
الى العقل وهذا سر من لم يعرفه ولم يشهد له يعرف حقيقة
قوله تعالى واليه يرجع الامر كله ومن هنا شاع فصل الاد
قيل فيه من حيث صورته العنصرية الاخيرة الجامعة انه خلق
في احسن تقويم ومن حيث حقيقته انه اخس غير مهين ومن لم
يكن كذلك فهو المشهى الى اسفل السافلين لبعده بكثرته عن
اصله الذي هو المقام الوحداني الالهي لا ينزل ولا على الرب
وهي البرزخية المذكورة الى اقصى درجات الكثرة والاشهاد
ووقف عندها بخلاف الكمل الذين تمت لهم الدائرة لانهم
ولدا احمد وانهم مرتقون في احمديتهم كما يدعى عن بعض
التراجمة في مدح نبينا عليه الصلوة والسلام خير لنا من
آدم فما زالت تحدث ارتقى والى الغور في اسفل السافلين
ليس كذلك فانهم لم يتجاوزوا نصف الدائرة فاعلم ذلك
فهذا سر اختصاص آدم بالخيرية الالهية وسبب اولويته

من حيث المعنى وآخريته من حيث الصورة وجمعه بين الحقيقة
الوحدانية التي هي محتد احكام الوجوب وبين الكثرة التي
هي محتد احكام الامكان وانتهاء الامر الى الوحدانية
من حيث انه ما جاوز الاحد انعكس الى الضد فلذلك ما سمعت
فاذن من اسباب المعرفة الالهية والانسانية فانك ان عرفت ما
ذكر لك عرفت مراتب الاسماء وتفاوت درجاتها وتفاوت
درجات الموجودات من حيثها وعرفت سر قوله تعالى و
علم آدم الاسماء كلها وان سر اختلاف الجمع بين الوحدة و
الكثرة تلك على الوجه المذكور وعرفت سر ظهور المعلولات
بصور علمها وعرفت سر قوله عليه الصلوة والسلام
ان الله خلق آدم على صورته وان التفاوت المدرك في الظهور
لتفاوت الاستعدادات القابلة وعرفت غير ذلك مما يطر
ذكره فلنقتصر على هذا القدر انشاء الله تعالى والله سبحانه
الملائكة وديعته لديهم وعهده وصيته اليهم في الاذعان
بالسجود له والخضوع لتكرمته يعني خداى تعالى طلب از
اما نخويش از ملايك كرد كه نزد ايشان بود وعهد وصيتي
كرد ايشان كرده بود در اذعان وقبول امر حق تعالى بسجود
كردن ايشان آدم را و خاشع شدن از براى تكريم و تعظيم او
كما قال تعالى واذ قال للملائكة اني خالق بشرا من صلصال
من حما مسنون فاذا سويته ونفخت فيه من روحي فقعوا له

شاهدین قال الشیخ فی کتاب المعرفة اعلم ان الله تعالی لما اراد
ان یخلق الانسان بعد ما مهد الله له الملک کنوا حکم اسبابها
اذ کان الله قد قضی بسابق علمه ان یجعله فی ارضه خلیفة
ثانیا عنه فجعله نسخة من العالم لکلة فما من حقیقة فی العالم
الا وهی فی الانسان وهو الکلمة الجامعة وهو المختصر الشدید
وجعل الحقایق الالهیة التی توجهت علی ایجاد العالم بأسره
توجهت علی ایجاد هذه النشاة الانسانیة الآدمیة فقال
عز وجل للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفة فلما سمعت
الملائکة ذلک قالت الحق لها ورأت ترکیبه من اضداد شتاذ
وان روحه یکون علی طبیعة مزاجه قالوا اتجعل فیها من یفسد
فیها ویسفک الدماء غیرة علی جناب الحق ثم قالوا عن انفسهم
بما نقیضه نشأتهم ونحن نسبح بحمدک ونقدس لک فقال
انی اعلم ما لا تعلمون شیخ نجم الدین رازی گوید رحمه الله
اما مرا بحشم حقارت بنابین نکردیت ملایک اطمار گفتند یا ربنا
انی اعلم ما لا تعلمون بود ندجود اسم خلیفه شنیدند ندیدند نگرشند
ظلمت نفس دیدند از سیاهی بر هیدند ندانستند که آب حیوة
معرفت در آن ظلمات تعبیه است و گنج محبت در آن خزینه
آن سیاهی کز کل آدم نمود آن سواد الوجه فقر و درد بود
جز ز ملک عاری ز عشق و درد بود عشق و درد آدمش عاری نمود
جون ملک را عشق و معنی نبی تو فرا زد درد انسانی بود

جون شرر عشق و درد داشت فعال کبر و اطلس روحانیت اکر
جبر کرا باد و لطیفست قابل ان شرر نیاید اینجا بلاس ظلمانی
ظلم و جهول مے باید تا وی توقف پذیرای کرد دکه دحاها
الانسان ثم رجع ونقول انا رونیا ان الله تعالی ولی الارض
ملکا بعد ملک الیاتوا الیه بقبضة منها النفخ فیها صورة
جسد الانسان فما من ملک منهم الا یقسم الارض علیه الذی
ارسله ان لا یاخذ منها شیئا یکون غدا من اصحاب النار فرجع
الی الله جل جلاله عز وائل فاقتحمت علیه کما اقتحمت علی غیره
فقال لها ان الذی وجهنی وامرنی اولی بالطاعة فقبض
منها قبضة من سهلها وحزنها وابیضها واحمرها فظهر ذلک
فی اخلاق الناس والوانهم فلما حضروا بین یدی الحق ثم فیه
الحق بان ولاه قبض ارواح من یخلقه من تلک القبضة فمن
وتعین روحه ان طینة آدم بیده حتی تبلت بذلک النفخ
النفخ الالهی وسری الروح الحیوانی فی اجزاء تلک الصورة ثم
نفخ بعد التمییز والنفخ هذه الصورة الادمیة وتعین ظاهر
النفس الکلی النفس الناطقة الجزئیة فکان الروح الحیوانی
والقوی من النفس الرحمانی بفتح الفاء وکانت النفس الجزئیة
من اشعة انوار النفس الکلی وجعل بیدا الطبیعة العنصریة
تدبر جسده وبید النفس الجزئیة تدبیر عقله وایدها بالقوی
الحسیة والمعنویة وجعلها قائمة فی اعمالها لیعلم الکبیر ما ملکها

ایاه ثم جعل فی هذه النفس الناطقة قوة اکتساب العلوم
بواسطة القوی التی هی کالاسباب لتحصیل ما یرید تحصیله
فبالنفس الرحمانی کانت حیوة هذه النشاة وبالنفس الناطقة
علمت وادرکت وبالقوة المفکرة فصلت ما اجمله الحق
فیها فاثرات الاشیاء مراتبها فاعطت کل ذی حق حقه فما
هو من الطبیعة هو من ماء مهین وآدم من حما مسنون
وصلصال ومن تراب وغیر ذلک وما هو من النفس الکلی
والروح المضاف الیه فهو ما عقلناه قال ولا یتصور
ذاکر الی اشال هذه الصفات الانسانیة والقوی فمکان
من امر مع الملائکة ما نصه انی جاعل علیکم واثره فی الارض
خلیفة جامع الاسماء الالهیة والکونیة کلها الجمعیة التی
خلقه الله علیها فهو الانسان حق خلیفه ساخت صاحبش
کربود شاهیش را آیینه دو عراین است کرچون بلایک
نشناخت حق تعالی بحق معرفت وعاجز شدند از ادراک
حقیقة ومنصرف شدند از باب دریوسته بواسطه بحجوم
اجلال سطوات عزة برایشان بس حواله کرد حق عز وعلا
ایشانرا بآدم جهت انشباس علم ادب در حضرت تا بر شناسا
ایشانرا بعلم صفات باتجه بعبادات فرمایا فرمانبرداری
انکه ایشان می برسیدند حق تعالی را بجهل ونشناختند
حق معرفت او آدم شناخته بود حق تعالی را بحقیقت علمی

کر تعلیم کرده بود او را حق تعالی از علوم لدنیات لاجرم اشنا
ایشان بود در علم معرفت فقال انبئونی بأسماء هؤلاء ان کنتم
حق تعالی ملایک را کرد بحق کیند آدم را بجود ستعلمین للعلم قالوا
فی الفتوحات النوال الخامس والاربعون بای شیء قال النقدة
علی الملائکة الجواب اذا قد تبین ذلک بقوله وعلم آدم الاسماء
کلها یعنی الاسماء الالهیة التی توجهت علی ایجاد حقایق الاکوان
ومن جملتها الاسماء الالهیة التی توجهت علی ایجاد الملائکة
والملائکة لا تعرفها تمام المتمین بهذه الاسماء وهی
التجلیات الالهیة التی للاسماء کالمواد الصوریة للارواح
فقال للملائکة انبئونی بأسماء هؤلاء یعنی صورا التی تجلی فیها
الحق ان کنتم صادقین فقالت الملائکة لا علم لنا الا ما علمتنا
انک انت العلیم بما یعلم الحکیم بترتیب الاشیاء بمراتبها
فاعطیت هذه الخلیفة ما لم نقطنا فغاب عنا فلولا ان
رتبة نشاء تقطی ذلک ما اعطیت الحکمة ان یکون له هذا
العلم الذی خصصته به دوننا وهو بشر فقال لآدم انبئهم
باسمائهم هؤلاء الذین عرضناهم علیهم فانبأ آدم الملائکة بأنفسها
تلک التجلیات وکانت علی عدد ما فی نشاة آدم من الحقایق
الالهیة التی یقتضیها الیدان الالهیة مما لیس من ذلک فی
غیره من الملائکة شیء فکان هؤلاء المسمون المعروضة علی
الملائکة تجلیات الالهیة فصورة ما فی آدم من الحقایق

فلما علمهم آدم عليه السلام قال لهم اسجدوا لآدم سجود المتعلمين
للمعلم من اجل ما علمهم ولآدم هنا لام العلة والسبب اى
من اجل آدم فالسجود لله من اجل آدم سجود شكر لما علمهم الله
من العلم به وبما خلقه فى آدم فهو استادهم فى هذه المسئلة
وبعده فما ظهرت هذه الحقيقة فى احد من البشر الا فى
محمد صلى الله عليه وآله وسلم فقال عن نفسه انى اوتى جوامع
الكلم وهو قوله فى حق آدم الاسماء كلها فكلها بمنزلة الجوامع
والكلم بمنزلة الاسماء اختلاف كرده اند اهل تفسير در آنكه
خطاب اسجدوا با كدام فرقه از ملائكست بعضى ميگويند كه
سكان ارض وبعضى ميگويند كه جميع ملائك بدليل قوله تع
فسجد الملائكة كلهم اجمعون واين دليل نميشود از براى آنكه
اگر مخاطبين بخطاب اسجدوا سكان ارض باشند همچنين
در قوله فسجد الملائكة مراد ايشان خواهند بود والف لام
از براى عهد وكلهم اجمعين تاكيد آن معهود قال فى تفسير
معالم التنزيل اراد بهم الملائكة الذين كانوا فى الارض و
ذلك ان الله خلق السماء والارض وخلق الملائكة والجن
فاسكن الملائكة السماء واسكن الجن الارض فعبروا دهرا
طويلا فى الارض ثم ظهر فيهم الحسد والبغى فافسدوا واقتتلوا
فبعث الله اليهم جندا من الملائكة يقال لهم الجن وهم خزان
الجنان اشتق لهم اسم من الجنة واسمهم ابليس وكان رئيسهم

ومرشدهم واكثرهم علما فهبطوا الى الارض وطردوا الجن
الى شعوب الجبال وجزائر البحور وسكنوا الارض وخفف
الله عنهم العبادة واعطى الله ابليس ملك الارض وملك سماء
الدنيا وخزانة الجنة وكان يعبد الله تارة فى الارض وتارة
فى السماء وتارة فى الجنة فدخله العجب وقال فى نفسه
ما اعطانى الله هذا الملك الا لانى اكرم الملائكة عليه فقال
الله تعالى له وبجنده انى جاعل اى خالق فى الارض خليفة اى
بدلا منكم ورافعكم الى فكرهوا ذلك لانهم كانوا اهون الملائكة
عبادة والمراد بالخليفة ههنا خليفة الله فى ارضه لاقامة
احكامه وتنفيذ قضاياه يعنى آدم قالوا اتجعل فيها من يفسد
فيها اى بالمعاصى ويسفك الدماء اى بغير حق كما فعل بنو الجان
وقاسوا الشاهد على الغايب قال ابن عطا لما استعظموا
تسبيحهم وتقديسهم امرهم بالسجود لغيره يريهم به استغناه
عنهم وعن عباداتهم قال بعضهم من استكثر بعمله واستكثر
بطاعته كان الجهل وطنه الا تراهم لما قالوا نحن نسبح بحمدك
ونقدس لك الجاهم الى ان قالوا لا علم لنا وقال بعضهم فى
قوله انى جاعل فى الارض خليفة خاطب الملائكة لا للمشورة
ولكن لاستخراج ما فيهم من رؤية الحركات والعبادات و
التسبيح والتقديس فقال اسجدوا لآدم وهمچنين اختلاف
كرده اند كه مسجود على الحقيقة آدم بود ومتضمن طاعة حق

تع بواسطه امتثال امر او و بعضی گفته اند که قوله تعالی اسجدوا لآدم
ای الی آدم یعنی سجده کنید بجانب آدم و آدم قبله سجود است
و مسجود حق تعالی همچنانکه کعبه قبله صلاتست مولانا
کعبه هر چند آنکه خانه بر اوست لیک آدم نیز خانه سر اوست
تا بگرد آن خانه را در وی نرفت واندرین خانه بجز آن حی نرفت
فی العرایس قال تعالی للملائکة اسجدوا لآدم لانه قبلة تجلی
الصفات والذات وهو مصور بصورة الملک فی الملکوت
قلبه موضع استواء انوار الذات وصورته موضع استواء انوار
الصفات وهیکله موضع استواء انوار الافعال وروحه
موضع استواء انوار المحبة وسره موضع استواء انوار العلم و
المعرفة اعلمنا الله بقوله تعالی فاذا سویته ونفخت فیه من
روحی فقعوا له ساجدین ان مزیة آدم علی الکل بتشریف تسویته
ونفخت روحه فیه وان کان شریفا فی اصل فطرة طینته
شرفه کان بالله ومباشرة انوار ذاته وصفاته فیه ثم اعلمهم
انه اذا سواه بان البسه انوار جمیع صفاته ونفخ فیه روح تجلی
ذاته المنزه عن الحلول والاجتماع والافتراق فیصیر قبلة الله
فی بلاده وعباده فاذا ظهر لکم فاسجدوا عند معاینتکم
انوار قدرتی وعجایب لطفی فسجدوا الا ابلیس وقبیله پس سجده
کردند جمیع ملایک مامورین بسجده الا ابلیس و لشکر او مولانا
چون که کرد ابلیس خر با سروری دید آدم را محقر از خری

که به از من سروری دیگر بود تا که او مسجود چون من کس شود
سروری چون شد دماغت ندیم را هر که بشکست شود خصم قدیم
قال بعض العراقیین ورد الخطاب علی اسرار الملائکة وهم
عاجزون عن المخالفة وورد علی سر ابلیس وهو عاجز عن
الموافقة رباعیه حق چو دید استادگی نوریان
کرد ایشان را باسما امتحان جمله عاجز ماندند و ممتحن
می نیارستند زان بیرون شدند هر گره بودند از اسمی فیض بر
وز دگر اسما بکلی بی خبر پس کلید آن مناص وان گشاد
حق تعالی در کف آدم نهاد زانکه آدم جامع مجموع بود
زان همه درها خدا بر وی گشود چون گشاد آن ز آدم یافتند
لاجرم در سجده اش بشتافتند صافیان بودند خالی از شرر
شبهه شان زایل شد از آن یک نظر جمله ز امر حق زبون او شدند
فی شناسای شیون او شدند باز شیطان سرکشی آغاز کرد
چون شرارة داشت شد سوی نبرد علما اختلاف کرده اند در آنکه
ابلیس از ملایکست یا از جن ابن عباس و اکثر مفسرین بر آنند
که از ملایکه است و بعضی گفته اند که از جن است بدلیل قوله
تعالی وجعلوا بینه وبین الجنة نسبا وهو قولهم الملائکة بنات
الله اعترتهم ای غشیتهم الحمیة الانفة یقال فلان ذو حمیة
اذا کان ذا غضب وانفة یعنی فرو گرفت سراپای ابلیس
قبل او حمیة وانفة وتکبر مصباح ابلیس ز کبر گشت ملعون

کز خطهٔ امن ما نداند بیرون از نقطهٔ محیط سان برون نا
در جامهٔ سیزه سر نکون ماند وین طرفه که کس چنین ندارد
بر خطهٔ شهر روح یارست خود بین مشو ای پسر که خود بین
باشد بر نیک مرد دین بین خود بین بود از لعین همیشه
خود بینی راست از بیشه وَقَلَبَتْ عَلَيْهِمُ الشَّقْوَةُ وغلبه
کرد بر ایشان شقاوت و بدبختی

ای بسا بدبخت خرمن سوخته کو نخواهد شمع کس از روخته
باین نکته خوی و با دل خود دا از درگاه عزت مطرود دانسته
دد در عرض خطاب علیل العنق الی یوم الدین را لعنت
هر کرا خانی کند در دامنت ده زن مرد و ان شد و نامردنت
بد ذکت لعنی کسو فسانت شد مؤبد لیل زجرات دوبات
هر چه بر تو آید از ظلمات آن ز بی باکی و کستاخیت دم
از خدا جو هم تو فیض ادب بی ادب محروم گشت از لطف رب
ان ادب بر نور گشت ان قلان و ان ادب بر مصر هم بالا آمد بلک
و ادب شاهنشه خود دانه بلک آتش در همه آفاق زد
زلت آدم ز انکه بود و واه و آن ابلیس از تکبر بود و جاه
لاجرم او دید راه استغفار کرد و آن لعین از تن بپاستکار کرد
حرص خلق و فرج هم از بدست لیک منصب نیست این اشکیک
بیخ شاخ این ریاست را اگر باز کوید فقری با بد در کمر
صد خورش کز خداند کرد دو ریاست می نگنجد در جهان

هست الوهیت دای ذوالجلال هر که در بوشد بر و کوبد دوال
تاج زان اوست آن ناکس وای او کز حد خود دارد هوس
وَعَزَّزُوا بِخَلِيقَةِ النَّارِ وخویشتن را عزیز و منیع القدر دانسته
بواسطهٔ انکه خلقت ایشان از آتش است که مرتبهٔ او فوق تمام
عناصر است عزتی کابلیس در خود دید بس
دید کادم از وی و در رتبت از فراق عزت آمد در خروش
زانرخ حقد و حسد سرکوفتن از حسد شد کور و آدم را ندید
زان سبب از بحر نور آورش آتش خربود و ظلمانی نهاد
زان سبب در وادی جهل اوفتاد چون سلک کرد ی آدم را بچشم
زاحسن التقویم بود ی نقش لیک جندان سر کشید از راستا
واشتوهنوا خلق الصلصال و حقیر و مهین شمردند خلق
از صلصال را کما قال اللعین اَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا
گفت کبود خاک بت بی وجود

کاتش عالی کمند روی بود می ندانست ار که حق با آن علو
در نقاب خاک بود حق ز انکه حق در نیستی دارد قرار
هستی حق را بر هستی جز یکی در هر دو عالم نیست هست
بر دو هستی چون تواند خاک را چون دیدبت رفعت دهد
و چون آمد در آن سر لعن قیل فخرج انک رجیم و ان علیک لعنتی
آدم و اغوی عن ابلیس من ذلک فرجعت الملائکة الی الاعتذار
و قام ابلیس علی سنج الاحتجاج بقوله انا خیر منه خلقتنی

من نار و خلقته من طين ... جشم شیطان غیر طین آورده
طین آورد و دیده و دین او ندیده ... بلیس و ار زآدم بین و آب و گل
بین که در بس کار صد هزار اکرام ... ابلیس بدید صورت خویش
دید آتش تیز و قوت خویش ... در صورة آدم صفی دید
گل دید بجنب خویش خوی دید ... او را کل و خاک تره پنداشت
خویش که نور بود بگذاشت ... در آینه عکس خویش تن دید
نور دل و جان ندید و تن دید ... زان گفت که بهتر آتش از گل
کو دید کل سیاه تر دل ... دون تر که دل جز بخود ندیدی
کو کل دیدی که نور دیدی ... یکی را از علماء پرسیدند که ابلیس
فقیه تر است یا زیرک گفت بلی اگر فقیه و زیرک بودی
فقیهان دو زیرکان را اندر ره نبودی نوعی از تصرف و حیلت
بود که او را بر مخالفت داشت و به قیاس و برهان که فتن
مشغول شد و گفت انا خیر منه خلقتنی من نار و خلقته
من طین ... زیرک بنفروش و حیران مخر
زیرک مباش و حیران مرو ... قال ابن عباس رضی الله عنهما
اول من قاس فاخطأ القیاس فمن قاس الدین بشیء من رأیه
قرنه الله مع ابلیس قال ابن سیرین ما عبدت الشمس الا بالمقاییس
قال محمد بن جریر ظن الخبیث ان النار خیر من الطین و لم
یعلم ان الفضل الحاصل لله له الفضل قالت الحکماء الطین
فضل علی النار من وجوه منها ان من جوهر الطین الرزانة

و الوقار و الحلم و الصبر و هو الداعی لآدم بعد السعادة التی
سبقت له الی التوبة و التواضع و التضرع فاورثه الاجتباء
و التوبة و الهدایة و من جوهر النار الخفة و الطیش و الحدة
و الارتفاع و هو الداعی لابلیس بعد الشقاوة التی سبقت له الی الاصرار
و الاستکبار و الاصرار فاورثه اللعنة و الشقاوة ... جمع
آدم ز دو چیز شد مصور ... ابلیس کجیست زآن دو کوهر
تو زین دو کهر بست عهدی ... دجال مکر دباش مهدی
ناری تو اگر جدا ز نوری ... ملعون فی اکرز امردوری
فی العزایس نظر الملعون الی جوهر النار انتصاره من فهم الفقه
قال انا خیر منه و لم ینظر بنظر المعرفة الی الطین الذی صدر
من لطف القدم و رحمة الازلیة انه انما رحمه و الطین
من رحمته و الرحمة سابقة علی الغضب لقوله تعالی سبقت رحمتی
غضبی نظر الی صفة واحدة یعنی صفة قهر و لم ینظر الی صفة
اخری یعنی صفة لطف فاحتجب بالصفة عن الصفة و قال
انا خیر منه غلط فی قیاسه و زینه الی نفسه و این النار من
الطین کان جاهلا بظاهر العلم بعد ان کان جاهلا بباطن العلم
و لولا ذلک لم یسلک طریق الصیاع عند وقوع النص ... جمع
لعنت دهری بود ز معنی ... یعنی با بلیس تا ز دعوی
ابلیس جهود و شد ز نفرمان ... ملعون جهانش کرد یزدان
چون خود ز عقل دور بین نیست ... در هستی خویش بین بدانند

ملعون شد و در کرانه افتاد هر چند که در میانه افتاد
چون دریا نیفتاد که خدای تعالی مهلت داد او را بعد
از سؤال و طلب امهال بقوله انظرنی و امر فرمود ایاد را بقوله
تعالی و اجلب علیهم بخیلك و رجلك و شاركهم فی الاموال
والاولاد کما اشار الی ذلك قوله علیه السلام فاعطا النظرة
ای المهلة و هنا حذف تقدیره فسال النظرة فاعطاه بعد
ان قال له تعالی فاهبط منها ای من الجنة فما یکون لك ان
تتکبر فیها بمخالفة الامر و لا ینبغی ان یکون الجنة مستکبرا بمخالفة
لامرائه عز و جل فاخرج انك من الصاغرین و الصغار الذل
والمهانة قال ابلیس عند ذلك انظرنی امهلنی الی یوم یبعثون
من قبورهم و هو النفخة الاخیرة عند قیام الساعة اراد الخبیث
ان لا یذوق الموت

کاع کاع و نعرة زاغ سیاه — دایما باشد بدنیا عر خواه
همچو ابلیس ان خدای پاك فرد — تا قیامت عمر تند و خوش کرد
گفت انظرنی الی یوم الجزاء — کاهلی کفنی که تبنا رتبنا
زندگانی دوست جان فرسودنست — مرد ناصاف غلیظ از روی ناست
عمر و مال این هر دو باجوج خوش بود — بی خدا آب حیوة آتش بود
آن هم تا ایر لعنت بود کو — در جنان حضرة یمسی مرکو
از خدا غیر خدا در خواستن — ظن افزونیست کلا کآستن
خاصه عمری غرقه پیکار کی — در حضور شه رود به شکی
عمر پیشم ده که تا بستر دوم

مهلم ان زنده مکه تا کنم شرم — تا کی لغت رانشانه ایبود
بلکه باشد که لغت خوش بود — عمر خوش در قرب جان پرورد
عمر زاغ از بهر مردار نیست — عمر پیشم ده مکه تا کی خورم
دایم آنم ده که بس بد کرده ام — کز نه کژ خاری ستی آن کنم ده
گوید ای کژ زاغ تو وار هان — استحقاقا للتخطة و استیجابا
للبلیة یعنی مهلت داد خدای تعالی شیطان را بر ای استحقاق
او خشم خدای تعالی را و تمامی بلای او باشد راجع در آن
امهال قال تعالی لا تحسبن الذین کفروا انما نملی لهم خیر لانفسهم
انما نملی لهم لیزدادوا اثما و انجاز للعدة و ابر ای دفا کردن
انظار و در عن امهال فقال انك من المنظرین الی یوم الوقت
المعلوم و هو النفخة الاولی حین یموت الخلق کلهم و لما رای اللعین
فضل آدم و ذریته بالعلم الاسمائی و عرفان الصفاتی و
المسابقة علی الکل بعنایة الازلیة حسد علیهم و خرج علی
عداوتهم بعد طرده من باب الرحمة و تجاسر بهمله فی مقابلة
الحضرة بالمخاطبة بقوله ربما اغویتنی لاقعدن لهم صراطك
المستقیم اختلفوا فی ما ایتل هو استفهام بمعنی فبای شیء اغویتنی
ثم ابتدا فقال لاقعدن لهم و قیل ما الجزاء ای لاجل انك اغویتنی
لاقعدن لهم و قیل ما الجزاء ای لاجل انك اغویتنی لاقعدن
لهم و قیل هو ما الصدریة فی موضع القسم تقدیره باغوائك
ایای لاقعدن لهم و المعنی بقدرتك علی و نفاذ ارادتك فیما

غوایتی ای اضلالتنی عن الهدی وقیل خیبتنی لاقعدن لهم
صراطک المستقیم ای لاجلسن لبنی آدم علی طریق یقطع بالقوم و
هو الاسلام ثم لآتینهم من بین ایدیهم ای من الدنیا ومن خلفهم
من الآخرة وعن ایمانهم الحسنات وعن شمائلهم السیئات
چون بکند شیطان سر کشیدن از فیض گفت در وادی غوایت بانی
این زمان کردی بنی آدم تست ناکه هر کس را بغوی دهند
هر که باشد عاد نفس و دست سوی اسفل میرود هر او وی
وانکه باشد استطاعت مایه آن بیچهد شیطان بجود و وانیاید
در پیاید بدر دو آن نشاید پیش او استد بخدمت بندوار
وان دگر کاهی از اغوای او اوفتد چون آدمی اندر وثوب
چون عقب تر رود در آن جای کند خویش را پیش از افاقی کند
در دو باشد ظلمنا انفسنا تا از ان ظلمت دگر نیاید سزا
خواست شیطان کز غوایت بازپرد در قیامت خود بروحجت نبرد
کو شد از عصیان چنین آگه کز عصیان در بلیس اندر اثر
ثم اسکن انت وزوجک الجنة ای اتخذها مسکنا وتبوءا منها حیث شئتما الاسکان
اورسیدن الارغاد خداوند عیش خوش کشتن وکردن یعنی بعد از
آن آدم را وحوا را در آدم در بهشت یعنی جنت و بیع و فراخ
کردانید در آنجا عیش او کما قال تعالی فقلنا یا آدم اسکن انت
وزوجک الجنة فکلا منها رغدا ای واسعا کثیرا حیث شئتما
ای کیف شئتما و این شئتما قیل قال تعالی اسکن والسکنی یکون

منها ثم یقطع فلا خروجها فی الجنة دخول سکنی لا دخول مرور قال
القاسم السکون الی الجنة وفی الجنة وحشة من الحق ولکنه رد
المخلوق الی المخلوق وهو رد النقص الی النقص لامتناع الازلة
عن الحوادث وقال بعضهم رد سبحانه فی السکون الی انفسهما و
وکلهما الیه وقال اسکن انت وزوجک الجنة وفی رد المخلوق
الی المخلوق اظهار العلل وقد عونات الطبع کرشمه اشغول اخلاط
حور کرد تو یقین میدان کت از خود دور کرد وقال فی العرایس
اراد الله تعالی ان یعصیا فرکبهما الی انفسهما وعزلها عن
القریة بادخالهما فی الجنة لان آدم وحوا طفلا الزمان لا
یستقران فی جیرون الرحمن فالجاهما الی اکل ثمار الجنان
لانزاد القدم عن الحدثان الاری الی قوله تع فکلا منها رغدا
حیث شئتما ولا تقربا هذه الشجرة الایمان کردیدن و ایمن کردانیدن
المحله والمحل الجا کفر و آیند یعنی ایمن کردانیدند از الام و آفات
جای حلول و نزول او کما قال تعالی له علیه السلام ان لک الا
تجوع فیها ولا تعری وانک لا تظمؤا فیها ولا تضحی ای لا تبرز
للشمس فیؤذیک حرها قال عکرمة لا یصیبک الشمس واذا لها
لا تدخل فی الجنة شمس ولا ظلها فی ظل ممدود قال ابن عطا آخر
احوال الخلق الرجوع الی ما یلیق بهم من المطعم والمشرب الاتری
الی آدم بعد خصوصیته الخلقة بالید ونفخ الروح الخاص و
سجود الملائکة کیف رد الی نقص الطبایع بقوله اهبطوا بعضکم

تجوع فيها ولا تعرى وقال الواسطى خلق الله آدم بيده ونفخ
فيه من روحه واصطفاه على الخلائق وردده الى قدره ليلا
يعد وطوره فقال ان لك الا تجوع فيها ولا تعرى وفى العرايس
فيه اشارة كانما اشار بالشراى لا تاكل الشجرة المنهية كيلا
تجوع فيها ولا تعرى فان من خالف وقع فى بحر الحجاب و
عرى من سر المآب وحذره ابليس وعداوته وخيانته كرد
وبرهيز فرمود آدم را از ابليس وعداوت او كما قال عز وعلا
فقلنا يا آدم ان هذا عدو لك ولزوجك فلا يخرجنكما من
الجنة فتشقى اى تتعب وتنصب ويكون عيشك من كدك
وعرق جبينك وعن سعد بن جبير قال اهبط الى آدم ثور احمر
وكان يحرث عليه ويمسح العرق عن جبينه فذلك شقاوته فى
العرايس اى لو تخرجا من الجنة تتعب فى الدنيا لاجل الطعم
والمشرب والملبس فى الحراثة وغيرها وتجوع فى الدنيا وتعرى وتظمأ وتضحى ولا يكون مثل هذه العقوبات فى جنة
وجوارى كانه خاطب معه من حيث الطبيعة خوف نفسه
بالجوع والعرى والظمأ فى الهواجر لان النفس لا تفزع الا من
مثل هذه العقوبات لسلا تقع فى شر والحق فى المعصية و
ان من لطفه وكرمه عاتب آدم فى الدنيا بالمجاهدات الكثيرة
بما جرى عليهم من المعصية فى الجنة وبعاتب الجهود فى
الايام بما جرى عليهم من المعصية فى الدنيا وهذا خاصيته

لان عقوبة الدنيا اهون فاغتره عدو ابليس فقاسمة
عليه بباري المقام ومواقفه الاباريس فى يب داد اورا دشمن
او ابليس از حسدى كه بر او داشت بدار بقام او يعنى بهشت
ودر فاقت او بابرار از ملايك كرام كما حكى الله تعالى عنه بقوله
فوسوس اليه الشيطان وانوسوسة القاء ما يتوهم نافعا الى
النفس بما يخالف امر الله تعالى وتزيينه لها ذلك ولان
هر كه در اندرخت رحمان بود او كدا چشمت اكر سلطان بود
تو حسودى كن فلان بن فلان من كمتر م چرا يد كترى در اخترم
خود حسد نقصان وعيبى دكر بلكه از جمله بديها بدتر ست
خاك شو مر دان حق را زير پا خاك بر سر كن حسد را هم بما
آن بليس از نك وعار كترى خويشتن انداخت در صدر بترى
از حسد بخواست تا بالا شود خود جه با الا بلكه خون پالا شود
جون كنى بر نفس حسد بكرويده زان حسد در ابتدا هيها رسد
آن ابوجهل از محمد ننك داشت وز حسد خود را بالا نيفراشت
بو الحكم ناش بود بوجهل شد اى با اهل از حسد نا اهل شد
زانكه هر تخمى كه خورد ان بدرود جز بدى كى خيزد از خرمن درود
بعضى كفته اند كه سبب عداوة ابليس حسد او بود بجميع آنچه
خداى تعالى آدم را بدان كرامى داشته بود از اسجاد ملايكه
وتعليم كل اسماء واسكان در جنت كه درين محل بعرض نفاست
واصل معنى نفاست بخلست تعالى يا آدم فمن [illegible]

الخلد وملك لا يبلى في العرايس اجرى الله هذه الكلمة الغيبية
على لسان الشيطان وهو بذلك مغرور وظن انه اوقع آدم
في بلية الفرقة الابدية ولم يعلم ان ذلك سبب الوصلة
الابدية وانها شجرة الخلد بالحقيقة لان الشجرة ملتبسة بانوار
السلطانية حاملة باسرار الربانية فاكلا منها فبدت لهما
سواتهما قال الحصري بدت لهما ولم يبد لغيرهما لئلا يعلم
الاغيار من مكافات الجناية ما علمنا ولو بدا للاغيار لقال
بدت منهما قال جعفر طالع الجنان بطبعه ونعيمها بنفسه
فنودي عليه الى يوم القيمة وعصى آدم ربه فغوى ولو
طالعها بقلبه لنودي عليه بالفجران ابد الاباد سئل ابن عطا
عن قصة آدم ان الله عز وجل نادى عليه بمعصية واحدة و
ستره على كثير من ذريته فقال ان معصية آدم كان على بساط
القربة في جواره ومعصية ذريته في دار المحنة فزلته اكبر
واعظم من زلتهم قال الواسطي فرق بين من نسي بالحضرة وبين
من نسي في الغيبة لذلك قال النبي صلى الله عليه وآله وسلم
رفع من امتي الخطا والنسيان قيل يطالب الانبياء بمثاقيل
الذر ولا يطالب العامة بذلك لبعدهم من مصادر السر
سئل الواسطي ما بال الانبياء العقوبة اليهم اسرع فان آدم
وحوا في مخالفة واحدة قيل بدت لهما سواتهما قال سوء
الادب في القرب ليس كسوء الادب في البعد مولانا

كرچه با توشه نشيند بر زمين خويش را بشناس و نيكو تر نشين
قال القرشي قيل لآدم ادخل الجنة ولا تاكل من الشجرة فلما
اكلا ناديهما ربهما الم انهكما والقول على معنى القرب و
الندا على حد البعد فباع اليقين بشكه پس بفروخت يقين را
به شك چه عداوة ابليس آدم را يقين بود باخبار الهي وبتشكيك
ابليس وقسم اني لكما لمن الناصحين تبديل كرد قال ابو بكر الوراق
لا تقبل النصيحة الا ممن يعتمد دينه وامانته ولا يكون له حظا
في نصيحة اياك فان العدو اظهر لآدم النصيحة واضمر الخيانة
قال الله تعالى وقاسمهما اني لكما لمن الناصحين فدلاهما بغرور
دشمن ار چه دوستانه كويدت دام دان كرچه زمانه كويدت
كر ترا قندي دهد آن زهر دان كر بتو لطفي كند آن قهر دان
چو قضا آيد نبيني غير پوست دشمنان را باز نشناسي ز دوست
چون چنين شد ابتهال آغاز كن ناله و تسبيح و زاري ساز كن
والعزيمة بوهنه يعني عزيمة جازمه بر حفظ عهد و فرمان
برداري حق تعالى وقوة صبر بر آن بفروخت بضعف و سستي
در محافظت و رعاية آن كقوله تعالى ولقد عهدنا الى آدم
من قبل فنسي ولم نجد له عزما اي قوة على ضبط نفسه و
العزم في اللغة توطين النفس على الفعل قال جعفر عهدنا الى
آدم ان لا ينسانا في حال فنسينا واشتغل بالجنة فابتلي ارتكاب
النهي وذلك انه الهاه النعيم عن المنعم فوقع من النعمة في البلية

فاخرج من النعيم والجنة ليعلم ان النعيم هو مجاورة المنعم لا الاكل والشرب ﴿ح﴾ حكايت كرد ازآن حضرت كه گفت ندارم زهره تا گويم كه زشت است بهشتي را بجود كه با خود دارد ازآن شرم كه با حق باشد تعالى وفي الغرائب اخفى الله تعالى في الشجرة اسرار الربوبية لآدم وحواء ومنعهما عن قربها بقوله تعالى ولا تقربا حتى لا يتشوش عليهما عيش الانسانية ولكن بحبهما بمنعهما عن قرب الشجرة الى طلب شاهدها فلما قربا الشجرة كشف الشجرة انوار القدس وتجلى الحق سبحانه لهما من الشجرة كما تجلى من شجرة موسى لموسى فعشقا الشجرة ووقعا بها ونسيا ذكر النهي عن قربها بقوله تعالى فتكونا من الظالمين اي من المتجاوزين عن حد العقل الى حد العشق وقال بعضهم بعناد انزلهما عن قرب الشجرة وقضى عليهما ما قضى لابليس عجزهما وان العصمة هي التي تقوم بها الاجساد وطائفة من البشر كه علم الاسما يكيست صد هزاران علش اندر هر كيست نيم هر چيزي جنان كان چيزهست تا بيان جان اورا داد دست هر كه آخر نوشت اول بديد هر كه آخر كار او دانش بديد اينچنين آدم كه دانش ميبرد كي شمايد تا چيست قاصر بود اين همه دانست چون آمد قضا دانش يك نهي شد بوي خطا كاي عجب نهي از چه تعليم بود يا بتاويلي بدو تو هيم بود

باغبان را خواب چون در يابد ثمر دزد فرصت يافت كالابر ثمر
ربنا اناظلمنا كفت وآه يعني آمد ظلمت وكمكث راه
قوله عليه الصلوة والسلام واستبدل بالجذل وجلاق
بالاطراق ندما وبدل كرد فرح را بخوف وخشيت وعزة را
بندامة كما قالا ربنا ظلمنا انفسنا وان لم تغفر لنا وترحمنا
لنكونن من الخاسرين وقال تعالى فازلهما الشيطان عنها
اي عن الجنة فاخرجهما مما كانا فيه من النعيم في بحر الحقايق
ان آدم عليه السلام اصبح محمول العناية سجود الملائكة
متوجا بتاج الكرامة متلبسا بلباس السعادة وفي وسطه
نطاق القربة وفي جيده سجاب الزلفة لا احد فوقه في المرتبة
ولا يخص معه في الرفعة يتوالى عليه النداء كل لحظة يا آدم
يا آدم فلما جاء القضا ضاق الفضا وتقلب الفضا فلم
يمر حتى نزع لباسه وسلب استيناسه يدعوه الملائكة
بعنفا اخرج بغير بكث ولا تحث فان لها ميد التقدير
بحسن التدبير عن تلك المعزة والفراغة فاخرجهما مما كانا
فيه من السلاسة ومن الاستراحة الى الاناحة ومن الفرح
الى الترح ومن الضحكة الى الغمزة ومن المنحة الى المحنة ومن القربة
الى الغربة ومن الالفة الى الكلفة ومن الوصلة الى الفرقة
كان لو شرب بصفو بريكم فكدرتم الايام حين صفا
جويد آدم كه ز كار جيست عزم دنيا كرد و عزم صفة الكبيت

کرتو هم فرزند او خوکری کرباش انبار و افزون میگ
ای شده غافل ز مجرو جوی خویش جند و دباری سبک دو خوی خویش
قال الحسن قد کان آدم حین دخل الجنة و رای ما فیها من النعیم
قال لو ان خلدنا غنم الشیطان ذلک منا فاتانا الشیطان
من قبل الخلد فلما دخل الجنة وقف بین یدی آدم و حوا و هما
لا یعلمان ان ابلیس یبکی و ناح نیاحة احزنتهما و هما اول من
ناح فقالا لذلک ما یبکیک قال ابکی علیکما تموتان فتفارقان
ما انتما فیه فوقع ذلک فی انفسهما و اغتما و مضی ابلیس ثم
اتاهما بعد ذلک و قال یا آدم هل ادلک علی شجرة الخلد و ملک
لا یقبل منه فاقسم لهما بالله انه لهما لمن الناصحین فاغتر و ما ظنا
ان احدا یحلف بالله کاذبا فبادرت حوا الی اکل الشجرة ثم ذلک
آدم حتی اکلا هما و کان سعید بن مسیب یحلف بالله ما اکل
آدم من الشجرة و هو یعقل و لکن حواء سقته الخمر فلما سکر اتته
الیها فاکل قال ابراهیم ابن ادم اورثتهما تلک الاکلة حزنا الی
فلما اکلا انتهافت عنهما ثیابهما و بدت سوآتهما و اخرجا
من الجنة صید آدم را ملک ساجد شده

همچو آدم باز معزول آمدن کفت من بعد هستی نیستی
کفت چون ست این که افزون دیدنی حین نیلش میکشاند موکشان
کبر و زین خلد و زین جو زین جوی کفت بعد از عزت این ادبار چیست
کفت آن دادی بجنبیدن رانیت حین نیلا بجنبد میکردی بجان

این زمان میرانم تو از جهان حله می برد زمن در امتحان
همچو برگ ان شاخ در وقت خزان قال ابن عباس و قتاده قال الله
عز و جل لآدم الم انهکما عن تلکم الشجرة و انتما فی الجنة رغدا حیث شئتما
قال بلی یا رب و عزتک و لکن ما ظننت ان احدا یحلف بک
کاذبا قال فبعزتی لاهبطنک الی الارض فلا تنال العیش الا
کدا ای خلیفه زاد کان دادی کنید
جرم چون زین میفتادی کنید آن عتو و کبر بدتر تا کنون کنید
سوی خاکان تعلیمی کنید آن شد خطر بخ دار امانت کنید
از بهشتی جزء آفات کرد انچنین کردست با آن بهلوان
حق سبحانه و تعالی انچنین ابلیس را بابات کرد
آدمی را آن سیه رو مات کرد دانکه فرزندان بندها دادیسی
کز بکیرد در کمال هیچ خبی فی الخبر ایس فی قوله تعالی فوسوس
لهما الشیطان لیبدی لهما ما وری عنهما من سوآتهما الوا
اراد سبحانه ان یظهر لهما من سوآتهما اغری ابلیس بوسوسته
بسبب یکشف به ذلک الاستار فیرتفع بعلمها ما دبر فرجع
ضررها الی ابلیس و یرجع منفعتها الی العبد العارف بحاله
آدم و عدو اراد الله تعالی ان یسقطه من درجته فزاد شرفه
علی شرفه و قد سقط هو من رتبته بالحسد علیه و عصاه
مظهر الابد و عصاة آدم مقبول الازل و الابد فعوله بنجا
و لا یحق الملک المستغنی الا بالهلة قال الله تعالی فی حق آدم ثم اجتبیه

وتاب عليه وهدى وقال في حق داود عليه السلام
وان له عندنا لزلفى وحسن مآب قال ابو سليمان الخارا
وسوس لهما الشيطان لارادة الشر بهما وكان ذلك سببا
لعلو آدم وبلوغه الى اعلى الرتب وذلك لانه آدم ما عزم على
قط تام له من الحظيرة التي ادبته واقامته بمقام الحقايق
واسقطت عنه ما العلة خارجة من حجب الملائكة المقربين
الى البركة الاطلاق المختصين في الخلافة بالبيد حتى يصح
الى ربه بقوله ظلمنا انفسنا وقاسمهما اني لكما لمن الناصحين
ما دام مآل امر آدم يئول الى زيادة الزلفة كان عصيانه الملك
في حقيقة الامر هي تلك الزيادة له بسبب اكل الشجرة لكن لم
يكن نصيحته بالاخلاص لانه خامر الحسد بالنصيحة بغضا
من الخائنين والله لا يهدي كيد الخائنين فدلاهما بغرور وعاد عليهما
حين اخبرهما ان في الشجر اسرار الوهية قد لهما الا عرفة
الاطلاع على اسرار القدم ليكونا اقرب من المقربين الذين هم
سفرة الملكوت وخزان خزائن الجبروت وغرور ذلك
اوقعهما في بلاء اسفار القدم والبقاء التي تاتي فيها كل الخطة
بلايا لا تقوم بها الشهوات وهكذا شان العشاق من
شوقهم الى وجه معشوقهم يسمعون حديث كل بروفاجر
لعلهم يصلون الى ما من قرب حبيبهم اطمع لآل ليلى في
هواها ولجميل الاصاغر والكبار ايل غير ما بها قتول لا

ذاك ما اغتر فلما ذاقا الشجرة بدت لهما سواتهما ذكرت
من بدو السوءة صلح دل خريدار نيست جز غم را
آن تو نشنيدي كه آدم را عن عشش سوي جنان آورد
باز عشقش بخاكدان آورد جون ره عشق زد بت سلطان شد
جون ره خلد رفت عريان شد زير كي ديو و عاشقي آدم
اين همان نا بدان رسي دم دم عقل مرديست خواجكي آموز
عشق مرديست بادشاهي سوز وههنا لطيفة اشار تعالى
الى ان تلك السوءة التي هي اسرار القدم لم تبد لغيرهما او بدت
لهما خاصة من جميع الكروبين والروحانيين والحديقة الذي
عصم سواتهما عن نظر الاغيار لانهما محلا الكرامة والامانة
والرسالة والنبوة والولاية تجردهما الحق من الجنة وما فيها
لكونهما في تجريد التوحيد وافراد القدم عن الحدوث وان
الجنة في طريق العارفين الى الله وافردهما عن الجنة لعظمهما
في المعرفة ولقدسهما عن حظوظ البشرية لان حظ البشرية
في المشاهدة شرك فلما ذاقا ذوق شجرة العشق انقرضا عن
الكل بالكل فصارا عورة الحق في العالم فكشف عنهما عوار
علم الاقدار بخروج جميع الاشباح والارواح منهما فاك
الواسطي عليه ما البسه وكساه كسوة الذل حتى عرفه ذلك
قدر فانبذه لنفسه عن نفسه فايقن انه لا ينال شيئا من رتبة
الاثرة فانقطع به اليه منيبا عن حضوره راجعا عن الحاظه

عن حظيرة قدسه بلغا الى دار كنوز الغيب وصار المتحيرين
في مهمة الامتحان من رؤية عين المكرمات لاطفها الحق
بما دائر وخطابه وعنايته لهجرهما من مقام الدعوى الى مهد
طريق الشريعة بقوله فتلقى آدم من ربه كلمات فتاب عليه
الشجرة واكل الكما ذكرهما ذلك الشجرة فيوقعهما في شوق ذلك
الاسرار الانهما في البعد من ذلك المزار علما انهما اخطئا
حين باشرا الشجرة من شهوة العشق والحق هناك دونها
ظهر في الشجرة من حسن تجلي الحق وليس لشيء آخر حظ الشر
بمباشرة الشجرة من حق المقام اضافا الظلم الى انفسهما بقولهما
ربنا ظلمنا انفسنا الظلم ههنا الجهل بحقايق المقام وطلب
حظ النفس في مقام مشاهدة الحق اقترابا بالجهل وكانا في ذلك
الوقت في مقام التلوين ولو كانا في محل التجريد التوحيد لم
يذكرا النفس ولم يلوثا انفسهما الان رؤية النفس وقد رتبها
في شيء في مقام التوحيد شرك الا ترى الى قول الاستاذ حين
قال من لاح نفسه فقد اشرك قال الحسين الظلم هو الاشتغال
بغيره عنه وقال ابن عطا ظلمنا انفسنا باشتغالنا الى الجنة
وطلبها عنك قال الشبلي ذنوب الانبياء تودي بهم الى الكرامات
والرتب كما ان ذنب آدم ادى الى اجتباء والاصطفاء
ذنوب الاولياء تودي بهم الى الكمال وذنوب العامة تودي بهم
الى الاهانة والواسطي في قوله ربنا ظلمنا انفسنا ليكن

له في حال الطمأنينة خواطر غير الحق فلما احضره في حضوره غيبه
عن حضوره فقال ربنا ظلمنا انفسنا هلا غيبتنا بما رددت عليه
من رؤية غيره وهلا قطعته بانقطاعه الله في انقطاعه عن انفسنا
وهلا غيبته بما غيبته في نفسه بنفسه عن نفسه زاد محمد بن
وهيب حين ادنف شوقه دار القرار من مقام المشاق ليشق
حقايق البلاء في سفر العشق بقوله سبحانه اهبطوا اسلموه
من مقام البهجة الى مقام المحنة بين اهل العداوة وبقائنا
الذرية بعد ذوق الوصلة الاولى في مقام العشق كان في شوق
الوصال مع الحبيب صافي الجلال بلا كدورة الجفاء ولا محنة
الفراق ففتح عساكر الامتحان عليه ليدعي الغيرة من يكون الغيرة
وكدرت له مشرب الوصال في ايام الصفا

وكان على مشرب يصفو بقربكم ... فكدرت يد الايام حين صفا

وانشد بعض المتاخرين

فتنا على غم الحسود وبيننا ... شراب كريح المسك طيب ريحه الخ

فرسنة تها كاني وبت صحبتها ... وقلت ليلي هل افدت بعدنا البدر

فاما اضاء الصبح فرقت بيننا ... واي نعيم لا يكدره الدهر

وقيل ساعات الوصال قصيرة ... وايام الفراق طويلة يا اخي لم يكن آدم وحواء في قيد الجنة
افاضعا في الخطيئة بينهما مع الحبيب ابدا لكن صال عليهما
عسكر غيرة القدم واخرجهما من ساحة الكبرياء حتى لا
يكون مع الله غير فاقاصابتهما عين غيرة الاول

قال الشاعر ... ان تكن عين اصابتك فان
زانت العين تصيب الحسنا ... ليهبطا من درجات الكرامات
وان اخوها من قتل الجنات قيل لم خرج آدم عن درجة
الفضيلة وان اخرج عن دار الكرامة قال لئلا تزاحمه
ربوبيتنا حجبهما عن مقام الوصال واوقعهما وذريتهما في الفراق
اخرجها انها صيادة في الارض بروح المعرفة وروائح
الشاهدة ويمونان في حجر الشفقة عن صولة الحال والمكاشفة
فخرجا من جنتها بنعت التوحيد والمحبة بقوله تعالى انها تزلة
وفيها تموتون ومنها تخرجون چون بلاى غريب در آنه زدند
سوى ظلمات بازآمد او نزد ... ديد در دنيا كشت زار خويش
لاجرم كرد اختيار خويش ... نيست دنيا جز كه كارى كنى
تا شود كز عزم دينارى كنى ... آن يكى در پيش شيخى داد كه
ذم دنيا كرد بسيارى بكه ... حيدرش گفتا كه دنيا چيست تا
بد نگوئى نيز كه دورى از آن ... هست دنيا بر تو تا اى كشت زار
هم شب و هم روز بايد كرد كار ... زانكه غره وانشد در وى بس
جمله از دنيا توان برداى بس ... تخم امروزينه فردا برد دهد
در نكارى اى دريغا برد دهد ... پس كه تو در جاى قعود ديناى تست
زانكه دنيا توشه عقبى تست ... تو بدنيا در مشو مغرور چون
ليك در وى راه عقبى كن كنون ... چون چنين كردى ترا دنيا نكوست
پس براى دولت دنيا دروست ... هيچ پيكارى نپندد در وى او

كاركن اندر وى صنعت خوى او ... هر چه ناچيز است پيرى آن ز تست
نيك و بد در وى تو بودى در جهان ... توشه را بخار كه آدم كوهرى
كان نخوردى آنجا كز اينجا بيرى ... ثم بسطه الله سبحانه له في
توبة بازگشتر انيد و بسط كرد اينجا حق تعالى او را در
توبه يعنى يكشاد خداى تعالى بر دوى او در توبه و بازگشت
بحق تعالى و القا كلمات حنيفيه و تلقين او و تعليم كرد او را
كلمات را كه قوله تعالى فتلقى آدم من ربه كلمات فتاب
عليه بعضى گفتند كه آن كلمه بود تا طلب الغفران و وجعفر
بن محمد عليهما الصلوة و السلام گفت آن كلمات اين بود كه بار
خدايا بحرمت الانبياء و اهل بيتهم كه توبه بر من بپذيرى
طاف بالبيت سبعا و البيت يومئذ درة حمراء فصلى
ركعتين استقبل البيت و قال اللهم انك تعلم سرى و علانيتى
فاقبل معذرتى و تعلم حاجتى فاعطنى سؤلى و تعلم ما فى
نفسى فاغفر لى ذنوبى اللهم انى اسئلك ايمانا تباشر قلبى
و يقينا صادقا حتى اعلم انه لن يصيبنى الا ما كتبت لى و
ارضنى بما قسمت لى فاوحى الله اليه يا آدم قد غفرت لك
ذنبك و لن يأتى احد من ذريتك فيدعونى بمثل ما دعوتنى
به الا غفرت ذنوبه و كشفت همومه و نزعت الفقر من بين
عينيه و جاءته الدنيا و هو لا يريدها و وعن المزنى الى جنبه
و عن داود و ابراهيم كشف بحثه لقوله تعالى فاما ان تلقى

بنى هدى فمن تبع هداى فلا خوف عليهم فاهبطوا الى دار
البلية وتناسل الذرية كما قال ثم اجتبيه وتاب عليه وهدى اى هداه الى التوبة
قال اهبطا منها جميعا ذكر في الغرايب في قوله تعالى ان
الله اصطفى آدم ونوحا الاية اصطفى آدم بعلم الصفات
وكشف كمال الذات قبل خلق الخلق في ازل الازال فاذا اراد
خلق روحه نظر بجماله الى جماله نظر جلاله الى جلاله فاخذ
من روح آدم عليه السلام فجعلها بصفة الخاص ونفخ
في روحه روحه وهو علم الصفات فجعل الخاص الذي
تعلق بالذات وخلق ايضا صورة ثم بصفة الخاص ونفخ
فيها روح الاول اى روح الثاني فهو صفة روحه فقال
نفخت فيه من روحي وهو صفة صورته فقال خلقت بيدي
فسبق بهذه الصفات من الملائكة المكرمين البررة قوله
خلقت خلافته واسجدوا له ملائكته لاجل هذا التخصيص
كرامة له وتشريفا وتفضيلا على سائر الملكوت وقال اني
جاعل في الارض خليفة وقال لا يجعد الادم ولا يتوتر في
نعوت الازل طوارق الحدوث ما دام الاصطفاء بهذه
الصفة سابقا له قال الواسطي اصطفاه في الازل قبل كونه
اعلم بهذا خلقه ان عصيان آدم لا يتوتر في اصطفائه
له لانه سبق العصيان مع علم الحق بما يكون منه قال الفقراء

اذا نظرت الى آدم بصفته لقيته بقوله وعصى آدم ربه
اذا لقيته بصفة الحق لقيته بقوله ان الله اصطفى آدم ونوحا
وذكر العصيان في الاصطفا احسن من هذه الخطبة
الدقيقة في الحكم الباهرة على نعت الانبيا بقوله عليه
الصلوة والسلام اصطفى من ولد ابنيا ومن ولد ابنيا
ضنا منه تعالى بهما ان قرن ان آدم عليه السلام ابنيا اعليه
السلام وآدم خير من ابنيا بنيات تزد اهل سنت وجماعت لما
روى عن ابي ذر رضي الله عنه قال قلت للنبي صلى الله عليه
وآله وسلم اكان آدم نبيا قال نعم كان نبيا كلمه الله تعالى
قبلا وبنوته عبارة شانا بنيا واخبارا ان معرفة ذات و
صفات واسما وافعال واحكام آلهيه ومرتبه رسالت
مجموع آن است بابتليغ احكام وتاديب اخلاق وتعليم
بحكمة وقيام بسياست مولانا جون خدا تند بنايد در ميان
نايب حق انيان پيغمبران في غلط كفتم كه نايب بامنوب
كردد وبنده كي صحيح آيد خواجه بل در وباشد تا تو في صورت پيت
بيش او ليك نكشت كه صورت اخذ على الوحي بشاقهم وعلى تبليغ
الرسالة اياتهم اشارة الى قوله تعالى واذ اخذنا من النبيين
ميثاقهم يعني على الوفا بما حملوا ثم اشار الى بيان احكم الباعث
على بعث الانبيا وداعيهم على الاتمام بقوله عليه السلام انا
بذل اكرم خلقه عهدا وانا بهم يعني جون بنده اكرم خدا كشت

خلایق چنانی کرده بعهد الست باحق تعالی نسبت بوی دند و
حیوا استخراج ذریت از صلب آدم علیه السلام کما شال الله
کما قال تعالی واذ اخذ ربك من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم
واشهدهم علی انفسهم الست بربکم قالوا بلی وی انا قد
اخرجهم جمیعا وصورهم وجعل لهم عقولا یعلمون بها الا
یطقون بها کلمهم قبلا یعنی معاینة وقال الست بربکم
ما دین وهلین قاضی قضا بفرد نحوی المسیم وبلی
کربکی کفیشم ازاز امتحان قوله تعالی فعلوا شهودست وبنا
این نماز وروزه وحج وجهاد نعم گواهی دادیم ما استاذ انعاما
این ذکوة وهدیه وتراجمه جون گواهی دادیم از جهت
وی انا الله تعالی قال لهم جمیعا اعلموا انه لا الله غیری وانا کم
لا رب غیری فلا تشرکوا بی شیئا فانی ساسئلکم من اشرک بی ولم
یؤمن بی وانی مرسل الیکم رسلا یذکرونکم عهدی ویشا
وانزل علیکم کتبا فکلموا جمیعا شهدنا انك ربنا والها لا
رب لنا غیرك فلما اقروا بتوحیدی واشهد بعضهم علی بعض
اعادهم فی صلبه فلما تقوم الساعة حتی یولد کل من اخذ میثا
بل اکثر خلق نقض عهد کردند وبر کفتند از شهادت بتوحید
وشرك شدند کما قال علیه الصلوة والسلام لجهلوا حقه
واتخذوا الاندادمعه والبسهم الشیاطین عن معرفته
واقطعهم عن عبادته یعنی فراموش کردند حق توحید الهی و

واکر فتند اصنام را شریك دانستند با او وشیاطین کردانید
ایشان از معرفت حق تعالی که دراز داشتند وبازدیدند
ایشان از انعام وت حضرت او بعد از انکه دانسته بودند عمی
خویش ودبو پت حق تعالی جهد در جواب الست بربکم بقولہ
بلی تصدیق دبوبیة حق تعالی نسبت باخویش کرده بودند
تبعث فیهم رسله بر حق تعالی واجب فرموده وانی مرسل الیکم
رسلا من ستاد فرستادن ایشان رسل خویش را وانزلنا الیهم الکتاب
وبیانی فرستاد بسوی ایشان انبیای خویش ایشان را وفطرته
فطرت یعنی اذ برای استحکام چنان فطرت او یعنی فطرة الله
التی فطر الناس علیها حد توحید فطرت است هر مردمان را
شرك عارضی وبنکرده یعنی بعث یعنی قیامت یاد آورند
انبیا خلایق را نعمت حق تعالی بر انکه ارواح ایشان جان نعم
بوده اند در جوار رب العالمین از معاینات روحیه جمالیه
سرمدیه وبکالمات الهیه وشاهدات جمال احدیة قبل از نزول
جهان ظلمانی قوالب وابدان عنصری بر ودر اینجا فراموش
کردند آن نعمتهای روحانی را ماهم اجزای آدم بوده ایم
در بهشت آن نعمتها بشنوده ایم کر جه بر ما ریخت آب وکل شکی
یاد ما از آمد از آنها اندکی برضای عاشقان باشد سماع
کرد او باشد خیال اجتماع قال الله تعالی لخطابا الحبیبه و
ذکرهم بایام الله جه آن ذرات قدسیة الذوات بواسطه نقلیات

در مواطن مخالفه مورد ظلمات احتجاب و بعد از تحقق
شدند پس احوال داده برایشان در حال قرب وصال
منسی ایشان شدن نمی بینی که چون طفل در وجود می آید ابتدا
حال که هنوز حجاب او مرتفع شده و تمام مستحکم نگشته و بین
عهد قرب حضرت ذوالمنن نظری با او باقیست آن
کیفهای او از نفخ مفارقت و فنا یاد و داری او از غلبه
شوق زائل تا چند که دفعتاً شیر بکام او رسید بتدریج
باشیر انس میکند و دانش اصلی فراموش میکند چه لحظه او
بچیزی دیگر مناسب حس او و خوش آید طبع او مشغول
می ماند تا حد بلوغ کمال او انس کرفته است با عالم محسوس
و فراموش کرده عالم غیب تا بتدریج خوی از عالم علوی
باز کند و خوی عالم سفلی کیرد و ذوق مشارب حسی باز یابد
آنکاه یکجهت این عالم شود شیخ نجم الدین رازی قدس سره
کوید که اسم انسان مشتق از انس بود که اول از حضرت یافته
بود کما قیل سمی الانسان انسانا لانه انس الحق وجود از زمان
ماضی انسان خبر میدهد و او را بنام انسان میخواند هل اتی
علی الانسان حین من الدهر لم یکن شیئا مذکورا یعنی در
حظایر قدس بود و بدین عالم منتقل نشده بود و چون بدین
عالم رسوت و آن انس فراموش کرد اسمی دیکر مناسب فرامش
کاری بر و نهاد و چون خطاب کند بیشتر بدین نام خواند

یا ایها الناس یعنی ای فراموش کار کما قیل سمی الناس ناسا لانه
ناس شعر بمیر کفت مخلوق قدیم ارواح
باالقی کام قبل ان تلقی اشباح تراجان بی بدن بس ناطها بود
کر از احوال هر کز نادری یاد بپیمادت مدح در داوری داد
مکر کز بودی آنها در زمانها خبر بودی ترا اندر الجمله زانها
تو با انسی کز انست بحر خوش بخوابی کر شود حس تن طبعی
چنان مشغول اجزو ساز خاکی کشش یابد ز حس آن ناوک حالت
بیک ساعت کز این حس دور ماند زیاد وصل او مهجور ماند
مقام روح باطول زمانش کز دارد خواب حس از تن نهانش
عجب نبود اکر کردد فراموش کز در خواب چنین باحس هم آغوش
چو نفس اندر مواطن وا متارت ز علم آرد بمعلومات اشارات
کند از موطن سابق تغافل تغافل زاده بود شبه تجاهل
ز خود کر بنشا این باز جوئی بخود در خود در این راز پوئی
بدانی کز نفوس این دانیات بدان اصل این همه جون فرع وصلات
دو اصلش غفلت و نسیان نفس است کز هر یک آتی در شان نفس است
مکو کین غفلت او از نقص حالات کز این یک نقص اصل صد کمالات
فراموشی موطن های اول نمودش موطن آخر بفضل
در آخر کز اول یاد آرد حال بآخر علم خاصی کرد حاصل
ز غفلت جهل اول اکر نبود کی این علمش بآخر رخ نمودی
فناکان نقص بالقصد اکما سقاش فوق هر وجودی بعالیست

جز غم از غفلتی او را نخورد بیت — بان یکی غفلت او را چه زیان
جز هجران نخورد از عین وصلت — ذنبی ار غافلت آگر اصلت

از نجات خطاب با حضرت رسالة علیه الصلوة والسلام والتحیة که ذکر هم با یام الله یعنی ایام آنانی که روزهای دنیائی شمرانند روزهای خدائی که در جوار حضرة و نعما قربة غریق بحر محبت و لقا بودند باشد که باز آن مروجت دولتشان رجوع شیدن کیرد و قصد اشیانه اصلی و وطن حقیقی کنند لعلهم یذکرون لعلهم یرجعون

اکر عهد ازل را آشنائی — از آن حضرة جرا کیری جدائی
یعنی ای نجاز آشنا کن — سزای قرب دست پادشاکن
کجا دانکبوتر باز لانه آید — ز شوقش باز دیوانه آید
اکر این باز پرد دیدی باعزاز — باعزازی بابست شه دسی باز
اکر محبت ان وطن در دل پدید آید عین ایمانست کحب الوطن من الایمان مولانا — هر کسی کو دور ماند از اصل خویش
باز جوید روزکار وصل خویش واکر سیل وطن اصلی و دار و پدا
نشود و دل درین جهان بندد نشانه قساوة قلب و شقاوة
ابداست ولکنه اخلد الی الارض واتبع هوی فمثله کمثل الکلب
او بصورة انسانست وبس — نیست در وی جوهر انسان مکس
ترکنی در صورة مردم چکی — تا ترا این استخوان آید بدست
عمر جهلت شد درین دیر دنی — قوة مرد آن در وی واجاز دانش

جیست قوة تو بر سلک نازدانست — ای ببسک شعر اکنه راه لها
جند باز اهی بود بلسان دری — آکر با مرسلک شوی در کاتین
باسکان خیزی بدند تیز — کار تو کی ملکت راندن بود
در ره تو علم دین خواندن بود — چون برای فضر باشد کار تن
از یکی سیکند دو مقدار تن — باسکان همسایکی نا کی کنی
آشنا و در کی نا کی کنی — دشمن تست این سلک و این سلک تن
چند سکر ابر دوی ای چنین — قال الله تعالی انه یبدؤ الخلق ثم یعیده ثم الیه ترجعون
با یام الله ای ذکرهم با یاد وصال الارواح فی عالم الافراح حیث
کاشفت قناع الربوبیة عن وجه جمال الصمدیة فلاحت سبحات
جلاله و بقیت فی فضاء ذاته طعم محبتی من بحر قربتی با
اطیب ما یکون الا ان هذه الکلمات بعزیز خطابی نفلت است
بر یکم من غایة عطفی و شوقی فضاء قال بلی من شوقی و محبتی ایام
تلک الارواح حیث باعدت من مزار الوصال و ایام کشف
الجمال التی تذکرون از زمان الصفاء و لطایف الوفا الیوم و اشوقا
علی شوقه و عشقا علی عشقه — هر کرا این عشقبازی از ازل در خشد
تا ابد جانش ز شوق عشق افروخته — وان دلی کز برای وصل او پرداخته
همچو باز آن دم علو دیدن — بس دیدن منزل جکونه ناب هجر آید
بیدلانی کاندران منزل بوصل ارشد — واشوقاه الی تلک الایام التی فیها
عرفت ذوات البشریة و واشوقاه الی ایام کشف النقاب بلا
علة العتاب کان لی شرب بصفو بی تکم فکدرته

اذکره دهر یعنی که دارد است اشارت ست بدین معنی و ذلک قوله تعالی
الیکه قال الله تعالی انما انت مذکر لا لست علیهم بمصیطر و لولا ان یکون الانذار کان
علی حالة منسیة و لولا ان یکون کذلک لکان معلما لا مذکرا فلذلک قال
انما نذکرهم بحال تواردهم و یوبینه تعالی علیهم حین قبض الذریة
فی ظهر آدم فی المیثاق الاول دراید که ربنا فی ذلک الذر کری ان
کان له قلب اشعار است یا نکته مذکر شان غلبت کرامی علیه
و بهمین قوله تع انما یتذکر اولوا الالباب پس هر که را که عقل
آب و کل حجاب دین دل نشده و بر سداجه اصلیه فطرة
الهی باقی ما نده قام آنچه در میثاق اقرار من الاول برا و دارد
شده و شهود او کشته منسی او نیکرده و عن ابن عباس رضی
الله عنهما قال قلت یا رسول الله این کنت و آدم فی الجنة قال
کنت فی صلبه و اهبط الی الارض و انا فی صلبه و رکبت
السفینة فی صلب ابی نوح و قذفت فی النار فی صلب ابی ابراهیم
صلی الله علیه و علیهم اجمعین پس فرق میان انبیا و اولیا و
سایر مومنین و کفار آنست که انبیا و اولیا را در دنیا سماع الست
کتفاوحیا نا حاصلست و مومنان را اثری از ان آن سماع در
میثاق ماند و منشا مومنان بغیب و ایشان شده علی الغیب
میثاقا تم و شاهدهم همچنان از ذوق ما را الست
در دل هر مومنی تا حشر هست قال الشیخ ابو یزید لا یومن العبد
حتی لا یکن معه سوی الله من الغیب الماکان رآه حال انسیانه ا

نور الله نفسهم چه آن تراکم حجب طبیعت که حایل اشراق نور
نطرت بیتو کظلمات بعضها فوق بعض بر باطن ایشان
چون علی سبیل یافته که آثار نور نیابند در نفوس ایشان نگذاشته
بر هر صاحب دولة را که در دنیا تکاپو مرجع و منتهی او در
بر حضرت حق عز و علا ست در مبدا اول و عهد الست بر طینت
و سایت و ذره انسانیت از خیر ها بر شان نور الهی نهاده اند
که از ان خلق الخلق فی ظلمة ثم رش علیهم من نوره فمن اصابه ذلک
النور فقد اهتدی و من اخطاه فقد ضل و لذا
چون شاند آن نور را بر جانها مقبلان برداشتند امانها
و آن نثار نور را یافته دوری از غیر خدا بر تافته
هر که را با سان عشقی نابدید زآن نثار نور بر بهره شد
آن بهره مندان از نثر نور آلهی که را سان عشقی داشتند
چی شرب بودند در جرع جام الست ذوقی بکام جان
ایشان رسید که اثر از ان آن سماع هر گز از مذاق ایشان
بیرون نشود و لذا الست از ازل بهمان شان بگوش
بر قرار یا قالوا بلی در خورش زندگی این قوم بدان ذوقات
و میل ان نور در ایشان همیشه بر کن و معدن خویش است
و با این الرهیج الفت نگیرند یکدم بر لب این شراب و
شرب نگویند و لذا عشاق تو از الست مست اند
سرمست زیادة الست اند می بینند و می نوشند

كليشان دالست وبرستادند قال في عجائب الخيال في تفسير
قوله تعالى ومثل الذين كفروا كمثل الذي ينعق بما لا يسمع الا
دعاء ونداء الاشارة ان مثل الذين كفروا الان كان في الارواح
عند الميثاق فخاطبهم الحق بقوله الست بربكم كمثل الذي ينعق
بما لا يسمع الا دعاء ونداء لانهم كانوا في الصف الاخير من
الارواح كانت جنود الجند في اربعة صفوف فكان في الصف
الاول ارواح الانبياء عليهم السلام وفي الصف الثاني ارواح
الاولياء وفي الصف الثالث ارواح المؤمنين وفي الصف
الرابع ارواح الكافرين فخاطبهم الحق الست بربكم فالانبياء
سمعوا الكلام الحق كفاحا بلا واسطة وشاهدوا الانوار جهارا بلا
حجاب ولهذا استحقوا عند البعثة الرسالة والكرامة
الوحي والله اعلم حيث يجعل رسالته والاولياء سمعوا كلام الحق
وشاهدوا الانوار جهارا من وراء حجاب ارواح الانبياء ولهذا
ههنا اختاروا اتباعة الانبياء فصاروا عند القيام باداء
حق تابعتهم مستحقي الالهام والكلام من وراء حجاب والمؤمنون
سمعوا خطاب الحق من وراء حجاب ارواح الانبياء وارواح الاولياء
ولهذا آمنوا بالغيب وقبلوا دعوة الانبياء وان بلغتهم من وراء
حجاب رسالة جبريل وحجاب رسالة الانبياء ومما يدل على
هذه التفسيرات قوله تعالى ما كان لبشر ان يكلمه الله الا وحيا

اما الكفار لما سمعوا من الخطاب نداء من وراء الحجب الثلاثة
كانوا كالذي ينعق بما لا يسمع الا دعاء ونداء فما شاهدوا من
انوار جمال الحق الا قليلا ولا كثيرا لكثافة انهم عن ديتهم وتبعيد الحجب
وتنادوا من كلام الحق الا انهم سمعوا من ذرات المؤمنين من
وراء الحجاب لما قالوا بلى فقالوا بالتقليد فلما تعلقت ارواحهم
بالاجساد وتكدرت بكدورات الحواس والقوى النفسانية واظلمت
بظلمات الصفات الحيوانية وران على قلوبهم ما كانوا يكسبون
من شهوات البهيمية والحركات السبعية والاخلاق الشيطانية
واللذات الجسمانية فاصمهم الله واعمى ابصارهم فهم الان صم
عن استماع دعوة الانبياء بكم عن قول الحق والانوار بالتوحيد عمى
عن رؤية الايات والمعجزات فهم لا يعقلون ابدا لانهم ابطلوا
بالرين صفاء جوهرهم الروحانية وحرموا عن فيض الانوار الربانية
قال صدر المحققين في كتاب مفتاح الغيب فان قلت كيف
يتصف بالعلم من لم يتعين بعد فنقول اعلم ان ارواح الكاملين
بعد تعينه بالاعتبار العام المشترك فان نهاية هو كالي
والذات فيتصف بالعلم وغيره قبل تعينه بهذا المراح القصير
من حيث تعينه بنفس تعين الروح الاقدس الاصلي وفي مرتبة النفس
الكلية فيكون النفس تعين الروح الاقدس بمظهرية القدس تعين
لمفيد ادراك الروح الاقدس في معرفة ما شاء الله ان يعرفه من علومه
على مقدار سعة دائرة مرتبته التي يظهر تحقيقه بها في آخر امره ؟

يتعين هو في كل مرتبة وما لم يتعين عليها الحين اختص له بهذه
النشأة العنصرية بقضاء يقتضيه حكم الروح الاصلي الالهي
في ذلك العالم وتلك المرتبة فيعلم حالئذ ما يعلمه الروح الحق
ما شاء الله على ما يستحقه عليه فاعلم هذا فانه من اجل الامور
ومتى كشفت عن سر قوله صلى الله عليه وآله وسلم كنت نبيا
وآدم بين الماء والطين وسر قوله ع النون وحرف الله قد سل
عن يشاق مقام المستهل فذكره فقال كان الآن في امر في يتاخر
من يستحضر قبل وايش الست سنة مواطن اخرى يشاهد فيها ذلك
فذكر الشيخ رضي الله عنه فقال ان قصد القائل بالحضرات
الست التي عرفها قبل يشاق الست الكليات فسلم وان اراد
جملة الحضرات اليشاقية التي قبل الست وهي اكثر من هذا بيته
بهذا وغيره في ذلك المجلس وسواء ايستحضر قبل الست مواطن
اخر ويثبت الحال فيها فاعلم ذلك فلم يجد من الامر الا الاتيان
الكمالية الالهية انشاء الله تعالى وقال في بعض رسائله قوله
الست بربكم تعين لهم الانفعال من ذلك الوجه وحينئذ تلك
المرتبة وشهود بعضهم بذلك الخطاب وحكمه هو نفس قولهم
بلى من تعيينه مرتبة الغاية في بعض الجوانب الوجودية كلية
هو الباقي ههنا بحكم الاثر المذكور له ومن كانت مرتبة نفسه
جزئية كان اثره ما ذكرناه عرضا من حيث اندراج حكم جزئية
في الامر الكلي فله بلى انما كان بلسان الكل فلما استاز جزئيته

وظهر حكمها جهل وانكر ولم يعرف شيئا مما ذكر قوله عليه الصلوة
والسلام ويحتجوا عليهم بالتبليغ وتاثبات حجة كل نبي من
خلائق بتبليغ رسالات وتبيين الحق وقاربن العقول وقاربن الكبر
وساطع كردانند مر ايشان را آنچه مركوز است ودفون در عقول
بحسب فطرة هر موحد فطريت وتدبيق ذكر الامام الحارث
عاد ان الحقائق كلها لا تحجب عن العقل وانما حجاب العقل من
نفسه لتقلبه بسبب صفات هي بمقارنته تضاهي حجاب العين
من نفسه عند تغيض الاجفان قال صلى الله عليه وآله وسلم اعقلوا
عن ربكم وتواصوا بالعقل تفوزوا اما امرتم به وما نهيتم عنه بيند
على هداني قدس سره العزيز فرمايد كه اي عزيز جوهر عقل بجوهرة
معنويت كه حمل ومغز اين آثار آن وجود انسانست وشكوفه
آن علم است وثمرة آن عمل وعلم وعمل قوة عقلي را بمنزلة نورست
جرم آفتاب را وبينا بنده ويت است انسان عين را ونسبت اسرار
احكام شرعي وحقايق كلام الهي را اين عزيزه بمجازات كه
نسبت نور آفتاب بانور باصره قال الله تعالى [illegible]
ان العقل لن يهتدي الا بالشرع والشرع لن يتبين الا بالعقل
فالعقل كالاس والشرع كالبناء ولن يغني اس ما لم يكن بناء ولن
يثبت بناء ما لم يكن اس وايضا فالعقل كالبصر والشرع كالشعاع
ولن يغني البصر ما لم يكن شعاع من خارج ولن يغني الشعاع ما لم
يكن بصر فلهذا قال تعالى قد جاءكم من الله نور وكتاب مبين يهدي

به الله من اتبع رضوانه سبل السلام ويخرجهم من الظلمات الى
النور باذنه وايضا فالعقل كالسراج والشرع كالزيت الذي
يمده فما لم يكن زيت لم يحصل السراج وما لم يكن سراج لم يضئ
الزيت وعلى هذا نبه الله تعالى بقوله الله نور السموات والارض
الى قوله نور على نور وايضا فالشرع عقل من خارج والعقل
شرع من داخل وهما يتعاهدان بل يتحدان ولكون الشرع عقلا
من الخارج سلب الله اسم العقل من الكافر في غير موضع من القرآن
صم بكم عمي فهم لا يعقلون ولكون العقل شرعا من داخل قال في
صفة العقل فطرة الله التي فطر الناس عليها لا تبديل لخلق الله
ذلك الدين القيم فسمى العقل دينا ولكونهما متحدين قال نور على
نور اي نور العقل ونور الشرع ثم قال يهدي الله لنوره من يشاء
فجعلهما نورا واحدا فالشرع اذا فقد العقل عجز عن اكثر الامور
عجز العين عن فقد النور واعلم ان العقل بنفسه قليل الغنا
لا يكاد يتوصل الى معرفة كليات الشيء بدون جزئياته نحو ان
يعلم جملة حسن اعتقاد الحق وقول الصدق وتعاطي الجميل و
حسن استعمال العدالة وملازمة العفة ونحو ذلك من غير ان
يعرف ذلك في شيء شيء والشرع يعرف كليات الشيء وجزئياته
وبين ما الذي يجب ان يعتقد في شيء شيء وما الذي هو معدلة
في شيء شيء ولا يعرفنا العقل مثلا ان لحم الخنزير والدم والخمر
محرمة وانه يجب ان يتحاشى من تناول الطعام في وقت معلوم

وان لا ينكح ذوات المحارم وان لا يجامع المرأة في حال الحيض فان
اشباه ذلك لا سبيل اليها الا بالشرع عقل خود كار سرسري نكند
ليك با دين برابري نكند فالشرع نظام الاعتقادات الصحيحة
والافعال المستقيمة والدال على مصالح الدنيا والآخرة ومن عدل
عنه فقد ضل سواء السبيل ولاجل ان لا سبيل للعقل الى معرفة
ذلك قال تعالى وما كنا معذبين حتى نبعث رسولا وقال تعالى و
لو انا اهلكناهم بعذاب من قبله لقالوا ربنا لولا ارسلت الينا
رسولا فنتبع آياتك من قبل ان نذل ونخزى ولذا قال عليه الصلوة
والسلام والتحية ولم يخل الله سبحانه خلقه من نبي مرسل وكتاب
منزل او حجة لازمة او محجة قائمة يعني خالي نگذاشته حق سبحانه
تعالى خلق خويش را از نبي مرسل وكتاب منزل يا اثبات حجة
لازمه يا طريقه ظاهره از ورثه انبيا حكمة باعثه بر بعث انبيا
وانزال كتب واثبات حجج آنست كه روح انساني في حد ذاته
مجرد است وحق تعالى او را خلعت جميع اسما وصفات جماليه
وجلاليه پوشانيده وخليفه خود ساخته در مملكت بدن و
خلافت اكبر خلافت بر عالم است وخلافت اصغر خلافت
بر شهر بدن خويش وهمچنانچه حق تعالى منزه از كل حد است و
محدود بجميع حدود ومنزه از صورتست ودر هر آن ظاهرست
بصورتي ديگر از صور عالم لا يتجلى في صورة مرتين
او هست از صورة بري كارش همه صورت گري ايدل ز صورت نگذري زيرا همتوي آزري

همچنین در روح انسانی منزه از صور و هیاکل و اجساد است
اما هر کس تخلع از صورة نیت خواه باستبداع و خواه باستقرار
قال تعالی هو الذی انشاکم من نفس واحدة فمستقر و مستودع
قال صاحب العرایس ان الله تعالی خلق الارواح من النور الشائع
ولولا انه ستر بها غلظة الانسان لغاب لها الکون فی نوره کما یغیب
النجوم فی ضوء الشمس بس ناچار شما را در پرده از پرده‌های
صور لاعلی التعیین کما نبه علیه عز و علا بقوله فی ای صورة ما
شاء رکبک بکلمه نکره بلکه اختلاف در صور و انتقالات اشکال
و حجب اقتضای مواطن و مراتب و است مثلا در موطن اشباح
بصورة قرد بود و در موطن موحش دیوی بصورت ناصور و بیرا
از جماد و نبات و حیوانات بر سبیل استبداع تا بصورة
انسانی که مستقر اوست ظاهر شد چه مرغ روح انسانی باجون
از کاشن سرای قرب الهی کان مواطن الست استقر و در آرزوند
بظلمات آشیان عناصر و وحشت خانه دنیا او را بر جمله عوالم
ملک و ملکوت عبور داده تدریجا بسبیل استبداع در هر عالم بصورتی
که مقتضی آن عالم بود تا بصورة جامعه عنصریه انسانیه که مرتبه
استقرار اوست ظاهر شد و قد خلقکم اطوارا او حکمت الهی در
سیر انسان در اطوار و ادوار و سفر او در مراتب استبداع و استقرار
کمال تفصیل جمعیت اسمائیه اوست تا بصورة هر اسمی در مظهر
تفصیلی آن اسم ظاهر شود و احکام مختصه به مرتبه هر اسم

علی حدة در جمیع مراتب استبداع از لطایف و کثایف موالیات
و ظلمانیات فلکیات و عنصریات و مرتبه کرد در پس بصورة
جامعه عنصریه انسانیه که مرتبه استقرار اوست ظاهر گردد و
جمیع آن شیون مفصله در آن مواطن مستودعه بدان برانند تا ج
و انعقاد بصورة اصلیه جمع جمیع آن حقایق برآید چنانکه در تعین
اول چه مرتبه استقرار آنست که بحالتی مناسب موطنی که قبل الاعنا
من نفس واحدة داشت رجوع کند و لهذا بعضی مرتبه استقرار را
مرتبه انسان کامل گفته‌اند که جمیع شیون روحی او در آن مرتبه
تعین اول که حقیقة انسانیت بر آمد در بصورة بدن عنصری
و جمیع اسماء متوجه ظهور و استقرار در آن مرتبه اند و زیدت
جان بجهة عایقیت در مظهر مثلا در مرتبه جمادی یا نباتی
یا حیوانی در مظهری ظاهر شود که انسان از اکل آن امتناع نماید
یا ملائمة نشود یا بعد از اکل بهر دیش از انکه متعین شود در او
ماده بس متحلل شود دانا و پرورد آید و باز خود کند بمرتبه از
مراتب سابق همکذا مرة ثانیة او را قال صدر المحققین فی
کتاب مفتاح الغیب اعلم ان للانسان من حین قبوله الاول صورة
وجودیة تحیث لا حیث و حین لا حین بل حال مفارقته بالبنیة
و الاعضاء من مرتبة تعینه بالحضرة الالهیة و انتقل المعنی المدرج
له من الوجود العلمی الی الوجود العینی فی صور الموجودات طورا
بعد طور و انتقالات من صورة الی صورة و هذه التنقلات

والتقلبات هي عروج للانسان وسلوك من حضرة الغيب الاتم
والامكاني والمقام العلمي الالهي في تحصيل الكمالات الذي لها هل الله
افضله مرتبة عينه الثابتة باستعداده الكلي ثم نفوا بنظره
الشيء المراد وجوده في المرتبة العلمية ثم اللوحية ثم الامر المبرم
ما دام بكل حضرته ومكتسبا وصفها وتصفها بحكمها وما ما من
عليه من الصفات الذاتية العينية والغيبية والحاصلة له
بالوجود الاول هكذا متجددا يراه في حق بعين صورة ما ذكرنا في
الرجع على النحو المذكور ثم يشتي ويتعين بالكلية ولا يزال كذلك دايم
التنقل في الاحوال الى ان يتكامل انشاء ويتم استواء يرى

از جمادي مردم ونامي شدم ونامردم زحيوان سرزدم
مردم از حيواني وآدم شدم پس چه ترسم كي زمردن كم شدم
بار ديگر بميرم از بشر تا برآرم با ملايك بال و پر
بار ديگر از ملك قربان شوم آنچه اندر وهم نايد آن شوم

قال الشيخ رضي الله عنه في الباب السابع والستين ومائتين في
معرفة كيمياء السعادة اعلم ان المعادن كلها ترجع الى اصل واحد
وذلك الاصل يطلب بذاته ان يلحق بدرجة الكمال وهي الذهبية
غير انه اذا كان امرا طبيعيا عن اثر سماوي الهيته مستوعبة الاحكام
طرات عليه في طريقة عال وامراض من اختلاف الاماكن منذرة
طبايع الامكنة مثل حرارة الصيف وبرد الشتاء ويبوستة الخريف
ورطوبة الربيع ومن البقعة كحرارة المعدن وبرده وبالجملة فاعلم

كثيرة فاذا غلبت عليه علة من هذه العلل في اوان رحلته
وتقلبه من طور الى طور وخروجه من حكم دور الى حكم دور
استحكم فيه سلطان ذلك الطور وظهرت فيه صورة تقلب
جوهريته الى حقيقتها وظهرت صورة الحديد او الفضار او الاملاح
او الفضة بحسب ما يحكم عليه ومن هنا يعبر عنه تعالى في
الاخبار بخلقة وغير خلقة اي تامة الخلقة وليس الا الذهب
وغير تامة الخلقة وهو بقية المعادن فاذا جاء العارف بالتدبير
نظر في الامر الاهون عليه فان كان الاهون ازالة العلة من
الجسد حتى يرده الى المجرى الطبيعي المعتدل الذي اخرج عنه
فهو اولى فيعد العارف بالتدبير الى السبب الذي برده حرارا
او باكا فهذا هو الطبيب والعامل بالعالم هو الطبيب بعينه
عند بهذا الفعل صورة الحديد مثلا او ما كان عليه من الصور
فاذا رده الى الطريق اخذ يحفظ عليه تغيير الصحة وانائه
فيها فانه قد تقاني من مرضه وهو فذ فيخاف عليه فيرد ثانيا
بالطف الاغذية ويحفظ من الاهوية ويسلك به على الصراط
القويم الى ان يكمل ذلك الجوهر صورة الذهب فهذه طريقة
ازالة العلل

چون غذاى دل بود ذاهر ترا
در دهد اقبال را ان مقبلى
در دهد اجش بحر طاق بين بيان
چون عقلت كودكى خو كرده است
از جوار نفس كاندر پرده است
عقل كامل را فرو كش با خرد

تا که باز آید بخرد دین خوری بد آنچه حضرت شیخ العارفین
قدس سره اشاره بدان میفرماید تصریح بدین ضیحتر آنست که
همچنانچه انسان را حالتی هست مزاجی که عندالشرع مستلزم صحت
بدنست و سلامة حواس و قوی و استقامت صدور افعال و
آثار از جوارح و اعضا و انحراف از ین مزاج معتدل موجب عدم
استقام و الام همچنین روح انسانی را ین حالتی هست اصلیه فطریه
الهی الذی فطر الناس علیها لا تبدیل لخلق الله علی الفطرة الا
لسان بنوة اشارت بر آنست که بازگشت صفا، فطری ذاتی بدین
است کلام حق تعالی بشارتهم شدید
حیات ای دوست قرب نزدیک بهر نوعی بر اندازه خویش نهادست
حیات لعبد رهوات آنچه دیگ حیات طیبه نامی شده است
است آنکه پیشوای جهودی بوده بود دی گاه شنوده
حیاتی داشتی آنکه کنون هم بدین کیش و دین است هست خود
آن ذات خبیثة الذات بواسطه تغلبات صفات اصلیه
و انتقالات بارعام تا ظهور دین موطن سفلیه دنیه محجب
شده بر حکمت ازلیه و بعالم شهادة از عالم غیب بتراکم
احکام مواطن و آثار آن تحالف و تناقض و تشاغل هر
موطن از دیگر مواطن شاغل و عاطل حجاب
حجاب بجهره جان میشود دقیقان حرشادی که زان آن جهره پرده
جکیزه طوفان کم و فضای عالم قدس کرده سراچه ترکیب خانه

مبنا بر تطابق میانه روح انسانی و بدن جسمانی که مظهر آثار
روح و شبح و صورة اوست همچنانچه بعضی اغذیه و اشربه
نسبت بامزاج بدن مضرات و بعضی نافع همچنین اقوال و افعال
و اخلاق که از انسان صادر میشود بعضی موجب صفای جوهر
روح میگردد و علامة سعادة جاودانی و نشانه سلامت و
رستگاری در جهانی و بعضی از آن تیرگی جوهر نفس و کدورت
باطن می افزاید و موجب شقاوة و گرفتاری اخروی میگردد و
همچنانچه عمل کردن بعلم ابدان موجب حفظ صحت و اعتدال
مزاج بدنست و اطبا ماخذ آنند هر آینه بجای آوردن
علم ادیان سبب حفظ صحت و استقامة احوال روحانیت
و انبیا علیهم السلام که اطبا، نفوس اند بنور وحی و تعلیم الهی
آزاده یافته اند و بالقوة رسانیده خلایق را از نواید و مفاسد
جمیع اعمال و اخلاق و احوال آگاهانیده اند کشتی
دین ره انبیا چون سار بانند دلیل و رهنمای کاروانند
و زیشان سید ما کشته سالار مَوَّلِ اوَّل مُوَّلِ آخر دین کار
یعنی دین راه نزول و عروج و مبدأ و معاد انبیا که بحسب
کمال ذاتی اطلاع بر حقایق امور و مزاحل و مهلکات و موانع
راه حقیقت یافته اند چون سار بانند یعنی چنانچه سار بان
در کاروان ضبط و نگاه بانی اشتران می نماید و کار و آثار با
احمال و انقال بوسیله اشتران بار دار بمنزل میرساند انبیا

علیه السلام ضبط و نگاه بانی بفرمود خلایق را از افراط و تفریط
در اخلاق و اوصاف و اعمال بیفاید و بر صراط مستقیم عدل
هدایت فرموده بمنزل کمال که وصول ابدالآباد است میرساند و دلیل
کاروان راه شریعت اند عامهٔ خلایق را و توشه تقوای سافران
منهج طریقت خواص را و جمیع طوایف بقدر استعداد
فطری که دارند قبول فیض هدایت هادی میتوانند فرمود و این
هدایت و حکمة الهیه الامر الوفق بحسب تعلیم و تعلمهم
الکتاب و الحکمة صورة فی بندد جدین تحصل جزوی بین از
ادراک اسرار شریعت و انوار معرفت و داه بردن بر صنوف
صواب طاعت حق تعالی و اجتناب از معصیت او عاجز و
قاصرات و جز نبود وحی و ادراک آن نتوان کرد
شرع را دست عقل کے سنجد عشق در ظرف حرف کے گنجد
نفل جان ساز چه نوشد نقل کے با ایمان رسی بحق نه بعقل
عقل و جان را کشید نبی باشد دین و ایمان جنید نبی باشد
عقل خود کار دین نمی نکند لیک بادین برابری نکند
رکان شمع را آنند کان دارا نجند کے باشد عقل را بهند رکان بالای
جو بوالقاسم بود هادی کے باشد علی بابا نبود نه ظاهر خویش بوفهار
بروح شفای او که معالجات مشرف قید نجات او که بندد خولت
جز بقوة روحی قدسی که آن مجلی اشراقات الواح غیبی و مهبط
انوار نبوی آسمانیت هر آینه واقف اسرار سجانی و مطلع بر

اطوار نخیمه این جهانی و آن جهانی نتوان شد قال الله تعالی
وَكَذٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ
وَلَا الْإِيمَانُ وَلٰكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا
همین هم روحانی که در کار و رخت آدمی با فهم و جانی دیگر است
با تغیر عقل و جان آدمی هست جانی و دینی و دولتی
انبیا و اولیا را دارای قوة عاقله که مشترک میان جمیع افراد
انسان علی اختلافهم فی الشدة و الضعف قوة دیگر هست
قدسیه و حیه که بآن بسیاری از مجهولات تصوریه و تصدیقیه
معلوم او میشود که قوة عاقله را بادراک آن راه نیست و در تحصیل
آن از حجر طریقی نه مجوف عجز قوة سامعه از ادراک اضواء و الوان
و قوة باصره از ادراک اصوات و الحان
کی رسد جان در حریم جان جانان کی رسد عقل کی رسد ظن کی رسد
بر محل وحی جوهر کی رسد جان وحی جبریل کی رسد
بر انبیا بر دستیاری هدایت و اعانت باری تعالی آنچه بقوة
روحیه قدسیه معلوم کرده اند از اعمال و اخلاق که قیام آن بر
اعتدال و صفای جوهر روح میکرد دایم را بآن تخریب میکنند
و از هر چه اقدام بآن سبب انحراف نفس و ظلمت باطن میشود
تحذیر و تخویف مینمایند چه بعضی اعمال که از قالب متأثر میشود
اگر شیطانیت سبب ظلمت نفس میشود و دل از آن متأثر میشود
و اثر او بر روح میرسد در کتاب مرصاد العباد است که حق تعالی

راهی از ملکوت بدل و از دل براهی
بنفس نهاده و از نفس راهی بصورت قالب کرده تا هر بدی
کز دماغ غیب بروح رسد و از روح بدل پیوندد و از دل بنفس
بنفس پیوندد و از نفس اثری بقالب رسد پس قالب عمل بتاب
آن بدیدآید و اگر بصورت عمل فاسد ظلمانی شیطانی پدید آید اثر
از ظلمت بنفس رسد و از نفس کدورتی پدید آید و از دل غشاوتی
بروح رسد و نور آینه روح در حجاب کند همچون هالهٔ کز
ماه درآید و چه قدر حجاب درفت و غلظ آن راه روح
بسته شود تا ان مطالعهٔ آن راه بازماند و مدد فیض بدو کمتر
رسد و این جمله جور ظلمیست که خدای تعالی بکند بر بندهٔ
اندر جان و جسمانی [illegible] تو کجا لیک در بند ظلمی
تو جانی لیک در زندان جسمی ظلم و بند نیز جات بشکن
در دهلیز موجودات بشکن وکلید ظلم کشای شریعت
و شریعت را ظاهریست و باطنی ظاهر آن اعمال بدنی که کلید
ظلم صورت قالب آمد و کلید دریچ دخانات نیز اکظلم
صورت قالب را بریچ پندحواس بسته اند بر کلید پنج دخانیت
نبی الاسلام علیه السلام چون کشود و باطن شریعت اعمال قلبی و
سری و روحیست و از طریقت خوانند و آن کلید ظلمت
کشا انبیا انجانب حق تعالی اند برای آنکه آورده اند قال الله تعالی
کان الناس امة واحدة فبعث الله النبیین مبشرین و منذرین

قال فی العرایس یعنی فی میثاق الازل حین خاطبهم الحق سبحانه
وتعالی بجلال سلطانه بتعریف نفسه لهم حیث قال الست بربکم قالوا
بلی کانوا امة واحدة فی اقرارهم بربوبیة خالقهم والزام عبودیته
علی انفسهم لما راوا من عظم بهاء نوره و شواهد سلطانه وما جمعوا
من عجایب کلامه وما ادرکوا من انوار قربه و وصفائه و ذلک
الجمعیة قبل ان یبتلیهم الله بالعبودیة فلما اخبرهم بلایا التعریف
تفرقوا جمیعا فاهل الصفوة سابقهم التوفیق فبقوا علی الشاهد
والقهر ثابتین فی رفع حطام الدنیا عن مجالی اسراره مع شدة
طمأ اهل الحذلان غارقین بقهر الله وظلمة هوا نفوسهم حتی استاثروا
الدنیا علی الآخرة ونسوا عهد الله پیش ازین ما امة واحد بدیم
کز ما نشان کهنانیک و بد بیم قالب و نیکو و دجان بود ی بدان
جون همه شب بود و جا جون شب روان نادر آمد آفتاب انبیا کفت ای
غش دور شو صافی بیا قال فی تفسیر عجایب الحقایق فی قوله تعالی
وانا اخذنا میثاق الذین اوتوا الکتاب لتبیننه للناس الآیة
ان الله تعالی اخذ المیثاق من ذرات من ذرش علیهن فوده یوم
الست بربکم واعطاه علی قدر ذلک الرشاش علما لارکان الاسلام
ودعا بلامات الذین وهدی لهم الایمان وطریقا للسلوک الیه بینه
للناس وقال فی تفسیر قوله تعالی یا ایها الذین امنوا اتقوا الله
وابتغوا الیه الوسیلة الآیة الاشارة فیها ان الله جعل الفلاح
الحقیقی فی اربعة اشیاء احدها الایمان وهو اصابة الحق

النور من بدو الخلقة وبه تخلص العبد من حجب ظلمة الكفر وبأنها
التقوى وهو بنشاء الاخلاق المرضية وسنع الاعمال الشريفة
وبه تخلص العبد من ظلمة المعاصي وتأثيرها البعاد الموجبة وهو
اشعاعا الناسوتية في بقاء الملاهوتية وبه تخلص العبد من
ظلمات اوصاف الوجود ويظفر بنور الشهود والمعنى الحقيقي
يا ايها الذين آمنوا بالصابئة اتقوا الله بتبديل الاخلاق الذميمة
وابتغوا اليه الوسيلة في اتصاف الاوصاف وجاهدوا في سبيله
بذل الوجود لعلكم تفلحون بنيل المقصود من المعبود اكر بامل
كريد كه جون بالاخره بازكشت بكند انسان بسير صعودي
باحدية يرجع يقينا والا ليس فاين سير الله في درجات بيست بزرك
آنست كه ناسوتي شود بنزول التفصيل في الاجمال جمال بي چكم
خبير جل شانه وعالم بر هاند روح انساني را آن موطن است كه
عالم لطافت است اما نفت لوحانيت فطرتي دارد لهذا
في واسطه مكالمه بود ميان او در حق تعالى بسبيل معاينه منقول
است به سير نزول بموطن سيوم كه عالم ظلمت وكثافت
جسد عنصريست اذ براى اكتساب كمالات متعلقه باين موطن
كرديده بنشاة دنيويه كه عالم تفصيل است تحصيل آن صورة
نمى بندد منقولست كه امير المؤمنين على عليه الصلوة والسلام
شنيد كه مردى بمذمة دنيا ميكفت فرمود ايها الذام للدنيا اتغتر
بالدنيا ثم تذمها انت المتجرم عليها ام هي المجرمة عليك ان

الدنيا دار صدق لمن صدقها ودار عافية لمن فهم عنها ودار غنى
لمن تزود عنها ودار موعظة لمن اتعظ بها مسجد احباء الله ومصلى
ملائكة الله ومهبط وحي الله ومتجر اوليائه اكتسبوا فيها الرحمة
وربحوا فيها الجنة فمن ذا يذمها وقد نبهت بفراقها على البلاء
قال عيسى بن مريم عليه السلام الدنيا
قال الحق لدان جنتها نشاء خلق فيها انشاء وهي جنة ونيها
قد قدد قد وهي جهنم ديكر بعاد وهي كفاء ونيها كسب
الجنة وهي بيدان سعادة وهي مرآة الصالحين الى الله فكيف لا
يحب طريقا يأخذ بنا الى الجوار رحمة شيخ نجم الدين دايه
رحمة الله عليه حكايت كند كه شيخ عبد الرحيم قدس الله سره در حدود
نيشابور بود حكايت كرد كه شيخ على رودبارى رحمة الله عليه
او را مود مرا بريادت كه از عالم وحى بعالم
وروح مرا بر اسمانها مى كذرانيد تا بسدرة المنتهى رسيد
اهل آن آسمان بر من سلام كردند و بشارت بجاه و ران مقا
قرب بعالم بعد ميفرستاد و از عالم بعد بعالم قرب مى آوردند و از فراخ
نای حظایر قدس بر تنكاى دنیا مى برندند تا آن
تا سفها ميخوردند خطاب عزة بايشان رسيد كه بيندازيد كه
فرشتكان و جهان عالم را بر خواندى بعزة خداوندى با
كه دوست ميدارد آن جهان را كه بر سر جاهى دود و آن
در سوى بى نيازى كه تاوان را بهشتيان كه صدف در ان سال در حظاير
قدس بستر حور قدوسى مشغول باشد شما سر دنيا كليه

نمالد نیم فرجور کشید و کار خداوندی من بن بار کنار یا تو اعلم تا
لا تقلن [illegible] هست دنیا بر مثال کشت زار
هم شب و هم روز باید کرد کار زانکه عزرائیل آید بی سرب
جمله آذوقه نتوان برد با خود سر هر جا بخواهی بر ز آن توشه
یک و بد در تو در ساعات توشه دان شد اینجا بر کرامت کوهری
کان خوری آنجا کرا اینجا خوری زیرا که تمام کمالات و معارف
روحیه از سمع و بصر و غیرها بالذات بواسطه اتحاد آن معانی با روح
و حالی بصورته اند و بحمل البساطة الروح و وحدتها کما فی
المبدء الاول خلق الله علی صورته و در تحصیل معارف نفسیه
محتاج است کدان نواح قوی بدنی اکتساب نماید معارف
زین راهی بدل بودند ناگاه زد [illegible] ار بجان تا کند بدرگاه
جد در قوای حسیه صورة سمع غیر صورة بصر است و همچنین
کلام و سایر صفات غیر مشاهیه در کتاب مرصاد العباد آمده
که روح تا در اماکن روحانی بوده هنوز بجسم انسانی تعلق نگرفته
مثال طفلی بوده در رحم مادر که آنجا غذای مناسب آن مکان
یابد و اندر اعلی و شاخوی باشد لاجرم [illegible] ولیکن از غذاهای
متنوع و علوم و معارف مختلفه که بعد از آن [illegible] توان یافت
محروم و بیخبر بوده همچنین روح را در عالم ارواح از حضرت
عزت غذائی که سد جوعة او کند می بوده مناسب جوهر ذات
و در آن مقام و بکمالات علوم و معارف اطلاع روحانی ذاتی

ولیکن از نعناهای کونا کون نابیت عندرتی بطعمی و بیقینی مخصوص
بود و از معارف و علوم جزئیات عالم شهادة که بواسطه
آلات و حواس انسانی و قوی بشری و صفات نفسانی حاصل آید
نرود بخبر بود [illegible] اگر جان مذوق در تن نماند
تفاصیل جهان کی باز داند اگر با خاک نامیزد نلالش
میش کی شود کب کالش جز آب از چشمه سوی کل مفرکد
حیات آمد در کل بقرکد در آنجا صافی با کل قرین شد
چو صاف از کل بود نامد آخر بود صافی غیر از آن کشت ظاهر
صور را زو حواس معنوی شد دماغ از وی معطر دل قوی شد
دهد بویی که دماغ از بوی توشد بود است اندر سفر این نامه سودش
قال المسیح علیه السلام من لم یعرف نفسه مادامت فی جسده
فلا سبیل له الی معرفتها بعد مفارقته [illegible]
چو در دنیا بمردن ار فتادی یقین میدان که در عقبی نزادی
چرا اینجا سر دی آنجا نادی آیده سخن با با نکردم پیش تو چیست
کسی کاو جان نهاد در گور زاید دو چشم اربد نیا کی کشاید
کسی کو کور بقبر است جا گزا چو گوید این جهانست آخر جهان
ار اینجا بر [illegible] بجسم و بتن و کر چشمی بود چون چشم روشن
اگر با خود بری یک ذرّه نوری بود زان نور خود شید [illegible]
اگر یک ذرّه نورت کشت حاصل بقدر آن شوی [illegible]
بسیاری بر آنجا نور کی تو شود [illegible]

قال عليه الصلوة والسلام في بعض الخطب اعلموا انه لا شئ
انفس من الحيوة ولا شقاء اعظم من انفاد هاوغير حيوة الابد
هو يك نفس كه سيرد از عمر كه مي رفت كاز اخراج ملايد وعالم زيد
سكذار كين خزانه دهي بايكان بما وانكه دهي بخاك تهي مشت
قبل المحسوسات سار كل عطية صورة ومعنى اما الصورة فتمامها
اما المعنى فلانه لولا حاسة النفس لما ادركت المحسوسات ولما اهتدت
الى احراز الصفات ولا احتفظت بالعطايا المعنوية من تحوزات
المعارف والعلوم كما لا يهتدي السامع والطالع الى معاني
الكلمات المسموعة والمكتوبة الا بعد معرفة وضع اللغة
بالسماع وتعلم حروفها بالمشاهدة وذات جاز اسمي بيان
ليك تا نفند توكه دد كاهست هر معاني كان تراد رجان بود
تا نيوفتد بش نهان بود ودولت دين نكر ميسر كه دد
نفند جان بانن برابر كه دد آن معاني قرآني كه دد روح محمدي
صلى الله عليه وآله وسلم بود بمرتبت وسر سالفرقاني شد
بعد از انكه در مرتبة جهل سال تضيع بانند بود از انجا نفطن
تر آنكر دكجرا التزال يحي بر آن حضرة در سالجهام بود
جرابيك دفعة نازل نشد عن ابي الحوارى قال سمعت ابا الفتح
يقول قال علي بن ابي طالب عليه الصلوة والسلام ما يسرني
لو ان طفلا ادخلت اصبعه فاكرفا عرف ربي قال الشيخ
الحاجب السادس والاربعون في اثبات القوى الحسية من الانسان

اعلم القوى لان لها الاسم الوجاب لانها هي التي تهب القوى
الروحانية ما تتصرف فيه وما تكون به حياتها العلمية من قوة
خيال وذكر وحفظ تصوير وتوهم وعقل وكل ذلك من مواد
هذه القوى الحسية ولهذا قال الله تعالى فيما الذي احببت عنيا
كنت سمعه الذي يسمع به وبصره الذي يبصر به وذكر الصورة
المحسوسة وما ذكر من القوى الروحانية شيئا ولا اثر لنفسه
من انها الان منزلتها منزلة الانفاذ الى الحواس والحق لا يترك
منزلة من ينفذ الى الخير والحواس ينفذ الى اسفلا الى غير فمنزلة
الموهوم ينفذ اليه ليدرك به احسانا عطاها الغني فهي تتخذ
منها وعنها ولا تاخذ هي من سايرالقوى الامر الله فاعرف
شرف الحق وقدره وانه عين الحق ولهذا لا يكمل النشاة الاخرة
الا بوجود الحق والمحسوس لانها لا يكمل الا بالحق فالقوى الحسية
هم الخلفا على الحقيقة في ارض هذه النشاة عن الله الاذن بها
كيف وصف نفسه بكونه جميعا بصيرا متكلما حيا عالما قادرا
مريدا وهذه كلها صفات لها اثر في المحسوس ويحس الانسان
من نفسه قيام هذه القوى به ولم يصف بحيا نفسه بانه تخيل
ولا تفكر ولا تعقل وما ابقى له من القوى الروحانية الا الظن
مشاركة فيه وهو الحافظ والمصور فان الحق له اثر في الحفظ
والتصوير فلولا الاشتراك ما وصف الحق بها نفسه فاعلم ان
صفتان روحانية وحسية فنبه لما نبهناك عليه تاجتباك

ان الشرف كله في الحق وانك جهلت امرك وقد ورد انه من علم
نفسه علم ربه كما ان ربك علمك وعلم العالم يعلم بنفسه
وانت موجود فللايمان بيشارك في هذا العلم فتعلم من علمك
بنفسك وهذه نكتة ظهرت من رسول الله صلى الله عليه وآله
وسلم حيث قال من عرف نفسه فقد عرف ربه اذ كان الامر
في علم الحق بالعالم علمه بنفسه وهذا نظير قوله تعالى سنريهم
اياتنا في الافاق وفي انفسهم فهو انسان واحد ذو شأنين حتى
يتبين لهم للرائين انه الحق اذ الرائي فيما يراه انما هو الحق لا غير فافهم
يا ولي ما الطف رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم باستدعا
احسن ما علم وما طرق لهم نعم المدرس والمطرح جعلنا الله
من شئ على بدجنه حتى الفتى بدرجة آمين يا رب العالمين
در غلاف تو جان آزاد شد ورد بهاى تو عقل استاد شد
ودر حديث صحيح العلم علمان علم الابدان وعلم الاديان يفيد
علم ابدان برادبان مؤيد اينعني است ومجنين در حديث قدسي
است كه انا الله وانا الرحمن شققت لها اسمها من اسمي فمن وصلها
وصلته ومن قطعها قطعته فان صدر الحقيقين في شرح
الرحم اسم لحقيقة الطبيعة وهي حقيقة جامعة من الحرارة
والبرودة واليبوسة والرطوبة يعني انها عين كل واحد من
الاربعة من غير مضادة وليس كل واحد من الاربعة من كل
وجه عينها بل من بعض الوجوه وصلتها بعد تركبها ثم يتخم

قدرها اذ لولا المزاج المتحصل من اركانها لم يظهر تعين الروح
الانساني ولا امكن الجمع بين العلم بالكليات والجزئيات الذي
به تتيسر الوصول الى الحقيقة المرتبة البرزخية المحيطة باحكام الوجوب
والامكان والظهور بصورة الحضرة والعالم تماما وانما
قطعها اذ ورائها برزخ قطعها فان من برزخ قطعها فقد برزخ حق
الله تعالى وجعل ما اودع فيها من خواص الاسماء ومن جملة اودعها
ملائمة بعض احكامها والانسلاخ من صفاتها فلو علم ان كل
كمال يحصل للانسان بعد مفارقة النشأة الطبيعية فهو من
توابع مصاحبة الروح للمزاج الطبيعي وثمراته وان الانسان
بعد مفارقته انما ينتقل من الصور الطبيعية الى العوالم التي
مظاهرها لطائفها الكريمة كما يكون تعين روح وظهوره
كالات او موقوف بر تحصيل مزاج طبيعي پس مقدم باشد
بر روح وجهة تقديم علم ابدان در حديث بر علم اديان اينست
وحال انكه بصحبت رسيد است از رسول الله صلى الله عليه وآله
وسلم انه قال خلق الله الارواح قبل الاجساد بالفي عام وتقبيح
كرده شيخ رضي الله عنه در كتب خود سيما در باب نكاحات
كه وجود ارواح متقدمست بر تعين حالا رشال كه متقدم است
بر وجود اجسام بسيطه جاى ابدان مركبه فما التوفيق بين
القولين جواب كويم متقدم وسبق وجود ارواح عالم كلمه

راست اما توقف بر بدن ارواح جزئیه راست موافق ما ثبت
فی الحکمة وجود ارواح عالیه مجرده بر عقول هر آینه واسطه
در تعین نفوس و کلیه و لوواسطه است در تعین نفوس جزئیه
حسب تعین الامزجة الطبیعیة تغییر فرمود صلی الله علیه
آله وسلم از هر تقدم بالف عام بینها علی تفاوت بین المراتب
والله اعلم قال فی الفتوحات المکیة السؤال العشرون مائة
وثمانیة والجواب قال الله تعالی والارض جمیعا قبضته
وکل جسم ارضی بلاشک له روح وسائر الاجسام وروح غیر ان الاجسام
علی قسمین عنصری وغیر عنصری وهی ایضا طبیعة فربما تعلق
الارواح بوجود الاجساد وبقاء الاجسام بقاء الارواح و
ربما تعلق علیها لیستخرج بانیتها المعهود بذلک علیها فانه منها بمنزلة
وربما یخرج بانیتها منها خلقا کونیا فیها لیس ذکر وهذا لحکم
تام اخری خاتمة المقال در توضیح وتفهیم کلام در بیان
نسبت میان روح منفوخ الهی وبدن منفوخ فیه انسانی بدن
وتایید دران اعلم ایدک الله بروح مدرک آدمی را ظاهریست
باطنی وملکی وملکوتی ظاهر آدمی مرکبست از نفس وبدن نفس
در اصطلاح قوم عبارة از بخاری لطیفست که حامل قوة حیاة
وحس وحرکت ارادی ات وبنا آن دلست وچیزکم از روح
حیوانی خواند وبدن عبارة آن روح است ومورد آثار وعمل
بیاشد وحیوانی ادراین هر دو از عالم ملک است ومرکب از طبایع

اربع اما باطن او روح انسانی ربانیست که بسیطات وان
عالم امرات هیچ جا نخورد روح حیوانی مرکبست وان عالم خلق الا
له الخلق والامر تبارک الله رب العالمین عالم امر عبارة از عالمیست
که مقدار وکمیت وکیفیت وساحت نپذیرد برضد عالم خلق
کما قالوا المتوسط فی الاشباح والامر فی الارواح واسم امر بر عالم
ارواح از آن حیثیت است که باشارة کن ظاهر شدن بی واسطه
مادة وبدن واکرچه عالم خلق هم بقول کن موجود شد اما بواسطه
مواد واستعداد ایام خلق السموات والارض فی ستة ایام وقوله
تعالی قل الروح من امر ربی یعنی ان منشأ کان وکون خطاب کن
برخاسته بیدیع نطرة بی ماده وهیولی وجه جیرة از هو الحی بانفاسه
بی واسطه وقایم بوصفت قیومی کشته بی سبب حادث قال فی
الفتوحات فان قلت وما عالم الخلق والامر والله یقول الا
له الخلق والامر قلنا عالم الامر ما وجد عن الله لا عند سبب
حادث وعالم الخلق ما لم یوجد الله عند سبب حادث وقال فی
موضع آخر عالم الامر کل موجود لا یکون عند سبب کون یتقدم
او لکل موجود منه شرب وهو الوجه الخاص الذی لکل موجود
عن سبب وعن غیر سبب زیرا که حس وحیوة بدن از روح
حیوانیست حس وحیوة روح حیوانی از روح انسانی ربانیست
حیوة تن زجان آمد حیوة جان زجان زهی حکمة زهی قدرت زهی هنر
قال الشیخ ابو محمد روزبهان قدس روحه العزیز الروح امر ربنا

قد بقي جناني خلق من حيوة ابدية يريد بها الله تعالى في ظل جلاله
وضوء جماله وعكس صفاته لا يدخل تحت مكنات الموت و
ما ذكر الله تعالى ان النفس تذوق الموت تعني النفس الحيوانية
البشرية المركبة من الطبايع وقال في الباب الثاني من المشاهد
الحيوة الازلية ذاتية للحي لا يصح لها انقضاء الا ترى الارواح
لما كانت حيوتها ذاتية لها لم يصح فيها موت البتة ولما كانت
الحيوة في الاجسام بالعرض قام بها الموت والفناء فان حيوة
الجسم الظاهرة من آثار حيوة الروح كنور الشمس الذي في
الارض من الشمس فاذا غضت الشمس نورها بقيت
الارض مظلمة كذلك الروح اذا ارتحل عن الجسم الى عالمه الذي
جاء منه تبعته الحيوة المنتشرة منه في الجسم الحي ويبقى الجسم في
صورة الجماد في راي العين فيقال مات فلان وتقول الحقيقة
ترجع الى اصله منها خلقناكم وفيها نعيدكم ومنها نخرجكم
تارة اخرى كما رجع ايضا الروح الى اصله حتى يوم البعث
والنشور يكون من الروح تجلي للجسم بطريق العشق فتأتيه اجزاءه
وتركب اعضاء بحيوة لطيفة جدا غير تلك الاعضاء التي
اكتسبته من التفات الروح فاذا استوت البنية وقامت النشأة
الثانية تجلى له الروح بالوقفة الاسرافيلية في الصور المحيط
فتسري الحيوة في اعضاء تلك القوم شخصا سويا كما كان في اول مرة
ثم ينفخ فيه اخرى فاذا هم قيام ينظرون واشرقت الارض

بنورها اكما تعهدون قال يحييها الذي انشاها اول مرة
فانا نشأ اول وهو يعيدها قال في الباب السادس والاربعين وثلثمائة
الساري في جسم العالم وهو الجسم الكل الصوري في جوهر الجنان
المعقول قبل فيض الروح الالهي الذي لم يزل ينشر اثيره عين
اذ لم يكن ثمة من يعينه فحين جسم العالم به فكما تضمن جسم العالم
شخصيا انكذلك تضمن روح جسم العالم شخصيا وهو الذي خلقكم
من نفس واحدة في الحقيقة هو جسد واحد في الحقيقة هو جسد واحد
جلد آدم جماد او نور جانش اصل جان تو نور محمد است و بس
يعني آن نور محمد است و بس روح كل محمديت عليه الصلوة
والسلام والتحيكه در بدن جسم كل بنوعي شد و تمام اجسام
عالم در مقابله ارواحيات حاضرين در عرش و كرسي نقوه بآن
نور ان اصل الا اني مشك جان بكشاي نافه
كه هستي نايب دار الخلافه تراي روح اسرار باقي تو داري
سر سبحان و سطوات و ماري تو محو آنشاي و كبريا شو
كه در هر دم صد آنشا بيني تو در تو آنشا در در بيني تو
زدات اشيا كه عرش مجيد است و من صفات قال من قال ان الروح
واحد العين في اشخاص نوع الانسان وان روح زيد هو روح
عمرو وسائر اشخاص هذا النوع ولكن ما اتفق صاحب هذا الامر
صورة هذا الامر فيه فانه كما لم يكن صورة جسم آدم جسم كل شخص
من ذريته وان كان هو الاصل الذي منه خلق وتوالد كذلك

لمنفعال اكمالها المش
الكلية واكتساب احكامها على وجه يوجب لها
منها الى المرتبة العقلية والروح الكلي
الحق الاستهلاك فيه وبقلبة حكم الحقيقة على
الخواص الامكانية والتقييدية باحكام الوجوب
الحق الواحد القهار كل حكم وصف كان
هذا الشهود على كل ما اشار نه مطلق الغيب
فليس بواسطة الاحوال الايجادية باحكام الاسم
الكونية المحصلة فتراشر وطوا الوسايط فيها
كله ويعود الفرع الى اصله مستصحبا خواص
استقى فيه موضع وصل اليه كما ان اصله
في مراتب التركيب والمواد والكتب الجزايية ما خص
التركيب من طعم ورايحة وخواص اخر ولا يقدح
وحدته وبساطته في كتاب اصطلاحات الصوفية
الانسانية هو النفس الناطقة المسماة عندهم بالقلب
في الحقيقة بالنسبة الى الروح الى دنية قريبة من النفس
بوجه ومناسبة للروح بوجه وهي الوجه الاول الذي
الثاني الفواد هو قلب انساني صاحب وجه
روح رباني وهو انا واستفاضه بسكنة هذا
هذا روح انا ضيه حيوة وشعور وجميع حواس

ات بدن آثار ات ... جسم از جان دهد فرمان بيش
جان جسم پر چون بيش حد جسمت يكدو كم خورد پيش
آسمان چو لاغر كيست تا بغداد در تندای بمام
اندر تصوير نيم كامد دو درم سنگست بير چشم نان
مش تا جهان آسمان نور دو اين چشم مي بيند بخواب
ز خود چه بود جز خرا جان ذ ريش و بلت و ز فارخ آ
جان بود مرد از ن بار نامهٔ روح حيوانيست اين
روح انسانی چن بكذ ر از انسان هم و از فال و فعل
ای بهار جبرئيل بعد از ات جان احداب كنه
لايم تو اين خزه كو يد آرايم بقدر يك كمان
ی تراب زم دزنا در عرايس است في تفسير قوله تعا
انشاكر وفيها نعيد كم ومنها نخرجكم تارة اخرى كه
ه آن بر اجسام وهياكل استان براى انكه ارواح ان
لكوتيات واكر نه انكه ستور داشتى حق تعالى آنرا
رتعالب تراشيده هر آينه پرشدى اكوان معدنا از
اسد وعنرق شدى جميع آن از خود او بدرستى كه خدا
اينه است از اكثير او خواز براى او واسنا بل اشباح
بعاد و اخراج و تربيت ميكند اشباح را بر نظام
بجا ليه وجلا ليه بقوله تعالى ولو شئنا لاخرجنا
چون تعلم شد تربيت آن اشباح از نور تعلى حق تعالى

بان میکرد دهیا کل و ارواح بر نفوت در عبادة و
تسبیح اند کدام در حق آنرا و موضع آن عالم غیبت
ترفت دل کند دلرا بجوجان کن پس انکه بان سری جا
نعم المجاب یا عاقل هو یعادن نور الفعل و مصدة
القبضة الجبروتیة ما اشرف هذه طینة حیث تحرکت
الاذلة الابکان بعد تا معادن ظلمة الصفات و من
من الصفات الی عالم الذات الا تری کیف قال سبحانه
خلقتا و خلقت بیدی و نفخت فیه من روحی فصدر من
الصفة الرفیعة الذات و صدر نا من الذات للعلم بالله
انظر کیف قال لحبیبه علیه الصلوة و السلام انا انزلنا
علیک القرآن لترآذک الی معاد اما جوز نه رکبت این همه
انا رکان اربعة العالم السفلی عناصر میل او بر سفل است
و بعد از حق تعالی و رغبت و حرص بدنیا و یات و شهوت
غضب و غیر ذلک کل از لوازم و نتایج ارکان عالم طبیعت
چنانکه سایر حیوانات طاء و میان جارخصم مختلف
کی تواند شد بوجه تصفیه کریت و خشم و شهوة و
خشکیت و کبر و بخل و حرص کی شود سرد یت افسرده دارد بی
و ذری و عنایت آید مدام صاحب هر اختیار آنرا که
کر نفس را در صفت ذمائم کران عادت آورده یعنی از هم
الفت و با قی صفات ذمیمه این نزد و اصل تولد کند و آنرا

بغضبیات هوا میل و قصد باشد بسوی عقل کران خاصیت
آب و خاکست و غضب ترفع و تکبر و تغلب و آن صفت باد
و آتش است و خیر باید دو نخ ازین دو صفات و بالضروره
او در صفت در نفس فی باید تا بصفت هوا جذب منافع
خویش کند و به صفت غضب دفع مضرات از خود نماید تا
در عالم کون و فساد در وجود او باقی بماند چه پیدیش یابد اما این دو
صفت را بحد اعتدال آنگه می باید داشت به میزان شرع و دین
کل عقل تمام نفس و بدن بسلامت ماند و هم عقل و ایمان زیده
تر باشد [illegible] هم چنان دانکه عبار خصم مختلف
شد اخت هم عقل و هم نفس جانب راعشق باید کرد هم
ذکر اطبا لسانی زم زم زهد خشکت باید و نفوس دنیه
آب سرد ت باید و بر هالیفین تا جو کرم و سرد و خشک بر
اعتدال جانب نیکو تر بود قال فی لباب الباب و الاربعین
من الادراکات اعلم ان لطیفة الانسان المدبرة جسد لما
کان لها وجه الی النور المحض الذی هو ابوها و وجه الی الطبیعة
و هی الظلمة المحضة التی هی امها کانت النفس الناطقة وسطا
بین النور و الظلمة بسبب توسطها فی الکائنات لکونها بمنزلة
کالنفس الکلیة التی بین العقل و الهیولی الکل و هو جوهر
مظلم و العقل نور محض کانت هذه النفس الناطقة
کالطبیخ بین النور و الظلمة تعطی کل ذی حق حقه فیتی

غلب عليها احد الطرفين كانت مائلة غالب عليها واذا ذكرها
ميل الى احد الجانبين مائلة الامور على اعتدال وانصاف
حكمت بالحق وعلى الحق وبه يقضون آورده طرفي ازين
كرده شده سوي شده وحيوان كرگند ميل اين شود كه ازين
وگفته ميل آن شود به از آن قال صلى الله عليه وآله وسلم
ان الله تعالى خلق الملائكة وركب فيهم العقل وخلق البهائم
وركب فيها الشهوة وخلق بني آدم وركب فيهم العقل والشهوة
فمن غلب عقله شهوته فهو اعلى من الملائكة ومن غلبت
شهوته عقله فهو ادنى من البهائم يعني بدستي كه خداي تعالى
ملايكه آفريد وايشانرا عقل داد وبهايم آفريد وايشانرا
شهوة نهاد وبني آدم آفريد وتركيب كرد درايشان عقل
وشهوة هر دو را پس آدمي صاحب هواست وقابل
ترقي وتنزل بخلاف ملايك وبهايم
آن دو قوم آسوده از جنبش وخرد وبي بش باد وبخالف
هوى نافني خلقي وفقدا والحق واني واياها لمخلصا
جان ندهم جز بر آن در كه فاقه تن نزنم جز به عشق جانان تاوان
بجان كشايد سوي الا بالها دو زند تن در زمين بجنگال
هر سعادتمندي كه در ين كشاكش غالبة الامر مقتضي عقل
او بر هواي نفس او غالب شد بس او را علامت رستگاري
مواظبت خواب وخود آخر الامر ملايك بر تربت

آنكس را ذا هن مجتهد او قدم بر پست پرودنيند
وايشان پيشتاز اول ايشانند سيرسانند شعلها را براشيا
در بناء پيه وكبريتها شعله وتوزش برآيد بر سها
جوزشاءات مخالفة الاقضاء در ملك مفقود است صاحب
جاهن نيستند وعبادت ايشان مقتضي طبيعت ايشان ذات
وعلم ومعرفت بجميع كمالات ايشان قابل ترقي وتنزل وانتقال
در احوال نيست بخلاف انسان كه بواسطه جمعيت او نشاءات
مختلفه دراكاء عالم است وكاء جاهل كاء عابد است وكاء فاجر
قابلية التفويجات فالانسان من حيث مجموعيته وبالجمعية
من الحكم جاهل بالله حتى ينظر ويفكر ويرجع الى نفسه فيعلم ان
له صانعا صنعه وخالقا خلقه فلو اسعده الله نظر جلد او
برج او نسانه او رجله لسعده ناطقا بحمد فيه بسبحان الجلاله
ويقدسانه يوم تشهد عليهم السنتهم وايديهم وارجلهم بما كانوا
يعملون وقالوا لجلودهم لم شهدتم علينا قالوا انطقنا الله الذي
عالم بالله ومن حيث جملته جاهل بالله حتى يعلم اي يعلم بما شاء
بتفصيله فهو العالم الجاهل فلا تعلم نفس ما اخفي لهم من قرة اعين
اما آن خاسر خايب نادرخت كوهركه شهوة نفس وخواهش
طبع او غلبه كند بر تدبير عقل بر اد ادبهايم كزيست
قسم ديگر باخران ملحق شدند خشم محض وشهوة مطلق
وصف جبريل در ايشان نبود ورفت

مرده گردد شخص چون بجان شود خرقه بجان چون بجان درد

قال الله تعالی اولئک کالانعام بل هم اضل شیخ عمادالدین بغدادی
قدس سره گفته است سبحان من جمع بین القرب والامریة والبعد
والابعدیة بقدرته حکمت در آن که قالب انسان از اسفل سافلین
باشد و روح از اعلی علیین آنست که چون انسان باراسانه
خواهد کشید می باید که قوة هر دو عالم را دارا باشد مولانا

تو بمثل حیوان بجان باز ملک تا روی هم بر دو بین هم برملک

می باید که در دو عالم هیچ چیز بقوة او نباشد تا تحمل باراسانه
بتواند و آن قوة از راه صفات می باید از راه صورة لاجرم
آن قوة که در روح انسان دارد چون از اعلی علیین است هیچ چیز
نماند در دو عالم از ارواح از شیطان و ملک و غیر آن و آن قوة که
نفس انسان راست چون از اسفل سافلین است هیچ چیز نماند
در دو عالم نفوس زبهایم و درندگان و سباع و غیر آن سهل عبدالله
رحمة الله گفته است للنفس سر و ظاهر ذلک السر علی احد
الاعلی فرعون حیث قال انا ربکم الاعلی و للنفس حجب نهایة
و سبع حجب وضیعة فکلما یدفن العبد نفسه ارضاها قلبه
سماء فاذا دفنت النفس تحت الثری وصل القلب الی العرش
صورة نفس ار عوهای بس قصه دوزخ بخوان با هفت در
هر نفس بکری و در هر یکی از آن غرقه صد فرعون با زرعونیان
دشمنهای موسی و موسی کریز آب ایمان زن فرعونی مریز

دست را اندر احد و احمد بزن ای برادر واره او بوجهل تن

قال علی علیه الصلوة والسلام و ما اثار نفسی الا کراعی غنم
کلما فصها من جانب انشزت من جانب حد صفت بوقلمون
دارد دم بدم رنگی نماید و لحظه فلحظه بشکلی دیگر برآید هر
ساعت نفسی دیگر برآید زند و هر نفس نیرنگی دیگر آغاز کند مصنف
مر ابلیس خرگان پیش آمد ز دست نفس کافر کیش آمد
تنگ شد این قصر کامروز بنهاد کز من هم خانه این ساک نهاد
ریاضت میکشم جان میدهم سگی دارم که دوحانی کشم من
هر گاه که سگ نفس روحانی شد فاین تحویل روح بمرتبه نفس
ظاهر میگردد زیرا که آن زمان می باید که هر صفتی ذمیمه از
صفات نفس صد شد کرده هر صفتی از صفات الوهیت آگاه
بر حسب ان الله یبدل سیئاتهم حسنات تمام آن سیات
اخلاق و اوصاف باحسنات و قربات تبدیل می یابد مولانا
ای خنک جانی که در عشق تو آب بذل کرد خان و مان و ملک و باد
شاه جان بر جسم ویران کند بعد ویرانیش آبادان کند
کرد ویران خانه بهر گنج زر وز همان گنجش کند معمور تر
صاحب بحر الحقایق گوید که هر وقت که بر تصرف اکبر شرع
و نفی صفت هوا کر صفت ذاتیه اصلیه نفس است بر اعتنا
باز آید که او را بجز تصرف نماند الا بمقتضی شریعت و طریقت
در نفس صفات حیوانی پدید آید و از مقام اتحاد کی بمطمئنه گردد

رسد و مطیه روح پاک گردد و در قطع منازل عقلی و علوی
براق صفت روح بمعارج اعلی علیین و مدارج قاب قوسین
رساند و سخن خطاب با روحی الی ربک راضیة مرضیة شود
و تشأن آید که من عربان شوم نفس بگذارم سر اسرار جان شود
اما هر انکاهی که در تن من فاند دو دو در راه جاودانی نما
اگر جان و تنت در شش شود دو دو تنت جان گردد و جان تن شود
چو بشنا آیینه است از تن مکن ولی جان دوی آیینه است از تنت
چو دوی آینه بشنش شود پاک شود هر دو یکی چون جان و جانت
اعلم علمک الله تعالی ان الانسان کذات انسان حقیقتی است
واحد بسیط و او امر اتب و اعتبارات است که تغیر از آن
بعقل و نفس و قلب و روح و سر و کلمه و غیر ذلک میکنند
چه روح انسانی دیانیت کبری و اسطه تنزلات بحواطر
مدارک و در میر وجودی تمامی تنزلات جسمیه و بسیر عروجی تعود
نامرتبه غیر ثابت که وصف الهی است متسمی میشود باسمی که
مناسب آن مرتبه است مثلا یک آیینه است جسم و جان دهد یکی
بحکمت بینا نماند دوم گویا از بیرون نماید جسم باشد
و ز اندرون جان باکرامش باشد و شکی نیست که تعدد اسامی تابع
نیست در روح حق سبحانه کما فی الاسماء الالهیة و اذا تقرر هذا گوییم
آن حقیقت و صفانی انسانی را چون تدبیر ابدان و تفویض کنند
و همان حقیقت را چون دو قوه دو کالوجهین است و از آن حیث

سوی مبدأ گردد استفاضه انوار الهی میکنند و وجهش سوی
روح حیوانی که افاضه میکند بر اما آنچه از حق تعالی بر او متجلی
شود برحسب استعداد او و مسمی است به قلب چه این لطیفه
گاه بواسطه مطالعه مراتب جسمانی معانی امور محسوسه را
در باطن تخصیص کند و بر نتایج عواقب و لوازم و عوارض
آن حکم کند و گاه مخدرات اسرار الهامی و واردات مخفی را
از خزانه سر اخراج کند و با لطف عبارات و دقایق اشارات
بر ظاهر منا ظر وجود جلوه دهد با آن حقیقت را باعتبار
ذهول دی از او و جهی که بالنفس حیوانیت و اقبال او سوی
آن وجه که معانی را از مبدأ کلی اصلی خود استفاضه میکند
عقل گویند و باعتبار آنکه حیات بالنها و سبب حیرت بدنیت
و جمیع قوی نفسانی مسمی است بروح و آن حقیقت را باعتبار
خفاء وی در ذات حق و فناء کلی فی و سترو محو کونیت تا
حقیقت را باعتبار ظهور او در نفس رحمانی بحسب ظهور
کلمه در نفس انسانی مسمی است بکلمه و از آن حیثیت که اصل
ذات او و صفیت حق تعالی و اتم مرایات او مسمی است
بعین ثابت ——— از صفاتش رسته موز تحت
با صفاتش باید و وجالا توحید کرد دیده حال عریان باید
قرب وصل حال کردان باید اول از حس بگذر آنگه از خیال
آنگه از دل آنگه از عقل این حال حال حاصل در مقام جان شود

دوم مقام جنات کبری آن شود و تجلیات حال دوم یک
از آن مراتب کلیه مثلا دو مرتبه نفسی بشری با ماده و
لوازمه و مطمئنه بحسب مراتب مختلفه و اوصاف متقابله
دو مرتبه قلبی روحی و یکی از اینها دارد دو اوایل آنها
هنوز ولایت وجود در تحت تصرف وسیله و غلبه او باشد
او را نفس اماره گویند و در اواسط جون تدبیر ولایت بجنود
تصرف دل منور گردد و نفس بر بساط اعتدال و انقیاد او
مشغول شود و هنوز از انواع صفات نفس و تمرد و استعصا
او بقایای ما نده باشد و بیان جهت پوست خود را ملایم نکند
آن را نفس لوامه گویند و در اواخر جون خود و قرار گرفت
بکلی از هوی منقطع و مستاصل گردد و در حرکات و سکنات
طمانینه یابد و در تحت جریان احکام اوسطیع و رام گردد
و کراهتش بر رضا مبدل شود آن را نفس مطمئنه خوانند قال
الشیخ عبد الرحمن الاسفرائینی فی معنی قوله تعالی اذا یتوفی
روح الله و هو ما السماع یصیر القوة حاکما علی نفوسهم
حتی فنیت حظوظهم فکنسوا بارواحهم المزایل قال معناه السماع
لیس لمن له بقیة من بقایا نفسه لان المستمع عند استماع القول
یفهم المعانی المختفیة فی طی الکلام فیرد بها علی قلبه واردات
غیبیة فیجد بها لذة فی القلب وطیبة فی النفس وحضور الذی
لیس لمن له بقیة له فی تلک الحال لبقیة من بقایا نفسه فعلیه

ان یلزم نفسه عن الدخول فی السماع عند نظر الاغیار الیه
حذرا عن الاشراف علی موضع نظرهم علیه لان النفس حینئذ
یستریح فی تلک البقیة التی لحظوظها من حیث لا یشعر
بها صاحبها فان الشیطان یحکم علی من بقی له بقیة من الحظوظ
النفسانیة و لو مثقال ذرة فان العبد لا یدخل فی مقام العندیة
المختصة بالله تعالی بتلک البقیة کما اشار عز و جل ان عبادی
لیس لک علیهم سلطان فلهذا قال السماع یصیر القوة حاکما علی
نفوسهم حتی فنیت حظوظهم لان السالک لا یزال یحکم علی النفس
الغوی بسبب القوة الروحانیة التی تنزل علیه من التائید
الربانی الرحمانی حتی تطمئن فاذا اطمأنت اتصفت بالصفة القلبیة
الروحانیة الاخری اذ الله تعالی قد وصفها بالصفة القلبیة
حیث خاطبها یا ایتها النفس المطمئنة و الاطمینان صفة القلب
علی الحقیقة قال تعالی الا بذکر الله تطمئن القلوب فانها کانت
فی الاول نفسا غیر مطمئنة فاذا اطمأنت انقلبت و انتبلت علی
الله تعالی راضیة مرضیة فصارت قلبا عقلیا
نوشته دل کردد و دار جان کن پس انکه جان شود جانان در آن
معلوم شد که نفس و قلب یک درجه و ستر جمیع صفات و
قوی انسانی که مغلوب صفت و قوت نفس است کاه
قلب و بحسب سایر آن مراتب حق جسیمه و انواع عوارض جسیمه
تعالی فی النفحات اعلم ان الارواح لها الطائف فاذا

وظهرت بصورة الاجسام كما تقدم في عين الناظر اليها ما تنوع
الصور عليها كما تنوع عليها الاعراض لكثرة الجهل وصفرة
الرجل [illegible] عزيزان ترجمان دون شنيدي
زمغز هر سخن دو مغز كشيدي تن وجان را سزد كز اسرار
وكز جان هر چه هست هر دو كنند جوي بيني بهر ياري هر دو
بهم باشند كز فناري هر دو عن ابن عباس رضي الله عنهما السلام
قال يا ابا القاسم موتوا قبل ان تموتوا حتى يخاصم الروح
الجسد فيقول الروح يا رب انما كنت روحا ساكنا جعلتني في
هذا الجسد فلا تعذبني فيقول الجسد يا رب كنت جسدا فلقي
ودخل في هذا الروح مثل الناموس فكنت اتوهم ربما اذهب
وراء الجبل لاذهب اليه فيقال المقعد للاعمى انك اذا مشيت كان
لي رجلان تشاولت فقال الاعمى انا احملك على رقبتي فاحمل
فتشاوروا امرهما كلا جميعا فعلى من اذنب قال الاعلى بما جميعا
فقال قد قضيت على انفسكما حكايت يكي مفلوج بود ديگري
از آن هر دو يكي مفلس يكي عور نمي بايست شد مفلوج وبيماري
نه ميديد يكي ره بانوي رجاي مكن مفلوج شد بركرد ديگري
كه اين بايستم داشت آن دگر گفت بدو ديدي بركرد نفت آن مفلس
بشب دزدند ديدي كور دزدان را گرشد آن دزدي ايشان پديدا
شد نداكنه هر دو ش آخر كرتا از آن مفلوج بركردند دزدين
شبي ديدند سيلابين در بره چو كار ايشان بهم جمله نهادند

دران دام بلا بهم فتادند چو جان دو و تن ديدي دويدند
اگر اندر عنا بندند درويند چو يكجي بندد ايشان در عنا بند
بيانات آش جزان كه بستند ترجيح وتفصيلي وبيان آنكه
نسبت روح انساني بابداني بدليل نسبت ذات حق
تعالى است باعالم وهذا قال صلى الله عليه وآله وسلم من عرف
نفسه فقد عرف ربه پس كويم الروح ليس في البدن بالحيز
ولا هو بها بخارج كما قال عليه الصلوة والسلام في حق الله ليس
في الاشياء بولوج ولا هو منها بخارج قال في النصوص الحكم
ربط النبي صلى الله عليه وآله وسلم معرفة الحق بمعرفة النفس
فقال من عرف نفسه فقد عرف ربه وقال تعالى سنريهم ايانا
في الافاق وهو بارز خرج عنك وفي انفسهم وهو عينك حتى
يتبين لهم اي انه الظاهر من حيث انه صورتك وهو
روحك فانت له كالصورة الجسمانية لك وهو لك كالروح
المدبر لصورة جسدك [illegible] حق جان جهانست وجهان مجلي
اسماء لطايف وجواهر ش اعلاك وهو عناصر وموالد اعضا
توحيد هيئت وذكر هاهو ش وهمچنين كويم لم يحل الروح
في البدن فيقال هو فيه كان ولم يبنا عنه فيقال هو منه بان
كما قال عليه الصلوة والسلام في الله تعالى لم يحل في الاشيا
فيقال هو فيها كان ولم يبنا عنها فيقال هو منها بان همچنين
كويم كه حق جل جلاله تعالى الا يتجلى في صورة شخص ويكون

ولا في صورة اثنين هجين كريم الروح لا يجلى في دور شعر
مبين ولا يجلى في بدن شخصين وهم جنا بخ حق تعالى
كل يوم هو في شأن وواجبست دوام تنوعات ظهورات
الهي در شيون ذاتيه غير متناهيه ملا الى ابد ولا غاية لها
بحكم خلق الله آدم على صورته در عالم تنوعات ظهور در روح
انساني باقي در شيون ذاتيه غير متناهيه بدصور غير متناهيه
بدنيا والى الابد دنيا و آخره كل آن في شان قال تعالى لقد
خلقنا الانسان من سلالة من طين ثم جعلناه نطفة في
قرار مكين ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة
فخلقنا المضغة عظاما فكسونا العظام لحما ثم انشأناه
خلقا آخر فتبارك الله احسن الخالقين ثم انكم بعد ذلك
لميتون ثم انكم يوم القيمة تبعثون يخفى نماند كه مراد الهي كه
سلالة طين بود بعينه متصف بطفكي شده عين ذات اوست
بعد از اعدام نطفكي متصف شد بخلق مضغكي و بهمچنين
كلام در خلق عظامي و انساني بصورة دنيوي و موت و حيوة
اخروي و آنچه مترتب شد از ايجاد و اعدام و خلق و بعث بعضي
از كلمات خلق و بعث است جهة اين ذات بعينه قبل اين
خلقها و بعثها موجود بود بصورة ذرى و مخاطب بخطاب
الست و نكرر بجواب بلى و همچنين قبل از موطن الست
هم الى ما لا نهاية له بود بصورة مخالفه در هر موطني

مسبوق بكه منتظر آيد موطنت و بعد از آنكه ملكه شد كليات
خلق و بعث انسانست كه در صور اختلافات و تشابه
نيست و الا در هر مرتبه از آن مراتب مثلا در مرتبه نطفكي
او را هر آن خلق و بعث ما بصور مثل بهر و لها مصور
نيشود كه بود ايجاد و اعدام در عالم
جوهر خلق و بعث نفس انسان آنست كه همه خلق در خلق جديد
و كره بعد كره بعث جديد است همه فيض فضل حق تعالى
بود در شان خود اند بعضي از آنجاب بود ايجاد و تكميل
و در جانب بود حفظ تبديل قال صدر المحققين في قوله
تعالى الله نور السموات و الارض اعلم ان الحق هو النور و النور لا يكون
ذا نور الا لان كمالاته و تمامه النوري موقوف على مقابلة الظل
فتعلق حب الحق ايجاد العالم انما هو بسبب حب كماله و تمامه
الحق نفسه جملة من حيث هو بنفسه و بحدوده و تفاصيله من حيث
ظهوره في شيء ما كان من البين ان كل ما لا يحصل المطلوب
الا بتوقفه و طلوب لزم تعلق الارادة الالهية بايجاد العالم
لتوقف حصول المطلوب الذي هو عبارة عن كمال التجلي
و الاستجلاء عليه كما لا يخفى يعني ظهور او بحسب شيون و كمال
استجلاء يعني شهود او ذات خويش را بحسب شيون خويش
و لما كان الشيون الالهية الذاتية و كان الاستجلاء التام للذات
لا يحصل الا بالظهور في كل شان منها بحسب دورة تامة

من حيث ذلك الشأن وبمقدار ما يقبله من اطلاقه وتقيده
خصوصيته تتوقف كمال الرؤية على الظهور في جميع الشؤن
ولما كانت الشؤن مختلفة من حيث خصوصياته وغير خصوصه
وجب دوام تجلي ظهوره لاستجابته بحسبها الى ما لا نهاية
غاية وهذا هو سر تكوثر الخلق قائما على الدوام الى ابد الآباد
از آن سو برده جشن ری نکوشت که تا ما را از آنجاست یاد ازنها
بهمه هلا الى يوم من حياتك لن يسعها ما يتكثر
في القصور وما في الحضرة الالهية لا تسعها ما يتكثر
اصلا [illegible] كل يوم هو في شان جشانت شان
يعني وصف كمال قدرت او ظهور او كه تعلق ميگيرد
جلد ذات جهان مظهر آن شان فعني كل يوم هو في شان اي
كل آن هو في شان قال عليه الصلوة والسلام ولم يخل الله
سبحانه خلقه من نبي مرسل او كتاب منزل او حجة لازمة او
محجة قائمة وتعالى تكذا ست حق سبحانه خلق خود را از نبي مرسل
يا كتاب منزل يا حجتي و دليلي لائح يا براهيني ظاهر قاطع جا از تهي
نشوند [illegible] بفرستاد صاحب شريعتي يا كتابي از جناب حق تعالى
بود [illegible] او صاحب دليل است بر
نبوت [illegible] حل مشكوه محمد بن سليمان
باشد [illegible] حق سبحانه تعالى ميدانست كه بعد از وفات
كدام قسم شبهات باطل خواهد شد و قدرت بر دفع آن از خود خواهد

من غير بينة وفكر ولا نظر ولا استدلال لفهم على فرد من افراد هم
خالص وقوله عليه الصلوة والسلام او حجة لازمة او محجة
قائمة اشاره باين دقيقه است رسل لا يقتضي بهم قلة
عددهم ولا كثرة الملكين بسبب سوالهما كه بقصور در ادراك رسالت
ايشان از قلة عدد ايشان و بكثرة تعدد سوالهما در
رسالت ايشان از بلكه آنچه در رسالت بود بجاي آوردند من
سابق نبي له من بعد او غيره فذ من قبله از هر رسولي سابق
كه نام برده شد او تصديق رسالت او خود در سوالي كه بعد از
او بود و از هر رسولي لاحق كه تعريف رسالت او كرده در سوالي
كه قبل از او بوده على ذلك سلسلت القرون ومضت الدهور
وسلفت الآباء وخلفت الابناء برين نهج رفته قرنها بر
قرنها و گذشته دهرها از پس و پشت بدران فرزندان در
آمده قرنا بعد قرن تا الى ان بعثت الله سبحانه محمدا صلى الله عليه
وآله وسلم لانجاز عدته وتمام نبوته آنكه بعثت فرمود
حق سبحانه محمد را صلى الله عليه وآله وسلم از براي وفا كردن
وعده او با انبياء سابق و اتمام نبوت خويش [illegible]
يكي خط ز اول تا بآخر [illegible] براه خلق جهان كشته صاف
درين ره انبيا چون ساربانند دليل و رهنماي كاروانند

ما نحوذ اعلی النبیین بشاقة در حالتی که فرا گرفته بود بر پیغمبران
عهد میثاق ایشان را کما قال تعالی واذ اخذنا من النبیین
میثاقهم الی قوله تعالی فرخاه که رسول صدق لما معکم لتؤمنن به
ولتنصرنه شهوره تمامتر و مشهورتر بود علامات او در بیوت
او کریما سیادة باکرات و کمال سواد بود و اصل ولادت او
تا شب نیست صبح هستی زاد آفتابی چو او ندارد مهد
فیض فضل خدای را یاد داد مر پیمبر همای سایه او
پای کوبان همه در عشق ازل سر نکوبند بر نشانه لات و هبل
آمنه فاضل از جنان بدری دهر نادیده آنچنان دختری
آمد با هزار عز و مراد بر سر جاه و موی کون و دیاد
طینتش زینت جهان تا تاخت ساحتش راحت روان آمد
آب حیوان سرشت ناکاه غیب یزدان نهاد بدو آلا
جان او دین ز آسمان قدم زاد دین عقل و آدم و عالم
تحفه بود او ز زمان بلند زاده مر وقت را جهان بلند
خاک باشان ظلک تاراری نیم کاران تمام کار از وی
بد ملک بخش آدم او را بر نیک بخت عالم او را
و اهل الارض یومئذ ملل متفرقة و اهواء متشتة و طرائق
متشتة و اهل زمین در آن روزگار مولود آن حضرت بود
ملتهای نه قدم داشتند و هواهای پراکنده و طریقها
پریشان پس مشتقة فی مخالفته او ملحدة فی اسمه او مشرکة

غیر بعضی تشبیه کنند خدا بود خلق مثل عجل اصنام و
بعضی میل کنند بود خدا از استقامت و دایم او مثل انکلات اند
الله اشتقاق کرده اند عزی از عزیز و سناه از سنان و بعضی
اثار رکنند و بود بغیر خدای تعالی همچون دهریه قال الله تعالی
یا اهل الکتاب قد جاءکم رسولنا یبین لکم علی فترة من الرسل
انبیا راستان دین بود خلق را راه راست بنمودند
چون بعرب بفنا رو نهاد بار خود کاسکان برآشفتند
بود هبات ظلمات از شب قدر بو سها داد کفر بر لب شرک
این چراغ از جو شاخ کل دودت وان جو نیلوفر آفتاب برت
این صنم کرده سال و مه سعیش و آن جدا ماندن از همه مقصود
این شمرده بخیل بی برهان بدی از دیو و نیکی از یزدان
آن یکی حور و این یکی نخجیر آن یکی در آسمان این در زیر
بدعت و شرک پر آورده زندقه جامه سر بسر آورده
منذ در کشته علم دین جحدت همگان زان خدای و یاوه تراک
دین زردشت آشکاره شد بنده رحم پاره پاره شد
خانه کعبه کشته بت خانه بکفنه بظلم پیکانه
عنبه شیطان لعین بر جنه یک جهان بر زنا کس و نااهل
عالمی پر باغ و دیو و ستور صد هزاران نده و جد و هم کور
بر جهودان غول ره پیش نهاد راهبر کشته کور و هم لنگ
بر ضلالت جهان همه بر زنگ بر خرد مندان راه دین تنگ

ومن خطبته علیه الصلوة والسلام ارسله صلی الله علیه و
آله وسلم علی حین فترة من الرسل وطول هجعة من الامم واعتزام
من الفتن وانتشار من الامور وتلظ من الحروب والدنیا کاشفة
عن ظاهر الغرة وعلی حین اصفرار من ورقها وایاس من
ثمرها واغورار من مائها قد درست اعلام الهدی وظهرت
اعلام الردی فهی متجهمة لاهلها عابسة فی وجه طالبیها ثمرها
الفتنة وطعامها الجیفة شعارها الخوف ودثارها السیف
فاعتبروا عباد الله واذکروا تیه الضلالة وحیرة الجهالة
ماذا علینا ان سرنا فی دیر بیان بتاج رسالت سری برفراز
بحر اب طاعت قدمی خم نشد کسی در عبادت مسلم نشد
نزد کس براه شریعت قدم نشد چشم کس ترا نشان ندهد
نشاند در دیر ان خیل مجوس سپهر برین شرم جوید آنجا
ز نادانی خویش قوم یهود کرفته در پیش راه جمود
شده اند از ناقوس ترسا بلند ز زلزل در ایران ایمان فکند
ز تلبیس ابلیس مخصوص زشت سراسر جهان شد بران بیت زشت
چنین بود احوال اهل زمین کز ناکه بر آمد بلند آفتاب

فهذا منیر بین الضلالة وانقذهم بمکانه من الجهالة ببصر
هدایته وادهم بغلبة من الحیرة بفضل قوته ثم اختار لهم
فی محل الاختبار دار البلوی وفضاء الاسقام وعرصة
الاعراض وقلقلة بالاقدام وسط من الدنیا رهدف
لسهام المحن ومنها جرعة لمزاج الفتن واعتبروا بما
اصاب الامم المستکبرین من قبلکم من بأس الله وصولاته
ووقائعه ومثلاته واتعظوا بمثاوی خدودهم ومصارع
جنوبهم واستعیروا لانفسکم فیما نزل بغیرکم
ما یدفع عنها ورود نوازل البلاء بساحتها واحذروا
کما حذر الصالحون المؤمنون قبلکم واهتبلوا بما
اهتبل به المهتبلون قبلکم

از اطراف سید نسیم عنایت ازلی از مهب عاطفت لم یزلی
وزید ذکرت وصبح سعادت ابدی از مطلع سیادت
محمدی وسید آفاق نهاد و نور دنبوت کبری از افق اقلیم الفرد
ساطع شد و آفتاب رسالت عظمی از اوج سپهر بطحا طالع
کشت تا بظلمات کفر و عصیان بنور طاعت و ایمان
مبدل شود و لیالی شقاوت بایام سعادت متحول کردد
فوثبنا بعد یأس وفترة من الدین والاوثان فی الارض نقیمه
فارسله ضیاء لامعا وهادیا یلوح کالاح الصقیل المهند
برآمد بدرج شرف اختری تا اخترکه شاه بلند افسری
بکلدارها شم کلی برشکفت که کشت مردم ازان در شکفت
بیاغ رسالت نهالی دمید کظل ظلیلش بطوبی رسید
عیسی کوکبی بر سپهر جلال برآمد که از نور او لایزال
چراغ هدایت جنان بر فروخت که از برق شرعش جهان کفار سوخت

فاختار سبحانه لمحمد صلی الله علیه وآله لقاءه ورضی له
ما عنده فاکرمه عن دار الدنیا ورغب به عن مقام البلوی
فمضی صلی الله علیه وآله وقد اختار رضوان
خدا جانرا برای محمد صلی الله علیه وآله و سلم لقای خود و او
راضی شد و بسندید آنرا برای او آنچه نزد او بود مما لا عین
رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر پس کرامی
داشت او را از دار دنیا و راغب کردانید او را از مقام بلوی

یعنی دنیا بی قدر کرد او را بسوی خویش و دعا نمی کرد او را
بود صلی الله علیه و آله و سلم و در کتاب میرآمد و دانا که چون
ملک الموت در صورت اعرابی آمد و در طلبید و حضرت
در قرب یافت و اهل بیت را خبر داد که دانید که او ست فرستاده
بکوبیدنا در آمد بس در آمد و گفت السلام علیک ایتها النبی
بدستی که خداوند تعالی ترا سلام میرساند و مرا فرموده که
قبض روح تو نکنم مگر باذن تو حضرت فرمود ای ملک
الموت مرا بتو حاجتی است گفت چیست آن فرمود آنست که
قبض روح من نکنی تا زمانی که جبرئیل بیاید بسوی من تعالی امر فرمود
بمالک دوزخ که دوزخ مطهر حبیب من محمد بیاران خواهند
آمد در آتش دوزخ را بمیران مدتی که خود بمن که خود را بیاراید
که روح محمد میرسد و ملائکه ملکوت و سکان صوامع
جبروت را خطاب آمد که برخیزند و صف در صف بایستند
که روح محمد می آید جبرئیل را فرمان آمد که بنزد من فرود
حبیب من و مدتی از بسیار برای وی بنزد جبرئیل بنزد
پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد گریان آن حضرت فرمود
ای دوست من در چنین حال مرا تنها نیگذارد جبرئیل گفت
یا محمد بشارت باد ترا بدستی که خبری آورده ام برای تو که
محبوب و مرضی تست فرمود بشارت آورده گفت ان
الله قد اجابت و الجنان قد زخرفت و الحور العین

قد زینت و الملائکة قد صفت لقدوم روح محمد
فرمود آنها را هم خوشت ولیکن مرا خبری کوی که نفس من بآن
خوش کردد جبرئیل گفت بدستی که بهشت حرامست بر جمیع
انبیاء الا بر تا زمانی که تو داخل بهشت نشوی و در آنجا در آیند حضرت
فرمود بشارت مرا زیاده کن گفت یا محمد بدستی که خدای
تعالی چیزی خلق نکرده و نیافریده که بهیچ پیغمبر نداده خوش
کوثر و مقام محمود و شفاعت و فردا قیامت همه از آنست
بتو خواهند بخشید که راضی شوی فرمود این زمان خوش دلم
شدم و چشم من روشن کشت مرا نهر کوثر ای پسر عمران نادرست
بشر دشمن بشر بود دوست کو نیز من مجوش ها خشنودست
هست جنت بود او مشتاقست کفت جعفش الفراق ای خوش خصال
کفت نی ذالوصال است الوصال کفت لیلست در غرفی میرود
از بسار و خویش غایب نیشود کفت نی نه بلکه است جان من
میرساند خود را بغرفی در دمن کفت دقیقت را دانا بینم ما
کفت اند بطلعه عالم خدا و من کلامه علیه الصلوة و السلم
و الله لان ابیت طاب انی بالموت من الطفل بثدی امه و اقدما
غیر من الموت و اوکره هیهات لا طاقع انکره و ما کنت الا کقائد
و ذوالحذ الیب وجده و ما عند الله خیر للابرار جون جان تو
میتازد جون شکر است مردن با تو جان شیرین شیرینتر است
این سر نشان مردان آن سر ندانی ای جان سر کی خبر دانی نه مردن

بکذار جسم و جان شور فصان بیان جان‌ش مکویر اگر جه حالی شود و شربت مرین
از جان جز اکیزم جانست جان بین از کار جز اکیزه مکاندیش بی‌دین
جون حضرت رسالت را علیه وآله الصلوة والسلام والتحیة
معلوم بود که بی موت اختیاری ذکر اهتموت اضطراری خلاهو
میسر نیست فرمود موتوا قبل ان تموتوا کار ان کارات ای شما
کاندر ان کار از بنده مرکت جوی روز مرک ار حس تو باطل شود
نور جان دادی که یار دل شود در لحد کین جسم و لحاف آکند
هست آنجه کرد داد خوش کند آن مار کین جار جیرانی نماند
جان دیکر باید ت بر جان شاند مرک شو بر مرکی تا جون برک شد
جان باقی یافتی و مرک شد قال رسول الله صلی الله علیه و
آله وسلم یا معاذ ان المؤمن یوقع الموت صباحا و مساء و قیل
لمولانا علی علیه الصلوة والسلام کیف اصبحت یا امیر المؤمنین
فقال اصبحت احدقه واکل مدقق و انتظر اجلی

روز مرک جون نباشد موت مردان ناشد کمان مبر که مراد دیار جهان نباشد
جنازه ام جو ببینی مکو فراق فراق مرا وصال شده لاقات آن زمان نباشد
مرا مکو ببازاری مکو وداع وداع که کو برده جیفت جنان نباشد
خروشد ذجو دیجوری برآمد نکرد تو جو بت شمس و قمر را جزای زیان نباشد
تراغروب نماید طلوع تو بود لحد جو حبس نماید خلاص جان نباشد
ولهذا قال علیه الصلوة والسلام عند الشهادة فزت برب
الکعبة جون کمال خضر بدین بوده است وقت شهادت جون نباشد

سوی شاه دوان دولت ناخته کفن زنجیر با انداخته
جمع مرغ روح کان فضای وسیع هوای کلشن سرای عالم قدس
بنکنای قفس قالب پای بند کز فشار شد باز باشیانه اصلی خویش
غریج می نماید ان مضیق و مالک خلاص می یابد بس هنکام
شاد مانیت و انشد علیه الصلوة والسلام جزا الله عنا الموت خیرا قائم
از بنا سن دا الدنیا و آرافه یخلص المؤمن من الاذی
ویلی من لذا زاره و هو اشرف سیر شیرین نهاند تا خ خربزه
زاد کی جاودان دهد زیر مرک ای که موتر هی زیر ک اند زفان
ترسان خویش اشنای جان شاه نیست دوری نیست فی بخشان
جان نو مجوی درخت و مرا بیک و خلف فیکم ما خلفت الانبیاء
ای ایها الذاهبون ذکرتم هلا بقی طریق واضح و لا علم قایم و کذا
آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم بعد از وفات خویش در بیان
شرا آنچه کذاشته انبیا در بیان امم خویش جه نکذاشت آمنه
خود را مهمل و معطل نه طریقی روشن و نبی علمی قایم و لفظ علم
استعاره است از آنچه مهتدی بیش ندبان خلایق از قوانین
شرع مبین کتاب ربکم بالسنتکم ما خلفت فیکم بینا حلاله و حرامه
و فرایضه و قضایاه و ناسخه و منسوخه یعنی کذاشت حضرت
رسالت صلی الله علیه وسلم در میان شما کتاب پر دد کار شما
در جا التی که در وشن کنند بود حلال او را و حرام او را و فرایض
و سنن او را و ناسخ و منسوخ او و نسخ عبارتست از رفع شرا حکمی

کہ ثابت شدہ باشد بنص متقدم بحکمی دیگر مثل او و الناسخ
حکم الرافع والمنسوخ ھو الحکم المرفوع در خصوص و عبارتست از اذن در فعلی با اتیان سبب محرم آن فعل اذن برای
ضرورۃ کقولہ تعالی فمن کان منکم مریضا او علی سفر فعدۃ من ایام اخر و
عزیمۃ آنست کہ باشد احکام شرعیہ جاری بر وفق سبب شرعی
آن مثل فاعلم انہ لا الہ الا ھو و خاصہ و خانہ و عبرہ و اشالہ
عبر مثل قصص اولین و مصاب نازلہ بایشان کہ سبب اعتبار
و انزجار باشد و رجوع بحق تعالی میکردہ کقولہ تعالی فاخذہ اللہ
نکال الاخرۃ و الاولی ان فی ذلک لعبرۃ لمن یخشی و اشال آن مانند
قولہ تعالی انما مثل الحیوۃ الدنیا کماء انزلناہ الآیۃ و رسلہ و
محذوفہ مرسل ھجو قولہ تعالی فتحریر رقبۃ من قبل ان یتماسا
و محلوف از قبیل فتحریر رقبۃ مؤمنۃ و محکمہ و متشابہ محکم آنست
کہ یکی از مفہومات محتملۃ الارادہ او راجح باشد بنوعی
متشابہ آنست کہ ھیچ یک از مفہومات محتملہ او راجح نباشد
مثل قولہ تعالی ثلثۃ قروء فانہ محتمل للحیض و الطھر علی سواء مفسر
جملہ و بیتا خواہ مضمنہ در حالتی کہ در شان نزول بود محل آن را
بہ بہترین تفصیلی بیان کند بود مفسر مضمون و چنانچہ از آیہ
تا خود پیشتر علیہ در میان آنچہ اخذ کردہ بودیم تا تعلم
آنرا بر خلق در سعہ در جعل آن بحسب تعلم و میدانیم حق تعالی
کقولہ تعالی فاعلم انہ لا الہ الا ھو و توبع علی العباد فی جملہ

و میدانیم آنچہ توسعہ فرمود در جعل آن یعنی تعلم آن بر
خلایق واجب نکردانید بر ھیچ آیات متشابہات او را مثل
مثل کہ بعضی از آن ثابت فی الکتاب فرضہ معلوم فی السنۃ فقط
و بعضی واجب فی الثریعۃ الحنفیۃ مرخص فی الکتاب ترکہ و سان
آنچہ در کتاب ثابت شد مرخص او در سنت معلوم است در سنت نسخ او
مثل قولہ تعالی و اللاتی یاتین الفاحشۃ من نسائکم الی قولہ او یجعل
فاسکوھن فی البیوت حتی یتوفھن الموت کہ منسوخ شد بحکم
آن در حق مسلمین بجلد در حق کنیز جلد و تغریب بحکم سنت و میدانیم
آنچہ واجب بود در شریعت اخذ آن مرخص بود در کتاب
ترک او مثل توجہ و استقبال بہ بیت المقدس در اول اسلام
بحکم سنت و نسخ آن بقولہ تعالی فی قولہ وجھک شطر المسجد الحرام
الآیۃ فانہ واجب اولی ثبت فی السنۃ و نزل فی مستقبلہ و میدانیم آنچہ ثابت
در سنت او را نزل شدن در وجوب آنہ در مستقبل مثل آیہ تحری
و میدانیم بر محاربہ نوشتن کسری ابرویز علیہ ما یستحق و صغار
و میدانیم آنچہ میان وجد اکثر ذات و فارق میانہ محارم او از کاہ
کبر و عید کردہ بر آن آتش دوزخ یا کاہ صغیرہ کہ صاحب آنرا
منتظر مغفرت کردانید و بر آن مقبول اند اذا ما وضع فی المقتضا
و بھمین بیان و فارقت میان آنچہ مقبولست در اداء فی اوده
توسعہ فرموده در اعلی آن مثل قولہ تعالی فاقرؤا ما تیسر منہ
یعنی قلیل از قرآن مقبولست و کثر آن موضع رخص است قولہ

آن قال السید الرضا علیه السلام وشنا ای فصل آخر من
هذه الخطبة فی ذکر بیت الله تعالی وفیه فصل بیان در حج
حج بیت الحرام است و سنت حق تعالی بر خلایق ایراد اشاره
باسواد بعضی ارضاع ان یقولوا علیه الصلوة والسلام فرض
علیکم حج بیته الحرام الذی جعله قبلة للانام فرض کرد اند
بر شما زیارة خانه حرام خویش که گردانیده است آنرا قبلهٔ خلایق
یردونه ورود الانعام که وارد میشوند ورد مان بزیارة او
مجون واردشدن انعام یعنی اند حام و بحبتا یشان زیان
بیت الله مجون محبت واند حام شتران تشبیه است بر کیب
ویا لهوذ یا لیذ ولوه الحمام یعنی شیدا میشوند شوق مندکان
بر خانه خدا در هر سال مجرد شدة اشتیاق کبوتر سا کن آشیانه
در روشود جعله سبحانه علامة لتواضعهم لعظمته و لاقرارهم
لعزته یعنی گردانید حق سبحانه بیت خویش را نشانه تواضع مردمان
ایشان عظمت او و علامت اذعان و قبول ایشان عزت او را
واختار من خلقه سماعا اجابوا الیه دعوته و وکد حق تعالی
سامعان یعنی آنان که بسمع قبول شنیدند دعوت حق تعالی را شنا
بحرم خویش فی قوله تعالی واذن فی الناس الحج یاتوک رجالا
الایة و فی الخبر ان ابراهیم علیه الصلوة والسلام لما فرغ من بناء
البیت جاءه جبرئیل علیه السلام فامره ان یؤذن فی الناس
بالحج فقال ابراهیم یا رب وما یبلغ صوتی فقال اذن وعلی البلاغ

فعلی ابراهیم المقام واشرف بحتی صار کاطول الجبال فاقبل بوجهه
یمینا وشمالا وشرقا وغربا ونادی یا ایها الناس علیکم الحج الی البیت
فاجیب بکل فاج بین السماء والارض من کان فی اصلاب الرجال وارحام النساء
لبیک اللهم لبیک فمن اجاب من حج من حیث امر ان یحج کرده اند
ایشانند و صدق توا کلمته و تصدیق کردند سخن خدای تعالی
وقفوا اقفا ابینا نبیهم و اتبعوا اثار ملائکة المطیفین بعرشه و ایشان
در حوالی فضای بنیا و متشبه شدند بملائکه که طواف کنند بعرش
ایشند و در خبر است که بیت المعمور در آسمان بازاء کعبه معظمه است
وطواف ملائکه بان مجون طواف انسانست بکعبه یحرزون
الارباح فی بحر عمیا تهرعون بیتا مدون عنده موعدة مغفرة لفظ
بحر استعارة است از حرکات در عبادات و لفظ ارباح
رابحی قرآن در آخرة یعنی مرد مانند قصبات سبق سودها مند
تجارت کردند عبادة او و پیشی میکنند بدن یکدیگر بر طواف
علی کره محل و عن سفر بتارت جعله سبحانه للاسلام علما و
للعائذین حرما گردانید خدای تعالی بیت الحرام را علم و نشانه
اسلام و حرم عبادان را که در است امن در خله ما بها لقوله تعالی
واذ قلنا لابراهیم لکان البیت ان لا تشرک بی شیا و طهر بیتی
للطائفین والقائمین والرکع السجود قال ابن عطاء ففناه لبناء
البیت واعناه علیه وجعلناه منسکا لمن بعدهم من الاولیا
والصدیقین الی یوم القیمة فرض حجه وکتب علیکم

وفادته فرض كرد اين حج بيت خويش را واجب كرد اين حق آن را
واجب كرد بر خود زيارت او وفادة او قدوم است نزد او براى استفاده
و لفظ استعداد است در اينجا براى حج از براى آنكه قدوم بر بيت الله
است طلبا لفضله و ثوابه قال ابن عطا في قوله تعالى واذن في
الناس يأتوك رجالا استصلحهم للوفود اليك انظر كل احد
يصلح ان يكون وفدا الى بيتي والذي يصلح للوفادة هو اللبيب
العاقل الذكي في اخلاقه و اوصافه بما يفد به و عليه و
يصدر فقال سبحانه و لله على الناس حج البيت من استطاع اليه
سبيلا و من كفر فان الله غني عن العالمين قال ذو النون رأيتا
الحج زيارة الله في بيته من فرضه على كل مسلم في دهره مرة واحدة
من استطاع اليه سبيلا و في الحج مشاهدة احوال الاخرة و
منافع كثيرة في زيادات اليقين في مشاهدتها و وجود الروح و
الراحة و الاستيناس الى الله تعالى و لزوم المحبة للقلب و الطمأنينة
الى الله تعالى و الاعتبار بالمناسك و الوقوف على معانيها و
ذلك ان الاوائل من احوال الحج العزم عليه و مثل ذلك مثل
الانسان الموقن بالموت و القدوم على الله فيكتب وصيته و
يخرج من مظالم عباده ما امكنه ثم يخرج خروج الميت من داره
الدنيا الى دار الآخرة فلا يطمع في العود اليها فيودع اهله
و يحمل الزاد و احمل التوكل و يحمل زاده و خير الزاد التقوى و يكون
في سيره كأنه محمول الى قبره و اذا دخل البادية كأنه دخل قبره فاذا

بلغ موضع الاحرام فكأنه ميت نشر من قبره و وقوفه بعرفة
يدعو به الاغتسال للاحرام كغسل الميت و ليس ثياب الاحرام
كالكفن و اذا وقف في الموقف شعث أغبر كأنه خرج من قبره و
التراب على راسه و الصفاد و المروة كفتا الميزان الصفا الحسنات
و المروة السيئات فحجه بعد ذلك راجع الى هذه
الكفة ينظر بأيكون من رجحان احد الشقين و المرد لفقد الجواز
على الصراط هكذا كالاعراف بين الجنة و النار و مسجد الحرام
كالجنة التي مر ذكرها امن من الافات و البيت كعرش الله
و الطواف به كطواف الملائكة بالعرش و في الباب الرابع من
الفتوحات المكية اعلم ان من شرط العالم المشاهد صاحب
المقامات الغيبية و المشاهد ان يعلم ان الاماكن و القلوب
اللطيفة نائبة و لو وجد القلب في اي موضع كان الوجود الاعم
فوجوده بمكة اسنى و اتم فكما تتفاضل المنازل الروحانية كذلك
تتفاضل المنازل الجسمانية و الاهل الدور مثل الحجر الاعند
صاحب الحال و اما الكامل صاحب المقام فانه بين كلمتين بينها
الحق هل لها و ري الحق داربنا و ها لبن التراب و الطين و داد
بنا و ها لبن العسجد و الجبايف فالحكم الواصل من اعطى كلا
ذي حق حقه فهذا واحد عصره و صاحب وقته فكثير من
مدينة يكون اكثر عمارتها الشهوات و من مدينة يكون اكثر
عمارتها الايمانات البينات الليس تجمع معنى صفتي لبقاء الله

آن وجود قلوبنا في بعض المواطن اكثر من بعض وقد علم الله
ابقاءها فان ذلك من اجل ما يعمر ذلك الموضع اعني في الحال من
الملائكة الذكرين او من الجن الصادقين وايا من هبت من كان
يعلم وقد كتب ابو يزيد الذي يسمى بيت الابرار وكراويته جنيد
بالشونيزية وكفاته ابراهيم ابا دم وساكان من اماكن الصالحين
الذين فوا عن هذا الدار وبقيت آثارهم في اماكنهم يفعلها
القلوب اللطيفة وهي مجمع فضائل المساجد في وجود
القلب الانسي فضاعفها الاجر فقد يجد قلبك في مسجد اكثر
مما يجد في غيره من المساجد وذلك ليس للتراب ولكن لحال من
الازل اوهتم ومن لا يجد الفرق في وجود قلبه بين السوق
والمسجد فنقص حال الاصاحبه مقام ولا اشك اشفا
وعلما انه وان عمرت الملائكة جميع الارض مع نفاضلهم في
المقام والمراتب فان اعلامهم مرتبة واعظمهم علما وهو عزيز
المسجد الحرام وعلى قدر جلسائك يكون وجودك فانظم الجلساء
في قلب الجليس لهم تاثير اذهم على قدر مراتبهم وان كان من
جهتهم فقط طاف بهذا البيت مائة الف حجة واربعة وعشرون
الف نبي سوى الاولياء ومن بني لهم الاولاد الا لهة شعائر
بهذا البيت وهذا البلد الحرام الا ذا البيت الذي اصطفاه
الله على سائر البيوت ولهذا الاولية في المعابد كما قال تعالى
ان اول بيت وضع للناس للذي ببكة مباركا وهدى للعالمين

فيه آيات بينات مقام ابراهيم ومن دخله كان آمنا من كل خوف
الى غير ذلك من الايات قال الشيخ ابو عبد الرحمن السلمي في حقايق
التفسير سمعت منصور بن عبد الله يقول سمعت ابا القاسم الكعبي
يقول سمعت ابا جعفر الملطي يقول عن الامام الرضا عن ابيه موسى
الكاظم عن ابيه الصادق جعفر بن محمد الباقر عليهم الصلوة
والسلام في تفسير قوله تعالى واذ جعلنا البيت مثابة للناس
وامنا قال البيت هو نحن محمد صلى الله عليه وآله وسلم فمن آمن به
وصدقنا به دخل في ديننا ومن الامر والامان

سلطان اقليم فاشاه سر ارجمندا — سر دفتر صدق و صفا سرور ايمان
كعبه اعظم مقام هست صفا — قبله اقبال اماني دل ما
سنباي پيرو هادي سبل — مصطفي مجتبي خاتم رسل
كعبه تحقيق اوداد اين درس — ركب او جانها شتر دل نزل جرس
شرق تا غرب جهان زاد و مدار — جمله بر دي طايفه اند ي كاروان
تا بحر از تكلم ازار سرد او سود — زاهد از انسان و تسبيح و عدد
عاشقان كرده ترد و ان بدوي — نادو داريا پندي يار خود سكو
هر كه اندوي صفا سويش شتافت — حج اكبر كرد و عمري عمر ي يافت
هر كسا زد خاك كوي او رخت — كعبه آرد سوي او هر دم طواف
كعبه مشكين بوش و دامن جلالت — عاشقانه كرده بر رخسار ادارت
زاشيانه بر كند بر سينه ات — سينه اش شد بارگه در سينه ات

وفي تفسير الهرابي في قوله تعالى في قوله وجهك شطر المسجد الحرام

اى توجه بجهتك نحو الكعبة او صدرك الا ان يسجد انواع الحفاظ
وهو منع عن الوسواس او غيار الافكار وفيه القلب وهو
كعبة الاسرار وفى تلك الكعبة ايات بينات مقامى وفى الايات
آثارى وهذه الآثار انوار صفاتى وقال المحقق السلمى رحمه
حقايق المفسرين فى قوله تعالى ان الصفا والمروة من شعائر الله
سمعت منصور بن عبد الله يقول سمعت ابا القسم الاسكندرانى
يقول سمعت ابا جعفر الفلسطينى عن الامام الرضا عن ابيه
عن جعفر بن محمد عليهم الصلوة والسلام قال الصفا الروح
لصفاتها عن دنيا الخالفات والمروة النفس لاستعمالها
المروة فى القيام بحد منسيدها وقال عليه الصلوة والسلام
فى قوله تعالى وطهر بيتى للطائفين والقائمين والركع
السجود قال عليه السلام طهر نفسك عن مخالطة المخالفين
والاختلاط بغير الحق والقائمين هم قوام المعارف المقيمين
سعة على بساط الانس والحدمة والركع السجود الامناء والسادة
الذين رجعوا الى البداية عن مناهى النهاية وقال بعضهم طهر
بيتى وهو قلبك للطائفين فيه وهو زوايا السر فى والقائمين
وهو انوار الايمان والركع السجود الخوف والرجاء وطهارة القلب
يكون بالانفاق عن الاختلاف وبالطاعة عن المعصية
بالاقبال عن الادبار وبالنصيحة عن الغش وبالامانة عن الخيانة
واذا طهر من هذه الاشياء قذف الله فيه النور فيشرح ويفسح

يكون محلا للمحبة والمعرفة والشوق [illegible] سئل بعضهم
ماذا السالك فى الحج فى الموقف فقال السالك قطع نفسه عنك
بترك كل ما يقطعه عن القربة واستعمال كل ما يوجب الزلفة
وانشدت فى معناه ابيات من جملة الحجيج ان لم اجعل
القلب بيتى والمقام وطوافى اجالة السر فيه وهو كعبتى
اذا وقفا استلاما ثم قال اجعل البيت قلبك واجعل
مكة نظرك فى قلبك واجعل طوافك حوله طوافا من سرك تجد
الله كريما والبيت ان كنت هكذا والا فانت بيت جاء رجل الى
الجنيد يستاذنه فى الحج عن التجريد فقال اجرد اولا قلبك من
السوى ونفسك من الهوى ولسانك من اللغو ثم اسلك حيث شئت
صد تعلق بود ست جوى ترين در مقام عشق صاحب دين
جور باج بروى شد قافله ديو خلقى در ميان مشغله
گفت اى آنكه تان در بياى درجه كار يد و كجا داريد راى
آن يكى گفتش كه اين مردان راه عزم حج دارند هم اينجا يگاه
گفت حج خيره بگو اى رهنماى گفت جانى خانه دارد خداى
هر كه آنجا يك نفس ساكن شود از عذاب جاودان ايمن شود
شور شيخ رحال هندو اوفتاد زار زارى كعبه در روى اوفتاد
گفت بيشم روز و شب زاى نابكار عاشقانرا حج بجاى
هجر ان ميرفت و بقرار نا رسيد آنجا كه آنجا بود كار
چون بديد او خانه گفتا كو خدا زانكه او را مى نبينم هيچ جاى

ماجیان کشای آشفته کار او کجا در خانه باشد شوم دار
خانهٔ آن اوست او در خانه زیست دان دلی کو هر کرا او دیوانیست
زین سخن هندو جنان فروتن شد کز خجل عقل او مبهوت شد
هر نفس میکرد در هر ساعتی نقصان خویشتن بر سنگ میزد هر زمان
دان یکی کفشای سلمانان مرا از چه آوردیت سر گردان مرا
من چه خواهم کرد با او خانه را خانه کو آمد کنون دیوانه را
کز من سرکشته آنکه بود دی این همه راه از کجا آمد بمی
نامرا با خانه باید زین مقام یا خدایی خانه باید والسلام
هر جسد در جشم تو جز صانع بود کز هر صنعت بود صانع بود
تا کد جان داری ز صانع ره مبر جان خود در جشم صانع نه نظر
ومن خطبته له علیه الصلوة والسلام الحمد لله الذی بطن
خفیات الامور یعنی ستایش مر ان خدائی کرا هر چه بحقیت
ونهان او باطن آنست ومخفی در آن ظاهر
جان نهان در جسم و تو در جان نهان ای نهان اندر نهان ای جان جان
جمله ملکی را از عرا لوالهیت ملکوتیت وهر صورة را معنی
وهر شهادة را غیبی وهر ظاهر را باطنی وهر باطنی را بانیت
کز نسبت با او ظاهر است وصورت طوست وهلم جرا الی غیب
النهایة وحق تعالی باطن جمیع آن بواطن وخفیات امورات هذا
اکمند از وی این دریا بسی لیک آگنیست از قعرش کسی
گنج دو قسمت کنج جو ظالم بشکند آخر طلسم بند جسم

گنج یابد چون طلسم از پیش رفت جان شود پیدا جو جشم از پیش رفت
بعد از آن جان طلسمی بشکنت غیب را جان تو جسمی بشکنت
همچنین تا پایان نوش مرتب در جنین دردی به درمانش مرتب
ودلت علیه اعلام الظهور یعنی با انکه باطن خفیانست
هر جه صفت ظهور یافته اعلام وآیات دالند بر او وظاهر
ومدرات ذات وصفات اویند واشیع علی عین البصیر فلا تلتبس
من اثبته بصیرة ولا عین من انکره ومنع است ظاهر
شدن بر دیدهٔ هر بیننده پس نزدیل انکس که اثبات او کرده بمی
جنانکه ما بجشم خود در دیدهٔ انکس که او را ندیده انکار وجود او میکند
تعالی ای متعالی العلو فلا شیء اعلی منه سابق شد در بلندی مرتبه
بر نیست چیزی عالی از وکما قال تبارک وتعالی سبح اسم ربک الاعلی
وقرب فی الدنو فلا شیء اقرب منه وقریب شد در نزدیکی با
بندگان بحدی که قرب بر نیست چیزی نزدیک تر از او وکما قال تعالی
ونحن اقرب الیه من حبل الورید یا نزدیک تر ذات به حق
تو ذات تو بحق او جز او در امام فخر الدین رازی رحمة الله
علیه دلیل بر انکه حق تعالی اقرب است از وجود عبد با و بیان کرده
که ماهیات ممکنه موصوفه بوجود نمی شوند الا بشرط اتحاد
صانع تعالی هذا متصل شده باشد این ماهیات باتحاد صانع
او بعد از ان بواسطهٔ اتحاد وجود ایشان حاصل شده باشد پس
قرب ماهیات باتحاد صانع اشد خواهد شد از قرب ایشان بوجود

ایشان باشد مراد ما هر دو من ذلک لانه یظهر عندنا ان الماهیات
انما یکون لذواتها ماهیات وحقایق بتکوین الصانع ولیجاده
فیکون ایجاد الصانع لتلک الماهیات مقدما علی تحقق تلک
الماهیات فیکون قرب الصانع اقرب من قربها من نفسها و
اعترض علیه بان الدلیلین انما یدلان علی قربها من الایجاد
الذی هو نسبة غیر موجوده لا من ذات الموجد سبحانه وقال
العلامة الدوانی رحمه الله تعالی اقول یدل علی قربها من ذاته
الواجب لا قربها من ایجاده انما هو تعلق ایجاده بها وشتان
بین قربها منه فافهم بالفکر الرقیق الذی یکشف لدی الدقائق
فانی کنت بطریق فکری بالنور القدسی جربت
دانی نزد مانی نزد مکانی ندمکانی نگاه کن من قوله علیه السلام
مع کل شئ لا بمقارنة وبالاتصال لا بتکیف وبقیاس
هست دور الشاهد بالغیبان تا قال الجنید وقد سئل عن قرب
الله تعالی من العبد فهو قریب لا بالاجتماع بعید لا بالانزواء
جه آن قربی که مقدم است بر تحقق ماهیات آن قربیست که
در مرتبه شیون مندمجه در احدیت ذات که حقایق ماهیات
واعیان مکانات دارد باتحاد وعدم تمیز در قبل او جه
همجنانکه اعیان حقایق اشیاست شیون حقایق اعیانست
واین قرب ذاتیست حق تعالی را با اشیا بر معنی قوله علیه السلام
فلانی اقرب منه ای لا نفی القرب منه ایشا حتی تنتفی قال استاذنا

باعد عن شئ من خلقه ولا اقرب بهم منا وانتم فی المکان به
بی نه مکان علو شان او بعید کرده او را از چیزی از خلق او نه
کان قرب او باخلق مساوی کرده ایشان را در مکان با او ان
برای انکه قرب حق تعالی با موجودات قرب ذاتیست نه مکانی
وجمیع موجودات در این قرب مساویند همچون نقطه حقیقیه
غیر منقسمة الجزء منقسمة الحکم واقع در مرکز دائره هر نقطه
از نقاط دائره را وجهی خاص میان از وجوه سایر نقاط است
با مرکز وهمچنین نقطه مرکز بدا هر یک از نقاط وجهی
خاص است حکمی لا عینی وهمچنین است کلام در استعلاء حق
تعالی جه همجنانکه قرب حق تعالی با خلق سبب مساوات در
مکان نمیشود در استعلاء او موجب بعد از خلق نمی گردد ادراک
انکه علو حق تعالی ذاتیست واستعلاء او نسبی باعلی بسطی
میگردد از چیزی آنرا نلوازمه علو اضافیست وان یا بحسب مکانات
یا بحسب مکانه مرتفعه پس استعلاء بحسب مکان سبب
ابعاد از مکان نمیشود در استعلاء بحسب مکانه موجب
بعد مستعلی است از مرتبه غیر اما استعلاء حق جل وعلا نه
مکانیست ونه مکانی استعلاء ذاتیست بنحو اعلی بخلوات
غیر متقیده بقیود اکتفائی از اسماء ذاتیه است که موقوف نیست
وجود او بوجود غیر کما ذکرنا فی اول الکتاب وعلی نطاق کیست
که جامع جمیع کمالات وصفات اطلاقیه باشد که اگر

یک کمال اذ فوت شود بحسب آن غایت علو از دست برود قال
فی کتاب الفصوص نص حکمة علویة فی کلمة ادریسیة العلو
نسبة ذاتیة له نسبتان علو مکان و علو مکانة تعالی المکان قد
رفعناه مکانا علیا و اما علو المکانة فهو لنا اعنی المحمدین
قال تعالی و انتم الاعلون یخاطب الحمدیین الامة و الله معکم فی
هذا العلو و هو یتعالی عن المکان لا عن المکانة یعنی حق
تعالی را اگر چه او را علو ذاتی هست که اصل انواع علوست
مع ذلک شارکت باما در علو معنوی و لهذا فرمود انتم
الاعلون تا تبع المعیة بقوله و ان یترکم اعمالکم فالعلم یطلب
المکان و العلم یطلب المکانة پس جمع لنا بین الرفعتین علو المکان
بالعلو و علو المکانة بالعلم یعنی چون دانستند زیادتی
تعالی از معرفت و علم بحقایق که علو مکانة و مرتبت
الا بعلم بافت نمیشود اذ تعالی تا علو مکانة و مرتبت
جست حق تعالی بعد از قوله و الله معکم فرمود و ان یترکم
اعمالکم یعنی شما را بحسب اعمال علوی خواهد بود و لیکن
مکانی بحسب مکانة و منزلة از آن بدو خواهد رسید و مکان از
جسم بس علو مکانة عالم را باشد بحسب علم باشد موجب علو
رتبة و منزلة عند الله است و علو مکانی عامل را باشد بحسب
عمل نیز علو مکانست و رفع درجات جنان و الکل اهل
العلو بن الجمع بین العلم و العمل ثم قال تعالی تنزیها لانفسهم

با لمعیة سبح اسم ربک الاعلی عن هذا الاشتراک المعنوی یعنی
حق تعالی گفت انتم الاعلون و بعد از ان گفت والله معکم
پس اثبات کرد اعلویت بر ذات خویش همچنین بر ما اثبات
کرد پس تنزیه کرد ذات متعالی خویش از این اشتراک معنوی
بقوله سبح اسم ربک الاعلی الذی له العلو الذاتی لیس لاحد
غیره یعنی او را علو ذاتی است که بقوله معکم اثبات کرد بر ذات
خویش از حیثیت ظهور در مظاهر است نه من حیث الذات
یعنی نه از کمال ذاتی او شد او را کمالات آنها یافت قال فی
فص الفصوص و اما علو المکانة فاضافة یعنی علو اضافی که بعضی
عالمین را در آن فضیلت است بر بعضی فقوله تعالی و انتم الاعلون
و الله معکم فهذا راجع الی قابلیه سبحانه فی مظاهره فهو سبحانه
فی عقل ما اعلی منه و فی عقل آخر مثل لیس کمثله شیء و مثل انی
معکما اسمع و اری و مثل ما جعلت علم تطمئن به حیث قوله تعالی لیس
کمثله شیء بان معنی که کاف نفی در آن نفی باشد دلالت نکند بر
نفی مثل او که آن حقیقة جامعه محمدیه است پس دلالت
کند بر انکه حق سبحانه و تعالی او در تعالی او بحقیقت محمدیه اعلی
باشد از او در تعالی او بسایر حقایق پس ذکر فاضل و مفضول
هر دو در این آیه کریمه از امور قوله تعالی انی معکما اسمع و اری ذکر
فعل بصفة فاضلیه است جهة اثبات کرده ذات خویش را صفة
کمال یعنی سمع و بصر و درجت فلم یطلع غیری ذکر فعل بصفة

بحسب ذات نه بحسب مظاهر اسما و اثبات بحسب مظاهر آ
و اگر او را علو مکانی باشد علو ذاتی از او مسلوب باشد زیرا
که علی مطلق همچنان که ذات کیت کند جامع جمیع صفات
کمال باشد خواه الهیه و خواه خلقیه کما ذکرنا فی این صفات اند
فوت شود بحسب غایت علو ذاتی از و سلوبیت انهم فهمک
الله فان صفات الخلق کله صفات الحق من حیثیتین و علو
المکان تکل شئ هالک الا وجهه و الیه یرجع الامور و الجمع
الله حبیبنا، ذات باهلا لشیاء مرجع امور بودن و انفراد
بالهیت مستلزم عظمت و مکانت رفیعه است لیس فوقه مرتبة
و لما قال تعالی و رفعناه مکانا علیا فجعل علیا نعتا للمکان
جواب لما محذوف و تقدیر قوله بعد ذلک فهذا علو المکانة
دالست بر او یعنی چون علو مکان نه از آن حیثیات است که مکان
و الا هر مکان را حاصل بودی بلکه اختصاصیت از جناب
حق تعالی و این اختصاص مکانت و همچنین قوله تعالی
و اذ قال ربک للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفة فهذا
علو المکانة و قال فی الملائکة استکبرت ام کنت من العالین
فجعل العلو للملائکة فلو کان لکونهم ملائکة لدخل الملائکة
کلهم فی هذا العلو یعنی اگر علو ملایک از حیثیت ملکیت بودی
جمیع ملایک از عالین بودی و حال انکه بعضی از ایشان
انکار ابلیس نموده اند با انکه ملک است جل و تعالی

حیث ذات ملایک شمرده فی قوله تعالی فاستفتهم الربک البنات
و لهم البنون لم خلقنا الملائکة اناثا و هم شاهدون و بلا
شک ابلیس از جنات است و املاک عالون انها انکه در وصف
اول انند انه وجود و از ایشان مفهوم انند که شعور دارند اینها
بانکه آدم مخلوق شده یا نه و لا شعور بهم ندارند تهم فضلا عن
غیرهم همچنین عقل اول و نفس کلیه از املاک عالیه انند لا
انکه همچنین شعور انند دون الوجود بهما فمعنی الایة استکبرت
ام صرت من العالین المهیین الذین لا یعبدون الله حق عبادته و لا
یشعرون الا بحمال الله تعالی کما فی الکتاب العقلة انهم
الارواح المهیمة فی جلال الله و جماله الذین لا یعرفون العقل
و لا غیره و لا یعرفون سوا من هم مولی فی جلاله و طاشوا هیمانا
شهودهم ذاتیا لیس لهم لحظة الی ذواتهم و لا رجعة الیهم فنانم
فنا لا یعبدون الله بحقه لا من حیث امره و علی قلوب هؤلاء
الارواح هم الاوتاد و هم الخائفون عن دائرة القطب قال فی
الباب الثالث من الفتوحات اعلم ان العالم المهیم لا یستفید
من العقل الاول شیئا و لیس له علی المهیم من سلطان بل هم
ایاه فی مرتبة واحدة کالاقطاب هنا الخارجین عن حکم القطب
و ان کان القطب واحدا من الافراد لکن خصص العقل الاول
کالقطب من بین الافراد بالتولیه همچنان عن افراد ملایکة
عالون انند نسبت با جمیع ملایک افراد انس عالون انند نسبت

با سایر انام و در فتوحات است که افراد در ملایکه ایشان مهیمان
در جلال و جمال الهی اند خارج از املاک مسخره و مدبره که
در عالم تدوین و تسطیر اند و افراد از انس مثل مهیمه اند از
ملایک و از حضرات الهیه مقام فردانیه دارند و بان متمیز اند
و از اسماء الهیه فرد قال صلی الله علیه و آله و سلم فی ابی ذر
هو فی السماء فرد و فی الارض فرد و مواد وارده بر قلوب
ایشان یعنی عالین انس از مقامیست که وارد میشود بی
واسطه بر عالمین از ملایک یعنی مهیمه و لهذا مقام ایشان
مجهول خلایقست فان لهم الاولیة فی الامور فهم ینکرون
علیهم و لا ینکرون سید هؤلاء العالمین و امامهم علی الاعلی
علیه صلوات الله العلی الاعلی و سایر العالین من الافراد
اجزاؤه منهم ابوذر و سلمان و مقداد علیه و علیهم السلام
و التحیة و الاکرام اعلم یا اخی ان العالمین الذین لا یشعرون
الا بجمال الله و شهودهم دائم لیس لهم لحظة الی ذواتهم و لا رجعة
الی انفسهم هل لهم ان یعملوا علی العقل من التدوین و التسطیر
فقس علیه العالین من الانس فانهم مع العالین من افراد الملائکة
رضیع لبان هل لهم ان یشتغل بخلافة الرسالة و لو اشتغل
بحسب الضرورة هل انتظم تفهم اگر سایلی گوید که قوله تعالی
ام کنت من العالین باین معنی که گذشت متناقض است با قوله
تع فسجد الملائکة کلهم اجمعون الا ابلیس الآیة جواب گوییم

امر بسجده متعلق به عقلاء عالین است و ایشان مجذوبان
و هایمان در جلال و جمال الهی اند مسمی بملایکه نیستند از برای
آنکه ملایک اسم رسل است از میان قدسیان ارواح قال الشارح
هذا تنبیه علی ان العلو اربعة اقسام اعلاها علو الذاتی
ثم الصفاتی ثم المرتبی ثم المکانی و الحق علی لجمیع الاقسام جمعا
و تفصیلا و للانسان الکامل نصیب منها هر کامل که مظهر
اسمی از اسماء الهیه شد حظ او از علو صفاتست و او علی صفاتست
و اما اکمل کمل آنست که حظ او از علو ذات مستجمع جمیع
صفات باشد و او علی اعلی است چه آن علو حتمی جمعی محمدیست
که مظهر کلمة الله است بلکه خود کلمه است و کلمة الله هی العلیا
بضمیر فصل مشعر بحصر زیرا که چنین علوی مخصوص است
و منحصر در علو محمدی که جامع جمیع اقسام است جمعا و تفصیلا
و مظهر آن عین علویست همچنانچه ولایت حقیقیه محمدیه
اما تفصیلا بدلیل کنت مع الانبیاء سرا و اما جمعا بقوله و
انت معی جهرا و از علو ذاتی تفصیلی است قوله علیه السلام
انا المتقلب فی الصور و از علو جمعی ذاتیست انا عبد الله انا
محمد رسول الله علیهما صلوات الله و قوله علیه السلام انا الذی
لیس کمثله شیء ای لیس مثل مثله شیء لانه هو المخلوق علی صورته
و این در وقت وصول بحقیقت جامعه انسانیه است که اعلی
مراتب است و لیس فوقه مرتبة و آن تعین اولست یعنی حقیقة

محیط بود و شهد علو بالمکان آلهی کرسی شیکل شیء هالک
الا وجهه است همچنانچه گذشت سیکوید انا وجه الله فی
السموات والارض کما قال الله تعالی کل شیء هالک الا وجهه
این کفر نباشد سخن کفر اینست نا هشت علی رشدنا بود علی
این در حالت کمال فنا و بذل هستی آن فنی است حین مکن کرد
امکان بر فشاند یعنی واجب دگر چیزی نماند و در مشهد
علو بمکانی آلهی کما استوی استوا علی العرش که آن عرش است
سیکوید انا حامل عرش اقنع الابرار من ولادی و حامل العلم
این آن علم است که لیلة المعراج حضرت رسالة علیه الصلوة
والتحیه از آن خبر داده که تدلی قطره من العرش فوقعت علی
لسانی فما ذاق انا القرن شیئا احلی منها فابنا فی الله عز وجل
بها الاولین والآخرین آن قطره خلاصه مجموع عرش بود و از
قبیل نطفه که از مجموع بدن است و عرش محیط اولین و آخرین
بنابراین علم اولین و آخرین بآن قطره حاصل شد بنابر تحقیق
لیس الاعلیا کما ان لیس فی الحقیقة و فی الا علیا و هذا اسماء
الله تعالی یاسمه العلی علی لسان اولیائه علیا کما قال
سبحانه یعلی کید هم له عن العلو و فخر العز ادوه
و نحن نا الشد فی علو شانه علیه صلوات الله و سلامه
تعالی علی ندا فلا یعسلوه علی علیا عن معارج رتبة
من التخلق الحاء بها باسمه و الا اذ و لیه ملک الولایة

فی الفتوحات قالوا کل انسان من اسمه نصیب معناه لکل
موجود من اسمه نصیب و لا یعتبر فیه الا اللفظ العربی فانه
لفظ اهل الجنة سواء کان اصلا و هو السبا او من عاو و هو الاغوا
و یعتبر العربی و المعرب لا یلتفت الیه و کذلک یعلم کل اسم
یقام لهذا جاءت اسماء النعوت فلا یطلب الا اصحابها و هی
ندور علی من یطلق علیه و لیست له و هذا من اصعب المسائل فان
الاسم اطلاقا لا بد من نصیب منه لذلک المسمی غیر انه یخفی
فی بعض و یظهر فی آخر و مدار الشغل علیه تعالی الشیخ رضی
الله عنه فی شرح اسماء الله ان للعبد باسماء الحق تعالی تعلق
و تخلق و تخلق فالتعلق افتقار الیه سطلقا من حیث ما
هی هی الله علی الذات و التخلق معرفة معانیها بالنسبة الیه
سبحانه و بالنسبة الیک و التخلق ان تقوم فیها علی ما یلیق
بذلک کالنسبة الیه سبحانه علی ما یلیق به و قال فی الاسم العلی
التعلق افتقار الیه فی تحصیل درجته فی القرب منه لیس
فوقها درجة بنا لها سوا التحقق العلی بنیة سا لغة فی
التعلق یکون لدیها اقصاها بخلاف الاعلی فان العلی
الی ما دون اقصاها فما اقصف و هذا صار فی جمیع الرتب
التی صح بها وصف العلی بالتعلق علی کل موجود معنی حیا
بهم و التخلق الحاء قصبا لبس فی معانی الامور و متعلقات
العلو و مکارم الاخلاق و الغوص فی تعاطی المفهوم من

البشر ينبغي ان يسمي عليا بل بحقيقة نعتا او تخففا او تخلقا
كسي را ان نشايد اسم علي سزاوار نيست چه علي ان باوطاب عليه
الصلوة والسلام ميتوان علي بعلو صفات وبعضي موجود
تحت سلطنت كسي باشد كه او را علو بالمنصب حجي تحكم
سلطان جاهل مدبر غير عاقل بر اعلم واعقل ناقل معلل
فاتر فليكون اعلم الناس بحكم فيه من اراد منصب التحكم وان كان
اجهل الناس فهذا علو بالمكانة بحكم الشرع از براي آنكه علو حقيقي
صفت مكانيت ولو دانا بالعرض است چه بواسطه ملابسه
بدنه نصبت ما هو على في نفسه بجميع جميع صفات
باشد در تحت تحكم علوي بعض فاذا عزل ذلك عن العالم
ليس كذلك وعلو آنحضرت بسبب خفاء سر نبوة او وعدم تناسب
باعلى شد مجملا نه كذشت در صفات فواد كل كان اعلم الاولياء
في الامور فهم ينكرون عليهم ولا يعلم ينكرون يعني ايشان نميدانند
خلايق را دانا مكر ايشان را في شناسد چه عالي شرف است
وما تحت خود وما فيهن هويدا از ان زيرا كه شاهد وجود
چيزها از علم قدرت برده بود كشته بود آن فيض وجشم محجوب
تا ندارد شاهد را دريابد جون علي بكذشته بود از هر بنا
اهل حاجون پند او داد والسلام ثم قال عليه الصلوة والسلام
لم يطلع العقول على تحديد صفته ولم يحجبها عن واجب
طلع منكره لتحديد عقول وايمانش كند صفت او محجوب منكرون

از قدر واجب ضروري معرفتش قال الشارح عدم اطلاق
العقول على تحديد صفته اما لانه لا صفة له فتحد او لانه لا
يتناهى اعتبار صفاته وقد سبق بيانه ولا يحجب العقول عن واجب
معرفته لشهادة تفطرتها بوجود صانعها وهو القدر الواجب
الضروري لها اما انكشف حصول اين قدر واجب ضروري يابند
عقلت ما عقل صافي قاسع بواسطه نظر در دليل يابند را يا
زايد بر نور عقل كه آن معطي سعادت است چه توحيد عقلي بعد
واشيا دان شركند في تفسير الفاتحة الحق الفروزي قدس
روحه بين سائر المحققين من اهل الشرايع والاذواق والعقول
السليمة ان حقيقة الحق مجهولة لا يحيط بها علم احد سواه لعدم
المناسبة بين الحق من حيث ذاته وبين خلقه اذ لو ثبت المناسبة
من وجه لكان الحق من ذلك الوجه شابها للخلق مع امتيازه
عنهم بما عدا ذلك الوجه بما به الاشتراك غير ما به الامتياز
فلزم التركيب الموذن بالفقر والامكان المنافي للغنى والاحدية
ولكان الخالق ايضا مع كونه مكانا بالذات ومخلوقا مماثلا للخلق
من وجه لان من ماثل شيئا فقد ماثله ذلك الشيء والحق الواحد
الغني الذي ليس كمثله شيء منزه عن كل هذا وسواه مما لا يليق
به مع صحة ما ذكرنا من الامر المتفق عليه فان تاثير الحق في
الخلق غير مشكوك فيه فاشكل الجمع بين الامرين وعن الاطلاق
الحق على الامر الكاشف لهذا الشارع ان جمهور الناس يطلق

انه في غاية الجلاء والوضوح وليس كذلك وانا ألمع بعض الاشارة
انشاء الله تعالى فاقول اذا شاء الحق سبحانه ان يطلع على هذا
الامر بعض عباده عرفهم او لا بترفعه ذاته الغنية عن العالمين
بالالوهية وما يتبعها من الاسماء والصفات والنعوت ثم
اراهم مراتبها بالمالوه واوقفهم على ترتب الضايف المنتسب
على توقف كل واحد من المتضايفين على الآخر وجودا وتقديرا
فظهر لهم وجه ما من وجوه المناسبة وعرفهم ايضا ان الكل يجمعه
سواء كان مركبا من اجزاء كثيرة او بسيطا بالنسبة احدية تخصه
وان كانت احدية كثرة وان الغالب والحاكم عليه في كل زمان
في ظاهره وباطنه حكم صفة من صفاته او حقيقة من الحقايق
التي تركبت منها كثرة فاما من حيث ظاهره فمقابلة لعدد الاركان
الاربعة التي حدثت عن اجتماعها مزاج بدن يجلى بالبخار واما
من جهة الباطن فهو ايضا كذلك لان الارادة من كل مريد في
كل زمان وحال لا يكون لها الا تعلق واحد والقلب في الآن
الواحد لا يسع الا امرا واحدا وان كان في قوته ان يسع كل شيء
واما هم ايضا احدية كل شيء من حيث حقيقة السماء ماهيته
عينا ثابتة وهي عبارة عن نسبة كونية الشيء متعينا في علم الحق الا
وعلم الحق نسبة من نسب ذاته او صفة ذاتية لا تفارق الموصوف
كيف ما كان على اختلاف المذهبين فنسبته معلومية كل موجود
من حيث ثبوته في العلم الالهي لا يفارق الموصوف اظهر من

هذا

هذا الوجوه المذكورة مناسبات اخر ولا سيما باعتبار علم
مغايرة العلم للذات عند من يقول به فالالوهية نسبة والمعلوم
نسبة والتعين نسبة وكذا الوحدة المنعوت بها الالوهية نسبة
والتعين الممكنة من حيث تغايرها عن الوجود نسبة والتوجه
الالهي الى ايجاد جزء كان ومخرجه نسبة والتجلي المتعين من الغيب
المطلق والمختص بنسبة الارادة وتعلقها من حيث
تعينه نسبة والاشتراك الوجودي نسبة وكذلك العلمي فتحقق
المناسبة باذكرنا الآن وبما اسلفناه وغير ذلك مما سكتنا عنه
اسرارا عن الافهام القاصرة والعقول الضعيفة والافهام
اللاتي شأنها فظهور الارتباط فحصل الاثر برابطة المناسبة
بين الاله والمالوه فهو الذي يشهد له اعلام الوجود
على انوار قلب ذي الجود بل اذا تكررت كذا هي
مزيد هدايات واعلام ورايات موجودات بر اثر اذار
كردن قلب صاحبا نكار بعد از ان بجوع بفطرت يعني
نزاهد وجود صانع بديع از حيات ذات موجودات
لابحالت وانزاء مكانيات به بينات وجوب خالق
بخروج از طرق وقطع [illegible] برك درختان سبز در خداوند
هر ورقه نزد بيت معرفت كردگار [illegible] نكند كه نداند بحق
حمد تر زدد هادان هر ورق نكند كه نداند ذرة مكنة بوبان
بحمد خطبة توحيد كردبان [illegible] نعم انعام و لطف كارسازند

ازنه

که هر یک ذره را با اوست رازی تعالی الله عما یقول
المشبهون به والجاحدون له علوا کبیرا بلند است
رتبه خدای تعالی از آنچه میگویند تشبیه کنندگان باو
وانکار کنندگان او بلند بی بزرگ شان قال الشارح
لفظ اعلام الوجود مستعار لآثاره الموجودة الدالة
علی وجوده وکمال قدرته وعلمه انما قال علی اقرار قلب
ذی الجحود لان کثیرا من الناس ربما جحده بطریق عادته
وتربیته کالمعطلة وعبدة الاصنام فاذا رجع قلبه
او نبه علیه عاد معترفا بوجوده وروی ان زندیقا
دخل علی الصادق علیه الصلوة والسلام فسأله عن
دلیل اثبات الصانع فاعرض علیه السلام عنه ثم
التفت الیه وسأله من این اقبلت وما قصتک فقال
الزندیق انی کنت مسافرا فی البحر فقصفت علینا
الریح وتلعبت بنا الامواج فانکسرت سفینتنا فتعلقت
بساجة منها ولم یزل الموج یقلبها حتی قذفت بی الی
الساحل فنجوت علیها فقال علیه السلام ارایت
الذی کان قلبک اذا انکسرت السفینة وتلاطمت علیکم
الامواج فزعا علیه مخلصا له فی التضرع طالبا منه
النجاة فهو الهک فاعترف الزندیق بذلک وحسن
اعتقاده وذلک من قوله تعالی واذا مسکم الضر فی

البحر الآیة والحمد لله اولا وآخرا وظاهرا وباطنا

تمت الباب التوحید من ابواب
منهاج الولایة بتوفیق الله تعالی
ومنه وافضاله وصلی الله
علی خیر خلقه محمد وعلی
وآلهما واحبابهما
وبارک و
سلم

اللهم داعي المدخرات اي خداي كه ذخيرتها نزد تست مبسوطات
كه ارضين سفلي است وداعم المنوعات اي ممسك المرزوقات
بدعائها هي اعدتها يعني اي نگاه دارنده جهات عالم را بقدرة
والاوجاير القلوب على فطراتها شقيها وسعيدها
بدل من القلوب اي خالق شقي القلوب وسعيدها على ما فطر عليه
يعني اي آفريننده قلوب بر آنچه در استعداد ايشان هست
از شقاوت وبدبختي وسعادت ونيك سرانجامي اجعل شرائف
صلوات ملائكتك وانامي بركات تحياتك على محمد عبدك ورسولك بكر ما ذرأت به
تزين صفوات تراديس سندتين بركات تزابرة مجديدة نورة وشاره
قوا الصلوة من الله الرحمة ومن الملائكة الاستغفار للمؤمنين قال
السدي قالت بنو اسرائيل لموسى ايصلي ربنا فنكلمه هذا الكلام
على موسى فاوحى الله اليه ان قل لهم اني اصلي وان صلاتي ان ارحمهم
وقد وسعت كل شئ ومعنى البركة في الشئ ثبات في اصله مع
نمو قيل الصلوة اصلها من صلاة النار ومن الاصطلاء بها
يقال صليت العود اذا ليّنته بالنار وصليت اللحم شويته وهي

تذكر بانا الرحمة هي افاضة الله النور من لطفه على عبده
التي تذكر بانك العبادة هي اصطلاء النور بالنار من انوار
الحق فصلى الله تصليه سمناه اي الحق انا ضء النور عليه وصلى الله
اي استدفاء بين ذلك النور ولاجل شرف النور الحق عليه قال
امير المؤمنين عليه صلوات المرسلين اللهم انك له نوره في سياق
هذه الخطبة ولاجل ذلك الاصطلاء كان رسول الله صلى الله عليه
وآله وسلم يصلي ولصدره انين كانين المرجل والصلوة التي
اطلقت بازاء الدعاء هي تعريض لقبول النور والصلاة منا
تصلية اي هيئة فاعلة قال علي بن عيسى الصلاة من الله
رحمة ومن الملائكة تزكية ومن الناس دعاء قال الغزالي في جواب من سأله
عن قول النبي صلى الله عليه وآله وسلم من صلى علي واحدة صلى الله
عليه عشرا ما معنى صلوة الله سبحانه وتعالى على من صلى عليه
وما معنى صلوتنا عليه وما معنى استدعائه من امته الصلوة
ابتداء صلى الله عليه وآله وسلم بان الله هو يثني عليه وعلى الائمة
الجواب اما صلوة الله تبارك وتعالى على نبيه وعلى المصلين عليه
فمعناه افاضة انواع الكرامات والطافه التي هي عليه واما
صلوتنا عليه وصلاة الملائكة في قوله تعالى ان الله وملائكته
يصلون على النبي فهو سؤال وابتهال في طلب الكرامة وتضاعفها
في ادناها عليه لا كمن يقول القائل غفر الله له ورحمه فان
ذلك كالترحم وطلب الستر والعفو واذلك يخصص الصلاة

ودونه قولك رضي الله عنه فيختص وطلب الرحمة والمغفرة
للعموم واما استدعاؤه الصلوة من امته فلثلثة امور احدها
ان الادعية مؤثرة في استدرار فضل الله سبحانه وتعالى و
نعمته ورحمته لاسيما في الجمع الكثيف كالجمعة وعرفات و
الجماعات الامر الثاني ارتياحه كما قال صلى الله عليه وآله وسلم
اني اباهي بكم الامم كما يرتاح العالم بكثرة تلامذته وكثرة شانهم
ودعائهم الدلالة على كمال رشدهم وعلى كمال تاثير ارشاده فيهم
وعلى كمال محبتهم له بسبب ارشاده اياهم فكذلك الانبياء مرتاحون
الامر الثالث الشفقة على الامة بتحريضهم على ما هو حسنه
في حقهم وقربه لهم روي ان النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال
من صلى علي صلوة صلى الله عليه عشر صلوات وحط عنه
عشر خطيات ورفع له عشر درجات وروي انه قال صلى
الله عليه وآله وسلم اولى الناس بي يوم القيمة اكثرهم علي
صلوة وروي ايضا انه قال صلى الله عليه وآله وسلم من صلى
علي في كتاب لم تزل الملائكة يستغفر له ما بقي اسمي في ذلك
الكتاب وروي انه صلى الله عليه وآله وسلم كان اذا ذهب
ربع الليل قام فقال يا ايها الناس اذكروا الله جاءت الراجفة
تتبعها الرادفة جاء الموت بما فيه فقال الراوي يا رسول
الله اني اكثر الصلوة عليك فكم اجعل لك من صلوتي قال ما
شئت قال الرابع قال ما شئت وان زدت فهو خير قال النصف

قال ما شئت وان زدت فهو خير قال الثلثين قال ما شئت
وان زدت فهو خير قال يا رسول الله فاجعل صلوتي كلها لك
قال اذا يكفى همك ويغفر ذنبك اي يكفي ما اهمك من امر دينك
ودنياك وروي ان النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال من سلم
علي عشرا فكانما اعتق رقبة وفي بعض الآثار ليردن على
اقوام ما اعرفهم الا بكثرة صلاتهم علي وفي آخر وعلي ان
انجاكم يوم القيمة من اهوالها ومواطنها اكثركم علي صلوة قال
في الفتوحات المكية في باب اربعين وخمسمائة في معرفة حال
قطب كان من له ولو انهم صبروا حتى تخرج اليهم لكان خيرا
لهم لما كان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يذكر الله على كل
احيانه والله جليس من يذكره فلم يزل رسول الله صلى الله عليه
وآله وسلم جليس الحق فانما يخرج اليه من عند ربه اما مبشرا
او مرضيا بخير ولهذا قال لكان خيرا لهم ومن صبر نفسه على ما
شرع الله له على لسان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم في
مبشرة يراها او في كشف بما يكون له عند الله من الخير وصاحب
هذا الهجير كثير الصلوة على محمد صلى الله عليه وآله وسلم و
على هذا الذكر يحبس نفسه ويصبر حتى يخرج اليه صلى الله عليه
وآله وسلم وما لقيت احدا على هذا القدم الا رجلا كبيرا حدادا
كان يعرف باللهم صل على محمد ما كان يعرف بغير هذا الاسم رايته
ودعائي وانتفعت به لم يزل مستهترا بالصلوة على محمد صلى الله

علیه وآله وسلم لا ینفع لکلام احد الا لمن احاجته هو
مشهور بالبلد ذلک وکان من اهل الله وکرامات له
هذا الذکر فانه علم حق معصوم فانه لا یاتیه شیء من ذلک
الا بواسطة الرسول علیه الصلوة والسلام هو المتجلی له
والمخبر عطار — کرد وی خواهی که بکشاید ترا
واندر جوف وی بیابد ترا — از در پیغمبر آخر زمان
همچو حلقه بر در کردن کوفتن — دانکه تا نخورد ید نبود رهین
بر ستاره چون توان کردن رسید — دوزه تو داده و خود بر نکید
داده آن سلطان ده من جاویدن کیست — دست نفس الله و یاری دهد سزا
کرد بس لشکر دهر کرنم سوار — کرد تو را و سلم کرد و درست
کشوری ملکی و مالی کرد زد — یعنی که شیخ قدس سره میفرماید
بسیار مناسبت با آیه سابقه ان الذین ینادونک من وراء
الحجرات یعنی بدستی کرا نکسانی که ندا میکنند ترا و طلب شرف
حضور تو میفرمایند در آخر حجرات طبایع که مدار دهر اوست
اربعه آنست اکثرهم لا یعقلون در می آیند که اکثریت سخیف
العقول هر کرا ایشان بسیار سر کنند چار حد خوش یاد کنند
ولو انهم صبروا حتی تخرج الیهم لکان خیرا لهم مختلفات
طبیعت کنند و صبر کنند بفرمان برداری آنچه ترا بایست از ترویض
تا بتابعت تو راه شوند از لاابالی نفس و طبیعت حتی تخرج الیهم
تا تو ایشان را بنور حضور شریف خود آنگاه خیر الهم آینه

خیر ایشان باشد — تو شاق حق کرجان و جهان ترا
زیشان باشد ترا تمتعا — امانت دیاری شریعت دثاری
طریقت تو داری حقیقت بزمانی — تو سلطان وجودی و شاه وجودی
جز حسین دهر کار دلدار نیست — جز هدایت جز اغ زینتی
بر نعت نه نزد هفت سما — جبل جز بلک بی کفیلی
ز انا هویدن جذوة انا — با نکره دان هستی ذات و صفات
تا بیابی هم ظهارت هم بطون — زانکه کریکذره هستی در هست
در حقیقت بر ستی در هست — کر ذات خود فنا باید ترا
تن بجان مصطفی باید فنا — تا ندهی جان تن سلطان شوی
تا الریاست عرفان شوی — کر به اخلاص فرود آئی بزیر
مصطفی وامت دنقدنا — دامن او کیر اکر سیف هست
در دم او باز اکر هست هست — کر کدای او شوی شاهت کنند
در نزاکاه آکاهت کنند — کر بمانی در حقیقة از احد
احد آمد در جمع تو نا ابد — راه در راسوی او باید شدند
معتکف در کوی او باید شدند — چون ترک کشتی بر در او معتکف
صد جهان پر می بوصف — قال الشیخ الجندی رضی الله عنه
الصلوة لغة هی الدعاء والذکر وفی عرف المحققین حقیقة
اضافیة رابطة بین الداعی والمذکور والعبد والرب یجوز
اضافتها الی العبد باعتبار ویجوز اضافتها الی الله باعتبار
ذهبی من قبل الحق و رحمة حسان و تجلی و لطف و امتنان

عطف عود افاده احسان وغفران ورضوان ومن قبل الحق
دعا، بخضوع واستكانة وخشوع واتباع لمحابه ومرضيه
والتقرب منا جانبه بقدر وسع وينظم من حروفها باعتبار
الاشتقاق الكبير الذي يعتبره المحققون في علم العربية
حقايق الارتباط وهي الوصلة والصلة والوصل والوصال
والصولة والصلا، وهذه الحقايق حقايق الارتباط
الجمع والمناسبة والمعنى المشترك الجامع المعتبر في هذه
التراكيب هو الجمع والتقريب والاتباع والتوحيد فاما الوصلة
اتصال المجتمعين واجتماع متصلين بعد الانفصال والوصل
ايصال الخطاب مرغوب مطلوب من المعطي الى المعطى له والوصال
اتصال ايضا اجرى فهو استمرار اتصال من يصول الى
من يصول عليه والصولة تحتي الصلا، وهو الظهور للخرج
والدفاع طلب الوصول ما يدعو فيه من يدعوه ووصلة الحق
بعبده الكامل اظهاره بالتجلي والتنزل والتدلي بحقايق
حنانا ورحمة وامتنانا وافضالا واحسانا وايناسا وفي وصلة
يوصل العبد الكامل به ويجعله خليفة له على الخليقة
مصليا اي تابعا للحق المستخلف به في الظهور بصورته
المظهرية الكاملية في الذات والصفات والاسماء
الاخبار عنه والانباء وكذا الصلة تعالى الى التجليات
الاحدية الذاتية والتجليات الاسمائية الحقايق

الاصطفاء والاجتباء ويعطيه الصولة من حوله وقوة على
الاعداء فهذا بيان الصلوة التي نحن بصدد بيانها واما صلوة
العبد لله تعالى فاتصال منه بحقيقة نفاثة الانسانية الكاملة
الكلية الاحدية الجمعية ورابطها بالحضرة التي فيها ظهرت
حاملة بصورتها فيها بدت وانشئت وهي خمسة كلية
بحسب الحضرات الخمس الالهية التي هي احدية جمعية و
وجود الاول حقيقته وهو عين الثانية في العلم الالهي وهي
صورة معلوميته لله اولا الاول واخرا باطنا والثانية روحه
حقيقة النفس الرحماني المتعين بعين الثانية وحقيقتها
فيها وجيبها الذي يجهاد المشفر عنها من ضيق قابليها لافاداك
لاندماج حقايقها ونسبها واسكانها الكاينة الكامنة
فيها لعدم ظهور اثارها في اعيانها العدمية فيها في عينها الا
واخرا وباطنا والثانية روحه وحقيقة النفس الرحماني المتعين
بعين الثانية نفس الله بنفسه الرحماني عنها وروحها
الحقيقة الثالثة جسمه وهو صورة تخصيصه الجسمانية
وهيأتها الهيكلية الجسمانية والحقيقة الرابعة هي الحقيقة
القلبية احدية جمع وروحه ابنه وطبيعته والخامسة عقله
وهو القوة التي بها يضبط الحقايق ويعقلها وحمل العلوم
والحكم ونعيمها وللانسان الكامل حقيقة سادسة غيبية
وطاقة الوتر فقد يكون وحدانيا فقد يكون فردانيا

اکثر خاسیا و ساعیا الی جنة عشر و هی سره الالهیة واجب
علی کل انسان فریضة من الله ان یوصل هذه الحقایق الی الحق
فی اصولها منها تفیدت و اتبعت فیحصل السره الذی هو
العلة الغائیة من وجوده و نشاته و هو حضرة المستجن فی جنة
جنانه و جنة ذاته و وصلة الی الحق المحبوب المطلوب بالعبادة
و الصلوة له و وصلة منه تعالی الیه و له بالتجلیات و الطیبات
و التجلیات الجلالیات الخاصة بها فیقوم نشاة صلوة العبد
لله تعالی و صلوة الله علیه و لهذه السره و الحکمة کانت کلیات
الصلوات خمسة و هی خمسون فی المجازات الالهیة لکون
الخمسة عشر اساسها اذ الآحاد فی المرتبة الثانیة العددیة
الثانیة و هی مرتبة المجازات عشرة و فی مرتبة المضعف ما
و فی مرتبة الغایات و الکمال الف و الله یضاعف لمن یشاء
و الله واسع علیم و لهذا السر نذکرها انشاء الله تعالی الخاتم
لما سبق و الفاتح لما انغلق ختم کند آنچه ساق شد از نبوة
انبیاء و فتح کند آنچه مسدود بود از طریق بشره

او نبی بود از ازل در کاف و نون قال نحن الآخرون السابقون
قال صلی الله علیه و آله و سلم خطبنا الحمد لله الذی ارسلنی رحمة
للعالمین و کافة للناس بشیرا و نذیرا و جعلنی فاتحا خاتما
جوزه در میان نبوت کوی سبقت ربوده و آدم بین الماء و
الطین مخصوص این است و دیوان مناقب مرسلین جمله

و لکن بود الله بکل شیء علیما نصوص او لاجرم بلیل الاتقاش
بر کلبن ریاض خلق بخوی بفته مورد بخش الاولون و الآخرون
جسد ذات ان مضغه بدات و بتاثیر کنت اول النبیین فی الخلق
و آخرهم فی البعث بصدد بیان ناطق و متکلم اللهم صل علیه و
سلم و کرد کنت نبیا و آدم بین الماء و الطین خدم نبوة بقصد سود
قال الشیخ رضی الله عنه فی فص حکمة فردیة فی کلمة محمدیة انما
کان محمد ختم النبوة صلی الله علیه و آله و سلم اکمل وجود فی عالم
الخلع الانسانی و لهذا اجری به الامر و ختم فکان بانه الامر به
الله کان و وجد نبیا و آدم بین الماء و الطین فکان ختم الامر
بانه کان بشاهد الفصل فی خاتم النبیین حیث کان لابد لنبی
و رسالت او مهر و از او انقطاع ربابب نبوات و رسالات
نهاد بعد از وی طریق نبوت مسدود است و جلد دعوتها
الا دعوت او مردود بل چون ذاتیا او بود مقصود
جوار آمد نبوت کنت مسدود مثال انبیا چون سباهست
غرض از آن دوان بادشاهست چون سلطان نبوت کنت موجود
نبوت ختم شد کو بود مفقود چون روح اقدس حضرت رسالت
علیه و آله الصلوة و السلام و التحیة در مقر خفا کنت کنزا
مخفیا کرد و بحسب اول ما خلق الله نور وی از حجاب حجاب ذات آدم
و من دونه بحسب ذاتی و بوده بواسطه مطرح اشعه خود شید
نبوت گشت تا اخبار از ذات و صفات و احکام الهیت

اولا بالذات در صبح آنحضرت راست و ثانیا بالعرض و النیابة
سایر انبیاء راست پس حکم ما بالذات لاغیر و قول بخلیفه ادوار و
تعاقب اطوار بهمت تعزیتی و زینت جز مزاد ذاتی الا بظهور
نبوت در وحی محمدیت در جمیع ادوار انبیا مطابق افکاس
نور شمس نبوت جامعه محمدیه راست علیه و علیهم الصلوة و السلام
و القیه بعضی هر یکی بصورة شان او شود در کمالات بحسب ظاهر
شدند و احکام شرایع ایشان برفع بعضی آن شان است بحسب
بعضی امر تا آنجا منتج جمیع شود بصورة محکی بدو ظاهر
شده بعوت بر عموم خلایق قال الشیخ رضی الله عنه فی الفتوحات
لو کان محمد صلی الله علیه و آله و سلم قد بعث فی زمان آدم
لکانت الانبیاء و جمیع الناس تحت حکم شریعته الی یوم القیامة
حتما و لهذا لم یبعث عامة الا هو خاصة او کلمة لیس وراءها
تاج ده کوهر آزاد کان هرچه زیکان دیجیل تواند
جلد دین خاطفیل تواند اول پیمبر چه نام تربیت
حکم تو چون نگاه نیز آخرت سهر شد این نامه بعنوان تو
ختم شد این خطبه بدوران تو و المعلن الحق بالحق و اشکال الکتاب
امر اردین حق بحق نطق تو شد کاشف اسرار بهم
زهی تو شد فتح ابواب مغلق و الدافع جیشات الاباطیل و
الدامغ جولات الاضالیل و دفع کنندهٔ لشکرهای اباطیل
و شکنندهٔ شدت و حملهای اضالیل [illegible]

سیل نامد تا نکند خانه ویران تو سرخ نامد تا نگردد نیزه رخشان تو
هر که بر خاست تا فکند بر زمین و انکه افتاد میکند فتح دست
هم عرب هم عجم مسخر او لقمه خواهان دخت اند در او
هر که جوید خاک پیت بر سر او کرد شد است خاک بر سر او
خاک او باش و باد شاهی کن آن او باش و هر چه خواهی کن
جوار ای نصره و سلطنت ابدی و علم عزت و علای دولت
تحدی و افراخته شد اعناق سطوت قیامره و رقاب
صولت و شوکت اکامره زیر دست ساخته نای انا نبی السیف
و بعثت انا خاتم [illegible] هر که در عالم هر صید تواند
بای دکر دن بسته و رقیدتوا استعار لفظ جیشات جمع
جیشه و هی غلیان الغدر یقال ثار دمه اذا طلب الشار جیوا الدافع
فیهم قال بعض الشارحین الدافع القاهر و هو مستعار من
الدفع بالسهم عظم الهامة و اصابة الدماغ یقال دمغت الرجل
اذا شککت راسه و اصبت دماغه و قد یستعمل ذلک فی الحق
العظیم تعالی الله تعالی بل یقذف بالحق علی الباطل فیدمغه
و انکد فی ذلک ان الباطل مطلع امره ان یعیش جیشه یفتش
من ثانیها الی الدفع الذی و لیس لها الطرق فی رد الاشیاء
و اذا قوی و صال صولة یضل الناس فیه یحتاج منازعه الی
البحث عن المشکل الذی ضل به الناس و لا بد من تعمق و تنوق
فی دفع ذلک و فی ذلک المعرض یصیر الی الدفع الذی هو اصعب

الطرق فانظر الى تعبيرات الامين صلوات الله وسلامه عليه
عن العيان اليقين بلفظين موجزين دقيقين كاملين فاطلع
اى استقل قائما بامر الله قال الشارح اى صل على صلوة مشابهة
بجلالة رسالتك ومعنى اصطلاحهم بها توقف عليها ترتب عليها
ستوفز اسرع الى رضائك بجعلها خير حامل لاعباء رسالتك
بل استقلال قيام خود باين توشائبى ودر طلب رضاى تو
غنى ناكرده ديرم ولا ازاء عن عزيمة فى انكه باندكى دوانى اقدام در
امر تو وفا نكند شود از عزيمه وجد در كار تو واعيا
لوحيك حافظا لعهده اى باديكر از وحى وپيام تو نكرده وانرده
عهد وپيمان تو حمل اركاتب وحى آلهى
زبانش ترجمان پادشاهى فلك شد مصعد فرجاسش
زمين شد مهبط وحى كه تا ناجيتا غى نفاد اثرا نسوكند
برسانند فامر تو وتبليغ رسالتك حتى اورى قبس القابس
تا افروخته كردانند شعله نور علم وحكمت طالب مستفيد مقتبس
استعار لفظ القبس وهو الشعلة لنور العلم والحكمة ورشح
بذكر الورى واضاءة الطريق الخابط ورشح كردانيده اند
حق تعالى را انبراى باى كوبان بى بصيرة در دريا وهديت
به القلوب بعد خطرات الفتن والآثام وهدايت يافتند
بادلهاى عباد الله بعد از فرو رفتن وخوض بسيار در فتنها
وبزمكاريها واقدام موبخات الآثام واقامة كريح بالغبه

وبراهين ساطعه فيزات الاحكام يعنى احكام وقضايا باى واضحه
اللزوم والاشاج از يزداد فقوا بينك المامون الامين الذى
ينتصب الامين موثوق به والمامون الموثوق به والامين الموثوق
يعنى پس او صلى الله عليه وآله وسلم تواند اماننده دار خود كرد
وبا ونكاه دارد ومن حق امانت است وموثوق بر
امانت دار وبالغ امين بود كه پيش از وحى در عالم امين بود
وخازن على المخزون وبا خزانه دار عالم مخزون نزد تست
يعنى مطلع است بر اسرار مكنون نزد خزانه غيب وعالم است
برموز مصون ودستوره محفوظه عند علام الغيوب وشهيد
يوم الدين وا وكواه تست برامم در روز قيامت تا تعالى يكون
الرسول عليكم شهيدا اى يشهد على الانبياء بما علم واحوالهم
بين يدى الله تعالى فيعدل بشهادته ويحكم بها وبعثته بالحق
وفرستاده تست بحق وراستى وبرسولك الى الخلق وپيغام رسان
تست بخلق قال ابو الوفا رضى الله عنه البعث المبعوث وبعث
الانبياء اثارة نفوسهم بقبول الوحى من الحق وتبليغه الى الخلق
تا رسالهم اظلالهم عن آثار التجلى الساهرة الحق لاشعاعهم
بظلم مصالح الخلق وهدايتهم وارشادهم بين البعثة والرسالة اللهم
افسح له مفسحا فى ظلك باز خدايا وسيع كردان از براى او ومقاما
اشاع در حضرة قدس بظل جود تو واجره مضاعفا ناطحر
بزا فضل لك وجزاده او را زيادتهاى خير از فضل خزينه اللهم

اعلى على بناء والمباشرة بناء يا بخدايا بلند كردان بر بنا يا بنيان
دين تو بنا، اويقال المراد بنا يه وجنة في الجنة والكل يرجع الى
صديق وولي في الجنة سني مخصوص به كما قالت اسية بنت
مزاحم رب ابن لي عندك بيتا في الجنة فلكل مؤمن بيت في الجنة
بناء وبناء المرسلين مظل عليه وبناء صلى الله عليه وآله
سلم مظل على بنائهم عليهم الصلوة والسلام واكرم لذلك
منزلة وكرامة ومرتبة لمن اراد قرب حضرته ومرتبة لمن اراد
لقربه وتمام وبغايت كمال رسان نور احمدي واجره من ابقائك
لشفيعا المشهادة مرضي الفعال ذا مسطيق عدل وخطبة بيز
وجزاده اورا از بهشت تر برد واشهادة مقبولة ومقالة مرضية
كه باشد صاحب گفتار عدل وراستي وخطابه فصل كه حق
از باطل صادق القول زمين وآسمان نوريابد اندر جهان بآنك
انجهان قيل والخطبة كلام مخاطب به غيرك لتدعوه الى امر
وخطبة فصل اى كلام مبرهن يفصل الحق عن الباطل و
الكلام الفصل الذي يفصل الصواب عن الخطاء تعالى
انه لقول فصل وفصل الخطاب قيل هو قال اشفي مدح داؤد
عليه الصلوة والسلام وانبائه اتمه وفصل الخطاب
اللهم اجمع بيننا وبينه في مزيد العيش وقرار النعيم وسني
الشهوات واهواء اللذات ونعماء الذين تشهي الانفس
اى حيث تشتهي النفس المطمئنة وهذا كلام منتزع من قوله

تعالى يا ايتها النفس المطمئنة ارجعي الى ربك راضية مرضية يا بخدايا باز
كرد يان ما واورد در راحت عيش كه اثبت از عدم كلفت در آخرة
وثبات ودوام نعمة واذ زهاى شهيات وخواشهاى لذات
وراحت نزاعي وغايت اطمينان نفس بلند معارف حق و
انس جلاله اعلى وامن از زحمات دنيا وتخمهاى كرامات كه
معدات اند براى اولياى كرام قيل اما سني الشهوات واهواء
اللذات فما لم يعرف حقا نيتها في المني والشهوات واللذات
لم يطلع على مراد المتكلم بها فاما المني فمقدورات النفوس والتفويض
اعطاء الموجود حكم المعدوم واعطاء المعدوم حكم الموجود
الهوى حيث يقع فيها المرء من غير اختياره واللذة استطابة الحواس
لما تشتهيه من مدركاتها والاشتهاء من خصايص النفس و
اللذة من خصايص الحواس وبين ذلك قوله تعالى ولكم فيها ما
تشتهي الانفس وتلذ الاعين وههنا اضاف المني الى الشهوات
لمني ويتنعمون في الجنة كل ما يقدره الانسان في نفسه من
الاماني فذلك يوجد في الحال فيكون على صفة تشتهيها النفس
فكل مقدور في النفس تشتهي فانها المقدورات كلها فانها
المشتهيات وما يقع فيه الاختيار من غير اختيار مما يستطيبه ويما
يكرهه الغالب انه يكرهه في الجنة كل ما يقع المرء فيه وان لم
يختر فهو مما تلذ به مستطيب له فاذا الهوى قد سقط في اللذات
ولا يمكن ان يتأدى هذه المعاني المحققة بلفظ احسن من هذه

الالفاظ بخوانی الله امیر المؤمنین من بیانه للحقانیون واذا شاء ان یسالک
الی امثال الطرایق ومن خطبة له علیه السلام یبعثه بالنور
المضیئ بعث کرد او را بنور نور بخش برهان جاری مقدم نور ولایت
مایه بخش هر دو عالم نور ولایت ومن سماه الله تعالی فی القرآن
نورا وسراجا منیرا حوالت این کیست این کیست در حلق ناکامان
این نور الهی است یا ذیشان الله این لطیف وامین رحمانی بعث
این دولت نگر در جاه و بدا ختران ماه روی چون ماه آمده قال
کعب الاحبار وابن جریر فی قوله تعالی الله نور السموات والارض
الا یا المراد بالنور الثانی ههنا محمد صلی الله علیه وآله وسلم وهو
مثل نوره ای نور محمد صلی الله علیه وآله وسلم وقال سهل ابن عبد
الله المعنی الله هادی اهل السموات ثم قال مثل نور محمد صلی
الله علیه وآله وسلم اذ کان مستودعا فی الاصلاب کمشکوة صفتها
کذا وکذا واراد بالمصباح قلبه والزجاجة صدره ای کانه کوکب
دری لما فیه من الایمان والحکمة توقد من شجرة مبارکة ای من زیت
ابرهیم علیه الصلوة والسلام وقوله یکاد زیتها یضیئ ای یکاد
نبوة محمد صلی الله علیه وآله وسلم تبین الناس قبل کلمته کهذا
الزیت وانوار البرهان الجلی والمنهاج البادی والکتاب الهادی
بعث کرد او را بحجت وبحجرات ظاهره وطریق شریعت زاهره
سحیر بضیاء کتاب راه نمایند ید از کریبان بعثت سر بر کرد
دامن شرع بر زکم هر کرد منهج صدق و در و داد

سلع وهب در و بلوذ و داشت پرده تا بام آسمان برخش
سایه بخت و پایه تخش انزه خیر انزه وبحق خیر
بحجة اقتضاها اسعد له وما شهد له خویشان و اهل او
خویشان بهترین خویشانند و اصل او یعنی قریش بهترین اصول
شاخهای بحر او معتدل و راست است و میوهای او فروهشته
و سهل الانتفاع مولد او بمکه محل ولادت او مکه مکرمه بود
قطب اصل او بر دیده و نهان سر آن آن برگذار نافه جان
و مجمر بیطیبة و مجرها و مدینه طیبه مکان مولدش
معطر شد بشریف مرقدش معنبر شد علا بها ذکره و اعلا
بها امره و شهر بلند بطیبه ذکر او و شهر شد از انجا آوازه و مخزن
اوراد سلة تحیة کافیة و موعظة شافیة و دعوة سلامیة
نرمشاد او را بحجة کفایت کنند و موعظه شفا دهند از مرض
جهل و ضلالت و دعوة باز یافتن جمیع خلق و انزل معه القرآن
ما فیه شفاء و رحمة للمؤمنین و اظهره الله تشریعا للجهولة
و تقویما للبدع المدخولة و بین به الاحکام المفصولة ظاهر کرد
بر اطراف شرایع مجهوله دین حق تعالی در ایام فترت مرسلان
و قمع کرد باو بدعتهای مدخوله بتعریف و روشن
کرد احکام او احکام مفصله فمن یبتغ غیر الاسلام
دینا لن یقبل منه و هو فی الاخرة من الخاسرین و تعظم کبیرة و یکون
مآبه الی الحزن الطویل و العذاب الوبیل این هر کس که بجوید

غیر اسلام دینی را تحقق نمود بنجاتی او دیگر نخواهد شد و جبل
اعتصام او نجات و خلاص و عظیم باشد بر روی افتادن و
نگون ساری او و باشد باز کشاندن او بندوه در او و بحتی عذاب
هر کدر دین محمد ره نیافت فا ابالکه دی از دین در گذشت فا
لما کان صلی الله علیه و آله و سلم خاتم الانبیاء و ان البشوة اطلق
بابها و اشرع حجابها فلا نبوة بعد محمد صلی الله علیه و آله و سلم
و یجب علی الخلق کافهم من سایر الملل و الادیان طاعته و الایمان
لما جاء به و ترک ما کان علیه من قبل فکل الطریق یجتمع بها فهو
مسدود و کل الدعوات غیر دعوته و رسالته مردودة
باز ار بعثت نوبت کامل آمد سمار نسخ بر دد کان انبیا
شیدا الله تعالی باولیه صلی الله علیه و آله و سلم از کاتم نسخ
یا خویشتنه اذ نا تم و انتوکل علی الله توکل الا نابة الیه و تو
میکنم بر خدای توکل باز کشتن بسوی او و استرشد الرسل
الهویدیة الی جنده الفاصدة الی الحل رغبته و طلب میکند از او
صواب و راستی و نیکوشتاو قصد کننده محل رغبت خود
اوصیکم عباد الله بتقوی الله و طاعته قائلها انها عدتا
و النجاة ابدا اوصیت میکنم شما ای بندگان خدای بپرهیزگاری
از خدا و فرمان برداری او پس بدستی که طاعت او امروز رستگاری
فردا است و محل رستگاری ابادست و بتقوی زنده از اید با
و در آنش بیروی دلشاد باش و هیبة قاطع و رغبة قاسع

وتصفا لکم الدنیا و انقطاعها و زوالها و ارتفالها و ترهیب
و تخویف کند بسوی با انکه دنیا در آن ترغیب کرد پس تمام کرد یاد
آن او صفت کرده از برای شما دنیا را و انقطاع او و زوال او و
اشفالها و اعراضها عما یعجبک منها لقلة ما یصحبک منها پس
اعراض کنید از آنچه بعجب تو آرد و شما را در دنیا از برای کمی
مصاحبت شما او اما قرب دار بن بحفظ الله و ابعدها من رضوان
الله تو دیدتر بر خانه ایست بحفظ و خشم خدای تعالی و دور
تر بها خانه ایست از خشنودی خدای فغضوا اعظکم عباد
الله غموضها و اشغالها لما قد ایقنتم به من فراقها و تحولکم
عنها لا تهیئوا پس باز کرانید از خویش ای بندگان خدای خمهای
را کنار دنیا و شغلهای ضایع دنیا چه بدستی که یقین دارید
بآنرا فراق او و کرچیدن از احوال او فاحذروها حذر الشفیق
الناصح و الجد الکادح پس بر حذر کنندا ز حذر کردن شفق
خیر خواه و سعی کنند در عمل جدیه و اعتبروا بما قد رایتم من
مصارع القرون قبلکم و اعتبار کنید با نچه بتحقیق دیدا ید
از کشتکاهای زمانهای پیش از شما قد زایلت انصابهم و
زالت اشباحهم و ابصارهم و اذهبت شرتهم و عفی رسومهم و انقطع
سرورهم و نعیمهم بدستی که منقطع شده و اصلهای ایشان
و زایل شده جسمها و بصرهای ایشان و رفته شرافت و عزت
ایشان و منقطع شده شادمانیها و نعمتهای ایشان

که همه دنیا سلم آید کریشود ناچشم بر هم آید
ای سرای و باغ تو دندان تو خانه و مان تو بلای جان تو
قیل لوا یقهبها الا لاد فقدها و صحبة الا نذالم یفارقها
لا یفاخرون و لا یتناسلون و لا یتزاورون و لا یتجاورون
بس تبدیل کرد ندانیشان را قوما و لادبنا فانش آن صحبت
ازواج بفارقت و جدائی تفاخر بریکدیگر نیکنند و تناسل
پیدا نیکنند و زیارت همدیگر نیکنند و جوار یکدیگر نیکنند
بازنیدهند فاحذروا عباد الله حذر الغالب لغلبته
المانع لشهوته الناظر بعقله فان الامر واضح و العلم
قائم و الطریق جدد و السبیل قصد بس حذر کنید ای بندگان
خدای حذر کسی که غلبه کند بنفس امان خورده و مانع باشد
خواهش نفس را و ناظر باشد بدیده عقل مقابح شهوت خود را
پس بدرستی که امر روشن و روشن است طریق او و علم بین
الهی یعنی کتاب الله قایم است و راه شریعت هموار است و
سبیل سعادت آسان و سهل و هر خطبه را علیه الصلوة
و السلم الحمد لله الذی ظهر بنا نار سلطانه و جلال کبریائه
ناخر مقل العقول من عجایب قدرته بساط خدائی ملک
ظاهر کردانید ما را آثار سلطنت و بزرگواری کبریائی خویش
آنچه متحیر کردانید دیده های عقول ما را از عجایب قدرت او
هست عالم الاذة از قدرتش باز نده عالمی از حکمتش

ردع خطوات هائم النفوس عن عرفان کنه صفته و منع
کرده است حرکات اندیشهای نفوس را از شناختن کنه صفت او
زکشف ذات او کس را نشانیست که هر چیزی که بکوی قوت آنست
زهره غایت که جشم عقل و ادراک بماند از بعد آن افکند بر خاک
خطا ز ثنای جوتو با کی آید از ثنای جوتو پاکی کے تواند
بدین آلت که عقل او را زان کند ثنای جوتو پاکی کے تواند کند
جدا ند پاکی تو خلق خدا کے زهرها که نداند سپهر پاکے
مگر بان حضرة علیا بقصور ما عرفناک حق معرفتک معترف
کردنا قدرة الحق فلده و تقدسان ملاء اعلی در مقام لو دنو
انمله لاحترقت سبحات کرو بلسنا الاله مقام معلوم
وصف تو کی تواند کرد و انکند بیان ذات تو چون تواند دید و انکند زبان
علم الیقین کی راست کین سر نکشت ایمان ندرست کی راند بدین در
در غیب عیان آورد ان یقتضی ذات و صفات او را ندیده بشناسد
و اشهد ان لا اله الا الله شهادة ایمان و ایقان و اخلاص
و ایقان و کرا می سزد کیست خدائی الا خدای سزای پرستش
کرا هی شان کمال ایمان کند تصدیق قلبیت و ایقان و اعتقاد
انکه این تصدیق نیست الا مؤنوق و اقرار و اخلاص در توحید باطلا
ما سوی از درجه اعتبار و کمال اذعان که مزه ایمان اخلاص است
یعنی کمال در عبادة ثابت مر اخلاص را فان قیل ما الیقین یقال
له عبارة عن ظهور نور الحقیقة فی موقن به فقال کشف استار

البشرة يشاهد الوجد والذوق لا بدلالة العقل والعقلاء
عليه الصلوة والسلام لو كشف الغطاء ما ازددت يقينا
انما زاد وضوحا ويشاهد فيل الفرق بين الايمان واليقين
كالفرق بين الاعمى والبصير اذا اخبر بطلوع الشمس فالبصير تقلها
والاعمى لا يشهدها لكن ثبت عنده وجودها بتواتر الاخبار
انتهى ان محمدا عبده ورسوله ارسله واعلام الهدى ودلائل
ونتائج الذين ظاهرة وكواهي بيدهم كه محمد صلى الله عليه وآله
بنده او ورسول او ست ارسال فرمود آنحضرت را بدلالت
انكه امارات ونشانهاى هدايت ناپديد بود وقوانين دين
مضمحل فصلح بالحق وتطبع الخلق وهدى الى الرشد وامر
بالقصد صلى الله عليه وآله وسلم بس بجاهر تكلم فرمود بحق
ونصيحت كرد خلق را وراه نمود بسبيل صواب وامر كرد بطريق
استقامت خالى از افراط وتفريط صلى الله عليه وآله وسلم
اعلموا عباد الله انه لم يخلقكم عبثا ولم يرسلكم هملا
جاهيدى بندگان خداى كه او شما را بيهوده نيافريد
نفرستاده است شما را بكار علم بلغ فهم علمكم واحصى
احصاء آثاركم دانسته است بلوغ كمال فهمهاى خود بر شما واحصا
كرده احسان خود باشما فاستفتحوه واستنجحوه واطلبوا اليه
واستفتحوه بس طلب فتح از وكنيد وطلب حاجت از وتماييد
طالب شويد بسوى او وطلب بخشش از وكنيد فما قطع كرعته

حجاب ولا اغلق على كل دونه بابا بس قطع نكرده است
شما را از وهيچ حجاب ونه بسته است از شما تا را وهيچ باب
الا آنكه بكلاى بوده بر كل حين دانا وان مع كل انس وجان
بدستى كه او هر آينه حاضر است بهر مكان ودر هر وقت
زمان وبا هر انس وجان لا يشله الغطاء ولا يغيضه الحباء
ولا يشغله سائل ولا يبرمه الحاح نه پوشيده ميكند او
خواننده را وعطا كردن بر كسى ميكرداند او را واخيه ندارد او را
آن از هيچ سائل واستقصاء آن نميكند هيچ سائل ولا يابى يده
تخص من تخص ولا يابيه صورة عن صورة ولا لغة
هيئة عن لغة ولا يشغله غضب عن رحمة ولا تولهه رحمة
عن عقاب وشغول نميكرداند او را آواز از آواز ديگر
سائلى نميشنود او را وبخشش او را باز نداشتن ديگرى مشغول
نميسازد او را غضبى از رحمتى ورحمتى نميدارد او را مهربانى
از عقوبتى كردن ولا يحجبه البطون عن الظهور ولا يقطعه
الظهور عن البطون ونمى بوشاند او را باطن بودن از ظاهر
شدن وقطع نميكند او را پيدا بودن از پنهان بودن
بيدا از اين نمى توان شد مخفى تر از اين نمى توان بود
اين بنا بر آنست كه ظهور وبطون حق تعالى نيست باظهار
ومظهريت امريست زايد بر ذات الهى نه آنكه اعيان عالم كه
مظاهر اند صور علميه حق اند الهيه اند تقرب فنائى وتعالى

ذات او ظهور فرمود بطون معلوم و عیان و آشکار نزدیک شد بر بعید
کشف و بلند شد پس نزدیک شد و ظاهر شد پس پنهان شد
و پنهان شد پس آشکار شد لم یزل یخلق بالمشیة و لا شیء
معه لکمال غنای او بخلق و احتیاج او بساختن و طلب یاری نکرد
بایشان او را برای بودن شدن و مرخطبه را علیه السلام
و اشهد ان محمدا عبده و رسوله المجتبی من خلایقه
و گواهی میدهم که محمد بنده او و رسول اوست برگزید او را بجمیع
خلایق او را محمد کان ینبش و انشان نادت
سر افرازی که تاج سر کشان آمد طراز کارگاه آفرینش
چراغ افروز چشم اهل بینش یعنی کیمیای خاک آدم
بصورت نقش بندای چشم عالم صلی الله علیه و آله و سلم و
المعظم لشرح حقایقه و اختیار کرد مشکوة بیان لبنیا
برای شرح حقایق اسمائی و حل دقایق اسرار الهی
دفتر آموز سر لایزالی جهان افروز قلیم معانی
مجالس کوی دان پادشاهی معاد ان اسرار الهی
آمد اندر جهان جان پرکن جان جانها محمد آمد و بس
او سری بود و عقل کردش او اولی بود و انبیان او
همه شاگرد و او بدیشان همه مزدور و او بهندسه
در کتاب مقصد اقصی است که بدانکه شریعت گفت پیغمبر
و طریقت کرد پیغمبر است و حقیقت دید پیغمبر جانکه

فرمود صلی الله علیه و آله و سلم الشریعة اقوالی و الطریقة
افعالی و الحقیقة احوالی ای درویش آنان که هر سه مرتبه
خبر دارند کاملانند و ایشان ائمه اند صلوات الله و
سلامه علیهم که پیشوای خلق اند و طایفه که دوست دارند
هستند دوستداران آن طایفه که از هر سه خبر دارند نادرند
اولئک کالانعام بل هم اضل قال صاحب العوارف یقال
الشریعة کالسفینة و الطریقة کالبحر و الحقیقة کالدر
فمن اراد الدر رکب السفینة ثم شرع فی البحر ثم وصل الی
الدر فاول شیء وجب علی الطالب هو الشریعة و المراد
بالشریعة ما امر الله تعالی و رسوله من الاوامر و النواهی
و الطریقة الاخذ بالتقوی و ما یقرب الی المولی من قطع
المنازل و المقامات و اما الحقیقة فهی وصول الی المقصد
و شاهده من المجلی کما قال صلی الله علیه و آله و سلم الحارثة
لکل حق حقیقة فما حقیقة ایمانک یا حارثة فاجاب
قال عزفت نفسی عن الدنیا فاستوی عندی حجرها و مدرها
و ظهرت نهاری و اسهرت لیالی الحدیث فتمسک بدین الله
و قیامه بامر شریعة و اخذه بالاحوط و الورع فی سیره
و ظاهره عرف نفسه عن المشتهیات طریقة و انکشاف
عن احوال الاخرة و وجدانه ذلک حقیقة و المختص بعقبال
کرامات و مخصوص بفایض آنچه کرامت کرده اند کان

خود از تخلق باخلاق آلهیه و تحقق بمضامین باکمالات
آلهیه فی الفتوحات المکیه السؤال الثامن والاربعون
من الاسولة الحکیم الترمذی ان الله سبحانه وتعالی
خلقنا مالک الاخلاق الجواب ان هذه الاخلاق مختصة
بالانبیاء علیهم السلام لیس لاحد دونهم فیها ذوق ولکن لمن
دونهم تعریفا بها فیکون عن ذلک التعریفات اذواق و
مشارب لا یحصیها الا الله علما وعددا والرسل منهم اعلی
قدرا ما تجلی فی کتبهم وصحفهم الا محمد صلی الله علیه وآله و
سلم فانه جمعها کلها بل جمعت له عنایة الهیة قال تعالی
تلک الرسل فضلنا بعضهم علی بعض فیما لهم به من هذه
الاخلاق فاعلم ان الله تعالی لما خلق الخلق خلقهم اصنافا
وجعل فی کل صنف خیارا واختار من الخیار خواصهم المؤمنین
واختار من المؤمنین خواصهم الاولیاء واختار من هؤلاء الخواص
خلاصة دوم الانبیاء واختار من الخلاصة نقاوة وهم انبیاء
الشرایع المقصورة علیهم واختار من النقاوة شرذمة قلیلة
هم صفاء النقاوة المردفة بهم الرسل اجمعهم واصطفی واحدا من
خلقه هو منهم ولیس منهم هو المهیمن علی جمیع الخلایق جعله عبدا
قائما علیه قبة الوجود وجعله اعلی المظاهر واسناها مع له المقامات
تعیینا وتعریفا فعله قبل وجود طینة البشر وهو محمد رسول الله صلی
الله علیه وآله وسلم لانه کثر ولا نقاوم هو السید من سواه

سواه قال عن نفسه انا سید الناس ولا فخر بالواو والمراد والیاء
ای انها لیس بحجة باطل ای افتراها ولا اقصد الافتخار علی من
بحق من العالم فانی وان کنت اعلی المظاهر الانسانیة فانا اشد
الخلق تحققا بعبدی فلیس الرجل من تحقق به وانما الرجل من
التحقق بعد ما علم ان سواه جرح له تم لا لنفسه وما فاز بهذه
الدرجة مذ قا الا محمد صلی الله علیه وآله وسلم وکشفنا الا الراجل
وراجع علما هذه الآیة المحمدیة ومن سواهم فلا فرد لهم
فی هذا الامر وقالت فی موضع آخر الاولیاء الاکابر علموا ان الله
تم باخلقهم غیر ولا احد من خلقه بالتعلق بالقصد الاول وانما
خلقهم الله حجابا علیه تعلموا انفسهم ما خلقوا له وما سواه ما ذکرنا
ما علم ان الله تم او جرح له تم بل یقول دائما او جد العالم للعالم
فرفع بعضهم فوق بعض درجات لیتخذ بعضهم بعضا سخریا وهو
نهی عن العالمین هذا مذهب جماعة من العلماء بالله وقد روی
خبر النبی صلی الله علیه وآله وسلم عن موسی علیه السلام ان الله ازل
فی التوراة یا ابن آدم خلقت الاشیاء من اجلک وخلقتک من اجلی
فلا تهلک ما خلقت من اجلی فیما خلقت من اجلک وقال تعالی وما
خلقت الجن والانس الا لیعبدون والمصطفی لمکارم الاخلاق
وبرکز یده ازلی مکرمتها ای رسالات عامة جامعة شاملة لجمیع
رسالات نبی جاء من آدم الی ان تقوم القیامة ملک بموت اذا آن حضرة
سلطان رسالته وجمیع شرایع شریعته وسایر انبیائنا

وخلفاء دیوان رسالت اولاین فارغ من اللسان المحمدی وکلهم
بسبب بعضای دایر بدار فنا وارد من شریعتی وبینهم الاوفر کان
داعیا به قوسه الحق عز تعینی والموضحة بر اشراط الهدی والمحجة
غرتها المعی واضح ودوشن کرده شد باو علامتهای هدایت
وجلی داده مکشت باو ظلمت جهل وکوری دل

انت بدر الیوم یا شمس الضحی انت بدر اللیل یا نور الهدی
انت مصباح الهیاهی فی الدجی وبحبلک الماسول اقصی المرتجی
شاه ذو الاعراف والمنکام شاه کاندر زمانه مهدی آخر زمان در رسید
اسوده ایمه خاطر باشاد وخرم جون فیض فضل یار جهان در جهان رسید
سری که کیانان بجان طالبند ست خدایرا که مهار اینکار در رسید
بشنید هر که کوش دل داشت شنید کلبانک وصل او که بکوش دل وجان رسید

بدانکه اختصاص حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم از میان
انبیا بشرح حقایق کما قال المصام لشرح حقایقه بنا بر آنست
که اسماء الهیه که آدم علیه السلام حامل کل آنست وبان معلم
ملائکه حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم حامل
حقایق ومعانی آن اسماست وسمی بکلم الهیات انجناب
انجناب چنانی رسید هر نبی انجناب اخبار رسید قال صلی الله علیه
وآله وسلم اوتیت جوامع الکلم بوالبشر کوبود استاد سروش
داشت در اصحابه تعلیم توکوش تا باصحاب ملایک کار داشت
رایت خانش بکردون میفراشت باج جوزه در مکث عشرت نشاشت

آیت لانظر بارفلش زیاد فی الفتوحات المکیة از آدم
حامل الاسماء کلها ومحمد صلی الله علیه وآله وسلم حامل معانی تلک
الاسماء الی جانبها آدم علیه السلام وان کلمات ومن حصل له
الذات فالاسماء تحت حکمه ولیس من حصل له الاسماء ان یکون
الشیء عندی محصلا فمحمد صلی الله علیه وآله وسلم للجمع وآدم للشیء
ای کلید جمله گنجهای حق ای سمای همه اسمای حق
جوهر کان تو لولو دریا توئی سر معنی در همه اشیا توئی
وقال ابن الکتاب عفیف المغرب نکان محمد صلی الله علیه وآله
سلم نسخة جمع الاعلام وکان آدم نسخة بالتمام وکانا عن منهما
علیهما السلام وکان لعالم اسفله واعلاه نسخة ثانیة
الاقلام فرجع الکل الی من اوتی جوامع الکلم قال صلی الله علیه
آله وسلم اوتیت جوامع الکلم یعنی صورتی اند دنیا پیدا این همه معنی
یعنی سرده اند دنیا پیدا این همه وکل ای فی الرسل الکرام بها
فانما اتصلت من نوره بهم فانه شمس فضل هم کواکبها
یظهرن انوارها للناس فی الظلم حتی اذا طلعت فی الکون لم یهدی
للعالمین واجبت سایر الامم الا ای احمد مرسل جراغ سجده
تو بی سید تو خورشید تو فی الحقیقت شریعت از تو روشن شد طریقتها
بر همه مدحقیقتها تعین شد ذی این همه زهر کمالی
بیش آمد کمالات تو بیش آمد شال کاملان با تو شمال پیشرفتها
تو داری مقصد اقصی تو داری قرب ادنی هم تو فندی تو تو شا

هر صافند تو اصفی جهان مستان عشق تو زی مستان عشق

حیران عشق تو گردانی اگر والا عطار

نقد زاد آدم نقد ست عالم بر عدو ملک را تو فی زنگانی

جان کیرد دل بود زنده از جان جهان زاد جان از جیوة حیا

قال تعالی الله نور السموات والارض تا نپنداری که عالم نور الهی متصور الوجود است باز نا کامان بنری که عالم ممکنات

کرد واسطه مطرح انفکاس آن نور صرف کردد قال عز شانه

عن الاشیا ایشل نوره کمشکوة فیها مصباح المصباح فی الزجاجة

یعنی نور حدانی مصباح ذات احمدی از زجاجه روح محمدی

منعکس میکردد بمشکوة سموات وارض چنین شایع می افتاد و قال

کعب الاحبار و از جبیر المراد بالنور انسانها محمد صلی الله علیه

وآله وسلم فقوله مثل نوره ای نور محمد صلی الله علیه وسلم حدا

ای وجودت عکس خورشید جلال پرتوی از آفتاب لایزال

سالکان آخرین منزل تویی صد جهان تو در صد جهان حامد تویی

هم تو جانی هم جهان مطلقی هم دم رحمن و هم نوح حقی

درد و عالم هر چه پیدا و نهان جمله آثار جهان نور جهان

اصل جان نور مجرد دان ز پیش یعنی آن نور محمد دان و پیش

پس جمیع ذرات موجودات را بحکم خلق جدید انا فانا من الاول

الی الابد از روح فیاض محمدی کز نفس رحمانیت جیوة مجرد

میرسد یک نفس است انا بدا لهم و پس هر دو جهان زنده بدین

یک نفس این نفس است انکه جودم در دمد از خم بز کل جان زنده

فی کتاب عنقاء المغرب الروح المضاف الی الحق الذی یقع الحق

منه فی عالم الخلق هو الحقیقة المحمدیة القابلة بالاحدیة حضر

انت روح الحق یحیی آدم یا ابا الارواح جد العالم

انت جیوة جد ذرع العالم زان سبب هم اولی هم خاتمی

للشیخ لنا لفارض من اللسان المحمدی علیه صلوات الله الابدی

ما و انکنتا و آدم صورة فلی فیه معنی شاهد بابونتی

و لولای لم یوجد وجود و لو کن شهود و لم تعهد عهود بذلتی

فلا حی الا عن حیوتی حیوته و طوع مرادی کل نفس مریدتی

و لا قابل الا لفیض محدث و لا ناظر الا بناظر مقلتی

و لا نصت الا بسمعی سامع و لا باطش الا بباطش قدرتی

و لا ناطق غیری و لا ناظر و لا سمیع سوای من جمیع الخلیقة

خورشید آسمان ظهور یم عجیبا ذرات کاینات اکوکب مظهرم

ارواح قدسیه چیست نمودار تعینیم اشباح ترچیست نکه دار یکره

فی اجلی مظهر هم اسماء الله بل اسم اعظم بحقیقت جمع منکره

تا سه جو عکس شرق صبح ازل هویدا شد جمال عشق

ندانم کو پدید آمد بخوبی از درخت بقفل حکمت قو بود

زمان دولت ما در رسید و دوا شد بخود در آئینه جان ما سکر ظهور

جمال عشق کز هم اسم و هم سمی شد حدیث دوست بیزار کاینات

قیامتی که نهان بود آشکارا شد هزار جان مقدس فدای شاه امم

كعيش قاسمي ان عشق او مهيا شد قال في كتاب نفش الفصوص
فهو عبد مرتب بالنسبة الى العالم اي ربه كما يدبر الروح البدن
ومن هنا يعلم ان نسخة من الصورتين صورة الحق بوحدانيته باطنه و
صورة العالم بربوبية ظاهره وقال في انشاء الدوائر الانسان
نسختان نسخة ظاهرة ونسخة باطنة فنسخته الظاهرة وشاهد
للعالم بأسره ونسخته الباطنة مضاهية للنسخة الالهية
دريای امكان وقدم موجند در طغيان اودر بيانشان اذكرم شد ذرخ بغيان
بحر بيت جان انوش ساحل اين جان بدوش باشد طفيل كوهرش
محصول كاركن امكان وعرايس التفسير انهم ان جميع الخلايق
صورة مخلوقة سطر بعد سطر في قضاء القدر بلا روح حقيقة
شظرة لقدوم محمد صلى الله عليه وآله وسلم فاذا قدم في العالم
صار العالم حيا بنوره لان روح جميع الخلايق قال تعالى
وما ارسلناك الا رحمة للعالمين شعر محمد كافرينش زو نمود
بود ان آفرينش دود ودست بكوير كافرينش زو مود يافت
كه تفصيلش بيدد زاجمال خود شعاعي مهر از نور بسيطش
حيا بوجود از بحر محيطش از و بينا و اندر چشم بينش
دخش چشم و چراغ آفرينش مدد ذو جمله عالم زاد مادم
نزاد عالم و او جان عالم صلى الله عليه وآله وسلم
قال في الباب السادس والاربعين وثلثمائة من الفتوحات
المكية اعلم ان مرتبة الانسان الكامل من العالم مرتبة النفس

الناطقة من الانسان وهو الكامل الذي لا اكمل منه وهو محمد
صلى الله عليه وآله وسلم ومرتبة الكمل من الانام من الناس من
درجته هذا الكمال الذي هو الغاية من العالم مرتبة القوى التي
من الانسان وهم الانبياء صلوات الله وسلامه عليهم ومرتبة
من ترتبة في الكمال اعني درجته هو لا من العالم مرتبة القوى الحيوانية
من الانسان وهم الورثة رضي الله عنهم وما بقي ممن هو على صورة
الانسان في السكر هو من جملة الحيوان فهم بمنزلة الروح الحيواني
في الانسان الذي يعطي الحس والاحساس واعلم ان العالم لما وجد
بمنفخة جبرئيل محمد صلى الله عليه وآله وسلم في ظهوره روحا و
جسما وصورة ومعنى تأويلا وتأليفا فان محمدا الذي هو محمد صلى
الله عليه وآله وسلم هو من العالم في صورة المحل الذي هو فيه
روح الانسان عند النوم الى يوم البعث الذي هو مثل يقظة
الناس هنا وانما قلنا في محمد صلى الله عليه وآله وسلم على
التعيين انه الروح الذي هو النفس الناطقة في العالم لما اعطاه
الكشف وقوله صلى الله عليه وآله وسلم انا سيد الناس والعالم
من الناس فانه الانسان الكبير في الجرم والمقدم في النشأة
والتعديل البسيط هو عنصر النشأة محمد صلى الله عليه وآله وسلم
كما ترى جسم الانسان وعدله قبل وجود روحه ثم نفخ فيه
من روحه ذو ما كان بدا نشأ ما اعطاه بدء خلقه فنفس
الناطقة قبل ظهور نشأته صلى الله عليه وآله وسلم

فى حال النشوة والتعديل كالجنين فى بطن امه وحركنا بالروح الصافى
منا الذى صحت له بها الحيوة فاعلم اذا كان فى العقد حى
العالم كله بظهور نشأته بكماله صلى الله عليه وآله وسلم موتى العالم
وكان اهل النار الذين هم اهلها فى مرتبتهم فى انسانية العالم ليست
ما يتميز من الانسان فلا يتصف بالموت ولا بالحيوة ولذا ورد
فيهم انهم من رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم انهم لا يموتون
فيها ولا يحيون وقال انهم لا يموتون فيها ولا يحيى والملائكة
من العالم كلها كالصورة الظاهرة فى خيال الانسان وكذلك
الجن فليس العالم انسانا كبيرا الا وجود الانسان الكامل الذى
هو نفسه الناطقة كما ان نشأة الانسان لا يكون انسانا الا
بنفسها الناطقة ولا يكون كاملا هذا هو النفس الناطقة من
الانسان الا بالصورة الالهية المنصوص عليها من الرسول صلى
الله عليه وآله وسلم فكذلك نفس العالم الذى هو محمد صلى الله
عليه وآله وسلم حاز درجة الكمال بتمام الصورة الالهية
فى البقاء والشرع فى الصور وبقاء العالم به فقد بان للعالم
العالم قبل ظهوره صلى الله عليه وآله وسلم انكان بمنزلة
الجسد الموتى وحال العالم بعد موته بمنزلة نائم وحال العالم
بعث يوم القيمة بمنزلة الانتباه واليقظة بعد النوم
اعلم ان الانسان لما كان مثال الصورة الالهية كالظل للشخص
الذى لا يفارقه على كل حال غير انه يظهر للحس تارة ويخفى تارة

فاذا خفى فهو معقول فيه واذا ظهر فهو مشهود بالبصر لمن
يراه فالانسان الكامل فى الحق معقول فيه كالظل اذا خفى
فى الشخص فلا يظهر فلما برز الانسان ظلا وهذا كان شهودا
للحق من كونه موصوفا بان له بصرا فلما مد الظل ظهر بصورة
الحق تعالى به لكيف مد الظل ولو شاء لجعله ساكنا اى ثابتا
فمن هو ظله فلا مدرك فلا يظهر له عين فى الوجود الحسى الا
هو ومن قام به الله ولا يزال مع الله فهو باق ببقاء الله
وما عدا الانسان الكامل فهو باق بابقاء الله وما سوى الله
جسم العالم وهو الجسم الكل الصورى من جوهر الهباء المقدر
قبل ايجاد الروح الالهى الذى لم يزل لم يتنفس اغير معين اذ لم يكن
ثم من عينه فجوهر جسم العالم به فكما تضمن جسم العالم الحيوانى
كذلك تضمن روحه ارواح جميع ما فيه هو الذى خلقكم من نفس
واحدة ومن هنا قال من قال ان الروح واحد لعين
فى اشخاص نوع الانسان وان روح زيد هو روح عمرو وسائر
اشخاص هذا النوع ولكن ما خفى صاحب هذا الامر صورة
هذا الامر فيه فانه كما لم يكن صورة جسم آدم جسم كل شخص من
ذريته وان كان هو الاصل الذى منه ظهر وتولد كذلك الروح
المدبر لجسم العالم بأسره كالذى لو قدرت الارض ستورا لا
يرى فيها هو جاورا نتشرت الشمس عليها اشرقت بنورها
ولم يتميز النور بعضه عن بعض ولا حكم عليه بالجزى ولا الغنم

ولا على الارض فلما ظهرت البلاد والديار ظلالات هذه الاشخاص
القايمة القسم النور الشمس وتميز بعضه عن بعضه لما طرا من
هذه الصورة في الارض فاذا اعتبرت هذا علمت ان النور الذي
يخص هذا المنزل ليس النور الذي يخص المنزل الآخر ولا المنازل
الآخر واذا اعتبرت الشمس التي ظهر منها هذا النور هاهو
عينها من حيث انفها وقلت الارواح روح واحدة وانما اختلف
بالمحال كما ان الانوار نور واحد غير ان حكم الاختلاف في
القوابل له لاختلاف امزجتها وصور اشكالها ولما اعطيت
هذا المنزل سنة احدى وتسعين وخمسمائة واقمت فيه شبه لي
بالماء في النهر لا يتميز فيه صورة بل هو عين الماء لا غير فاذا حصل
ما حصل منه في الاواني تعين عند ذلك ماء الجب من ماء
الجرة من ماء الكوز وظهر فيه شكل انائه فحكمت عليه الاواني
بالتجزي والاشكال مع علمك انه عين ما لم يظهر فيه ما ظهر
اذا كان في النهر غير ان الفرقان بين الصورتين في ضرب المثل
ان ماء الاواني وانوار المنازل اذا فقدت رجعت الى النور
الاصل والنهر الاصل وكذلك هو في نفس الامر لو لم تبق آنية
ولا يبقى منزل فلما اراد الله بقاء هذه الانوار على ما قبلته من
التميز خلق اجسادا برزخية تميزت فيها هذه الارواح عند
انتقالها عن هذه الاجسام الدنياوية في الدنيا في النوم و
بعد الموت وخلق لها في الآخرة اجساما طبيعية كما جعل لها

في الدنيا غير ان المزاج مختلف فينقلها من جسد البرزخ
الى اجسام نشاة الآخرة فتميزت ايضا بحكم تميز صور اجسامها
لم لا يزال كذلك ابد الابدين فلا ترجع الى الحال الاول من الوحدة
الغيبية ابدا فانظر ما اعجب صنع الله الذي اتقن كل شيء فالعالم
اليوم كله نايم من ساعة مات رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم
يرى نفسه حيث هي صورة محمد صلى الله عليه وآله وسلم الى
ان يبعث ونحن بحمد الله في الثلث الاخير من هذه الليلة التي العالم
نايم فيها ولما كان تجلي الحق في الثلث الاخر من الليل وكان تجليه
يعطي الفوايد والعلوم والمعارف التامة اعلى واكمل وجوهها
لانها عن تجلي اقرب لانه تجلي في السماء الدنيا مكان علم آخر
هذه الامة اتم من علم وسطها واولها بعد موت رسول الله
صلى الله عليه وآله وسلم لما بعثه الله بعثه والشرك قايم والكفر
ظاهر فلم يدع القرن الاول وهو قرن الصحابة الا الى الايمان
خاصة ما اظهرهم فما كان يعلمه من العلم المكنون وانزل عليه
القرآن الكريم وجعله يترجم عنه بما تبلغه افهام عموم ذلك
القرآن فصور وشبه ونعت بنعوت المحدثات واقام جميع
ما قاله في صفة خالقه مقام صورة حسية مستواة معدلة
ثم نفخ في هذه الصورة الخطابية روحا لظهور كمال النشاة
وكان الروح ليس كمثله شيء وسبحان ربك العزة عما يصفون
وكل آية تسبيح في القرآن فهو روح صورة نشاة الخطاب

تبلغه

فافهم فانه سر عجيب فلاح من ذلك الخواص القرآن الاول دون
عامته بل لبعض خواصه من خلف خطاب التنزيه اسرار عظيمة
ومع هذا لم يبلغوا فيها مبلغ المتاخرين من هذه الامة لانهم
اخذوها عن مواد حروف القرآن والاخبار النبوية فكانوا
من ذلك بمنزلة السهو الذي يتحدثون من اول الليل قبل نومهم
فلما وصل زمان ثلث هذه الليلة وهو بالزمان الذي نحن فيه
الى ان يطلع الفجر القيمة والبعث ويوم الحشر والنشر تجلى الحق
في ثلث هذه الليلة وهو زماننا فاعطى من العلوم والاسرار
والمعارف في القلوب بتجليه ما لا تعطيه حروف الاخبار
فانه اعطاها في غير مواد بل المعاني مجردة فكانوا اتم في العلم
وكان القرن الاول اتم في العلم واما الايمان فعلى التساوي
فان هذه النشاة لما فطرت على الجسد وبعث فيها نبي من
جنسها فما آمن به الا قوي على دفع نفسه لما فيها من الجسد
وحب السفوف والنفور من الحكم عليها ولا سيما اذا كان الحاكم
عليها من جنسها يقول بماذا فصل علي حتى يحكم في بما يريد
فينسب من المؤمن الى الصحابة من القوة في الايمان ما لا ينسب
الى من ليست له مشاهدة تقدم جنسه عليه فكان اشغالهم بدفع
قوة سلطان الجسد ان يحكم فيهم بالكفر يمنعهم من ادراك عوالم
العلوم واسرار الحق في عباده ولم تحصل له رتبة الايمان
بغيب صورة الرسول وما جاء به لكونهم مشاهدين له ولصورة

ما جاء به فلما جاء زماننا وجدنا اوراقا مكتوبة سوادا في بياض
واخبارها منقولة ووجدنا القبول عليها ابتداء لا يقدر
على دفعه من نفوسنا اذ وفقنا الله علمنا ان قوة نور الايمان
اعطى ذلك ولم نجد ترددا ولا طلبنا آية ولا دليلا على صحة
ما وجدناه مكتوبا من القرآن ولا منقولا من الاخبار علمنا على
القطع قوة الايمان الذي اعطانا الله عناية منه وكنا في هذه
الحالة مؤمنين بالغيب الذي لا درجة للصحابة فيه ولا قدم
كما لم يكن لنا قدم في الايمان الذي غلب عليه ما يعطيه سلطان
الجسد عند المشاهدة فعاملنا هذه القوة بتلك القوة فتساويا
وبقي الفضل في العلم حيث اخذناه من تجلي هذه الليلة المباركة
التي فاز بها اهل ثلثها ما لا قدم للثلثين الماضيين من هذه الآية
فيها ثم ان تجليه سبحانه في ثلث الليل من هذه الليالي الجزئية
التي يعطيها الجديدان في قوله ان ربنا ينزل في كل ليلة في
الثلث الآخر منها الى السماء الدنيا فيقول هل من تائب هل
من مستغفر هل من سائل حتى يصدع الفجر فقد شاركنا
المتقدمين في هذا النزول وما يعطيه غير انه تجلي منقطع
وتجلي ثلث هذه الليلة التي نحن في الثلث الآخر منها وهي من
زمان موت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم الى يوم القيمة
لم يشاركنا في هذا الثلث احد من المتقدمين فاذا طلع فجرها
وهو فجر القيمة لم ينقطع التجلي بل افضل لنا تجليه فلم يزل

باعيننا فنحن بين تجلي دنياوي واخراوي وعام وخواص غير
منقطع ولا محجوب وفي الليالي الربانية بحسب طلوع الفجر فجرنا
باجاز في هذه الليالي وفرنا بما حصل لنا من تجلي ثلث هذه
الليلة المباركة التي لا نصيب لغير اهلها جبر القلوب بهم لما قدر
من مشاهدة الرسول صلى الله عليه وآله وسلم وكان خيرا لهم
فانهم لا يعرفون كيف كانت تكون احوالهم عند المشاهدة هل
يغلبهم الحسد او يغلبونه فكفى الله المؤمنين القتال وكان الله
قويا عزيزا فاعرف يا ولي منزلتك من هذه الصورة الانسانية
التي محمد صلى الله عليه وآله روحها ونفسها الناطقة هل انت
من قواها او من محال قواها وما انت من قواها هل بصرا ام سمعها
ام شمها ام لمسها ام طعمها فاني والله قد علمت اي قوة انا من
هذه الصورة لله الحمد على ذلك ولا تظن يا ولي ان اختصاصنا
في منزلة من هذه الصورة منزلة القوى الحسية من الانسان
بل من الحيوان ان ذلك نقص بنا عن منزلة القوى الروحانية
لا تظن ذلك بل هي اتم القوى لان لها الاسم الوهاب لانها
هي التي تهب القوى الروحانية ما تتصرف فيه وما تكون
به حياتها العلمية من قوة خيال وفكر وحفظ وتصوير
ووهم وعقل وكل ذلك من مواد هذه القوى الحسية ولهذا قال
الله تعالى في الذي احبه من عباده كنت سمعه الذي يسمع به
وبصره الذي يبصر به وذكر الصورة المحسوسة وما ذكر من

القوى الروحانية شيئا ولا انزل نفسه منزلتها منزلة الافتقار
الى الحواس والحق لا ينزل منزلة من يفتقر الى غيره والحواس
مفتقرة الى الله لا الى غيره فنزل لمن هو مفتقر اليه لم يشرك به
احدا فاعطاها الغنى فهي تؤخذ منها وعنها ولا تاخذ هي
من سائر القوى الا من الله فاعرف شرف الحس وقدره وانه عين
الحق ولهذا لا يكمل النشأة الاخرة الا بوجود الحس والمحسوس
لانها لا تكمل الا بالحق فالقوى الحسية هم الخلفاء على الحقيقة
في ارض هذه النشأة عن الله الا تراه سبحانه كيف وصف نفسه
بكونه سميعا بصيرا متكلما حيا عالما قادرا مريدا وهذه كلها
صفات لها اثر في المحسوس ويحس الانسان من نفسه قيام
هذه القوى به ولم يصف سبحانه نفسه بانه عاقل ولا مفكر
ولا متخيل وما ابقى من القوى الروحانية الا ما للحس مشاركة
فيه وهو الحافظ والمصور فان الحس له اثر في الحفظ والتصوير
فلولا الاشتراك ما وصف الحق بهما نفسه فهو الحافظ
المصور فهاتان صفتان روحانية وحسية فنفسه لما نبهناك
عليه لئلا ينكس قلبك لما انزلتك منزلة القوى الحسية لحساسية
الحس عندك وشرف العقل فاعلمك ان الشرف كله في الحس
انك جهلت امرك وقدرك فلو علمت نفسك علمت ربك كما
ان ربك علمك وعلم العالم بعلمه بنفسه وانت صورته فلا بد
ان يشاركه في هذا العلم فتعلمه من علمك بنفسك وهذه نكتة

ظهرت من رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم حيث قال من
عرف نفسه عرف ربه اذ كان الامر في العلم الحق بالعلم
بنفسه وهذا نظير قوله تعالى سنريهم اياتنا في الآفاق وفي انفسهم
فذكر المشاهدين نشأة صورة العالم بالآفاق ونشأة روحه بقوله
في انفسهم فهو انسان واحد ذو نشأتين حتى يتبين لهم الذي انه
الحق اولم يكف بربك انه على كل شيء شهيد فانظر يا ولي الطف
رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم بأمته وما احسن ما علمهم
وما طرق لهم فتح المدد من الله تعالى وجعلنا الله ممن يسعى على
حتى الخوض بدوجنا من بقرة فان كنت ذا فطنة فقد اريناك
اليك بما هو الامر عليه بل صرحنا لك المدد وتحولنا في الذي اليس
الناس بكثير ما اشرنا اليه من هذه المسئلة من العلماء الذين يعلمون
ظاهرا من الحيوة الدنيا وهم عن الاخرة هم غافلون واسطر لاهذا
القول الحكم عليهم بالعمى في الحيوة الدنيا والاخرة كما حكم الله عليهم
بعدم السماع مع سماعهم في قوله تعالى ما هيا ولا تكونوا كالذين
قالوا سمعنا وهم لا يسمعون مع كونهم سمعوا نفي عنهم السمع وهكذا
هو علم هو لا بظاهر الحيوة الدنيا ما لا يدركه حواسهم من الامور
المحسوسة لا غير لان الحق تعالى ليس تحسهم ولا يحسونه بما شيء كذلك
فهو صلى الله عليه وآله وسلم نقطة دايرة الوجود وتكمله له
في كل موجود بحر عشق در نهى پنهان شدن درد وكون عالمى
پنهان شده هر جا در توحيد مطلق آمد آن هم در تو محقق

آمد لهذا صلى الله عليه وآله وسلم جاء في درجة الكمال تمام
الصورة الالهية في البقاء والشروع في الصور وبقاء العالم
بمعنى الحضرت جايز در درجه كمال شده باشد متصف است بتمامى
صورة الهيه اولا در بقاء جسد روح كلى محمدى بقاء ازلى ابدى
دارد ثانيا در شروع در صور هم جنانچه حق تعالى شروع الصورة
در تجلى ثالثا در بقاء عالم با هم جنانچه بقاء عالم بحق تعالى
بصورة اكبر اعظم بقدر اجسام كاينات اى بايجاد هذا
اصل وكان تقول في الحديث المروى عن رسول صلى الله عليه و
آله وسلم ان الله يقول لولاك يا محمد ما خلقت سما ولا ارضا ولا
جنة ولا نارا و ذكر خلق كل ما سوى الله و در تورات آمده است
كه من پيدا نخواهم كرد انسانى را بصفت و هيئت بهترى كه آدم را
خواهم آفريد پس او را بخلق جهان آفريد فهو صلى الله عليه و
آله وسلم الاول والاخر والظاهر والباطن وهو بكل شيء
عليم فالاول بالقصد لانه العلة الغائية من العالم ومن شان
العلة الغائية ان يكون كذا وهو الاخر بالايجاد لانه آخر جميع
الموجودات في الوجود كما ذكر وهذا ايضا من شان العلة الغائية
وهو الظاهر بالصورة وهو الباطن بالسورة اى
بالشرف والمنزلة لان باطنيته صورة الحق وان لم يكن ظاهرا
من صورته عند اهل الصورة وهو صلى الله عليه وآله وسلم بكل
شيء عليم لما احاطت جوامع الكلم شعر هر چه بود در لوح دل محفوظ

حسنی نسخه باشد از کتاب محمد صلی الله علیه محمد و آل محمد ان
خواهی مودی و کلام سابق بر نظر محی مشرب و مذهب عشقی
مذهب واضح گشت که غرض از خلق حق تعالی اعلام راشهود و حب
ابدیت در مرآت حسن محمدی بدین مظاهر عشق پیدا و
پیدا ساده کاربها نرکوین از صفات آئینه صفات آن مصطفوی
آنها ساخت جلوه حسن بی نهایت خود را بدین وصفین بحبیبیه
و محبوبیه و شاهدیه و مشهودیه میان ذات احدی و مرآت حسن
ابدی محمدی اظلال و اشباح انداخت مرایی و مجالی عاشق و
معشوق صورت بست بر وجهی که در مظهری بوصف تجلی
ظهور کند و در مظهری دیگر بنعت معشوقی جلوه نماید تا به
حکم التفصیل فی الاجمال جمال احسن بیزوال بیزیانی نماید بدین
لن یوصال زیاده تر گردد ربما الف کز جمله عاشق خود بود معشوق خود
بهر آن درد و پکر سوزی بهر آنکو طالب آتش در شعله
سکر یابد عاشقی بر آن طرف فی النشاة الاولی تراءت لآدم
بمظهر الحق اقبل حکم الاسوة وکان ابتداء حب الظاهر بعضها
لبعض و لاضد نصد لبعضه و ما ربحت تجر تحی لعلة
علی حب الاوقات فی کل حقبة و ظاهر للعشاق فی کل مظهر
مرا للبس فی اشکال حسن بدیعة تجلیت فیهم ظاهرا و احتجبت
باطنا بهم فاعجب لکشف بستر و مازلت ایاها و ایای لم تزل
و لافرق قبل ذاتی لذاتی انما جوز نور حسن و جمال خود را در دو

جان سید سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم بقلب و قالب
آدم بنا بید بس یعنی آدم جامع جمیع اوصاف کمال آمد نکشت و
صورت او محلی صورت حوا بس اما صورتی که مراه حسن اصلی محمدی
شده آمده بود که جون جوهر ذره مصطفوی خیر یا به خود نظیر
آدم پیدا ربعین صباحا کشت در قالب لقد خلقنا الانسان
فی احسن تقویم از مباشرت نفخت فیه من روحی به هیکل مکمل
خلق الله آدم علی صورته شکل شد لاجرم قبله ساجدان ملک
اعلی کشت حسبنا الله ملک در سجده آدم زمین بوسه تعظیم
کند حسن بوسری یافت پیش از ظهور انسانی بر حسن کامل جامع
محمدی که در آدم بر وصف جمع احدی بود در ذریت او منقسم
شد و انقسام بذیرفت هر کس را بصورتی بمناسب او در جلوه
آورد یوسف صدیق را بردی زد خیمه خوبی زنوی
تا سوی زد جاند صورتها و هر خلق
در هویش برکف هویتی زد پیدا نمود باهر عالم ربیضا
نمود دم زا حیا بر دم عیسی نکند شور احیا در هویها
نکند قال الله تعالی خطابا لحبیبه صلی الله علیه و آله وسلم
ولقد اتیناک سبعا من المثانی فی العرایس یعنی الماکردیم ترا
انوار هفت صفت انصفات تامات ما نا تنصف شدی بآن
و محلی کشتی بحلوان در سبع المثانی و هفت دریا وصفات جمیله
قدسیات که حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم دارد غسل

کرده و انسان فرموده او را انوار آن صفات قدسیه کسوه
و ثوب تشخیص نام آه انسان شده و بلاد الله و عباد الله فسقاه من
بحر علمه شرابات و من بحر قدرته و من بحر جمعه و من بحر بصره و من
بحر کلامه و من بحر ارادته و من بحر حیوته فصار عالما بعلمه قادرا بقدرته
جمیعا بسمعه بصیرا بصره متکلما بکلامه مریدا بارادته حیا بحیوته
پس آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعلم حق تعالی میداند ما کان
و ما سیکون و بقدرة او بعلب اعیان میکند در موجودات و بسمع
و بصر او میشنود و حرکات خواطر و بصر او مشاهده میکند ما
فی الضمایر و بکلام او متکلم میشود بحقانیت و بوحدانیت
و بارادة او است هر چه اراده میکند و بحیوة او زنده میگرداند
دلهای مرده را و ایمان فاینه را ـــ آفتاب همه اجزای پسند
از هزاران دونان آرد سرپدید نور علمش عالمی را برگزید
نور دیدش عقل شیدا میکند نور جستش غارت دلها کند
نور دلفتش حل مشکلها کند نور لعلش باده در جوش آورد
تا کمتر نور آتوش آورد نور جانش می نگنجد در جهان
اهل خود را میکند روحانیان صلی الله علیه و آله و سلم و اشهد
ان محمدا عبده و رسوله ارسله صلی الله علیه و آله و سلم
و گواهی میدهم که محمد صلی الله علیه و آله و سلم بنده اوست در رسالت
او کدورات کون و امین مرضی اوست در نبوت او بوجوب الحج و ظهور
العلج و ایضاح المنهج فرستاده او را بوجود حجتها بر خلق و مظهر

نور و فلاح و دوشن کرداینده راه حق بر رسانیده رسالة فبلغ
فبلغ الرسالة لذ صادعا بها و حمل علی المحجة الاعلی بها بر رساند
رسالت خدای تعالی آشکارا و مجاهره و اقام اعلام الاهتداء و
منار الهیاء و جعل اساس الاسلام متینة و عری الایمان وثیقة
و ادلت خود و بیانی داشت علمهای هدایت و نشانهای ضیا کردنی
مرسمهای عهود اسلام راستن و محکم و بندهای عقود ایمان را وثیق
و مستحکم ـــ جود در آمد صدف نکتای از لئ
پر گهر شد دهان علم و عمل تا بنکشاد لعل او کان را
شعله اش همدمان نشد جانرا جوز در آمد بمرکز سفلی
گفت دین را هنوز تر طفلی دایکی کرد دین پرور دان را
تا بر و در خود ایمانش را الحمد لله العلی عن شبه المخلوقین
سپاس خداوندی را که بلندیست رتبه او از مشابهت باخلاق الفاظ
لفاظ الواضعین غالبست بر مقال و وصاف رجه بکمال ذات و
صفات منزه است از احاطه علم و وصف هر قایل و وصف
وصف او و وجود دنیت لایزال هر دو هزار مرد نیست عجز
ازان همیشه شد با معرفت کونه در شرح آید و فی وصف ای
برون از دو هم و قال و قیل ذات حق بر فوق من و تمثیل من الظاهر
بحجاب تدبیره للناظرین ظاهر است حق شانه بحجاب و غیاب
تدبیر او نظام عوالم را بر دیدن ناظران بدین بصیرت بحجاب
شب را بنور خلاف روی و چنی آگر باد دست نیشی ز دنیا و آخرت غافل

الناظر یجلّ اعزّ عن فکر المتوهمین باطلت یجلّ اعزّ من ذکر
هر بتوهم قوم خلق از وی خیالی برنمیت ذو خبر از وی همالی چیزی نیست
ذره ذره در دو گیتی وهم تست هر چه دانی نه خدا آن فهم تست
برتر از علمت و پیرو از تصورت زانکه در فکر و وهمی خود نگنجد
الفاظ بلا اکتساب و لا ازدیاد و لا علم مستفاد و دانائی
علمی کب کردنش و وی علمی که قابل زیادتی باشد و نه علمی که
مستفاد شود باشد بجز این جمله صفات حدوث را بعلم قدیم
که عین ذات علم را بکود بتحقیق سبقت اتحاد عالم و معلوم کیف
المغیر بجمیع الامور بلا روّیة و لا اضمیر بقدرتک بر جمیع امور
بی فکری و عزمی الذی لا یفشاه الظلم و لا یتهنّی بالانوار آن خدای
که نمی پوشاند او را تاریکی و طلب روشنی نمیکند بانوار بل هو نور
نور السموات و الارض مثل نوره کمشکوة فیها مصباح و لا یفقد
لیل و لا یجری علیه نهار لیس لاوّل ازلیّته نهایة و لا لازلیّته
لا علمه بالاخبار نیست ادراک کردن او بدیدن بچشم و نیست علم
بخبر او بخبر ... فی ذکر النبی صلی الله علیه و آله و سلم ارسله
بالضیاء و قدّمه فی الاصطفاء فرستاد او را بنور تمام هدایت
عام و مقدم داشت او را در اصطفا و برگزیدن بر جمیع برگزیدگان
خویش سرآمد ترین همه سروران کون و جمله پیغمبران قرن
بعد قرن و ساوره بالغلب بس اشظاه حداد با و شفرات

اسود دین و غالب کردانید با و غالبان بر اعدا دین و ذلّل به
الصعوبة و سهّل بالحزونة و آسان کرد با و دشخوارها و نرم
کردانید با و در شبهای دروجین خدای تعالی نور داد و در همه
دلها از وست حل و عقد جمله مشکلها از وست حتّی سرّح
الضلال عن یمین و شمال تا کسل کرد گمراهی را از جانب راست
و چپ قال الشارح ای طرح رذیلتی الافراط و التفریط عن قوی
النفوس العادلة کالقناعة عن الحرص عن ظهر الغایة و هو من لطیف
الاستعارة ... ارسله علی حین فترة من الرسل
و طول هجعة من الامم ارسال فرمود حضرت خاتم پیغمبران را علیه
افضل صلوات المصلین در مدت فترت رسل و طول خواب
غفلت امم جاد زمان بعثت عیسی علی نبیّنا و علیه الصلوة و السلام
قریب شش صد سال گذشت که در این مدت ادیان الغرم هیچ
نبی مرسل نگشت تا من نفس مسیح خاصیتش و طهای مرده زندگی
کردی و هجمه خواب سبات است که در او شب دروی آید استعاذ
از نحوم غفلت و جهالت در اهل زمین قبل از بعثت سید المرسلین
صلوات الله علیه و علیهم اجمعین و اغثر ایمن الفترة و انشاء
من الامور و تلظّ من الحروب و در حین کثرة عزیمة فشه با قیا
در امور دین و اشتعالا ایران در حرب و قتال و الدنیا کاسفة النور
و دنیا بوشیده نور بود یعنی نور وحی از و منقطع بود و اصل
الکشوف الانقطاع ظاهرة الغرور آشکارا فریب سفناه ان الدنیا

اذا وليها امرا فاقدا لحكم من عالم الحق لم يتق الله فيها ولم يغارقها الى
تغرتها الغافلين ويخدع بها المبطلين رونق وظهور واذا
استولى عليها الفجار واظلها بظلمه رتخذ ايعادها وبدت حبايل مكرها
على حين اغفلة من اهلها وامكنت فرصها دون بلوغ امانيها وكان ذلك اوكانه عن وقت
انقراض الدنيا وذهاب العقبى كما ورد اذا اصفر كان لاوان
التفت والتبدد وهذا لكانه ماخوذ من قوله تعالى ثم يهيج فتراه
مصفرا ثم يجعله حطاما وكانه عن
غوايل الناس من مزرعة الدنيا التى وصف فى قول النبى صلى الله عليه
وآله وسلم الدنيا مزرعة الآخرة واغوارها من بناتها وحين غور
رونق آبها وكانه عن غيض العلوم ونقصانها قد درس اعلام
الهدى بندستى كه مندرس شود بود وبحركشت بود آثار وعلامات
هدايت وظهرت اعلام الردى وظاهر وغليه شد بود علامات
هلاكت ظلات فتى بهجة اى بقطبته وجهها الاهلها ابس
دنيا روى باهم كشيد وبدخوى بود با اهل خويش بحسم الدنيا
لاهلها استقبالها لهم بما يكرهون غابسة فى وجوه طالبها ترش
روى بود دردى وطالب خويش استعارة عن صعوبتها الغلابها
ثمرها الفشوطعامها الجيف زيوه دنيا نشدد دين بود وطعما
لوجيف كذين ريع بود وفى الخبر الدنيا جيفة وطالبها كلاب
قد سول الله صلى الله عليه وآله وسلم بثابت مبندسالمة رجلها
فقال ارتوها هيبة على اهلها فقالوا بلى يا رسول الله فقال صلى الله

عليه وآله وسلم الدنيا اهون على الله من هذه على اهلها ومن يزد
الدنيا فانها وطعنها وسيق الينا عذبها وعذابها وباهى الاجيفة
مستحيلة عليها كلاب همز اجتذابها وتغارها الحزن وانائها
الشيف وشعارها وترس بود دثارها وتيغ حد نصل

انبيا راستاد دين بودند خلق را راه راست نمودند
جون بغرب فنا فرو رفتند بانخود كاسمان برآشفتند
بر دهابت ظلمات شب شرك بوسها داد كفر بر لب شرك
ابر جهل آجو شيد اخ كاذبت وآذجو تيلوفر آفتاب بريت
اين صفر كرده سال وصد بعيد وان جدا مانده از همه مقصود
بوجهت شرك بر آورده زندقه جمله سر برآورده
مندرس كشته علم دين خدا ممكنان زانحاى وهرزه داى
دين زدوشت آشكار وشان پرده بحم باره باره شان
خانه كعبه كشته بتخانه بكرفته بظلم بيكانه
عتبه وشيبه ولعين بوجهل بكجهان پرزناكس وناأهل
عالمى برساع ودين وستود صد هزاران ده بجه وهمكوه
بجيورات غول ويزخاك راه بركشته كرده همره لنك
بر ضلالت جهانى برزنى برخرد مندراه دين شده تنك
جون خداوند دين تطاول فتنه من الرسل واشتغار طوايف انام
بمناهى وعبادت اصنام بسرحد افراط رسيد نسيم عنايت ازلى
از مهب عاطفت لم يزلى وزيدن كرفت وصبح سعادت ابدى

از مطلع سیادت احمدی دمید آغاز نهاد و نور نبوت تکبری داد
انوار القوی ساطع شد و آفتاب رسالت عظمی از اوج سپهر
بطحا طالع گشت تا بظلمه را از ظلمات کفر بعیسیان نور طاعت
و ایمان مبتدل شود و لیالی شقاوت بایام سعادت مستحیل گردد
نبیٌ اتانا بعد یاس و فترة من الدین و الاوثان فی الارض نضبد
فارسلہ بصوبہ اسیرا وھادیا یلوح کالاخ الصقیل المہند
بر آمد بیرج شرف اختری نر اختر کشاد بلند افسری
بکلزار ھاشم کلی بشکفت کہ کشد بوم ازان در شگفت
بباغ رسالت نہالی رسید کہ ظل ظلیلش بعالم رسید
عجب کوکبی بر سپہر جلال بر آمد کہ انور ز اولاد آل
چراغ ھدایت جہان بر فروخت کہ از پرتو جان کفار سوخت
نسیم صبا کہ ھوا زین مژدہ بوستان رساند عنبر ھوا زان بخندد بر کشود و بشارت دوست زد آمد و سر بر سر بر آسمان
برافراخت قافلہ زین پاسمن زکال بہم زد و تیغ انعلم سرخ رو فگند
بحر ھا ساخت بر لاجورد سوسن آزاد اگر بدین ورد کاید سزد
شاید کہ ھاله یاسمین اگر جان بر کف دست نثار کند محل
آمد بھار ای دوستان منزل سوی بستان کنیم کردہ رسان جز خبر
تا جملہ از کنیم آمد رسول ہادی جن کہ طبل رحیل بنہان زنن جانفزای
عاشقان امروز جان افشان کنیم جاء الملک الاکبر ما احسن الاثر
حتی ملأ الدنیا بالبھر و العبر جاء الفرج الاعظم جاء الفتح

مواکب جاء الکرم الاعم جاء الفتح الاقصی ارام یافته در محاسن
وضع غلبه و آسوده گشته در کنف امن امان و جان گردون فرو کشاد
کمان بیان تیغ و الیم برگفت زمانه از کردن کمان از غضب خونکرنگ
چرخ ظالم را بکند و زخندان بآسمانه جوکل عدل را دهان و سن
خطبة له علیه الصلوة و السلام بعثه الله و الناس ضلال فی حیرة و
خابطون فی فتنة بعثه خدای تعالی آن حضرة را علیه الصلوة
و السلام و التحیه در زمانی در حیرة کمراهی بودند و بادیای کوه از نه
فتنه در آن استوه تنه الاقوی بدستی کہ سر کشته کرده بود ایشان را
هواهای نفوس و استکبارهم الکبراء و اعزاز بنفوذ بودن ایشان از انکار
حق جل و کبر و خیلاء و استخفهم الجاهلیة الجهلاء و سبک کردانیده
بودن ایشان را جاهلیت بر کمال خویش قوله الجهلاء و وصف جاهلیت
من الوصوف کما قال لیل لیل حیاری فی زلزال من الامر و بلبال
من الجهل احیرانان در تزلزل از امر دین و سواس جهل امن فبالغ
صلی الله علیه و آله فی النصیحة و مضی علی الطریقة و دعا الی
الحکمة و الموعظة بس با لفکر صلی الله علیه و آله و سلم در
نصیحت و بگذشت بر طریقه و جاده و صول بحقیقه و دعوت
خلایق بر حکمت و موعظه و من خطبة اخری مستقر و حین
مستقر و سبب اشرف منه قرار کاه او بهتر بن قرار کاهها بتو
و محل انس و منای او شریفترین محلی بود فی تعادیل الکرامة و
مراهر السلامة در بعد نهای کرامت و ارام کاههای سلامت

استعار ما هد السلامة لا ارض الحجاز كالمكة والمدينة لكونهما
محل العبادة والخلوة بالله والسلامة من اعدائه فتصريف نحو
لفظة الابرار وتنبيه الى ان ائمة الانصار بدستى كه شرف
شد بجانب حضرتا و دلهاى ابرار واخيار و باتكرد ايشان شد
بسوى خدمت او ازمه ارباب بصيرت و ابصار دفع الله به
الضعفاء و اطفا به نيران الفتن كرد خداى تعالى او را صلى الله
و آله و سلم كنيهاى دينيه و فرو نشاند شعلهاى عداوتهاى
نابوده و الفت بر اخوانا و فرق بر انزا كالوا لف داد حق تعالى او را بحق
حضرت رسالت عليه الصلوة والسلام والتحية والاكرام بيان
برادران دين و ستر فكر دانيد با و انزا نه البغاء بجميع بر
شرك انعزبر الذلة و اذلال بر الغزة عزيز كردانيد با و ذلك فضل
و خوار و ذليل كردانيد با و عزة مشركين هر كه بر خواست مى
فكند ثبت و انكه افتاد سكر فتن و ست كلامه بيان و جهه
لسان كلام او بيان حقيقت راست و خاموشى او لسان حكمت قال
الشارح اى سكوته مما يفيد حكما كلامية فان الصحابة كانوا اذا
فعلوا فعلا على عادتهم فسكت عنه علما انه صاح في الدين
فاشبه ذلك البيان باللسان فاستعار له لفظه شعر
خاستى بنطر ز آن شمع طران بدز بانش كه تو ان نشاى واز
بيشتر اوقات و خاستى بدبى نادر ام كو هر افشان بيندى
شاهيت كه تو هر چه بپرسى دانند من بنده آنم كه هيچ نداند في

الرسالة القشيرية السكوت في وقته صفة الرجال كما ان النطق
في موضعه من اشرف الخصال وكم من عبد بسكت فصار ناجيا عن الكذب
والغيبة ومن عبد بسكت فلا يستلام سلطان الهيبة قيل لبعض العوام
بلسانهم وصمت العارفين بقلوبهم وصمت المحبين من خواطر السوائم
وقال بعضهم لو سكت لسانك لم تجد من كلامك قبلك ولو صمت
ربما لم تخلص من حديث نفسك ولو جهدت كل الجهد لم يكن
ذلك لانها كما قد قيل شعر مجلس و صحبت جان بر كويست
امر كجا صاح خاموشست طبع قوال دانون باشد
عشق و لطرب باند دون تاند قاسم هر دو جهان خاست خموش
هان تا نكنى غلغله در بزم خموشان خشم كه هر كه دهانش نعشق شيرين
روانشد كوكر نكفت وكر نشنود و من خطبته عليه السلام اشاره
الى الانبياء عليهم الصلوة والسلام فاستودعهم في افضل مستودع
وافرجهم في خير مستقر بس بود بيعت شهادايشان را در فاضل تربن
محل اسيداع و قرار دادايشان را در بهترين قرار كاهى قال الشارح
افضل مستودع استودعهم فيه اما نفوسهم فخطاير القدس
عند ملك مقتدر واما ابدانهم واصولها فكرايم الاصلاب الى
هر مستودع اللطف وارحام المطهرات التي هي بقاعها شامخهم
كرايم الاصلاب الى مطهرات الارحام مشتمل كردانيد ايشان را
اصلاب كرامى آبا بر الارحام مطهره مامهات كلماتى سلف قائم
بينهم بدين ناطقه كه هر زمان كه در كذشت يكى از سابقان قيام

نمود از ایشان بدین خدای دیگری سبحانه و تعالی و حتی أنشأ کرامة الله
سبحانه الی محمد صلی الله علیه و آله و سلم تا منتهی شد کرامت نبوة
حق تعالی محمد صلی الله علیه و آله و سلم فاخرجه من أفضل المهاد
سنذا و اعز الأرومات مغرسا من الشجرة التی اصطفاها من
معد بن عدنان بیت نبوة و معزة من اصول محل عز من هدایة الله
الشارة استعار لفظ المعدن و المغرس و المنبت لطیبة النبوة
و هی بادیة القریة التی استعدت لقبول رسالته و قبل اراد بذلک
مکة و قیل بینه و بینها من التجزة التی صدع منها اضیاء ثم
انجب منها أنساء اذ بحر یکرم و آدم بین الماء و الطین و
دیر کرین است از اساس و حری و عزیز خزر العز و اسر خزر
الاسر و بحر خزر التجر عزة و نسل ابهر من اسلها است جبله
ابهر من انوام و میاهها و بحر و اصل او بهر من اصلها بنت
فی بحر و نسقت فی کرم رستاست بحر و او و بحر و بالا کشید
درکرانه و کرم لها فاسرع طوال الدهر ثمرا لأنام و آن بحر و اساسها
دراز ست و سیوم مکه دست مکن فریدست آن از علوم و اخلاق کریمه
فهو امام خلق النبی بن او صلی الله علیه و آله و سلم امام هر سنتی است
قیل الامام هو الذی یعاشر الناس و لا یوبقهم و لا یغیبهم عن دینهم
و یدبر کالنبی صلی الله علیه و آله و سلم کان قائما مقام الملک علی
خلقه الا بلاغ و قیام الله علی المشاهدة و بصیرة من اقتدی به
بنا و دین هر مقتدی از و بنا و اند جمله پیغمبر و خلق جمله

جراغ آفرینش سراج لمع ضوءه من شهاب سطع نوره من زند ثاقب
لمعه جراغیست درخشنده روشنائی او دستاره ایست که دیدن
نور او و آتش زنه ایست آتش و زنه درخشیدن او لفظ بصیرة و سراج
و شهاب و زند استعارات است باعتبار بودن آنحضرت علیه افضل
صلوات المصلین سبب هدایت خلق باری را عز اسمه
محمد آفتاب آفرینش مه افلاک معنی جمله پیغمبر ان
جراغ معرفت شمع نبوت سراج امت و منهاج ملت
روشنائی او مصابیح الهدی بود دو کیتی را مصباح الدجی بود
سیرت او قصد و سنت او رشد سیرت او عدل است و سنت او
سیاست اسراف و تقتیر و سنت او طریق صواب و استقامت
از لطف و تقریب خدای تعالی علیه الصلوة و السلام سالک سنت
الله صلی الله علیه و آله و سلم عز سنته فقال المعقل ذا رأس مالی
و العقل اصل دینی و الحب اساسی و الشوق مرکبی و ذکر اسمه
و الثقة بقوله و الحزن بفنائه و العلم صلاحی و الصبر زادی و الزهد
غنیمتی و الفقر فخری و الرضا بحرقتی و الیقین قوتی و الصدق
شفیعی و الطاعة حسبی و الجهاد خلقی و قرة عینی الصلوة علیه
و لاجاز افدای باد او کن بقلوی بدی دو دیده کار کن
بعقبی هم زدین باک او زد بدینی دست در فتراک او زد
امام صادق جعفر بن محمد باقر علیهما الصلوة و السلام هر آئینه
قال اذکثر تجوبنا فاتبعونی یحبکم الله فرموده که مقتدای شما

اسرار صدیقان بمتابعت نبی خود صلوات الله وسلامته علیه
که هر چند عالی باشد احوال ایشان در نفیس کردن ذرات ایشان
بمجاورت او و نزدیکتر بودن بوی خواهند داشت محمد بن فضل گوید دین
آنست که اسم محبت کرد از کسی که خالف چیزی از سنن شریعت کند
ظاهر او باطن یا ترک متابعت رسول الله کند صلی الله علیه
آله وسلم فیما دق وجل از برای آنکه متابع او کیست که خالف
او نکند در هیچ چیز از طریقه او و روایت کنند از یکی از صحابه
که نقل کرد که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم را گفتند یا نبی الله
قدرت تا نصبح و تمسی ولیس فی قلبک غش لاحد فافعل قال
یا بنی و ذلک من سنتی و من احیی سنتی فقد احبانی و من احبانی کان
معی فی الجنة سهل بن عبد الله گوید محبت خدای تعالی آنست که
اقتدای او در احوال و افعال و اقوال رسول الله باشد صلی الله
علیه وآله وسلم و صوفیه از سیاق تعریف اسلام بحسن متابعت
نمایند یا نه از برای آنکه ایشان اتباع اقوال و کردند بسر حد آن
حضرت قلم فرمود ایشان را بآن قیام نمودند و از هر چه نهی کرده بودند
شدند و با ایشان در ورد اعمال خیر اتباع او کردند از جمله
اجتهاد در عبادت و دخول در نماز دوزه و غیر آن مذکور است
متابعت قولی و فعلی ایشان از تخلق باخلاق او علیه افضل الصلوة
والتسلیمات دوری کردند و حلم و صفح و عفو و اغماض
و مدارا و نصیحت و تواضع و تجنب ایشان از تکبر و احوال ایشان

او صلی الله علیه وآله وسلم از خشیت و سکینه و هیبت و تعظیم
و رضا و صبر و شکر و زهد و توکل و استغنا بجملگی اقسام متابعت
کردند و ستاد و را با قصی الغایات زده کردانیدند و گفته اند که
هر که خواست را بر نفس خود امیر و حاکم کرداند قولا و فعلا عجلت
ناخوش آید و هر که نفس خود را امیر کرداند قولا و فعلا بدعت
کویا کرد در کلام الفصل و حکمه العدل الکلام او صلی الله علیه وآله
سلم فاصلات میان حق و باطل و حکم او محض عدالت لاجرم حکم
صورت البتر تحفظ نظام العالم و رعایت مصالح الکون المسالک
والرق من حیث الصور الی حیث سعادة السالک المرتقی الاقامة
العدل جزالا و صاف الطبیعة و استعمال القوی و الآلات البدنیة
فیما یجب و ینبغی استعماله مع الجناب الحق و الاقتصاد و التفریط فی
الاستعمال و التصرف بمراقبة المیزان الالهی الاقتضاء الی ذلک
العمل بمقتضاه حکمت شمس هر اخلاق نیکو در میانست
کرد از فرط و تفریط کرانست میانجوی راست مستقیم است
زهر و جانبش قعر جحیم است باریکتر از موی و تیزتر از شمشیر
ندوی کشتن و بودن بود دیو در تفسیر فاتحة الکتاب صدر
المحققین راست که صراط مستقیم بر سه مرتبه است یکمرتبه عامة السلک
راست استقامه مطلقه و هیچ سعادتی بآن متعین نمیشود کما قال
الله تعالی لنبیه ظهر و علی نبیا و علیه الصلوة والسلام فاستقم کما
امرت و بحکم مامور آیه الاهو آنچه بنا میتابی اشاره میفرماید

کهبرا اوبرد و باهر جزا است بعد از آن میگوید اذ بدعملی
صراط مستقیم بس بسیر صراط مستقیم باشند من حیث انهم تابعون
بالقهر لزیشی بجهو از اتا استقامه مطلقات که تعالی فیه
او و نه غایرة از حیثیت مطلق اخذ بنواحی و وطائی شی کامرو
نشیه فرمود حق تعالی پرسراخفام و ردوه محمدی خطی بکرام
از دوه هردی فقال سبحانه قل هذه سبیلی ادعوا الی الله علی بصیرة
انا و من اتبعنی و سبحان الله و ما انا من المشرکین بحق است انچه
تعالی کرد دعوة الی الله و دای که مدعو و دان او براند ذات
از وجهی و هم آنست که حق تعالی بعینه است در غایتی و مفقود
در اوصاف و جود حق تعالی و لا از غایة میکند و هر تحدیدی
امر فرمود حبیب خود را که تبیه کند اهل یقظه و تیقن را بسران
[illegible] که صلی الله علیه و آله و سلم که بر دستی که من از جو
دعوت میکنم شما را بخدای تعالی بصورة امر و اقبال بلا بو
نیست ان بعدم معرفت من بانکه حق تعالی با هر چیز امر میکند
از آن بجهانست که با هر چیز اقتران میکند ران لم یعدم من البدایه
مطلب فی الغایة بل انا و من اتبعنی فی دعوة الخلق الی الحق علی بصیر
من الامر و ما انا من المشرکین یعنی آنرا عتقاد کنم که در دین دعوة
کرا و معدوم است از جهات و مطلوبت در غایة محمدیه باشم چون
و مجبوب او نیز باشم انکار مشترک فیه او امکان یکون محمودا لغیا
و جهة و در جهة او نقصا او کون من المشرکین انتهی این باسطر

السوء لما امر بسلوکی ان مراتب استقامات ان مرتبه شرایع
حقه دینیه مختصر بامم سالفات من لدن آدم الی
بعثة محمد صلی الله علیه و آله و سلم و مرتبه ثالثه ان مراتب
ثلث استقامة مرتبه شریعة محمدیه جامعه مستوعبه شامله
علی شارعها افضل الصلوات و التسلیمات و استقامات در
ان اعتدالت باز ثبات بران کما قال صلی الله علیه و آله و
سلم فی جواب سؤال الصحابی منه الوصیة قل امنت بالله
فاستقم یعنی بلبس بحالة اعتدالیه حقه باز ثبات بران
حالتی صعب عزیز است جدا و لهذا قال صلی الله علیه و
آله و سلم شیبتنی سورة هود و اخواتها یعنی قوله فاستقم
کما امرت حیث و رد و این صعوبت بواسطه آنست که انسان
از حیث نشاة او و قوی ظاهر و باطن او مشتمل است بر
صفات و اخلاق و احوال و کیفیات طبیعیه و روحانیه
و هر یک ازین امور مذکوره طرف افراط و طرف تفریط هست
و واجبست معرفت وسطا از هریک از آن باز بقاء
بران و بذل المجهود در الاوامر الالهیة و شهدت بصحته
الآیات الظاهرة کقوله تعالی فی مدح نبیه صلی الله
علیه و آله و سلم ما زاغ البصر و ما طغی و کقوله
فی مدح آخرین فی باب الکرم و الذین اذا انفقوا لم
یسرفوا و لم یقتروا و کان بین ذلک قواما و کوصفه سبحانه

لنبیه ایضا ولا تجهر بصلوتك ولا تخافت بها وابتغ بین
ذلك ولا تجعل یدك مغلولة الی عنقك ولا تبسطها
کل البسط فتحسر فتقعد ملوما وراع سلوك براهرو سفر
سیاتی بعمل واسراف وکجوا بلن سالك مستقیم فی الدهر
وصیام الدهر وقیام اللیل کله بعد درجه آنانرا نخواهد
علیك حقا واین حق علیك حقا لم یدرك علیك حقا فصم
وافطر وقم ونم ثم قال لآخرین فی هذا الباب اما انا
فاصوم وافطر واقوم وانام وآتی النساء فمن رغب عن سنتی
فلیس منی پس نهی فرمود از تغلیب قوی روحانیه بر قوی
طبیعیه بالکلیه هم چنانچه نهی فرموده از در شهوات
طبیعیه وهمچنین رعایت فرموده در احوال دیگر هم وهمچنین
است امر در باقی اخلاق چه نجات عند صنعتیست متوسط میان
شهوت وبین دیانت متوسط است میان ایجاز واختصار
مخل وبسیار اطناب مفرط ومدوستی که شریعت محمدی
متکفل شده بیان تمام آن ورعایت کرده موسس گردیده است
میزان اعتدال در هر حکم وحاکم ومقام ورغیب وترهیب
ودر صفات واحوال طبیعیه وروحانیه واخلاق محموده و

فبه مذمومه فرشته تقشدی وبالله تهتدی والی هذا قولا اشار
علی علیه السلام کن سمحا ولا تکن مبذرا وکن مقتدا
ولا تکن مقترا یاند یا نکه کمال استقامت آنست که در قول و

فعل هم مستقیم باشد مثال آن مردی که نفقه کند در اس
نماز و تحقیق باشد بعد از آن تعلیم غیر کند باز پس او
مستقیم در قول است بعد از آن وقت نماز در آید پس ادا
کند بر وفق علم خویش محافظا علی ارکانها الظاهره پس این
مستقیم در فعل است باز باشد که مراد الله از وحضور
قلب او باشد تعالیست در دین نماز پس احضار قلب از و
تحقق پذیرفت پس این مستقیم بقلبست چون این معلوم شد
بدانکه اندصراط خصوص در مطلق صراطات شروع
آنست که نبی ما صلی الله علیه وآله وسلم بر آنست قولا وفعلا
وحالا آن صالحیست وسطی اعتدالیه در میان در طرفین
محمودین بر مراتب اند وهر ذی مرتبه را آنچه هست داده در
صحیفه او ورنست او با آن حد چه بموجب قرابت دینیه
شرعیه یا از بابت در روحانیه از حیثیت وآثار او در حال
یا در علم ذوقا وبما ضیا یا در مرتبه کاملیه که مقتضی جمع و
استیعابست و این آیات در حق مجموعین است و در
حق اهل اطلاع پس اهل کشف وشهود یا ایشان در
الهیات شهود وحق احدیت در عین کثرة با اثبات کثرة
وجودیه وبقاء احکام مختلفه آن با سر فنی کما لایخفی این
شهودست و آن معرفت سبب تفرع واضافات در رجوع
آنست حکما بوجودیت در واصلا واهل این حال رد کما

در شهود و معرفت و ولایت و محبین غیر اهل کشف ان
مؤمنین و مسلمین برابر اند و در درجات در استقامت
وسطیه فاتحهم ایانا بهذا الذوق المذکور و اساسهم
تجریا للمتابعة و اصحهم تصورا لما یذکر من هذا البیان انهم
قوما من الطبقة الاولی و هم الجمع بین الشریعة المنزلة علیه
سورة الاخلاص و فی لیس کمثله شئ و بین تشبیه تنزل دنیا
الی السماء الدنیا کل لیلة و یحول فی الصور یوم القیمة و راء
السعداء و یسمعون کلامکفاحا لیس بینه و بینهم ترجمان
نثبت کل ذلک للحق کما اخبر عن نفسه و حسب ما ینبغی
بجلاله فی مرتبة ظاهریته لان کل هذا من شئون اسم الظاهر
کان المشبه متعلقة الاسم الباطن و بحقیقته سبحانه
المسماة بالظهور تجمع بین الظاهر و الباطن فعین مظاهر
الظهور فی الوسط بین الاولیة و الاخرة و الظاهریة و الباطنیة
و هم الذین تجلی فی صورهم الحق سبحانه و تعالی و دام توجه
بالکعبة بعد ان توجه بیت المقدس لیتم استقامة وسطیته
بقوله قل لله المشرق و المغرب یهدی من یشاء الی صراط مستقیم
یعنی بیان مشرق و مغرب انما برای تکمیل مراد است بقوله بعد
ذلک وکذلک جعلناکم امة وسطا یعنی هم چنان جعلنا
قبلتکم استوسط میان مشرق و مغرب است و مشرق قبلة برای
ظهور است و مغرب انما برای بطون و وسط قبلة برای هو

محمدیه بین شد لبی صاحب وسط را عدل و استقامت
محقق است شعر و در اصله میان مشرق و مغرب
ازیراد میان او در مغرب است جهت قبله و وجهة آن حضرت صلی
الله علیه و آله و سلم موجب فرموده ما بین المشرق و
المغرب قبلتی در صورة و معنی وسط و اعتدال است و نجیبا
قبله و وجه موسی علیه السلام بحکم غلبة حکم الظاهر
تشبیه بود که توجه بسوی مغرب اشاره بر آنست فلهذا
دعوات خود بخیبت افعال و ملاذ جسمیه سیر فرمود و قبله
و وجه عیسی علیه السلام بحکم غلبة اسم الباطن بجانب
شرق بود و بطرف مشرق ایما بانست و از ین جهة دعوت
آن جوهر بتقدیس و تطهیر دل و سر و بکلیات معنویه
و اعتزال و خلوة و انقطاع می نمود اما قبله و وجهة آن
قبله انبیا علیه و علیهم الصلوة و السلام بین المشرق و
المغرب بحکم ظهور باسم جامع اسکه شامل جمیع ذرات و جمیع
جهات است و انوار تجلیات آنهی در جمیع ذرات موجودات
شاهد آنحضرت و در عین کثرة وحدة می بیند و در عین
تشتت شهود جمعیت می نماید و منزه و مشبه بان حقیقه
میداند اما قوله تعالی فاینما تولوا فثم وجه الله نفیست
از حق تعالی بر تنزیه و تعمیم ذاتیه و اطلاقی و حکم آن
ظاهر میشود در صلوة در کعبه که مقید نیست بجهة معینه

هكذا حال من عاين محمد الجهات وارتفعت عنها الحجب لا
اين ولا حيث ولا الى الا حصل في العين من ورد كل جهة و
كون وسقام وحال دين فصار قبلة كل قبلة ووجهة اهل
كل نحلة ورسلة ارسله على حين فترة من الرسل وهفوة من
العمل وعباءة من الامم فرسالته اوراد رسالت برحين فترة
رسل وهفوة ولغزيدن از عمل خير وجهالت همه مان در دين
اعملوا ان حكمكم الله على اعلام نبيه عمل كنيد در حكم الله بر نشانهاى
ظاهر بر وجوب عمل از براى خداى سزاى پرستش فالطريق
نهج يدعوا الى دار السلام بس طريق دين آلهى واضح است يعنى بندگان
را بدار السلام وانتم فيها يستعتب على اهل فترة وضلالة وشماد رخانه
ساكنيد كه ممكنست در او طلب عتبى و رجوع بحق تعالى بامهال او
فالعتاب الى الصحف منشورة والاقلام جارية وقائمة اعمال باد
كرده اند وقلمهاى كرام الكاتبين است باعمال باد دانند والكتاب
صحيحة الالسن مطلقة والقلوب مستورة والافعال يعتبر ان بها
صحيح است وقادر بر عمل وفا بها كويا وروان بذكر مولى وتوبه بر سجات
وعلما مقبول زمين وآب داري دانند دار يمكن بعقاد وبزكرد باشى
نكوكرداشتند از وعده من آنچه باآيدت در عهد من
كرايمن باشد دزى كالا دزى دوان عالم بيغم ارزن نيرزى
هيز تجارت كردن بازارش صد هزاران كل بدانخارش
آن يكى دانه كه كارى صد هزار دانه بينى كيرى از فضل كردكار

خود نهاد آنجا بود كه خربود شما دست آنطرف كه سر بود
ومن خطب له عليه الصلوة والسلام في ذكر النبي صلى الله عليه وآله
وسلم اختاره من شجرة الانبياء ومشكوة الضياء اختيار كرد
حق تعالى او را صلى الله عليه وآله وسلم از شجره انبياء ومشكوة ضيا
استعار لفظ الشجرة لصنف الانبياء ولآل ابرهيم عليهم الصلوة
والسلام باعتبار فروعها وهى الانبياء ومنهاوهى العلوم ومكا
الاخلاق واستعار لفظ المشكوة باعتبار سطوع ضياء النبوة
وذوابة العلياء وازكسوى بلندا استعار لفظ الذوابة وهى بالضم
من الشعر وغير باعتبار هو ظ هذا الصنف وتفاضلهم من تفاوت
القرب الشرف وهى حظاير وسترة الظهر اوا شرف مواضع ظهرها
يعنى بالمكة لان سرة الوادى اشرف مواضعه فيه
قضا اصل ابو بيداو نهان سر از آن بركرد از نا فجهان
وتضابيح الظلمة وازجراغها تاريكى كفر وتبايع الحكمة وازينها
حكمة استعار لفظ المصابيح للانبياء لهداية الخلق بهم ولفظ
الينابيع لفجر عيون العلوم والحكمة عنهم منها اى من هن الخطة
طيب نفس بطيب طبيعى ساز اضر جهل باد وذائل اخلاق را
دور از كسى وسر بيضا خوب خوايش بدور انيد بطيب تعرضه
لعلاج الجهال ونصب نفسه لذلك حكيم طبيب زبغداد رسيد
بر على بان راكه زهم بانخريديم سبلهاى كهن او هم بصد بن را
زركها دوبها چنكال كشيديم محنا نجه عمل كردن بعلم ابدان جن

حفظ صحت و اعتدال مزاج بر فرت و اطبا ماخذ آنند هر آینه بجای
آوردن علم ادیان سبب حفظ صحت و استقامت احوال روح است
و انبیا علیهم السلام که اطبا نفوس اند بوحی و تعلیم الهی
آن را دریافتند و بآیات و بینات رسانیدند خلایق را از مفاسد و قبایح جمیع
اعمال و اقوال و اخلاق و احوال آگاهانیدند تا حکم مواهد و
نواهی موانعه بدرستی که استوار کرده است سرهای خود و کرم
تابیدن است اثرهای داغ کردن را یضع من ذلک الحاجة
الیه می نهد هر یک از او در خود آنجا که احتیاج داند بآن اگر حجام
بمرهم نصیحت و علم و حکمت است مرهم مینهد و اگر محتاج است بداغ
و قطع عجون اصلاح کسی که موعظه او را نافع نیست و محتاج است
بضرب و قطع و سیاست حدود و عقوبات شرعیه داغ می نهد
تیغ ازین سو بقهر خونریزی ☆ دفتر از آن سو بمرهم آمیزی
مرهمش دلنواز نیک دلان ☆ آهنش بند سای سنگدلان
من قلوب یعمی و اذا یتهوا آیدیکم از دهای ناپیدا از دیدن صنع
صانع و آیات دالهٔ بر وحدت حق تعالی و کوههای ناشنوا و معرّا
از سماع موعظه و قبول هدایت و زبانهای گنگ از تکلم بکلمهٔ خیر
در علاحش بحر مطلق بین عیان ☆ در ثنایش قدرت حق بین بیان
متتبع بدوا به مواضع الغفلة و مواطن الحیرة بمنع کسی را از
خویش بوضعهای غفلت از حق تعالی و محلهای حیرت در دین
از کرم تر هوا و نزهوسی ☆ مهربان تر ز تست سر توابی

دل بردن دا کیزه نیست ☆ هیچ پیدا دار جز ناپیدا نیست
بر تو از نفس تو رحیم تر ست ☆ در شفاعت از آن کریم تر است
تا ترا آتش است و دین دارد ☆ دامنش را ز دست ننگذارد
با آنکه حق سبحانه و تعالی همچنانکه بمحض قدرت شامله و حکمت
کامله اجل و ارزاق و اخلاق و احوال و اکاهانیدن خاصیتی بخشیده در هر یکی از
اعمال و هر جزء از اجزاء خاصیتی موضوع فرموده چنانکه بعضی در نشاه
عقبی ظاهر میگردد همچنانکه اطبا را برای یافتن خواص اغذیه
و ادویه بخلق فرستاده انبیا را برای خواص اعمال بعثت فرموده پس
اطبا الحق نفوسند و مداواة بمباشرة اعمال صالحه و اکتساب
علوم نافعه مقصود تحرز از اعمال سیئه و تجنب از عقاید خبیثه تنها نه
تا بسعادت ابدی و سیادت سرمدی فایز گردند نظم

کو تو تا مالک سر بدی یا نبی ☆ و ز بد دین بحمدی یا نبی
لو لم تصیبوا ما اضوا آ الحکم و لم یقدحوا زنادا لعلوم الثاقبة
روشن بخشند بر انوار حکمت و آتش تهذیب بافشرند از علوم واضحه
استعارا لفظ الزناد للفکر و وصف القدح لاکتساب العلم
فهم لذلک فی ایثاره و عدم استضاءته باضواء حکمة و عدم
اکتسابه علوم و یشهد لاتمام الشاهد هم جون حیوانات بر زمین اند
در علف زار دنیا و خبر از آخرة و الفحوی القایسة و سنکهای
سخت در عدم انتفعال از مواعظ قد انجابت السرائر لاهل البصائر
بدرستی که منکشف شد سرائر دین و منازل سبیل اهل یقین بر

اهل بصیرت و دید و صحت تحفه الحق بما یطابقها و دو شنبه
راه حق از برای باقی کوبا زد در طریق خدای و آشکار شد انشاء عشر من
و جهها قوشر شد قیامت از وجه او بوقوع پیوست و علامات آن
بر دو بقیامت و ظهرت العلامة لتتوبهما و ظاهر شد نشانه
قیامت از برای قرات بر زن او و مزخطبه لبر علیه الصلوة و
السلام از سلة داعیا الی الحق شاهدا علی الخلق از سلام فرود حق
تعالی آن حضرت را صلی الله علیه و آله و سلم در حالتی که
کنز بود بر حق و شاهد بود بر خلق تبلیغ رسالات پیغمبر را
و لا تقصیر بپرساند پیغامهای پروردگار او بی بیمی و بیمی
تقصیری و ما هدوا الله حق جهاده غیر واهی و لا معتدی و جهاد
کرد در راه خدای با اعدا او بی وهنی و بی ضعفی

محمد کازل تا ابد هر جبر هست مادر ایش نام او نقش نبست
محیطی جگویم چو بارد ز میغ بیک دست کوهر بیک دست تیغ
بکوهر جهان را بیاراستند بتیغ از جهان داد دین را رواج
امام من اتقی و بصیر من اهتدی امام و پیشوای هر متقی و چشم
و چراغ هر مهتدی از او پیدا ای اندر چشم بینش
روشن چشم و چراغ آفرینش منها اول هذه الخطبة فانه تعلموا
انا اعلم بما طوی عنکم غیبه اذا اخرجتم الی الصعدات تبکون
علی اعمالکم و تندمون علی انفسکم پس آگاه باشید شما آنچه مستور
از آنچه مطوی و مخفی است از شما غیب او از اهوال آخرت هر آینه

بیرون رویدبصحرا اعمال حالی که کرده کنید بر اعمال خویش و
اضطراب کنید بر نقصهای خود بضرب بر سر و روی و سینه
خویش و ترکنکم امرا لکم لا حاد بر لها و لا حالف علیها و هر آینه
ترک کند اموال خویش را و از کسی حراست و نگهبانی آن نکند و نه
کسی خلف رود بدل شما باشد بر محافظت آن و لهجت کل امرئ
منکم نفسه لا یلتفت الی غیرها و هر آینه قصد کند و اهتمام
نماید هر کس از شما باصلاح نفس خویش التفات نکند بغیری
مگر اندیشه کاندین تقلم تراجید شما ان حسود ند و دشمنان
بکوشند با سلامت بماسنی بر سد که راه سخت محوفست و مترلش دور
بین که چند شب و فراز دوست داستان علم تا به پیش کار بدشوار
تر است زاد بسیار و در از در پیش آست بدین دو در وزه افامت جرا شوی بغرید
و لکنکم کنتم نادکرتم و استم ما حدثتم و لیکن شما فراموش کردید
آنچه یاد دادند شما را آیات الله و ایمن شدید از آنچه تحذیر
خویف شما کردند از وعید الله فنا عنکم ذا بکم و نشئت علیکم
امور کار پس بیخبر ستاد از شما برای شما و بر دشمان شد بر شما امر دین
شما و مزخطبه لبر علیه الصلوة و السلام الحمد لله الذی شرع
الاسلام فسهل شرایعه لمن ورده شبانه بر ضا بر آکه بدید کرد
اسلام را بس آسان کرد لیند شرایع و موارد آن مر کسی را که وارد
شد بار قال صلی الله علیه و آله و سلم او تیت بالملة السهلة السمحة
البیضاء یعنی شریعت در لغت مورد شاربان آب و آنرا

شرعة الماء یخوانند و در اصطلاح عبارتست از امور ایمان
که حق تعالی بجهت بندگان تعیین فرموده از اقوال و اعمال و احکام
که تابعت آن سبب انتظام امور معاش و معاد باشد و بتوسط
حصول کمالات کرده و اعتراز ارکان بعلی بن ابیطالب و عترت او فرموده
ارکان آنرا برکسی که علیه خواست کردن بآنها اعتراز ارکان حمایتها
من تصدهم بها الجملة اشارة الی من خلقه کسی که داند اسلام را
ایمنی از عذاب مر کسی که بود است آنرا و سلیما الی من دخله سلامتی
از ایفاء مر کسی که داخل شد در او و برهانا الی من تکلم به برهان است
و حجة انکسی را که از دین و اسلام سخن میگوید و شاهدا الی من حاکم
به و شاهد صادق مر انکس را که خصومت کند با آن و نورا الی من
استضاء به نور و ضیا انکس را که طلب روشنی راه سعادت
کند بآن و فهما الی من عقل و لبا الی من تدبر و فهم انکس را که در یابد
اسلام را و عقل مر کسی را که تدبر کند اطلق علی الاسلام لفظ
الفهم بجاز اطلاقا لاسم المسبب علی السبب اذ هو سبب فهم
من فهمه منه و عقل مقاصده و کذلک لفظ اللب هو العقل
اذ کان تدبره سببا لمراتب العقل و آیة الی من توسم و لسانا یصدق
خبر انکس را که فراست کند در اسلام و حجرة الی من عزم و بنائی که
که عزیمت کند بر اسلام بگیرد فعل او و عقدة الی من اتقن و باور
کند فعل کسی را که قبول پیدا کند و نجاة الی من صدق و خلاصی از
عقاب کسی را که تصدیق او کند و باور دارد و ثقة الی من توکل

و استوار دارنده کسی که توکل کند و ثقة الی من فوض و راحت
کسی را که تفویض امور بخود و بخدای تعالی کند و جنة الی من صبر
و سپر کسی را که صبر کند در شدایدا نشد علیه الصلوة و السلام
مرتبه یوجد بین المصطفی ادنا محسنا تحریف الامور و اصطبارا
سرکشیدن است از زدن نان کلید دار هر گرسنه ای شبع تو جود فضل او
تفعا الحج للناصح و اضح الولایح بس اسلام ظاهرست و برهانه
از کتاب و سنت و دو شراعت او طن و اسرار و برکسی که تدبر کند
شرف المنار بلند ستاعلام او شرفا الجوانح الاتدح است
جاده طریق او و ضحی الضایح روشنی دهنده است شبهات را
او استعار لفظ النار لظهور الضایح لان هذا الدین و کونه بالنار تها
عن علو قدره کریم المضامین باکرامات و شرافت میدان او
استعار لفظ المضمار لذلک باعتبار ان المتمسک به یتضمر فیه الی
الرحمة الربوبیة و ظاهر کون ذلک المضمار و شوفر بضم الفاء
مرتفع و عالیست غایتا و لان غایته الوصول الی الله و لا ارفع
منها مرتبة جامع الجملة جمع کننده است آن کرا آمد دیدن
مثالب التشقد و عیبت کرده شد است سابقه او شریف
الفرقان شریعت است و او ان او التصدیق بها حجة او و حجتان
راه دو شراوت یعنی تصدیق باله و جانب الاسلام قوله
التصدیق الی آخره بیان للامور السابقة الموت غایته و
الدنیا مضماره و القیامة حلبته و الجنة سبقه و رسل غایته

وعطا کرد او را رفعت و فضیلت و اختص الخ ذکر ہر یکی خواہد آمد

ولا ناپرستو ولا ناشکرین ولا مستہزئین ولا منکرین

و حشر با کردہ زہرہ او در جہانی کہ نہ ذلیلان و مدہوشان اند

و نہ شیعیان نادان و نہ شکنندگان عہد و نہ بکراہان و نہ کوران

کسانکہ او نہ بشناختہ کان و نہ خطبہ او را علیہ الصلوٰۃ

والسلام قد طلع طالع و لمع لامع و لاح لائح و اعتدل مائل

یعنی بدرستی کہ طلوع کرد ارطلع غیب طلوع کنندہ و پدید شد

درخشندہ و ہویدا شد ہویدا شونده و مستقیم گشت مستقیم گشتنی

از طریق اعتدال و استقامت قال الشارح اشار علیہ الصلوٰۃ

والسلام بطلوع الطالع الظاہر و بلمع اللامع الخلافۃ لہ و اشقالہا

الیہ و اشار بلمع اللامع الی الظہور و نور العدل باشقالہا الی

مقرہا و اشار بلیوح اللائح الی بلوغ من اماراتہ الشہود

اشار بالدلیل کونہا قبلہ فی غیر و اعتدالہ اشقالہا الیہ و

استدل اللہ بقوم قوما و یوم یوما و بدل کرفت خدای تعالی

بجای قومی دیگر قوم و بجای یومی دیگر یوم و انتظروا الغیر

انتظار المجد بالمطر و منتظر بودیم تغییر و استبدال را بہتر

انتظار اہل خشک سال باران و انما الائمۃ قوام اللہ علی

خلقہ و عرفاؤہ علی عبادہ و نیستند ائمہ الا بپا دارندگان خدای

حق تعالی بر خلق او و عرفا او نفسہا بر بندگان او یعنی ہدایت

و پیشوایان بندگان و بندگان حق تعالی اند لا یدخل الجنۃ الا

من عرفہم و عرفوہ و لا یدخل النار الا من انکرہم و انکروہ و نزد

در بہشت الا کسی کہ شناسد ایشان را و شناسند ایشان او را و در

آتش نرود الا کسی کہ نشناسد ایشان را و نشناسند ایشان او را

قال الشارح العرفاء النقباء و لما ثبت فی الاصول ان معرفتہم

ای معرفۃ حقیقۃ امامتہم و معرفتہم لاولیائہم بالولایۃ لہم

شرط متساو بین للایمان و الایمان و استحقاق الجنۃ متلازمان

بشارۃ معرفتہم و المعرفۃ بہم ملازمۃ لدخول الجنۃ یکون انکارہم

و دخول النار متلازمین و الا لصدق واحد منہما علی بعض نقیض

الآخر فانہ ان یصدق انکارہم علی بعض من لا یدخل النار فبعض

من یدخل الجنۃ ینکرہم او یصدق دخول النار علی بعض من لا

ینکرہم فبعض من یعرفہم یدخل النار و کلاہما باطلان لما بینا

من الملازمۃ بین دخول الجنۃ و معرفتہم فظہر بذلک وجہ الحصر

فی العقنیین ان اللہ قد خصکم بالاسلام و استخلصکم لنبدتی

کہ خدای تعالی خصوص کردانید شما را باسلام و خالص کرد

شما را از عذاب دنیا و آخرۃ و ذلک لانہ ان ایم سلامۃ ضد ضاع

کز ائمہ دین از برای آنست کہ ایشان سلامت از آفات و مجمع

کرایم اخلاق و صفات قال الشارح فضیلۃ الاسلام من

جہۃ انہ کون عبادۃ عن الدخول فی الطاعۃ التی ہی سلامۃ

للدارین و من جہۃ معناہ کونہ جماع کرامۃ لان مدارہ علی

تعلم الفضائل و الطہارۃ عن الرذائل قیل اخص اوصاف

الاسلام الاستسلام والانقياد عند الامر والنهي والقضاء
والقدر وهو معنى السهلة والسماح في حديث رسول الله صلى الله
عليه وآله وسلم عن ابن عباس قال قيل يا رسول الله اي الاديان
احب الى الله قال الحنيفية السهلة ومعنى السهلة يجوز ان
يكون معناها التي اهل مع امر الانقياد والاستسلام له او
هو ان يكون سهل القياد فيما امر ونهى لا يحمل نفسه فيما قد
يقضي بقياده الى الامر طوعا فيما تمر وتنقاد عن امر هي طوعا تجري
ويسمح بمر القضاء فيصبر ويسمح بحلوه ومنكره فهذه احب
اوصاف اهل الدين الى الله وصفا كما جاء في حديث آخر عن رسول
الله صلى الله عليه وآله وسلم لما قيل له ما الايمان يا رسول الله
قال السماح والصبر فالسماح ما ذكرنا والصبر حبس النفس
اي حبسها عن الميل الى غير الله وهو الحنيفية لان العبد اذا
صبر عما دون الله فقد اقبل على الله واذا حبس نفسه عما سوى الله
فقد مال الى الله ومعنى الحنيف المسلم قال الامام الصادق جعفر
بن محمد الباقر عليهما السلام اذا اريد باسلام العبد على غير
النعم من الله تعالى والتوكل عليه والتسليم لامره فهو على اسم
الاسلام لا على حقيقته وفي بحر الحقائق نقلا عن قوله تعالى
ان الدين عند الله الاسلام اخبر بشرط الاسلام انما التسليم
ليس على النبي الا التبليغ والتعليم بقوله تعالى فان تولوا
فقل اسلمت وجهي وفي الاية الاشارة فيها ان حقيقة الاسلام

والدين هو الاستسلام بكلية الوجود الى الله وراضيا بقضا
صابرا على بلائه شاكرا النعماء منقادا لاوامره منزجرا بنواهيه
محكوما لاحكامه الازلية بما الارادة القديمة مفوضا عليه
تنوده الدنيوية والاخروية وبهذا امر النبي صلى الله عليه
آله وسلم المتعبد وانما اتبعه فقل اسلمت وجهي وهو من اتبعن
ولا يصح الاسلام والمتابعة للعبد الا بهذا الشرط فيهما
يصير الانقياد وعلى هذا يكون الاهتداء اصطفى الله تعالى
بيده تجلى من ظاهر علمه وباطن حكمه بركن يد عطاى تعالى طريق
راه وصراط او واضح كردانيد او را ما راه راست او را نظاهر علم
ومخفى بسر اراده وحكم لا يفنى عن آيه ولا ينقضي عجايبه نيست ميكرد
غرايب او وسقضي نميشود عجايب او بنيه مزايع النعم ومصابيح
النظم دراوست بهارستان نعتها وجراغهاى تاريكيها ازيكيها ازيكى
للعالم والحكم باعتبار اسيانها للغاوب لا تفتح الخزانة
بتاتيحه ولا تكشف الظلمات الا بيضا بحكشاده نميشود
ابواب خير الا بكليدهاى او ومن تقم نشود تاريكيها مجلى
الابصار غها مي هدايت او قد اتى جاء او على مرغاى عبد دستوري
حمايت كرفتن حق تعالى محرمات اسلام را كه بتواهى او وضوت
وبجنابت حاضات او را استعاذ لفظ الحي للمحرمات التي نهى
نواهيه ولفظ المرعي للمباحات التي اباحها وحللها امينه
شفاء المشفي وكفاية المكتفي دواست شفاى هر شفا يافته

وشفاعت کننده ایستاد برای یافتن مطلوب شما و حسنه لوم
ترغیم و سپر ایستاد برای دور کردن خوف شما و نصایح خطوب تیز
و جراحتهاست ذبرای اندوه نهای قلبهای شما استعار لفظ
المصباح لاضاءتها القلوب و تنکا لظلم و حشیکم و اثر
واراشی استاذ برای دادن بحث شما و نفسا لکربه و اطمئنم
و آسایش استاذ برای اندوه حزبکاههای شما فان ظاهره
حرز من تالف تکسبه پس بدستی که فرمان برداری خدای
حرز است و حفظ از زیانهایی که در نفس در آمدن و تخاوف
تتوقعه و اداء تبرات من توقن و از حال توقع الخوف اهوالی
چشیدنست آخرت و از کربات آتشهای افروخته من احذ الشر
عزب عنه الشداید بعد دنوها و احلولت له الامور بعد
مرارتها پس آنکس که فرا گیرد تقوی را دور کرده دارد از بخت
بعد از نزدیک شدن او و شیرین شود مر او را کارها بعد از
تلخی او عنه الامواج بعد تراکمها و کشاده شود از او موجهای
اندوه و اهوال دنیا بعد از برهم نشستن او استعار لفظ الاداء
لاهوال الدنیا و غمومها و لما کانت المتقوی تسلس سهولة
تلک الامور کان ذلک تنبیها لها و انها لت له اشتعابات
و بعد انضابها و آسان کرد مر او را سختیها بعد از تعبها
او وقطلت علیه الکرات بعد خوضها و پیاپی بیرون شود
بر او بار ان کرانه و کرامت داشتن بعد از خطر تنگی آن و بعد

علیه الرحمة بعد تفویضها و مهربان کرد مر او را بحسان بن حداد
بعد از غربت کردن او و تفجرت علیه النعم بعد نضوبها و
روان شود بر او سیاه نعمتها بر او بعد از نفوذ و فتق آن بزمین در
و ثبت علیه البرکة بعد از فازها و بیارد بر او باران درشت
برکه بعد از اندک باید داد فاتقوا الله الذی تفعکم من خطبه
و وعظکم من نبأ الذی ناصح لکم فی بعثه حتی سبداد مدت
کتفع و پسندید شما را بر نیاوردن و پند داد شما را بپیغام
فرستادن او و مشت نهاد بر شما بعثت خویش تعتقوا انفسکم
بعبادته پس بدستی که دانید نفسهای خود را از برای عبادت
او و اشرجوا الیه من حوطاعته و پیروز دید بسوی او از حق
فرمان برداری او و قد ان هذا الاسلام دین الله الذی اصطفاه
لنفسه بان بدستی که این اسلام دین خداست که برگزیده است
آنرا از برای نفس خویش و اصطفاه علی عینه و ماخذ او با
رعیت عنایت خویش و اصفاه الخیرة من خلیقه و خالص کرد اینده
آنرا از برای برگزیدن خلق خود را صلی الله علیه و آله و سلم و اقام
دعائمه علی محبته و قایم داشته است ستونهای دین خویش را
بر محبت او صلی الله علیه و آله و سلم و عامد دین قواعد ما بنده دین را
در قلوب متدینین و افاست حق تعالی قواعد دین را بر محبت
قوله تعالی قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله و اذ
الاذبان بتعه و وضع الملل بر تعه ذلیل کردن بندگان دنیا را

منیر باستعارة لفظ النیر الذی هو صفة للاجرام او هی الکواکب
السنة باعتبار تفجرها وعیونا لفظ العیون الذی هو للینابیع
الینابیع حیث صدرت به صنایع مشتبهة انها منها
اکدر وضحت آثارها ای اوضحت آثارا تقوی بها استعارها و
نشان در بیابان که اثر قدم نیکند یا آنرا نشان او یعنی نکذاشت
سبیل الله والاعلام فصیدها فاجتهاد علی حذاء ما کرده
کرده شد بدان و راهها بکشاده او لفظ الطرق الذی هو للاعلام
لامارات احکام الله وانما شبه بها لما فیها من الدلالة
وانبش خوردی جنایت کردی یعنی بدشمن بآن تا بدین بآن جعل
الله فیه شفاء یضوی نزدیک شود یا آنرا بدین بآن تا بدین بآن جعل
خدای تعالی در اسلام نهایت خشنودی خویش و بالای شوی
دین او و کرهها ناخوش بردازی والتغییر فی دعائمه الله و
دعائمه و عایدین ستوه و قواعد التی جعلها عدة لخلقه فی
صلاح احوالهم و بلفظ الذروة للاسلام باعتبار سنام فرع علی
سائر الادیان فهو کالذروة لها و هذا الله و بین الارکان
و فیه البیان بیان البرهان و مضنی المتیران عزیز الشاطان
بن اسلام نزد خدای تعالی محکم تر ارکان او و بلندتر
جدران او استعار لفظ البنیان للاسلام لما ارتفع الیه
اهله من الشرف والفضیلة تورد هند راست بیرهان او
و برهانه القرآن و روشنی دهنده راست بیان او استعار لفظ

المنیر ان لما فیه من غرائب الحجة او شرف المنار یعنی آیات
بلندات علم اسلام عاجز کنند خلق است از اتیان مثل آن و
اشراف منار علی قدر اعتقد فشرفوه واتبعوه وادوا الیه حقه
وضعوه مواضعه پس بزرگ دارید اسلام را و شایسته بدو
احکام او را اراده الشد یا رحمکم الله را و وضع کنید کار او را بر مواضع
او فان الله سبحانه بعث محمدا صلی الله علیه وآله وسلم بالحق
حین لا ناعق یعنق ولا زاجر یزجر ولا قائد یقود ولا سائق یسوق
یعنی تا آنکه بفرستاد خدای سبحانه بعثت فرستادن محمد را صلی الله علیه
وآله وسلم بحق و راستی در حینی که نزدیک شده بود بدنیا
منقطع شدن مدد و کرده بود از آخرة طالع شده و اظلمت
بهجتها بعد اشراق و قامت باهلها علی ساق و تاریک شدن
بود خوبی او بعد از روشنی و تابان شدن و قایم شده بود
بر اهل خود بر ساق شدة و سختی و خشونتها مهاد و ارض
بنیا قتادة و زشت شده بود از دنیا بستر و تزدیک شدن بود
از ورسن بستن ستور را کشیده نجعة رحیل القیاد حبل
یقاد به الدابة ای دنا منها قیادها للرحیل فی انقطاع من
مدتها و انف ابیر من اثرها الظاهر در منقطع شدن از مدت
او و تزدیک شدن از نشانهای قیامت او و تقرض من اهلها
و انفصام من حلقها و بریده شدن از اهل او و شکسته شدن
از حلقه او و انتشار من سببها و عفاء من اعلامها و تکشف

من عمودیانها و قصور من طوطیانها و برآکنده شدن از درس او
و پند در شدن از نشانهای او و هویدا شدن از نصبهای
او و کوتاه شدن از زه دارنی او جعله الله سبحانه بلاغا الی رضوانه
و زمامه لا یتیه دونها الا اهل ولایته و رفعه لا عوانه
شرفا لا یضاهیه کرامه و اصلی الله علیه و آله و سلم احسانا
سبحانه از برای رسانیدن پیغام او و عزیز داشتن زمامه او و
بهاری مر اهل زمان او و رفعتی مر سعادتمندان او و اوشرشی
مر نصرت دهندگان او و دائما تزاید علیه انک بعوره الا
تطفا مصابیح و سبحانه لا یحمد توقد نار فروزنده او
و صلی الله علیه و آله و سلم کتاب را نوری که فرو نمی نشیند
چراغهای او و وجراغیست که فرو نمی میرد فروغ او و بحرا
لا یدرک قعره و منهاجا لا یضل نهجه و سبیلا لا یظلم
ضوءه و دریاوی که پایان نپذیرد دریاوان او و وراه گشاده که گم
نمی شود طریقه او و وچراغی که تاریان نمیگردد روشنای او
صفت لطف و عزت قرآن هست بحر محیط عالمیان
نعم او برزدده و برکوهسار احلش پرزعود و پرعنبر
زوبت از نهر باطن و ظاهر منشعب علم اول و آخرین
یا لک شرتا معانی مکنون آیدان بحر موج حروف مرون
و فرقانا لا یحمد برهانه و بینانا لا تهدم ارکانه مفرق
کنندهٔ میان حق و باطل که فرو نمی نشیند آتش برهان و بیان

او و بنایی افراشته که ویران نمیگردد جدران او و شفاء
لا تغشی اشقامه و شفا از مرض جهل که ترسیدن نمی شوند
از بیماریهای او آیات و شفای جان نفی را بنوش بردد و اندها
شقی و عزا لا تهزم انصاره و عزتست که بهزیمت نمیروند
نصرت دهندگان او و حقا لا تخذل اعوانه و حق ثابتست
که بی نصرت دادن نمی شوند معاونان او و هم جلیلات بانفال
هم دلیلات بانفاب دلال سخن اوست واضح و وثائق
حجت اوست لایح و لایق فهو معدن الایمان و بحبوحته
پس قرآن معدن ایمانست و میان سرای او
اصل ایمان و جان قوی ایمان کان یاقوت و گنج معنی دان
سطر قرآنند سطور ایمانست کاران او راحت دل و جانست
و ینابیع العلم و بحوره و عیونه و شعابه و اودیاهای او
هست خانون حکمت حکما هست معیار عادت علما
و ریاض العدل و غدرانه و روضهای عدلست و لکیهای او
روضه انور عارفانست او جنة الاعلی روانست او
از هدی من نظر بجان آی بتماشا باغ قرآن آی
تا عیان تو جمله بنماید آنچه بود آنچه هست و آنچه آید
در جز او در وضاوت جز خ دین را هدایتش بحجت
و آنا فی الاسلام و بینانه رودیک یا بها السلام و جدران بناء او
از دون شمع نهج اسلاف و زبرون حارس عقیدهٔ عامر

معنی قوله معجزه القرآن ان معجزه محمد صلی الله علیه وآله وسلم
جمع جمیع الحقایق الآلهیه والکونیه وکنز امد جمیعها الا
صلی الله علیه وآله وسلم اعجز غیره عن التحقق بتلك الرتبه
التحقیق عاجزا علی ان یاتی بمثله کما ان جمیع
الکتب السماویه علی الاطلاق التی هو امد جمیعها او منا
اعجز منه بل الملائکه کالقرآن بالایات المختلفه وهو الجمیعیه
المعجزه المغیره عن تلك الجمیعیه حاصل الکلام انکه انسان کامل
امد جمیع حقایق مختلفه اعجاز غیر کرده این وصف محمد
صلی الله علیه وآله وسلم باحدیت جمیع جمیع حقایق اعجاز نفس
خود انبیا وکل کرده وقرآن کریم باحدیت جمیع جمیع ما فی الکتب
السماویه اعجاز کرده سایر کتب را از اتصاف بدین صفت
قد ورد عن النبی صلی الله علیه وآله وسلم انه قال انزل الله مائة
واربع کتب من السماء فاودع علوم المائة فی الاربع وهی التوراة
والانجیل والزبور والفرقان ثم اودع علوم الفرقان فی المفصل
ثم اودع علوم المفصل فی الفاتحة فمن علم تفسیر الفاتحة علم
تفسیر جمیع الکتب المنزلة ومن قرأها کانما قرأ التوراة
والانجیل والزبور والفرقان وقال الامام المؤمنین علیه الصلوة
والسلام العلم نقطة کثرها الجاهلون وقال علیه تحیة الله
وسلامه جمیع اسرار الله تعالی فی الکتب السماویة وجمیع ما
فی الکتب السماویة فی القرآن وجمیع ما فی القرآن فی فاتحة الکتاب

وجمیع ما فی فاتحة الکتاب فی بسم الله وجمیع ما فی بسم الله فی باء
بسم الله فی النقطة تحت الباء وانا النقطة تحت الباء من حضرته
اکرم علیه الصلوة والسلام فبعثه تعالی لیخرج عباده من
عبادة الاوثان الی عبادة الرحمن ومن ضیق مذاهب الادیان الی
سعة رحمة الله تعالی فجاء صلی الله علیه وآله وسلم بحق والناس
بباطل فدحض الباطل بالحق وبین للناس ما نزل الیهم
وهدی الله بکتابه من اتبع رضوانه سبل السلام ویخرجهم
بإذنه من الظلمات الی النور ویهدیهم الی صراط مستقیم
برداری شیطان بطاعت او بقرآن قدیم واحکمه بقرآنی که
جدیدی متبرد در جمیع آن فرمود واحکام احکام ان واجبی
نمود تا معلوم کند که بندگان پروردگار
خود را چون جاهل باشند مانند او را ولیقروا به بعد ان جحدوه
وتا اقرار کنند بر چیزها بعد از انکه انکار کرده باشند او را
ولیثبتوه بعد ان نکروه وتا اثبات الوهیت او کنند بعد از
انکه انکار او کرده باشند محل سجایای ایشان در کتاب بین غیر ان
نکوفرا تو بس تجلی کرد حق سبحانه بر ایشان از دریای کتاب خویش
بی انکه دریابند مگر انچه بنور دایشان از
قدرت خویش وخوفهم من سطوته وانچه تخویف کرد ایشان را
وتر بما شید از سنت او تعلیم اشجار در کتاب بوضوح ظهور دلالت
عین بالغیب در فرقان بر علی کما قدر کالنشر علی
انواع المقدورات وانواع المبدعات الدالة علی کما قدر الله علیه
عز کما علیه ممکنه وبا تخویفات بالعقوبات وکیف تحی

من يحيى بالمثلات واحتصد من اجتصد بالنعمات وجعلكم
محوشد انكم محوشد بمثلاث والمثلاث هو العقوبات النازلة
بالقرون الماضية وجعلكم حصاد كم كما كم حصاد كم دعا
دنيا واتى وانتم سياتى عليكم من بعدى زمان ليس فيه شئ اشهى
من الحق ولا اظهر من الباطل ولا اكثر من الكذب على الله ورسوله
وليس عند اهل ذلك الزمان سلعة ابور من الكتاب اذا تلى حق تلاوته ولا انفق
منه اذا حرف عن مواضعه فيه والعمل به والجهل ان والجهل كما لا
كما لا يخفى على ذوى البصائر وعميان القلوب ليسوا بقراء ولا
علماء ولا فقهاء ولا حلماء ولا يرتجى خير من عند هم ولا
يؤمن شرهم يطلبون العلم لغير العمل ويتعلمون لغير العبادة
ويتفقهون لغير الورع ويتعبدون لغير الخشوع ويتزهدون لغير
الزهد ويتعرضون للدنيا بالدين ويتذللون لها بالعمل ويتقربون
بالمحرمات ويتحببون بالشهوات ويتزينون للناس بالاعمال
الصالحة ويتقربون بالمعاصى الى الله ويتحببون بالتقطع
الى الخلق ويتواضعون بالرياء والسمعة ويتحببون بالتقطع
الى الخلق ويتواضعون بالرياء والسمعة ويتحببون بالتقطع
الى الخلق ويتواضعون بالرياء والسمعة ويتحببون بالتقطع

صاحب باشند در يك راه اى طريق او صراط ايشان ملازمة
الفعل بعد انفاقهما على الدلالة الى طريق الله لا يتوهم بهما موجبا
لعدم آنراجاى بعضند فالكتاب واهله فى ذلك الزمان وفيما
فيهم زعيم بين كتاب واهل كتاب در ان زمان باشند ونزديد
ساداتشان باشند وبا ايشان باشند ونزد ايشان باشند لا
الضلالة لا تواتى اهلها يعنى ان جمعا از براى آنكه ضلالت
سزاوار ايشان باشد باهدايت اگرچه مجتمع شوند اهل آن با كديگر
اشارة الى حد المباينة بينهما وبين الناس بكونها على هدى و
الناس على ضلالة والضدان لا يجتمعان فى محل واحد وهو
القلب ان اجتمع لاجتماع المذكور فاجتمع القوم على الفرقة
والشر والغير الجماعة يس مجتمع شوند اهل آن زمان بر فرقة ازدين
در طريق ضلالت ومتفرق شوند از جماعة اهل هداية يعنى
علماء كتاب وسنة كانهم ائمة الكتاب لا يسن الكتاب امامهم
كه يا ايشان را امام كتاب بندند ونيست كتاب امام ايشان شبههم
بائمة الكتاب فى جعلهم تبعا لا آرائهم فلا شئ عندهم الا اتباعه
ولا يعرفون الا لحظه وذكره بس باقى نماند از ايشان
الا اسم كتاب ونمى دانند از كتاب الا لحظ وكتابت او ومن قبل
ما شكوا ما فضا بهين كل مثلة وپيش از آن عقوبة كردند صالحان
انواع عقوبات وتمام صلة فهم على الله فى ذلك ونام نهادند صدق
ايشان از انفس بر خداى تعالى وجعلوا اولى الحسنى العقوبة السيئة

ذکر کرده اند ندارد از امت اثنا عشریه بیشتر اشارت الی ما
فعل امرای بنی امیه و ولاتهم کعبید الله بن زیاد و الحجاج و امثالهما
ترکان قبلکم یطول النائلهم و تغیب عنهم و هلا لا تشدد
آنان که بودند پیش از شما الا اندک از زمانی ایشان دور غایب
بودند جاهای ایشان حتی تزل بهم النوی عن الذی ترد غیبته
المنیة فترتفع عنه التوبة و تحل به النقمة و انتهز
تا فرود آمد بایشان از بلای موعود که باز گردیدن و در دو جهان
از او عذر خواستن و برفوع او ناممکن است تو در زمان او توبه
فرود می آید با آن موعود تخفی و اثقلم ایها الناس بما تستحق
الله فیه علی ای مردمان تا نکرد که تقوا فیصحت خدای تعالی که در موضع
شدت و زیان خواهد قوله لیهلک من هلک عن بینة و یحیی من حی عن بینة و آنکس که کافر شد
قول او را در لیل خویش هدایت یافت بطریقی که او را مستقیم
طریقت فان جار الله امن و عدوه خائف پس بدستی که همسایه
و قریب حق تعالی ایمن است و دشمن او ترسان و جار الله من لزم
بابه بسط اعذره و انه لا ینبغی لمن عرف عظمة الله ان یظن ان احدا
کسی را دانا نشاید مر کسی را که شناخت بزرگی شان و عظمت الهی
آنکه تعظم کند فان رفیعة الذین یعلمون تعظمه انزلتهم
آنکه بس بدستی که رفعت شان آنان که میدانند عظمت او
آنست که تواضع و فروتنی کنند او را و سلامة الذین یعلمون
تا فائده آن یستسلموا الله و سلامت حال آنانی که میدانند کمال

قدرة او آنست که منقاد شوند و گردن نهند احکام او را و انقاد
یتقرر و اس الحق نفاذ الصحیح من الاجر و الباری من ذوی السقم
پس بدرستی که اساس حق نفاذ صحیح است از اجر و باری از ذوی السقم
حرب و شفا یا فته از صاحب سقم و مرض و اعلموا انکم لن
تعرفوا الرشد حتی تعرفوا الذی ترکوه و بدانید که شما نخواهید
شناخت راه راست را تا نشناسید آنکس که ترک کرده آنرا
و لن تاخذوا میثاق الکتاب حتی تعرفوا الذی نقضوه و هرا
نخواهید گرفت میثاق و عهد کتاب را تا نشناسید آنکس را که
شکسته آنرا و لن تستکملوا حقیقته حتی تعرفوا الذی نبذه و نخواهید
جنگ زد و نه در آن تا نشناسید آنکس را که افکند آنرا پس پشت
قال تعالی فنبذوه وراء ظهورهم قال الشارح لما کان الرشد
هو الحق الذی هو علیه صلوات الله علیه و بایعوه و الشارک
لذلک هم مخالفوه من ائمة الضلال لاجرم کان من تمام الرشد
الذی یدعو الیه و یتمسک به من الکتاب معرفة خصوص الذین
ترکوا الرشد و نقضوا الکتاب و معرفة شبههم الباطلة لیحصل
المعرفة علی بصیرة و لما نبه علی ذلک المعرفة امر بالتماسها من عند
اهلها بقوله علیه الصلوة و السلام فالتمسوا ذلک عند اهله
پس طلب کنید آنرا از نزد اهل آن از اراد نفسه و اهل بیته صلوات
الله علیهم فانهم معدن العلم پس بدرستی که ایشان معدن علمند
باعتبار اتیهم وجود العلم و الاشفاع بوجود الجهل و انما

مراد جهال اند فان تعلیمهم موت جهل المتعلم ثم الذین یحبر کم
حکمهم عن علم ایشان انکه خبر میدهد حکم ایشان
از علم ایشان و المراد بحکمهم نطقهم بالحکمة و سکتهم عن سفههم
و خبر میدهد خاموشی بودن ایشان از سخن کفر ایشان لان
صمت الحکیم فی موضعه کان من جملة حکمته و ظاهرهم عن باطنهم
و خبر میدهد ظاهر حال ایشان از باطن ایشان لان ظاهرهم
هیئة الخاشعین العابدین و هو دال علی اتصاف نفوسهم بکمال
قوتی العلم و العمل قوله و نعمل آمنا کوا هان ضمیر
زبر دو باطن تو استدلال کن این غازه و روزه و حج و جهاد
هم کواهی دادند از اعتقاد ایشان زکوة و هدیه و زکاة حسد
جون کواهی دادند از سر خود لا یخالفون الدین و لا یختلفون
فیه مخالفة نمیکنند دین حق را و اختلاف نمیکنند در ان فهم
بینهم شاهد صادق و ضمائرنا طابق پس در میان ایشان
کواهیت راست کو و خاموشیست سخن کو استعار لفظ الصمت
و الناطق للدین باعتبار افادة الاحکام الشرعیة منه عند الاذهان
الیه و عدمها و توجیهه کما علیه الصلوة و السلام فاظفر
بذات الدین تربت یداک و یتعرف عورته و یحسن و یدین و دل
عاقل بآن نظر میکند یا بیان کار خود و کار موت و ما بعد
موت و میشناسد نشیب و فراز جویش را کاتیان من طریق الخیر
و الشر داع دعی و راع رعی دعوت کند دعوه کرد و رعایت

کند رعایت کرد فاستجیبوا للداعی و اتبعوا الراعی پس اجابت
کنید دعوت دعی را و متابعت نمایید طریقه راعی را اشارة
الی الرسول صلی الله علیه و آله و سلم و القرآن الکریم حدیث
سوی حق هر کتاب مصطفوی ز سد جان آن کتبی بدوی
و ما الفضل الا لاتباع محمد و ما الفوز الا فی انتقاء محمد
فاضاعوا ایمانهم و اتخذوا البدع دون السنن بدرستی که
فرو نشاندند در دریای فتنها و فرو کرفتند بدعتها و اخراعات
در دین و منکر شدند سنتهای سید المرسلین علیه افضل صلوات
المصلین و آنند المؤمنون حقا لهم درجات عند ربهم و مغفرة
شدند و کوشه کرفتند نومیدان و بسخن آمدند کویا کان تکذیب
کنند سخن استعار و الانتخاب سایم شعار یعنی جانند در
وصاحبان رسول استعار لفظ الشعار لنفسه و اهل بیت را
قریبهم من الرسول صلی الله علیه و آله و سلم کالثوب الذی یلی
الجسد و فی باقی الثیاب و الحجرة و الابواب و دیباجه خان نان
و در های شهر علم رسول الله کما قال صلی الله علیه و آله و سلم انا
مدینة العلم و علی بابها و روایة انا دار الحکمة و علی بابها الا
تؤتی البیوت الا من ابوابها فمن اتاها من غیر ابوابها سمی سارقا
باید کرد شناسند در های آن را الا از در های آن پس هر که در آید ان
غیر در های آن نام نهاده میشود لکنس راسارق فیها ای من
هذه الخطبة الشریفة فی فضایل اهل البیت علیهم الصلوة

والسلم فيهم كرائم الايمان در ايشانست نفايس ايمان كاعتقادات
الحقة والاخلاق الفاضلة وهم كنوز الرحمن وايشان گنجهاى
خداى بخشاينده اند استعاره باعتبار كونهم خزان علم الله و
خصص وصف الرحمن لانه مبدا بعثة الانبياء والاوصياء
اذ جعلهم الله برحمته هداة خلقه ان نطقوا صدقوا وان صمتوا
لم يسبقوا اگر سخن گويند راست گويند واگر خاموش شوند كسى
بريشان سابق نشود اى عند صمتهم لا يسبقون الى فضيلة يعلم
اذ كان صمتهم فى موضع الصمت حكمة فليصدق ورائد اهله
پس بايد كه تصديق كند وباور دارد آب وعلف جوينده اهل
او را هذا كالمثل وفائدته التنبيه على فضله والامر بصدق
الخبر عنه لمن يعنيهم امره وان عنده من مراعى النفوس وما يحييها
وليحضر عقله وبايد كه حاضر كند عقل خود را تا بفهمد آنچه
ميگويد وليكن من ابناء الآخرة وبايد كه باشد از فرزندان
آخرة فانه منها قدم واليها ينقلب پس بدرستى كه از آنجا آمده
وبه آنجا باز ميگردد فالناظر بالقلب العامل بالبصر يكون
مبدا علمه ان يعمل عمله عليه ام له پس نظر كننده بديده
دل كه عمل كننده به بصارت باشد مبداء علم او آنكه بداند كه آيا
عمل او وبال بر اوست يا از براى ثواب اوست فان كان له مضى
فيه وان كان عليه وقف عنه پس اگر باشد عمل او از براى نفع
او بگذرد در او واگر بر او وبال باشد باز ايستد از و فان العامل

بغير علم كالسائر على غير الطريق پس بدرستى كه عمل كننده بغير
دانش آن عمل همچون سير كننده است بر بى راه فلا يزيده بعده
عن الطريق الا بعدا عن حاجته پس زياده نميكند او را دورى
از راه الا دورى از مطلوب او والعامل بالعلم كالسائر على الطريق
الواضح وعمل كننده بعلم همچون سير كننده است بر راه روشن
فلينظر ناظر اسائر هو ام راجع پس بايد كه نظر كند ناظر كه او
سائر است بجانب مقصد يا باز گردنده است از آنجا واعلم ان لكل
ظاهر باطنا على مثاله وبدان بدرستى كه مر هر ظاهرى را باطنيست
بر مثال او ومطابق او فما طاب ظاهره طاب باطنه وما خبث
ظاهره خبث باطنه پس هر كس كه پاك وطيبست ظاهر او
پاكست باطن او وانكه پليدست ظاهر او پليدست باطن او
وقد قال الرسول الصادق صلى الله عليه وآله وسلم ان الله يحب
العبد ويبغض عمله ويحب العمل ويبغض بدنه گفته است
رسول راستگوى صلى الله عليه وآله وسلم بدرستى كه خداى
تعالى دوست ميدارد بنده را ودشمن ميدارد عمل او ودوست
ميدارد عمل ودشمن ميدارد بدن او از براى آنكه مدار حب وبغض
عمل بر حسن وقبح قصد واراده عامل است قال صلى الله عليه
وآله وسلم انما الاعمال بالنيات واعلم ان لكل عمل نباتا وكل
نبات لا غنى به عن الماء وبدان بدرستى كه هر عملى را روئيدنى است
وروئيدن هر گياه را ناچار است از آب والمياه مختلفة فما

طاب شقه طاب عمر شد وطلعت ثمرة آنها کون الکونات
پس هر نباتی که طیب باشد آب دادن او طیب باشد کاشتن او
وشیرین باشد میوه او وناخبث شقه خبث عمر شد وامرت
ثمرة هر نباتی که خبیث باشد آب دادن او خبیث باشد
کاشتن او وتلخ باشد میوه او ومعنی همچنان که حلاوة ومرارة
ثمرات بطیب وخبث سقی میاه است همچنین حسن وقبح اعمال
عباد بمقصود دینانست قال الشارح استعار لفظ الشاب
لزیادة الاعمال وفروعها واستعار لفظ الماء للمادة القابلة من
الاذارات والنیات الخ فهذا ظاهر ان طیب الاعمال بطیبها
وخبثها بخبثها کالماء وبیقی بقال المحقق القونوی فی شرح
الاحادیث اعلم انه قد ثبت شرعا وکشفا ان لصورة الاعمال
لها روح فتارة تخفی آثار الروح فی الصورة بالنسبة الی اکثر
الناس وتارة یظهر بشرط تأیید روح ذلک الصورة بمدد متصل
من روح آخر وقد وردت النصوص الشرعیة بکرة بذلک
فی الکتاب واذا عرفت هذا فاعلم ان صورة الاعمال والاخلاق
اعراض لا ترتفع ولا تبقی الا بأرواحها الملاصقة لها والتابعة
ایضا بارواح الاعمال وبیاتهم وتعلقات هممهم التابعة لعلومهم
واعتقاداتهم الصحیحة المطابقة لما هو الامر علیه فی الحروف
والکلمات من حیث افرادها ومن حیث ترکیبها خواص نظم
من ارواحها بواسطة صورها الملفوظة او الکاتبة شهدت بصحة ذلک

الانبیاء ان الاولیاء من شهود محقق وتجربة مکررة ومما یؤید
ذلک من اسرار الحروف ما روی ابو امامة انه قال سمعت رسول
الله صلی الله علیه وآله وسلم یقول اقرؤا القرآن فانه یأتی یوم
القیمة شفیعا لاصحابه اقرؤا الزهراوین البقرة وسورة آل
عمران فانهما یأتیان یوم القیمة کانهما غمامتان او غیابتان
او کانهما فرقان من طیر صواف یحاجان عن اصحابهما الحدیث
وقد ورد ایضا ان عن اصحابهما فقوله صلی الله علیه وآله
وسلم کانهما فرقان من طیر صواف کانه عبارة عن ارواح سور الحروف
والکلمات والغمامتان او الغیابتان صورة احدیة جمیع کل
سورة منها مرکبة من بسیطة غمام وکل
مرغ جنت شد ز نفخ صدق دل همچنان ز نفخ صدق دل مرغ
جنت میشود از نفخ کذب دل شیر جهنم میشود والبدی الحق
میکردند بحیرة قلبانه دود دیو از جنت از خوی تست
زین رو آسمان او بخانست درخش صدق و اخلاص تست و نفوی
همراه درخش اسرار معنی وهمچنان خبث دود دیو از جنت از
خوی تست دود دیو از جهنم تیز از خوی تست قال تعالی وان
الآخرة هی الحیوان بمعنی ان ایمان الناس وایمانهم بالدین الخالص کما
قلب انسانی را حیات ابدی خواهد کافر و خواه مسلمان را
واز اعمال او جسد برزخیة ذی حیوة متکون میشوند بحیوة
ابدی مستفاض از قلب عامل عند العمل واز وقت عمل تا ابد الآباد

مستحضر و حاضر است غایت آنست که محسوس او نیست و حجاب
کشف برزخ معاینه می‌شود که محشور و مصور اعمال خود است
بر نیکو بدی در کلام خویش همه آیینه کردار خویش
جنت و دوزخ همراهان تست قرار حشر و شب جایگاه تست
بمقتضی کل یعمل علی شاکلته مراتب اعمال در صفت نقص و کمال
بروز می‌یابد و مدارج اعیان عمال است چه هر بند بحسب درجات فضایل و آ
و محاسن صفات عینیه فاضله ترسایح جنان و اعمال پسندیده
او در تکمیل حسنات و تحصیل خیرات کاملتر و هر کس که از جهله
مکارم و اخلاق ذمیمه و مآثر زکیه جمیله عاطل اعمال و اخلاق
او از تصاریف حیات و فنون لذات و مناسبات قدسی عاطل و باطل
و همچنانکه اعمال و افعال صور معانی ثابته در اصل ذات عاملند
ثواب و عقاب در موطن آخرت بصورت اعمال و افعال اویند
زین سوی اجل بین که چه آرد ز جان سوی اجل جان تماشا کند
زیرا که موطن دنیا و آخرت بمنزله دو آینه است مقابل یکدیگر هر
دیدنی که بیند صورت آن در دیگری منعکس می‌شود
جز مرغ جان فرو نرود زیر پر و بال بر چیز دیگری که فرود در رباط حال
سیه دلی سیاهی پیش آرند سپیدی رو در فروغ خویش آرند
جنت و دوزخ همراهان تست قرار حشر و شب جایگاه تست
چون همراه تو بناشد که آن حشر دل نوردست تا ابش خوردن
تخم از کدام جنسست از فراست سایغ است یا از ابلیج صالح د

بجوزه نابند از آن جنس یا شاخ حلوی یا شجره نقوم است و هم
پیش تو حاضرات جنس مؤمن جنتی است و جنسا و عمل اوست که
زاد و مطلب اوست و قابل بقصد دل اوست و ظل معانی قائم
بذات اوست بلکه ظهور قلب اوست بصور معانی و بیشتر
او چیزها را و غایب نتواند بود و هم چنین کافر دوزخی است و
دوزخ او عمل اوست که بالفعل محشور آنست اما حشر دنیوی
شاغلست تا دار آن آن و حاجب و الحق تعالی لایشغله شأن
عز شأنه و تقدس در این احضار که معطل شدن از حشر شریف
میشود بر احوال آخرت سوء تأدب و زمرک این حشر تو اطل شود
نور جاز داری که یار دل تست و بداند که همچنانکه جمیع اجزاء
قوی و مشاعر بدن فعلی الدوام از قلب روح حیوة بایشان
میرسد تا ناظر مجلی بصر و سامع و شامه و ذائقه و لامسه روح حیوة
بر زخی از باطن قلب بر ایشان علی الدوام میشاند میرسد الا
الابد هذا متبدل میشود بسیئه بحسنه و اصل عمل تبدل
نمی یابد زیرا که روحی که فایض میشود بحسنه عمل اگر از قلب
قابض عاصیست بصورت سیئه ظاهر میگردد که صورت المقدر
بصورة الفعاد و روحی که از قلب مطیع صالح فایض میشود
بصورت حسنه متشکل میگردد قال تعالی کل یعمل علی شاکلته
قال الامام جعفر الصادق علیه السلام یظهر یکون ما اودع
فیه من الخیر و الشر و قال ابن عطا علی ما وسمه الاله به صلی الله

علیه وآله وسلم قال القلوب آنیة الله فاحبها الی الله ارقها وارق ای کل
نفس یتبع اثر قلبه وهمته ومن کل اشیاء یشبهه فعله
ویرشح الکون بانفاسه من لم یکن عفیفا طیبا
لم یخرج الطیب من جیبه اصل التقی یخفی ولکنه
فی فعله فظهر خافیه هر کرا باشد درشت کفتن درشت
هرچه کوید بد آید از لب او کفته اند بار خار نشاند بد
بار ناز لایقین هم ناز بود کرچه در ظاهر بتان را ناز بود
واز آمد ایمان ذکر پیغمبر آن عمل نیز بود نعل جاهلان
سبزه ها زد در مزابله کان از آن برجنان سبزه هم انکس کریست
برنجاست پشکی خشت است باید شرح دادن شان را تفت
تا تمام فرض او نبود وجیب پس اکر صاحب بشد استغفار
کرد صفة قلب او بستد لله بدین صفت عمل کذشته این
مبتدل شد واصل عمل مبتدل نشد همچنان قلب نیز مبتدل
نشد پس همان عمل که دروی بصورت مستبشر ظاهر بود عند الجزا
الیوم خیر امروز بصورت حسنه شاهد ایشان تعالی
تعالی اولئک یبدل الله سیئاتهم حسنات یعنی چون از استغفار
حسد عمل او مقتدی بفداء روح حیاتی بود بفضل حق از قلب
عاصی ناچار بصورت آن عمل صورت بود وبعد از استغفار
بود خدای از قلبه مطیع است حکم نه همان صورت اولی
باقی تواند بود واشارة الی هذا قوله صلی الله علیه وآله وسلم

انما الاعمال بالنیات بادأة الحضر یعنی حسن وقبح صور اعمال
نیست الا تابع نیتکه قصد وتوجه قلب است بس اکر نیت و
توجه قلب مبتدل شد حسن وقبح عمل مبتدل شد اما سمعتم قوله
الله تعالی فاما من اعطی واتقی وصدق بالحسنی فسنیسره للیسری
واما من بخل واستغنی وکذب بالحسنی فسنیسره للعسری
فانه ینادی الی ان المدار الی التصدیق والتکذیب وهما من صفا
القلب ولهذا اعمال الکفار مثل صدقة وصله رحم موجب ثواب
آخرة ایشان نیشود قال تعالی اولئک الذین لیس لهم فی الآخرة
الا النار وحبط ما صنعوا فیها وباطل ما کانوا یعملون وقد
قال مثل الذین کفروا بربهم اعمالهم کرماد اشتدت به الریح
فی یوم عاصف لا یقدرون مما کسبوا علی شیء روی ان رسول
الله صلی الله علیه وآله وسلم قال ان الله لا یظلم المؤمن حسنة
یثاب علیها الرزق ویجزی بها فی الآخرة واما الکافر فیطعم
بحسناته الدنیا حتی اذا افضی الی الآخرة لم تکن له حسنة
یعطی بها خیرا وقوله تعالی یمحو الله ما یشاء ویثبت وصفات
اعمال تبود اصل عمل هرچه کاشت در زمین دنیا که مزرعة
آخرت کاشته شد فی الحال در منبت آخرة میروید بلکه
کاشتن چنین رسم است وقال تعالی وان الدار الآخرة لهی
الحیوان هرچه در آخرة درست صاحب حیوة کردد یا بهشت جاوید
یا بنشیب بهشت وهر چیوة وشعور وکلام دارد چه هریک از

سیرهای بهشت ترغیب بوشیار کند کار من تا و آنرو
دوزخ کویند یا مؤمن فان نورك یطفی نارى قال فی الباب
السابع والثمانین ومائتین من الفتوحات المکیة اعلم انه ما من
کلمة یتکلم بها العبد الا ویخلق الله ملکا من الکلمة ملکا فان کانت
خیرا کان ملک رحمة وان کانت شرا کان ملک نقمة فان تاب الی
الله وتلفظ بتوبة خلق الله من ذلك اللفظة ملک رحمة یشفع
من المعنی الذی دل علیه ذلك اللفظ بالتوبة الذی تاب یعقب
التائب علی ذلك الملک الذی کان خلقه الله من کلمة الشر خلعه
رحمة وامحی بینه وبین الملک الذی خلقه من کلمة التوبة وهو
قوله تبت الی الله فان کانت التوبة عامة خلع علی کل ملک
کان مخلوقا لذلك العبد من کلمات شر وخلع رحمة وجعل منها
للملک المخلوق من لفظة توبته فافهم اذا قال العبد تبت الیك
من کل شئ لا یرضیك کان فی هذا اللفظ من الخیر جمیع کل شئ
من الشر فتمحق من هذا اللفظ ملائکة کثیرة بعدد کلمات الشر
التی کانت منه لتحقق ما قلناه فان الکشف اعطانی الله وصلة
الوحی المنزل بقول الله تعالی فی هذا الصنف یبدل الله سیئاتهم
حسنات فجعل التبدیل فی عین السیئة وهو ما ذکرناه ولقد
اخبرنی عبد الکریم بن وحشی المصری وکان من الرجال الذین
لم یخلقوا من طین وخمیرة قال لما رکبت البحر من ثغر بطلیموس
المصریة فلما بحرنا جنح اللیلة ونحن نجری فی وسط البحر وقد

نام اهل المرکب فاذا شخص من الجماعة قد قام یرید قضاء الحاجة
فزلقت رجله ووقع فی البحر واخذته الامواج فسکت الرائس
وما تکلم وکانت الریح طیبة فاشعر ریاس المرکب الا والرجل
یحیی علی وجه الماء حتی دخل المرکب وصحبنا طائر کثیر فلما وصل
الی المرکب طار الطایر ونزل یعاین الفضاء علی رأس القریة
ثم راح قاصدا نحو المغرب فی اثر ذلك الرجل کانه یکلمه فوطار
فلم یقل الرائس شیئا حتی اذا کان فی وقت آخر من النهار اخذه
الرائس واکرمه وسأله الدعاء فقال له الرجل یا انا من القوم
الذین یسأل منهم الدعاء فقال له الربان بارك الله فیك وجزاك
ما جری فیك فقال له یا اخی لیس الامر کما ظننت ولکنی لما
وقعت فی البحر واخذتنی الامواج تیقنت بالهلاك وعلمت
ان الاستغاثة بکم لا تفید فقلت ذلك تقدیر العزیز العلیم
سئلتك بالقضاء الذی فاستجبت الا وطائر قد وقع علی و
اقامنی من بین الامواج وحملنی علی متن البحر الی ان دخلت المرکب
کما رأیت فتعجبت من صنع الله وبقیت اتطلع الی الطائر واقول
یا لیت شعری من یکون هذا الطائر الذی جعله الله سببا لنجاتی
وحیاتی فهذا الطائر انقض من اعلی الفضاء الی الارض وقال له
انا کلمتك بذلك تقدیر العزیز العلیم وبه حییت فکان اسم
ذلك الطائر فلك تقدیر العزیز العلیم فهذا اثر من آثار السبعین
خلق الله الملائکة من الکلمات وتلك الکلمات تکون اسماء

ربها حیرون وبها یعبدون کانت ساکانت وفی کتاب السیر
للسرمری حکی عن الشبلی قدس سره انه قال یا جبل مرت بی
فرایت فی المنام فیما ایتصرخ الله فقال یا جبل مرت بی اهوال
عظیمة وذلک انه ایتصرخ علی الفادی علی یا کمه ینزه اعلی اذا ایتعد
علی القراء تکانه افتش علیه کما یتصرخ الباب ایتصرخ علی محمد الرسالة
فعلمت فی نفسی من ایتوانی علی الاستواء علی الاسلام فنودیت
هذه عبرة لاهل المسائل یقال الدنیا فلسفیة الملکان حال
بینی وبینها رجل جمیل الشخص طیب الرایحة فذکرنی بحتی
فذکرتها فقلت من انت یرحمک الله قال انا الخضر خلقت من
کثرة صلاتک علی محمد صلی الله علیه وآله وسلم ولیزیدن ان انک
فی کل کرب یرسفطن بخیر به اسرار دین بخفی بکرد داشاد
حضرت رسالت علیه الصلوة والسلام والقضا الاذان
فی الجسد مضغة اذا اصلحت صلح الجسد کله واذا فسدت
فسد الجسد کله الا وهی القلب کنایر صلاح وفساد این
مضغه بحیث شامل جسد جنوبه واخویه هر دو است چه
این جسد حیوة از ظاهر قلب بگیرد و آن جسد حیوة از باطن
قلب دارد که روح اوی مضغه است واین مضغه مرتبه نزول
وکانه آن روح است از لطافت اصلی جسد روح وجسد یکی آ
ونقاوت باطنا شعور واو راکست وبود تبدیل حتی وشعر
بمشعری دیگر است لطافت این شعر

یخ حتی هست جز این یخ بخش کار بجوزد سرخ واین سیاهی آن
جمله محسوسات آن یخ عین محسوسات این یخست که در وی آمیخته
شفاف لطیف وآخرت نموده میشود واین در وی آمیخته
مختلف کدر جلا بواسطه لطافت وکثافت نشاة

نحشرت نکشت دوش بگویم تو بشو تا تو بی من بگویم
هم جسم تو هم سیدانکه معیشت که جسم اینجا نماید آنکه دیشت
دل چون جسم بند جان کشاید هم جسم تو آنجا جان نماید
میان جسمت بود تا سنور وکز و طاعتی جسمی بر کید
شود معنی باطن جمله ظاهر بلاشک این بود تبدیل اسرائر
چون نشاة دنیویه بترکیب آمیخته ظاهر است کیفیت الجوهر است حقیقت
صورت روح در او منعکس نمیشود بلکه شبح وسایه از آن
صورت در او منعکس میشود یکه آن جسم است ونشاة آخرت
بواسطه صفا ولطافت مرآت حقیقت روح میشود وجسم
که غلاف اوست بتبعیت مدرک میشود همچنانچه مولانا در
سر داستانی از کتاب شنوی فرموده است که کلام در میان آنکه

زن روح را چون لباس است وایزد است آسین زد است روح
واین پای موزه پای روحست تا بدانی که زآمد چون لباس
روی چون لب لبهای با مایر روح را توحید داند خوشتر
غیر ظاهر دست و پایی دیگر آ دست و پا در خواب بینی وانیا
آن حقیقت خود مدانش از کزان آن تویی کابی بدن داری بدان

وقوله صلى الله عليه وآله وسلم آنا والساعة كهاتين

غنيمت است ارباب فطنت را باتصال ميان شخص وصور

برزخيه اعمالية نرسيد كفت خلود نار كونين

بتوزد يكتن از بندكفلين بهشتي جان تواند تو اي مهين

زحد حجره او تا بمسجد بتو بيند از كمر ودر سيني

از آن نزد رخسوز چهره شيني وقوله صلوات الله وسلامه

عليه فانا الساعة اشارة لطيفة الى ظهور القلب بصور

اعماله الكظهور الحق تعالى زادة ثانية احمد در جنان

صد قيامت بود او اندر عيان زو قيامت را همي بيند عيان

كاي قيامت تا قيامت راجهد باز بان حال بيكفتي بيد

كز محشر شرابرد كسي بس قيامت شو قيامت بين بس

ديدن هر چيز را شرطست ازان شرط خود زو بشو اول بدان

تا نكو بعثت ازمرده زن تا نكردد اين جهان بر تو كفن

كردد دين مبدل تا نور شود زان نبيند اين حقايق را تمام

كه برين خاماني بود محشر جوام آنكه پايان نديد احمد بود

ديد دوزخ را هم آنجا سوختن ديد عرش و كرسي و جنات را

برد ديد او برد نه غفلات را سر لانا قدر مرة بعد مرة

خواند حضرة را صلى الله عليه وآله وسلم زير كه هر كه در

دنيا سرد در آخرت متولد شد چون در دنيا بمرد او فنا در

يقين ميدان كه در عقبي نزاد بس هر كه بموت اختياري در

حيرة آباد آخروي متولد شد هر آينه در ين نشاه دنيويه

دوبار متولد شد قال عيسى عليه السلام لن يلج ملكوت السموات

من لم يولد مرتين قال المحقق القونوي في تفسير الفاتحة اعلم

ان كل فعل يصدر من الانسان فان له من كل منهما حضورة بشخصه

حين تعين ذلك الفعل في هذا العالم وروح ذلك الصور

هو علم الفاعل بحضوره بحسب قصد حال الفعل وبقاء

هو باسمه الحق من حيث اسمه الذي له الربوبية على الفاعل

حين الفعل وكل فعل فلا يتعدى مرتبة الصفة الغالبة

الظاهرة الحكم فيه حين تعينه من فاعله والشرط في تعدد

الافعال الحسنة وحكمها من الدنيا الى الآخرة امران هما الاخلاص

في باب المجازات ودوام صور الافعال من حيث تناسبها الصادر

التوحيد والاخر الاقتداء بسيد الخلق وان الرب الموجد هو الجامع

فان لم يكن الباعث على الفعل امر الهيا كليا او عينا تابعا

للاصليين وناجما عنهما فان الصور المتشخصة في العالم

العلوي المتكونة من فعل الانسان لا تتعدى السدرة ولا

يظهر لها حكم الا فيما دون السدرة خارج الجنة في المقام

الذي يستقر فيه فاعله آخر الامر هذا ان كان فعله حسنا

وان كان سيئا فانه لعدم صعوده وخرقه عالم العناصر يعود

فيظهر بتبعية الفاعل سويعا ويضمحل ويفنى لو بقي في المدة

واما الموحدون ومن يكون امره تابعا للامر الالهي الكلي والجزئي

المعين فان صور افعاله تصنع كما نشاء بصفة علم ويسري
فيها روح قصد ويحفظها التي عليه من حيث وجوده
لخصائص توجب حكم وبوينه فان غلب على الفعل احكام الغائي
وصورة الفاعل العنصري انحفظت في سدرة المنتهى
منبع الاوامر الشرعية الباعثة على الفعل فانها غاية الفاعل
العنصري ومحتد الطبيعية من حيث ظهورها اما القصوى
العنصرية فجعلها التي غاية سرية الاتمان العنصرية فان الغاية
المكلفين بالنسبة الغائية تفتح الصور والاعراض المتعلقة
من العناصر والمركبة منها فلهذا لم يمكن ان تتعدى الثقل
اصله فسافل العناصر لا تتعدى عالم العناصر فان تتعدى
فتبعيته حقيقة اخرى تكون لها الغلبة اذ ذاك والحكم فانهم
فان خرقت همة الفاعل وروحانيته عالم العناصر بالغلبة
المذكورة لاقتضاء سرية ذلك وحالة تتعدى الى الكرسي
والى العرش والى اللوح والى القلم بالقوة والمناسبة التي
بينه وبين هذه العوالم وكونه نتيجة من سائرها فانحفظ
في لوح الكتاب الى يوم الحساب فاذا كان يوم الفصل
افعال العباد الى اقسام فمنها ما يسر به آمنون وهو
الاصحاء لال الذي اشرت اليه ومنها ما يقلبها الكبير الغنية
والعلم بالتوحيد الهوية والنورية فيصير اعتقادها والحسن
احسن فيصير الشر كما عند ويوجر من اتى معصية جزاء من اتى

شأنها من الحسنات بالموازنة فالقتل الاحياء والغضب بالصدقة
والاحسان ونحو ذلك ومنها ما يعفى الحق عنه ويمحو حكمه و
اثره ومنها ما اذا اقدم الفاعل عليه وفاه له مثلا مثل خيرها
كاداء ضد ومن الافعال ما يكون حكمها في الآخرة هو سر
سورة العذاب الحاصل من نتائج الذنوب وتبايح الاعمال
ومن الافعال ما يختص باجوال الكمل ونتائجها خارجة عن
هذه التقاسيم كلها ولا يعرف حكمها على التعيين الا اربابها
وفي خطبة له عليه الصلوة والسلام ايها الهتدي تحم في الظلماء
ولتشتمهم الغلباء بنور هدايات ما مهتدي شديد دد
ظلمات آباد كفر وجهل بشر فاسلام وبالاشديت ودست
بمراتب عليه بير كفر اسلام استعار لفظ الظلماء للجهل
الحاجب لابصار البصائر عن ادراك الحق وصف الغشم
لما حصل عليه من شرف الاسلام وعلو الرتبة بهدونا انفجوة
عن السرار وبما نفجر شديد وروان لمشيئة ازكال تاريكي
شبكه ريكال نور وروز اسلام قال تعالى افمن شرح الله
صدره للاسلام فهو على نور من ربه استعار وصف الانجلاء
لظهور حكم فانوار الاسلام من سرار الشرك والسرار الليلة
والليلتان في آخر الشهر ليستسر القمر فيهما ويخفى ولفظه
مستعار للشرك والجهل السابق وقوله لم يقفوا الواقية
كران بلد كي كه نشنود آواز بلند علم دين زاد دعا على يصح

لم يفقه صاحبه على ما من مقاصد الكتاب الا فهمته لعدم فائدة
خلق الجمع منه كيف وما في الباء من الصفة الصحيحة حكوته
محافظة كندا وازا آهسته را انكس كه خاموش كرده باشد اما
قوة من ادكاب وسنة انباء الصوت المخفي وكني بها عن
دعاء بهم الى الحق وبالصيحة عن خطاب الله ورسوله وهو
في معرض العذل لنفسه في عدم نفع دعوته لهم اي اذا كانت
دعوة الله ورسوله التي اصمتكم بقوتها لم تسمعوا لها افكيف
تراعون دعوتي لكم التي هي كالباء من الصيحة بنط جنان
لم يفارقه الخفقان ثابت جاودان كه مفارقت نكند ازاو
خفقان واضطراب انه برخداى تعالى دعاء اياها بالثبات
والسكينة وروى ربط بالبناء للمفعول اى ربط الله بصحة
الكلمة ان من امره قلبه مضطربا من الخوف فلهذا اي بتين
وقلب قوى ونفس مطمئنة ما زلت انظر لكم عواقب
الغدر وهممته من مشارع عاقبة وسر انجام غدر وفريب
شما وانتم تركض بحلية المغترين وهيئة من يسلم شما الى
عليه وصفات مغرور ان غافل از عواقب امور اى اعرفكم
بصفات الغدر في البيعة والنكث لها ستر في عزكم
جلباب الدين بوشيدن از شعار دين اجلباب المخفر
واستعارة لفظ الثوب لما يعتاد ستره وحجبه عن الصدور بهم
وختلهم على الشر واستره عن علمهم في قتوهم وبلسر ولولم

يكن ذلك الستر لعرفوه بذلك ودوى ستركم عنى اى عصمه
الدين مني وبناه كم وابتاع مذهبكم وبعضكم منكم صدق النية
وشنا سانيد بمن صدق ودرستى نيت واخلاص من ابتغاى
تعالى عاقبة وسر انجام امر شما را كما قال رسول الله صلى الله
عليه وآله وسلم انما فواتح الامور خواتيمها ونظير نور اسانت
لكم على سنن الحق اقامة كردم شما را بطريقة حق يعنى كتاب
وسنة وفي جواد المضيلة ودر راهها راست مضايقه
ومنى كه در راه راه كم نيشود جواد المضايق هي السنن اذ كان
عليه الصلوة والسلام العالم بالكتاب والموضح لطرق
الحق منه والطرق الباطل والهادي فيهما ولذلك خيث الغور
ولا دليل انجا كه سلامتى نيكو نيست ديد وظلمة جهل
ديدن دليل غير اند وتختفرون ولا تميهون وميكنيد
ميكاويد زمين را وباب غير ها ينداى تطلبون ما الحجة
بالبحث والفحص من اودية القلوب فلا تجدون بها ما
الا مقعد استعار لفظ الاخفار للبحث عن مضان العلم ولفظ
المآء استعار للعلم ائتوم انطق لكم الفحماء ذات البيان
اسروز سخن آورده ام ان را براى شما بى زبانان واصاحب كلام
واضح ودوس كنى با العجماء عن الحال التي يشاهدونها من الامر
الواضح وعن كمال فضله وهدايته الى اسفار هذا الامر
وان لم يكن نطق الا انها مبينة بلسان حالها ما ينبغي ان

البحار
ج ١٠ ص

ينعل بطائفة في الافصاح عن ذلك لاوامر الله ورسوله
فلذلك كانت ذات بيان وانطاقها هو نبيه عليه السلم
عليها اذ عبر لسان مقاله عما كانت يقتضيه ويشاهن
من نظر اليها بعين الاعتبار وهي كقوله لم يسل الاخر من
شق انها رأت ذا خرج تمار السفار لم تجب جوازا اجابتك
اعتبارا وردى بعضهم انطقوه بفتح الهمزة على ان الجهاء صفة
مصدر محذوف اى الكلمات الجهاء ونحوه واداد بها ما
ذكر في هذه الخطبة من الرموز واستعارة لها لفظ الجهاء
وكونها ذات البيان لما فيها من الغوايه عرب راى امرئ
تخلق عني دوشد راى كسى كه تخلف كرد از من از شكوك
في الحق مدار يبة شك نكرد در حق او آزمان كه نمود
شلم ودانستم بنبه على وجه غرور مبارا ى من تخلف عنه
لم يوجس موسى خيفة على نفسه بل اشفق من غلبة الجهال
ودوال الضلال احساس نكرد موسى على نبينا وعليه السلم
ترسيدن بر نفس خود بلكه ترسيد ز ان غلبة جاهلان
بر دين ودولت كما اهان نفسه خلق براى لم يحس موسى
في نفسه خوفا اشد عليه من خوفه غلبة الجهال على الدين
ونفسه الخلق بهم واداد اني كذلك قبل اشفق في تقديس
الاستدراك بعد النفي لكن اشفق وليس هي افعل التفضيل
اليوم قد اقفنا على سبيل الحق والباطل لمروره ما وتخالفان

وقوف داريم بر طريقه حق وباطل ومراد اني واقف على
سبيل الحق ودم وانفون على سبيل الباطل من وثوق بماء لم يظمأ
آنكس كه وثوق دارد باب تشنكى نكشد واين من باشد از خوف هلاك
بعطش هذا مثل بتّه به على وجوب الشفقة بما عند اى ان
سكنم الى قولهم وثقتم بركنه اقرب الى الهدى والسلامة كما
ان الواثق بالماء في اداوته آمن من العطش وخوف الهلاك بخلاف
من لم يثق بذلك واستعار لفظ الماء لما اشتمل عليه من العلم
وكيفية الهداية به الى الله فانه الماء الذي لا ظمأ معه ومن
خطبته له عليه الصلوة والسلم يذكر فيها آل محمد
عليه وعليهم الصلوة والسلم هم عيش العلم وموت الجهل
ايشان نحوه علمند بحقيقه علم بايشان قايم است وايشان
خلاصى از موت جهل بحيث كه حلمهم عن علمهم خبر ميدهد
شما راحلم ايشان از علم ايشان لان حلمهم في مواضعه فهو
يستلزم العلم بمواضعه وصمتهم عن حكم منطقهم وغناهم في
ايشان از حكم بحق كفتن ايشان بخبرات جد دلالت ميكند
بر انكه بحقان ايشان هم علوم وحكم سكوتهم خواهد بود
كاملى كفتنى مى بايد بدين علم وحكمت ناشود كه اكسى
لبك بايد بعقل بحد وقياس ناشود خاموش ازين حكمت شناس
پنبه بايكار كبر كش نكوش دردهن نر محكم وبشين خموش
قال بعضهم سالت ذا النون عن الصوفي فقال من نطق بان

نطقه عن الحقایق وان تکلّت نطقت عنه الجوارح بقطع
العلایق شعر بودا زعالم حسن جان خزره ضیا
بغزه سوی یکدیگر اشارتها کنی شعر کوش انکس تو شد اسرار اهلا
کز چو سوسن صد زبان افتاد لا سرّ چیزی آخر ارسد آن خسن
کوز کفتن لب تواند دوخت محرم آن داند کو یار است بس
شب دوی نهاند دوی کوشی بزرکان کفته اند کا کفت
هیچ نداشت و آنکه داشت هیچ نکفت شعر
عارفان کم حرف شیدا زمزه داند یوشیده اند
هر کرا اسرار کار آموخت مهر کرد و دهانش دوخت
دین همایا صاحب العوارف قدس سره لازم دانست
مهما قدرت ان لا تنظر الی الخلق فافعل فان نظرت الیهم
فلا تکلمهم الا فی السلام والجواب وجواب متکلم ان کان اعلی
علی قدر الحاجة ولا تزد علی قدر الحاجة لفظة واحدة تم واعلم
ان العزلة اصل والخالطة فرع فما لزموا الاصل والا خالطوا
وانما الطعام فلا نخالطوا الا بالجمعة ثم انکر انما الطعام فالقوت
اصل والتطوع فرع فالزموا الاصل ولا تطلبوا الا بالجمعة شعر
آکر دون ذره جلت کند جوی ستیزه مزه با توبحر کوی
حنین کشت آن خاموش مردان کسی را نبود در کوش کردان
جو شه تا نکردد بجوش باشد کدر یا کوی خاموش باشد
دین ذر بلکوه هر کرده داشت بغواصی دش باید نکداشت

لا یخالفون الحق ولا یختلفون فیه فما الفقه حق وصواب
فیکند و اختلاف نمیکنند در آن و عدم اختلافهم فی الحق
کایة عن کمال علمهم بها ثم دعاة الاسلام وولاة الاحکام
ایشانند ستونها در زمین خدا و مواضع اعتصام و تحفظ اسلام
استعار لهم لفظ الدعاة ولفظ الولاة جمع والجمع
یعتصم بهم یجوز باعتبار ان قیام الاسلام بهم وان الخلق
یعتصمون بالدین فی طاعتهم وهدایتهم الی الله
هم معشر جمعهم دین و بغضهم کفر و قربهم یحیی و معتصم
ان عد اهل التقی کانوا ائمتهم او قیل من خیر الانام فمثلهم
بهم عاد الحق فی رضا بایشان بازکشت حق در اصل خویش
و اتراح الباطل عن مقابله و زائل شد باطل از مقام خویش
الفظم لیس عن متنبه و زبان او از بخ بریدن شد عقل الدین
عقل و عایة و رعایة دانسته اند دین حق تعالی را دانش تحفظ
و رعایة کردن و لا عقل کجماع و رواة نیز دانش شنیدن و دیدن
کردن و اتقدوا العلم کثیرا و رعاة ظلما و بدستی کنید
کثیرا کار علم بسیار و رعایة کنندکار حق علم بسیار اند کنند بعز
خطبته علیه الصلوة والسلام بعد انصرافه من صفین احمد
الله بما هو اهله وصلی علی رسوله واستشهد الله عز وجل واستعصمه من معصیته
سپاس و ستایش میکنم او را بر ای طلب تمامی و بزرکواری
و انقیاد کردن هر چیز او را و ظفر برای طلب عصمت از دچار شدن

حسبنا او واسعنا الله فاقرأ الى الكفاية وطلب الزيادة منكم از
جهة احتياج بكفاية كردن وبنع از دعاى مهلكه فانه لا يضل
من هداه ولا يذل من عاداه ولا يفتقر من كفاه بصر بدستى كه
كور نميشود آنكس كه هدايت كرده است خداى تعالى او را و
نجات نمى يابد آنكس كه دشمن دارد حق تعالى او را و محتاج نشود
آنكس كه كفايت كند حق جل وعلا حاجت او را قوله فانه تعالى الآية
على تحصيل الكفاية بكونها مانعة من دواعى طرق المفرطة
والامر الحنيف نعم العبد بها على سواء الصراط وتلك الهداية
الله الذى لا اضلال معه وبكونها مانعة من الافتقار الى غيره
تعالى ومن معاداة المسلمين لعدم النجاة من بعضها بغاية ترجح
تاويد وافضل ما اخرت بى بدستى كه حمد او را فوز تراست
از هر موزون وفاضل تراست از هر مخزون قوله فانه قيل الضمير
راجع الى ما دل عليه قوله احمد على طريقة قوله من اكذب
كان شرا لله ويحتمل ان يعود الى الله ولفظ الخزن والوزن مستعار
لمرفة والمعقول من الراجح فى ميزان العقل على كل معلوم
المخزون فى اسرار المتقين القدسية واشهد ان لا اله الا الله
وحده لا شريك له وگواهى ميدهم كه نيست خداى بسزاى پرستش
الا خداى تنها بى شريكى مر او را واشهد ان محمدا عبده
خاصها گواهى آنكه محمد بندهٔ مخلص او است عنقا دگر دهش
خاص او از شبهه و شرك خستك بها ابدا ما ابقا نا وذخرها

فيستقيم

لاهاويل يا تلقا نادست ميزنيم بآن شهادة دائما مادام كه ما قى
باشيم وذخيره ميسازيم آنرا از براى خوفهاو ترسهاى آنجه بعد از
ما شود در بحبوحة ودرممات فانها عزيمة الايمان ودافعة
الاحزان پس بدرستى كه آن قوة ايمانست وكشايندهٔ باب
احسانست هى مبدا كل عمل صالح ومرضاة الرحمن ومذمرة
الشيطان ومحل خشوع خداى بخشايند ومحل طرد وراندن
شدن شيطانست واشهد ان محمدا عبده ورسوله ارسله
بالدين المشهور يعنى الملة الواضحة وگواهى ميدهم كه محمد بن
او فرستاده اوست ارسال فرمود او را صلى الله عليه وآله و
سلم بدين واضح روشن شهرة الشئ وضوحه يقال شهرت السيف اذا برزته من غمده الذى اخفاه وكذا
الدين المشهور يعنون الله عن ما كان مخفاة قال الله تعالى ليظهره على
الدين كله وكان رضا فيما قال صلى الله عليه وآله وسلم بدا الاسلام
غريبا والعلم المأثور وعلم برا ثور وفنه اهل هدايت وهو
العلم الذى اثره الذى يبقى بركته فيروى ويكتب يقال اثرت
عنه الشئ اى دونته وكتبت وكل ما كان له اثر حميد روى
يثبت فهو مأثور ويجوز ان يراد بالعلم المأثور المسنون الذى
تضمنه سنن المرسلين وخطوا تهم والآثار الخطوات قال
الله تعالى ونكتب ما قدموا وآثارهم وقال قارنا على آثارهما
اى خطاهما والكتاب المنظور وكتاب محفوظ السطر حفظ

النقوش والترتيب في الكتابة فمعناه المحفوظ مراتب معانيه و
نسق الفاظه والنور الشاطع والضياء اللامع ومنه طالع
شمس وضياء درخشندگي الضياء اخص من النور كل ضياء
نور وليس كل نور ضياء واكثر ما يستعمل الضياء في شيء ظاهر
الاضاءة بارز والنور والنور يستعمل في شيء له نور كاس وفي
خفي وقد يستعمل ايضا في اشياء مبصرة ظاهرة والباطن قال
الله عز وجل جعل الشمس ضياء والقمر نورا الظهور نور الشمس
وكون النور في القمر وان جرم القمر في نوعه مظلم والنور فيه
مستعار من الشمس ووصف النور بكونه ساطعا والضياء
بكونه لامعا الامر ادا به النور الدين والضياء العلم والدين الجمع
لطول مدة بقاء والعلم لاتساع لرقعته ليتوصل به الى معرفته
الشيء بحقيقته فقال الذين سطع وهو طول العنق والسطاع
وهو العود الممتد ومنه سطع الغبار اذا طال واستدق الاين
الشايع وانشكا فتح وهكم فاصل بين الحق والباطل و
ذلك ان صلى الله عليه وآله وسلم صدع بامر الله فضحت الشرك
وشتت عصا المشركين وقطع ما اتصل من كفرهم ودابر مزعقائدهم
الباطل يقال صدع بالحق اذا جهر به واوضحه تشبيها بالصبح
الذي يعبر به عن الصبح قال الله تعالى فاصدع بما تؤمر اي
اجهر به ثم اشار الى نحو مقاصد البعثة بقوله عليه السلم
ازاحة الشبهات واحتجاجا بالبينات وتحذيرا بالآيات

وتخويفا بالمثلات ازبراى دفع كردن شبهاى دردين وحجت
آوردن بمعجزات واضحه وحذر فرمودن بآيات مندده وبترسانيدن
بعقوبتها المهلكه والناس في فتن انخدم منها اجل الدين
وكدرت صفوا ري اليقين بدو دم درشبها بودن كه منقطع
شدن بود ودران دست زدن باجل دين وبضطراب شدن بود
متوهما بيقين لعدم استقامته بهم وتخاذلهم عنه ولا سيما
الذين الذين بهم يقوم وبتزعزعها الموت بهم اراجيفهم خوفا من
الظالمين فاختلفا النجر وتشتت الامر بين مختلف شد
اصل فطرت بدوم ومتفرق شد امر دين اشارة الى تفرق
الاهوآء وتبدد الاراء في دين الله المحكم الذي لا اختلاف فيه
والنجر الاصل واراد به ما كان يجمع الناس من الدين الذي فطروا
عليه اى اصل الفطرة التي فطر الناس عليها وهي خلق الله الخلق
مكتفين من الايمان بقصاراه وابسوا اخبارهم كافرين وهو معنى
قوله صلى الله عليه وآله كل مولود يولد على الفطرة فابواه يهودانه
فالهدى شامل والعمى شامل پس هدايت اسم اوان ميانه كه شد
وكوري ضلالت شايع وشامل بودم شد خبول الهدى سقوط
انوار الدين بينهم وعدم استضاءتهم بها فهم شمولون
بالعمى عنه وغطت على اعينهم ظلمات الشبهات عليه وهي
المخرج وتنك شد راه بيرون شدن از ظلمات شبهات في
حتى المضيق وكور شد جاى بازكشتن بدين اى عمى عن الصلة

وانسبت الى المفعول لجواز ان يعصى الامر ويصير الشيطان وخذلان الايمان نافرمانى كردن خداى بخشايندگان را يارى دادند ديو فريبنده را وفرو گذاشتند جانب ايمان را تا ان صيرة الشيطان اتباعه وليس ذلك بكون عصيان الله وهذان الايمان سرفا نهارت دعائمه مشكوت معلقه آنچه پيشاد ستونهاى ايمان وتابيدند علامتهاى او نشانهاى آن تذكرها اضحاوها اى الفتق ودرست شبله وعفت شركه وعنايه برشدها مهاى آن را وها پيدا شد جادهاى او المشرك جمع شرك بفتح الشين وهو الراى معظم الطريق واراد بها الادلة الذين هو اراد بعد انها عديم الوجود بها العدم سالكها اطاعوا الشيطان سلكوا مسالكه فهذه مناهله فرمان بردند شيطان را بس سلوك كردند در راههاى او وفرو آمدند در آبشخورهاى او از سلافها يعنى خمارت اعلامه وقام لواؤه بايشان سير كرده است علمهاى شيطان وبايشان قايم شد لواى او فى فنونه استعير باخطائها وجوههم باظلاعها وقت حيدكه كوفتند ايشان را سمهاى خويش وبدرهاى آمدند ايشان را سمهاى شكافنده خويش وقامت على سنابكها وايستاد بر كلكهاى هم نموده هن من عرات الكلاب وعجاجها فانظر الى الحسن المدبج فى عبارته الفتق بضدها ضعيف تا استعار لفظ الاخفاف للبيات از دادت شدة نسبت الاخلاف لان الظلف اصلب من الخف ثم اذا اشتدت

وبلغت نهاية القوة والصلابة استعار لها لفظ السنابك لانها اصلب آلة المشى للحيوان ثم بنى حوزة الناس فى مراتب قوة الفتق بقوله عليه السلام فهم فيها تائهون حائرون جاهلون مفتونون بى ايشان رفتند در آن فتنه بسلايان بحيران جاهلان بريشه افتادگان اند فى خير دنيا اى نكبت خير الدنيا اى صناديد قريش وبهترين خاندان مدر بهترين معدنها قبل اراد بخير دار السلام لانها الارض المقدسة وشر جيران يعنى القاسطين هو بهم شهود وكأنهم موضع بارض غالبها لهم وحاضرها لهم اكرم خواب ايشان بيدارى ست وكحل ايشان گريها ست در زمينى كه عالم او خوار ومنقاد است وجاهل او گرامى بزرگوار ومنزلها ويعنى بذلك ان النبى صلى الله عليه وآله وسلم وان خطب است وبخواهد آمد نبى صلى الله عليه وآله وسلم ثم موضع سرته وبحاة نافره ايشانند محل سر ولايت او وايشانند حملها امر نبوت او به امداد كردن ونصرت او وعيبة علمه او ايشانند وعاء علم او اعتبار لحظ ايشان اسرار وعلوم او العيبة ما يعبى الرجل متاعه فيه حين يستره عن الغير ويخفيه وتوءل حكمه وايشانند مرجع حكمت او يعنى اذا حكمت فصلت عنها الخلق فهم تطلب وكهوف كشيه جبال در دينها ايشانند غارهاى كتاب وكوههاى راسخ دين او استعار لفظ الكهوف والجبال باعتبار عصمة الدين بهم من الاضمحلال ايهم اقام لحيناء ظهره بايشان اقامت

اين شرح نهج البلاغه از تصانيف فريد عصر خود ... شيخ ... نسخه ... بخط ... وبسيار نفيس ...

کردن خدای تعالی انحنا و دوتا شدن پشت او کنایت از زیادتی
و نصرت کردن انسان در اول امر ضعف اسلام و از جهت
ارتفاع فرائض و بیان آن را کردن و زیدن گوشتهای
زیر شانه او کنایست از خرف آن حضرت صلی الله علیه و آله
وسلم و در بیع محرم لا یقاس بآل محمد صلی الله علیه من هذه
الامة احد و لا یسوی بهم من جرت نعمتهم علیه ابدا هم اساس
الدین و عماد الیقین الیهم یفیء الغالی و بهم یلحق التالی
و لهم خصائص حق الولایة و فیهم الوصیة و الوراثة الآن
اذ رجع الحق الی اهله و نقل الی منتقله و قد نقل الله
سبحانه و تعالی الی احد من ولد اسماعیل بعد محمد صلی الله
علیه و آله و سلم احدا و لا جعل له فی شیء من الاشیاء نصیبا
و قد ولد اسماعیل جماعة و کان فیهم عدد و کثرة فاتبعوا
ما جاء به محمد صلی الله علیه و آله و سلم و عرفوا له حقه
و صدقوا قوله و شهدوا له بالبلاغ و لم یدع احد منهم لنفسه
ما ادعاه هؤلاء الجهلة الحمقی و الضلال الغوی و لم یقل
احد منهم ان الله تعالی خصه بشیء دون سائر ولد اسماعیل
و لا ان الوحی نزل علیه و لا علی احد من اهله و لا ان
الله تعالی اختص احدا من ولد اسماعیل بشیء من الاشیاء
و لا ان احدا من ولد اسماعیل ادعی لنفسه ما ادعاه هؤلاء
الجهلة الحمقی و الضلال الغوی و لم یقل احد منهم ان الله
تعالی خصه بشیء دون سائر ولد اسماعیل و لا ان الوحی
نزل علیه و لا علی احد من اهله و لا ان الله تعالی اختص
احدا من ولد اسماعیل بشیء من الاشیاء و لا ان احدا من
ولد اسماعیل ادعی لنفسه ما ادعاه هؤلاء الجهلة الحمقی
و الضلال الغوی و لم یقل احد منهم ان الله تعالی خصه
بشیء دون سائر ولد اسماعیل و لا ان الوحی نزل علیه
و لا علی احد من اهله و لا ان الله تعالی اختص احدا من
ولد اسماعیل بشیء من الاشیاء و لا ان احدا من ولد

بهشت بر کسی که ظلم کند بر اهل بیت من و ایذا من رساند بحث
انکه ایذیت بعترت من رساند باشد و هر کس که نیکوئی
کند با یکی از فرزندان عبد المطلب و آن فرزند بمیرد و قرآن
نیکو کند نزد من بیاید من جزای آن نیکی باو دهم فردای
قیامت جزای آن کس بمن رسد سعدی اگر عاشقی کنی و جوانی
حب محمد بس است و آل محمد اللهم صل علی محمد و آل محمد
روایت است از هلال ابن حمامه که گفت روزی بر ساط انبساط
رسول صلی الله علیه و آله وسلم متبسم و خندان بود روی او
بهتر و قابل تر بود همچو دایره قمر پس برخواست یکی از
اصحاب او گفت یا رسول الله امروز چیزی است در تو صلی
الله علیه و آله وسلم بشارة انی من ربی عز و جل اخی و ابن عمی
و ابنتی یعنی بشارتیست که آمده است مرا از پروردگار من
در شان برادر و پسر عم من و در شان دختر من فان الله تعالی
علیا من فاطمة و امر رضوان خازن الجنان فنهض بشجرة
طوبی فحملت رقا فا یعنی صکاکا بعدد محبی اهل البیت
انشا محبها ملائکة من نور و دفع الی کل ملک صکاکا فاذا
استوت القیمة یا هلها نادی منادی الملائکة فی الخلایق
لا یدخل الجنة الا من معه صک فیه
نکاک من النار رضا اخی و ابن عمی و ابنتی فکاک رقاب
رجال و نساء من امتی من النار یعنی بدستی که خدای تعالی

بزفد ادعلی را فاطمه را امر کرد رضوان را که خازن بهشت است
بر جنبانید درخت طوبی را پس بارگرفت بنامهای صحیفها
بعدد دوستداران اهل بیت و آفرین است در تحت شجرهٔ
طوبی ملائکه از نور و هر ملکی را صحیفه داده است از آن
صحایف پس هر گاه که قیامت قایم شود خدا کند آن را تا
در میان خلایق بس نماند هیچ محب اهل بیت الا که بدهند باو
یکی از آن نامها که در آن خلاصی از آتش است بس باشند برادر
و این عم من و دختر من خلاصی و آزادی دهند بردان و زنان
امت من از آتش دوزخ عن رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم
انه قال حب آل محمد یوما واحدا خیر من عبادة سنة و من
مات علیه دخل الجنة و فی کتاب الشفا للقاضی عیاض
روی عن علی ابن ابو طالب علیه الصلوة و السلام ان النبی
صلی الله علیه و آله وسلم اخذ بید الحسن و الحسین فقال
من احبنی و احب هذین و اباهما و امهما کان معی فی درجتی
یوم القیمة شعر از انکه بر سر افسر اقبال سیمرغ سا
سر در ره محمد و آل محمد است مم القوم من اضغانهم الود محاشا
ثمتان فی اخوان مالیس الا هم القوم فاقوا الفاضلین مناشا
محاسنها تجلی و ایاتها تروی سوالاتهم فرض و حبهم صلة
و فاتحتهم وذ و دیم نقوی بود و ایتست از ابن عباس رضی
الله عنه در معنی قوله تعالی مرج البحرین یلتقیان یعنی

علي و فاطمة بينهما برزخ لا يبغيان النبي عليه الصلوة و
السلام يخرج منهما اللؤلؤ و المرجان يعني حسن و حسين
عن ابي هرون العبدي قال اتيت ابا سعيد فقلت له هل لهذه
بدر فقال نعم فقال الا احدثك بشيء سمعته من رسول
الله صلى الله عليه و آله و سلم في علي و فضله فقال بلى اخبرني
ان رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم مر برحى مرحية فقال
فدخلت عليه فاطمة تقوده و انا جالس عن يمين رسول الله
صلى الله عليه و آله و سلم فلسارات ما برسول الله صلى الله
عليه و آله و سلم من الضعف خنقتها العبرة حتى بدت
دموعها على خدها فقال لها مالك رسول الله صلى الله عليه و آله
و سلم ما يبكيك يا فاطمة فقالت اخشى الضيعة يا رسول
الله فقال يا فاطمة اما علمت اذ الله اطلع على الارض اطلاعة
فاختارنا منهم اباك فبعثه نبيا ثم اطلع ثانية فاختارني منهم
بعلك فاوحى الي فانكحتكه و اتخذته وصيا اما علمت انك
بكرامة الله اياك زوجك اعظمهم علما و اكثرهم حلما
و اقدمهم سلما فاستبشرت فاراد رسول الله صلى الله عليه
و آله و سلم ان يزيدها من يد الخير كلها الذي قسمه الله لمحمد
و آل محمد فقال لها يا فاطمة و لعلي ثمانية اضراس يعني
مناقب ايمانا بالله و رسوله و حكمة و ذو جنة و سبطا
الحسن و الحسين و امرا بالمعروف و نهيه عن المنكر يا فاطمة

انا اهل بيت اعطيت ستة خصال لم يعطها احد من الاولين
و لم يدركها احد من الآخرين غيرنا نبينا خير الانبياء و هو
ابوك و وصينا خير الاوصياء و هو بعلك و شهيدنا خير
الشهداء و هو حمزة عم ابيك و منا سبطا هذه الامة و
هما ابناك و منا مهدي الامة الذي يصلي عيسى خلفه
ثم ضرب على منكب الحسين فقال من هذا مهدي الامة
هكذا اخرجه الدارقطني و عن ابي الحمراء قال خدمت النبي
صلى الله عليه و آله و سلم نحوا من تسعة اشهر و عشرة عند
كل فجر لا يخرج من بيته حتى ياخذ بعضادتي باب علي عليه
السلام فيقول السلام عليكم و رحمة الله و بركاته فيقول
فاطمة و علي و الحسن و الحسين عليهم السلام و عليك
السلام يا نبي الله و رحمة الله و بركاته ثم يقول صلى الله عليه
و آله و سلم الصلوة رحمكم الله انما يريد الله ليذهب عنكم
الرجس اهل البيت و يطهركم تطهيرا ثم ينصرف الى
مصلاه از ابي حمرا روايت كرده خدمت كردم نبي را عليه
الصلوة و السلام قريب نه ماه يا ده ماه نزديك صبح بيرون
مي آمد از خانه خود تا آنكه مي گذشت در خانه امير
المؤمنين علي عليه السلام پس مي گفت السلام عليكم و رحمة
الله و بركاته پس جواب مي داد فاطمه و علي و حسن و حسين
عليهم السلام كه و عليك السلام يا نبي الله و رحمة الله و بركاته

باز بیفرمود رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم که ملازمت
نماز باشید و هم کنید پس ما اهل بیت دست کرد بخواهد خدا که
ببرد از شما رجس را اهل بیت محمد و پاک کند شما را پاکی بر
کمال قال فی الباب التاسع والثلثین من الفتوحات المکیة
لما کان رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم عند المضاف فقد
طهرهم الله واهل بیته تطهیرا واذهب عنهم الرجس وهو
کل ما یشینهم فان الرجس هو القذر عندنا معرب هلک احکی
الفراء قال تعالی انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل
البیت ویطهرکم تطهیرا فلا یضاف الیهم الا ما یلیق بهم
لا یدفان المضاف الیهم الذی لا یشینهم فما یضیفون الا
الا منزله حکم الطهارة والتقدیس فهذه شهادة من الذی
صلی الله علیه وآله وسلم لسلمان الفارسی رحمة الله علیه
بالطهارة والحفظ الالهی والعصمة حیث قال فیه رسول
الله صلی الله علیه وآله وسلم سلمان منا اهل البیت وشهد
الله لهم بالتطهیر واذهاب الرجس عنهم واذا کان لا یضاف
الیهم الا ما طهر بقدر وحصلت له العنایة الالهیة بحکم
الاضافة فما ظنک باهل البیت فی نفوسهم فهم المطهرون
بل هم عین الطهارة فهذه الآیة تدل علی ان الله قد شرف
اهل البیت مع رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فی قوله
تعالی لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک وما تأخر وای

ذنب تقدم واخر من الذنوب واو بیخ فطهرهم الله سبحانه
بنبیه صلی الله علیه وآله وسلم بالمغفرة فما هو ذنب بالنسبة
الینا الا وقع منه صلی الله علیه وآله وسلم الحادث ذنبا فی الصورة
لانه المعنی لانا نذم لا یلحق به علی ذلک من الله ولا استشر عافلو
کان حکمه علی حکم الذنب صحیحه ما یصح الذنب من المذمة
ولم یصدق قوله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و
یطهرکم تطهیرا فدخل الشرف اولاد فاطمة کلهم ومن هو
من اهل البیت مثل سلمان الفارسی الی یوم القیمة فی حکم هذه
الآیة من الغفران فهم المطهرون اختصاصا من الله وعنایة
لشرف محمد صلی الله علیه وآله وسلم وعنایة الله به ولا
یظهر حکم هذا الشرف لاهل البیت الا فی الدار الآخرة فانهم
یحشرون مغفورا لهم واما فی الدنیا فمن اتی منهم حدا اقیم
علیه کما لنا یاذا بلغ الحاکم امره وقد زنا او سرق او شرب
اقیم علیه الحد مع تحقق المغفرة ولا یجوز ذمه وینبغی لکل
سامع من الله وبما انزله ان یصدق الله تعالی فی قوله لیذهب
عنکم الرجس اهل البیت ویطهرکم تطهیرا فیعتقد فی جمیع
ما یصدر من اهل البیت ان الله قد عفی عنهم فیه فلا ینبغی
لمسلم ان یطعن لمن قد شهد الله بتطهیره وذهاب الرجس
عنه لا بعمل علمه ولا بخبر قد رواه بل بما نوع عنایة من الله بهم
ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم واذا

صح الخبر الوارد في سلمان الفارسي فله هذه الدرجة فانه
لو كان سلمان على امر يشنؤه ظاهر الشرع وتلحق المذمة بعامله
لكان مضافا الى اهل البيت من لم يذهب عنه الرجس فيكون
لاهل البيت من ذلك بقدر ما اضيف اليهم وهم المطهرون
بالنص فسلمان منهم بلا شك وبعد ان تبين لك منزلة اهل
البيت عند الله وانه لا ينبغي لمسلم ان يذمهم بما يقع منهم اصلا
فان الله طهرهم فليعلم الذام لهم ان ذلك راجع اليه ولو ظلموا
فذلك الظلم هو في زعمه ظلم لا في نفس الامر وان حكم عليه
ظاهر الشرع باداء بل حكم ظلمهم ايانا في نفس الامر جرى
المقادير علينا في ماله ونفسه بغرق او بحرق او غير ذلك من
الامور المهلكة فيحترق او يموت له احد احبائه او يصاب في
نفسه وهذا كله مما لا يوافق غرضه ولا يجوز له ان يذم قدر
الله ولا قضاه بل ينبغي ان يقابل ذلك كله بالسلم والرضا وان
نزل عن هذه المرتبة فبالصبر وان ارتفع عن تلك المرتبة فبالشكر
وليس وراء ما ذكرنا خبر فانه ما رواه الا الضجر والسخط
وعدم الرضا وسوء الادب مع الله فكذا ينبغي ان يقابل المسلم
جميع ما يطرا عليه من اهل البيت في ماله وعرضه ونفسه
واهله وذويه فيقابل ذلك كله بالرضا والتسليم والصبر
لا يلحق المذمة بهم اصلا وان توجهت عليهم الاحكام المقررة
شرعا فذلك لا يقدح في هذا بل تجريه مجرى المقادير وانما

منعنا تعليق الذم بهم اذ ميزهم الله عنها بما ليس لنا معهم
فيه قدم واما اداء الحقوق المشروعة فهذا رسول الله صلى
الله عليه وآله وسلم كان يقترض من اليهود واذا طالبوه بحقوقهم
اداها على احسن ما يمكن وان تطاول اليهودي عليه بالقول يقول
رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم في قصته لو ان فاطمة بنت
محمد سرقت قطعت يدها فوضع الاحكام لله يضعها كيف
يشاء وعلى اي حال يشاء فهذه حقوق الله ومع هذا لم يذقهم
الله وانما كلامنا في حقوقنا وما لنا ان نطالبهم به فنحن مخيرون
ان شئنا اخذنا وان شئنا تركنا والترك افضل عموما فكيف باهل
البيت وليس لنا ذم احد فكيف باهل البيت فانا اذا نزلنا
عن طلب حقوقنا وعفونا عنهم في ذلك اي فيما اصابوه منا
كانت لنا بذلك عند الله اليد العظمى والمكانة الزلفى فان
النبي صلى الله عليه وآله وسلم ما طلب منا عن امر الله الا المودة
في القربى وفيه سر صلة الرحم ومن لم يقبل سؤال نبيه فيما
سأله فيه مما هو قادر عليه باي وجه تلقاه غدا او يرجوا
شفاعته وهو ما اسعف نبيه صلى الله عليه وآله وسلم فيما
طلب منه من المودة في قرابته باهل بيته فهم اخص القرابة ثم
انه جاء بلفظ المودة وهي الثبوت على المحبة فانه من ثبت مودته
في امر استصحبه في كل حال واذا استصحب المودة في كل حال لم
يؤاخذ اهل البيت بما يطرا منهم في حقه مما له ان يطالبهم به

فتركته ترك محنة وايثارا لنفسه لا عليها قال المحب الصادق في
كل ما يفعل المحبوب محبوب وجاء باسم المحب فكيف حال المودة
ومن البشرى ورود اسم الودود لله تعالى ولا معنى لمودتها الا
حصول اثرها بالقوة في الدار الآخرة وفي الدنيا لكل طائفة بما
يقتضيه حكمة الله فيهم وقال الآخر في المعنى احب حبها الثوى
حتى احب لحبها سود الكلاب وما ذا هذا المعنى احب الخشاش
طرا وهوى لاسمك البدر المنير قبيل كان الكلاب الثوى اثيرة
وهو يحب اليها فهذا فعل المحب في حب من لا يمن بحبه
عند الله ولا توثر القربة من الله فهل هذا الا من صدق المحبة
وثبوت المودة في النفس فلو صحت محبتك لله ولرسوله احببت
اهل بيت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ورأيت كل ما لله
منهم في حقك مما لا يوافق طبعك ولا غرضك انجالا لنعم
بتوفيره منهم تتعلم عند ذلك ان لك عناية عند الله الذي
احبهم من اجله حيث ذكرك من يحبه وخطرت على باله وهم
اهل بيت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم فتشكر الله على هذه
النعمة فانهم ذكروك بالسنة طاهرة تطهرا لله بتطهيرها طهارة
لا يلغها علمك واذا رأيتك تعلي عندهم حالة مع اهل البيت
الذي انت محتاج اليهم ورسول الله صلى الله عليه وآله وسلم
حيث هداك الله به فكيف اثق انا بودك الذي تزعم بانك
شديد الحب في ولا رعاية لحق توجبانه في حق اهل

بيتك بهذه المثابة من الوقوع فيهم والله ما ذاك الا من نقص
ايمانك وعن مكر الله بك واستدراجه اياك من حيث لا تعلم
صورة المكر ان تقول او تعتقد انك في ذلك تذب عن دين الله
وشرعه وتقول في طلب حقك انك ما طلبت الا ما يبيح الله
لك طلبه ويتدرج الذم في ذلك الطلب الشروع والبعض من
المفت وايثارك نفسك على اهل البيت وانت لا تشعر بذلك
والتهمة الثاني من هذا الداء العضال الذي لا ترى لنفسك
منهم حقا وتنزل عن حقك الى ان تتدرج في طلبه ما ذكرناه لك
وبانت من احكام المسلمين حتى يتعين عليك اقامته هذا مع
اضافة مظلوم اورد حق الى اهله فان كنت حاكما ولا بد فاسع
في استنزال صاحب الحق عن حقه ان كان المحكوم عليه من اهل
البيت فان ابى حينئذ تعين عليك امضاء حكم الشرع فيه
فلو كشف الله لك باولى عن مناظرهم عند الله في الآخرة لوددت
ان تكون مولى من موالي هم والله يلهمنا رشدنا نفسا فانظرها
اشرف منزلة سلام الله عليه وعن جميعهم ولما بينت لك
انقطاب هذا المقام وانهم عبيد الله المصطفون الاخيار
فاعلم ان اساس هذا الذي اطلعنا الله عليه بفضلها العامة بل
اكثر الخاصة التي ليس لها هذا المقام والخضر منهم رضوان الله عليهم
وهو من اكبرهم وقد شهد الله له انه اتاه رحمة من عنده و
علمه من لدنه علما اتبعه الله فيهم كليم الله موسى عليهم السلام

الذي وقع فيه صلى الله عليه وآله وسلم لكان موسى حيا ما وسعه
الا ان يتبعني فهذا سر ادرجهم بما فذكرناه من العلم عترة اهل البيت
وقد بينه الله على علو رتبتهم في ذلك ومن اسرارهم على الملك
الذي سكر الله على عباده في بعضهم مع دعوام في حب رسول الله
صلى الله عليه وآله وسلم وسؤاله المودة في القربى وهو صلى
الله عليه وآله وسلم من جملة اهل البيت فما نعلم اكثر الناس يا
سالهم فيه رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم عن امر الله فخصوا
الله ورسوله ونا احبوا من قرابته الا من باب الاحسان
فاغراضهم احبوا ونفوسهم تعشقوا والله يرضى الله عنه
وارضاه لانه آل الطه فريضة على زعم اهل البعد وشنى القربا
فلم يطلب المبعوث اجرا على الهدى بتبليغه الا المودة في القربى
وقد ذا القايل آيا سائلي عن مذهبي وطريقتي محبة اولادي
النبي عقيدتي هم الحسنان والمولوان ثلاثة الاولى
لفاطمة الزهراء بنت خديجة سرور انواد المصطفى علم الهدى
محمد المختار هادي الخليقة وقرنا عين المرتضى ليثا وغا
ابي الحسن الكرار مردي الكتيبة وخذ سبعة من بعدهم والمحرم
مع اثنين اقمار الدجى فتقت فما بعض من خير البنين هديهم
وفوالدهم قد كان شمس البرية فان شئت ما حسبي وان شئت قلتني
فهذا وربي ما احيت خليقتي فوا عجبا من جاهل يتوهمني
ويقدح في دين الهداة الائمة الهي بلغ كل لمحة ناظر

سلاما على اجدادهم وتحيتي واعلم ان كلام الفتوحات في
مناقب الاسرة الطاهرة عليهم السلام بقوله فهم المطهرون بل عين
الطهارة بناء على ان اعيانهم على الطهارة الاصلية الذاتية
الغير المجعولة وهذا الطهارة عين الطاهر لان الصفات
الذاتية عين الموصوف وخاصل الكلام انكم جون عمره وفائدة
طهارات مذكوره طهارة روح است از نجاسات ملوثه بكدورات
باز از صحبت مزاج طبيعي در زمان ارتباط تدبيري وارواح
اهل بيت قدس وطهارة صلوات الله وسلامه عليهم بتوابع
طهارة ذاتية عينية غير مجعولة متاثر نشود بحسب طبيعي
عارضي نميكردند بحسب اعيان وحقايق ايشان مطهرات از
رجس تقيس صورة جمعية انسانية ايشان كان نوع جامع ايشان
واصل ميشود فهم على ما كانوا عليه حال تعينهم وارتسامهم
في علم الحق از لا جسما بالذات كطهارة عين است لازوال
بالعرض كه صور اجسام وتلوثات عارضه از حيث طبيعيه
ومن هذا الباب ما روي عن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم
انه قال يا بني لم يصلح ان يجنب في المسجد الا انا وعلي
صلوات الله وسلامه عليهما وآلهما الطيبين وعترتهما
الطاهرين ولهذا قال الشيخ رضي الله عنه لكان دنا في الصورة
لا في المعنى بلكه انسان بر طهارة اصليه از ليكه سلامت
از ارجاس وتلوثات احكام امكانيه باقي اند ابدا حيطهارة

وفضائل ایشان صفت ازلیه باقیه ابدیه است نغیر چنین تغیر
حدثان ولا بالوقت والزمان ولا بالطاعة والعصیان
وبا شطفا ستخود باقی اند و محرور از جریان نفوت اهل
بعد الی الابد لایسقطون موردجاتهم بالدلالات وهم بالمشتهیات
والشهوات ولا یستوی بهم من جرت نعمتهم علیه ابدا
وساوی دانند بآل محمد صلی الله علیه وآله وسلم کسی را
ایشان آیة کبار یست نعمت ایشان بر اولیا از نعم دین و هدایت
وعلم وولایت ربنا لاتزغ هر دل کو با نعمت فضل ایزد
بطفیل خاندان مصطفی هر که با ایشان فتد ایمن شد از اعدا
خوشه چین خرمن ایشان بود حبایشان سکه بر هر دل که زد
نقد بازار ولایت را سزد هر که کان سایر بر عالم فکند
کشت رآب حبایشان بر زند هر که با ایشان ستیزد بر کند
میوه دان زان درخت پر نما خدمت ایشان سلف را بدرقه
دوستی شان هست هادی علیه وروی عن رسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم انه قال معرفة آل محمد براءة من النار وحب
آل محمد جواز علی الصراط والولایة لآل محمد امان من العذاب
ثم اساس الدین وعماد الیقین ایشان اند اساس دین بنیاد یقین
ستون وستون حق الیقین قال الشیخ فی الباب الثالث
والسبعین من الفتوحات اعلم ان الله فی کل برزخ من البرازخ
خصایص وصفة واعلی الخواص فیه من العباد الرسل

علیهم السلام ولهم بقام النبوة والایمانة فهم ارکان بیت
هذا النوع والرسول افضلهم مقاما واعلاهم حالا ای المقام
الذی یرتسل منه اعلی مرتبة من سائر المقامات وهم الاقطاب
والائمة والاوتاد الذین یحفظ الله بهم العالم کما یحفظ البیت
بارکانه فلولا رکن من ارکان البیت بقی الاثر ان البیت
هو الذی الاثر ارکانه هی الرسالة والنبوة والولایة والایمانیة
وجود اهل بیت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم مجمع ارکان
وارکان اربعة کعبة دین اند وعماد یقین فرمود الیهم یفی الغالی
وبهم یلحق التالی یا ایشان باز میگردد صاحب غلو و تجاوز
وافراط و با ایشان ملحق میشود صاحب تخلف از ایشان و
تفریط جدایشان اند کبصراط سوی و منهج حق الیقین اند
قال فی الباب الثانی والعشرین ومائتین فی معرفة الیقین
واسراره الیقین هو قوله تعالی لنبیه صلی الله علیه وآله
وسلم واعبد ربک حتی یاتیک الیقین وحکم سکون النفس
بالمتیقن او حرکتها الی المتیقن وهو ما یکون الانسان فیه علی
بصیرة ای شئ کان فاذا کان حکم المتیقن فی النفس حکم
الحاصل فذلک الیقین سواء حصل المتیقن او لم یحصل فی
الوقت کقوله تعالی انی اراهم ولکن کان لوربات بعد ولکن
نقطع النفس المؤمنة بانها نرفلا فرق عندها بین حصوله
وبین عدم حصوله وهو قول من قال لو کشف الغطاء ما ازددت

یقیناً فاذا اتاك الیقین علمت من العابد والمعبود ومن
العامل والمعمول به وعلمت ما اثر الظاهر فی المظاهر وما
اعطت المظاهر فی الظاهر شطاح عاشقان کوید شاهد
عین کل کرم الله وجهه وعلیه الصلوة والسلام جوزبان
برده یقین کرد شد عیان عیان از دیده تر آنکه نیز
کشف الغطاء ما ازدیدت یقینا یعنی بزودی دنیا آخرت
شده ایم بلکه دنیای من آخرت شده و آنچه بعیان میبینم
از احوال آخرت اگر عظم برده نشاه دنیویان پیش بیچیده
یقین من زیاده نشود مولانا کشت حال آخرت بر بینیان
اوفتادم در قیامت از جهان حشر اعظم بر دخم در کشتی
فاش دیدم دوزخ و دار الخلود نامه اعمال و میزان و صراط
جمله کی دیدم دراز عالی بساط مالک آن روز دیدم بی نقاب
زو یکی نازان یکی اندر عذاب هر چه خواهد بود فردا روز ما
اندر اینجا فاش دیدم والسلام هر کرا کریقینیست از وهب
وعطا شاه لو کشف الغطا است که باب مدینه علم مصطفی
صلوات الله وسلامه علیهما و آلهما حاصل معنی یقین
علمیست که تداخل نکند در آن شك و ریب و سه مرتبه است
علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین قال الاستاد تعلم
الیقین عند القوم ما کان بشرط البرهان و عین الیقین
ما کان بحکم البیان و حق الیقین ما کان نعتا بیان تعلم

الیقین لارباب العقول و عین الیقین لاصحاب العلوم و
حق الیقین لاصحاب المعارف و جمیع این طوایف را باب یقین
مستفیضان و طایفان حرم سرای هر تضوی اند و کدایان
و قاریان باب مدینه علم مصطفوی و لهذا قال امام اساس
الدین و عماد الیقین ای رهنمای ملك معانی جبرئیل
دیده جوی مساعد جانی جبرئیل هر زنی دل کرد نام تو نشست
سلطان شهر زنی دلانی جبرئیل من چه صفت کفتنت توانم زیبید حال
جون پادشاه ملك عیانی جبرئیل تو بیرده روانی و مصدر جان جلال
ای جان عقل توجان جهانی جبرئیل سلطان زهد و کوفی و عالم کدای
در ملك فقر شاه نشانی جبرئیل خواهم جهان مدح تو کوید زبان
جون پیشت کهتر از آنی جبرئیل ای شهریار ملك ولایت ترا علا
برتر ز عقل و فکر و بیانی جبرئیل ناسیکدای کوی تو شد جان قدس
ای شاه جان توانس و جانی جبرئیل یطوفون بالاروح حول حماکموا
ولو علموا ترا الطواف لهاموا فجبریل سوله لکم وخادم حضرکم
نعم وهو یحفون الجناح علا وله خصایص حق الولایة
وآل محمد ذات صلی الله علیه وآله وسلم خصیصهای حق
ولایتاند زیرا که ولایت اصلیه حقیقیه خصیصه ایشانست
والخاصة تابعة للحقایق و اما سایر اولیا اشباح و اظلال
ایشانند آنچه در ایشان بالذاتست و بالتحقق در ایشان
بالعرض است و بالتخلق کمالات ایشان و هی است و کمالات

ایشان کسبی و لهذا خصایص حق ولایت ایشان راست و
بس قال صلی الله علیه وآله وسلم لما اسری فی لیلة المعراج
فاجتمع علی الانبیاء فی السماء فاوحی الله تعالی الی نبیهم
یا محمد باذا بعثتم قالوا بعثنا علی شهادة ان لا اله الا الله
وعلی الاقرار بنبوتك والولایة لعلی ابن ابی طالب صلوات
الله وسلامه علیهما واتباعهما فی التشوجات المکیة اعلم ان النبوة
والولایة بقاما ان وراء طور العقل لیس للعقل فیهما کسب
بل هما اختصاص من الله تعالی لمن شاء

ورای عقل طوری دارد انسان کز بشناسد جان اسرار نهان
بسان آنرا اندر سنك و آهن نهاد ستایزدان در جان و تن
از آن مجموع پیدا کرد دانا جو بینندی ببود با جنبش و توان
جو بر بیم او نماد آن سنك و آهن ز نور شرع دریابد که اشقی
تو می توانی نقش آلهی بجوان خویش هم چیزی بکن جا
تو مقصود وجود کن فکانی ولی در عقل نی در نه زمانی
و مراد از ورای طور عقل آنست که قوة عقلیه بادراك آن
وافی نیست بلکه بکشف صریح وذوق صحیح میتوان یافت
نه انکه منافی طور عقلست زیرا که بمقدمات عقلیه نه اثبات
آن میتوان کرد و نه نفی قال ابو حامد الغزالی اعلم ان لا یجوز
ان یظهر فی طور الولایة ما یقضی العقل باستحالته نعم
یجوز ان یظهر فی طور الولایة ما یقصر العقل عنه بمعنی

ان لا یدرك بمجرد العقل ومن لا یفرق بین ما یحیله العقل و
بین ما لا ینا له العقل فهو اخرس بزبان بخاطبه فلیترك
وجهله قال فی الفتوحات فی معرفة سر العلم الاول اعلم
ان الولایة عندنا من اجل ما یتصرف بنظره الفکری و یحکمه
العقلی فی استخراج ما تحوی علیه من المعانی والاسرار و
ما یعطیه من الادلة العقلیة فی العلم بالاحکامات وما یعطیه
للمجتهدین من الادلة الفقهیة من القیاسات والتعلیلات
والاحکام الشرعیة فاذا سلم القلب من علم النظر الفکری
شرعا وعقلا کان امیا وکان قابلا للفتح الالهی علی اکمل ما
یکون من غیر حجاب ویعطی بعد ذلك من العلم فی کل شیء ما
لا یعرف قدر ذلك الا النبی او من ذاقه من الاولیاء وبهم
تکمل درجة الایمان ولشاه بهاء الدین قدس سره العزیز فتح غریست
کل علم اندر و چو خار و پست نوای بلبلانش راز عشقست
صفیر و نغمه شان آواز عشقست ز آب فکر آنجا کل نروید
نگردد و یک کشش هزگز نبوید کلش بوی یقین آرد بغفلت
نباشد خانه خار و خاره وحشت شیخ صدر الدین القونوی کویدان
نقد که تو از علم خوانی آن بضاعت که تو از عقل داری
در بن بازار دارد راجی خار در فهم این ذا ذوق باید و قبل این
شوق ... غیر فهم و جان کدر کاو و حرث
آدمی را فهم جانی دیگرست باز غیر عقل و جان آدمی

هست جانی و بنی و دوم آن باشد که در هر نبی و هر ولی
روح امری از جنس الملک روحا ما امرنا به اما
النفس بها ان جواز دخل الکهف هرکما کان یزید و جاز ان
یموت بها ان جاز ان امر الکهف هرکما کان یفیت او ان جاز ان
فی الباب الثامن والخمسین وما ذا من الفتوحات اعلم ان
الولایة هی المحیطة العامة وهی الدائرة التی لا مرکز لها
ان یتولی الله من لیس من عباده بنبی وهی من احکام الولایة
وقد یتولانا بالرسالة وهی من احکام الولایة ایضا فکل
رسول لابد ان یکون نبیا وکل نبی لابد ان یکون ولیا
ولا یقابلها الرسول الا بواسطة روح قدسی این یتصل
بالرسالة علی قلبه واحیانا یتمثل له الملک رجلا وکل
وحی لا یکون بهذه الصفة لا یسمی رسالة بشریة وانما
یسمی وحیا والهاما او نفثا فی الروع او وجودا فلا یکون
الرسالة الا کما قد ذکرناه والفرق بین النبی والرسول ان
النبی اذا القی الیه الروح ما ذکرناه اقتضی ذلک الحکم
علی نفسه خاصة ویحرم علیه ان یتبع غیره فهذا هو
النبی فاذا قیل له بلغ ما انزل الیک انما لطائفة مخصوصة
کسائر الانبیاء واما عامة الناس فلم یکن ذلک الا لمحمد صلی
الله علیه وآله وسلم لم یکن لغیره قبله فیسمی بهذا الوجه
رسولا وقال فی هذا الباب ایضا السؤال الثامن عشر

ان مقام الرسل من مقام الانبیاء الجواب هو الا ان آبا الا ان
فی المقام الرابع فان المراتب اربعة التی تقطع السعادة
للانسان وهو الایمان والولایة والنبوة والرسالة وقال
فی الباب السبعین وما ئتین لما کانت المراتب اربعة الا زاید
علیها وکل مرتبة تقتضی امورا لا نهایة لها من علوم واسرار
واحوال فالمرتبة الاولی الایمان والثانیة ولایة والثالثة
نبوة والرابعة رسالة والرسالة والنبوة بوان انقطعت فی
هذه الامة فما انقطع المیراث منهما فمنهم من یرث نبوة
ومنهم من یرث رسالة ونبوة معا وقال فی رسالة الکیفیة
السالک واعلم ان النبوة والولایة اشترکا فی ثلاثة اشیاء
الواصل فی العلم من غیر تعلم کسبی والثانی فی الفعل
بالهمة فیما جرت العادة ان لا یفعل الا بالجسم او لا قدرة
للجسم علیه والثالث فی رویة عالم الخیال فی الحس وتقررها
بمجرد الخطاب فان مخاطبة الولی غیر مخاطبة النبی ولا
یتوهم ان معارج الاولیاء علی معارج الانبیاء لیس الامر
کذلک لان المعارج یقتضی امورا الواشترکا فیها بحکم
العروج علیها لکان الولی مثل النبی ولیس الامر علی هذا عند
فان اجتمعا فی الاصل وهی المقامات لکن معارج الانبیاء
بالنور الاصلی ومعارج الاولیاء بما یفیض من النور
الاصلی فان جمعهما مقام التوکل فلیست الوجوه متحدة

والفضل التي في المقام وانما هو في الوجوه فالوجوه راجعة
للتوكل الى المتوكلين وهكذا في كل حال ومقام من فناء
وبقاء وجمع وفرق واصطلام وانزعاج وغير ذلك وقد
في فص الحكمة الغيبية اعلم ان الولاية هي القلك المحيط
العام الذي لا يتصور انكار حقيقتها شامل لجميع انبياء ورسله
ايشان كاولياء مؤمنين اند قال صلى الله عليه وآله وسلم
العلماء ورثة الانبياء ولهذا الامر مقطع وانما برای عموم
ولايت كه منقطع نمي شود تا دنيا باقيست وبانقطاع
او اين نشاه مشغول ميشود امر بآخرة ولها الانباء العلم
در كلام فتوحات كذشت فالولاية نبوة عامة جميع ولي
عند الفناء خبر دار ميشود از حقايق نبوة ومعارف الهية
اسرار غيبية وعند البقاء از اخبر ميدهد واما النبوة
والرسالة فمنقطعة وفي محمد صلى الله عليه وآله وسلم قد
انقطع فلا نبي بعده ولا رسول فاذا رأيت النبي يتكلم بكلام
خارج عن الشريعة فمن حيث هو ولي وعارف هم بحسبه
فرموده صلى الله عليه وآله وسلم لو لم تكونوا تخطئون لخشيت
على امتي وحديث قرب فرايض وقرب نوافل جبلسان
ولايت لسان حقيقتست ولسان نبوة لسان شريعت
وبين اللسانين تخالف كرچه اصل ايشان يكيست
لان لسان الشريعة هو بيان ما ظهر من احكام الحقيقة

ولسان الحقيقة بيان ما بطن من احكام الحقيقة كما تقدما
ولهذا مقامه من حيث هو عالم وولي وآمر وآكل من حيث هو
رسول ازبراي انكه حيثيت ولايت معرفت ذات وصفات
آلهيات وحيثيت رسالت احكام تعبديه آلهيه است كه
شريعت او وآمة اوست همجنانكه در نشر حالتست كه بشارت
ولي كبري وسعادة نهايت جه بشارة انبيا متعلقست
بعمل مشروع بانكه كويد من عمل كذا كان له كذا في الجنة او نجاة
من النار وولي ديكر من عمل كذا فلا شيء له بل او را ميرسد كه تعيين
سعيد كند لامن حيث انعمل بل در شان كافر كويد در حال
كفر او كه سعيد است ودر شان مؤمن در حال ايمان او كويد كه
شقيت فاذا سمعت احدا من اهل الله تعالى يقول او ينقل اليك
عنه انه قال الولاية اعلى من النبوة فليس يريد ذلك القائل
الا ما ذكرنا او يقول ان الولي فوق النبي والرسول فانه يعني بذلك
في شخص واحد وهو ان الرسول من حيث انه ولي اتم منه من حيث
هو نبي ورسول لان الولي التابع له اعلى منه فان التابع لابد ان
للمتبوع ابدا فما هو تابع له فيه اذ لو لم يكن تابعا فافهم
يعني اكر تابع پيابد برذوق وجدان همجنانكه متبوع يافته
از زمان مثل او ودر مرتبه او باشد فرجع الرسول والنبي المشروع
الى الولاية والعلم يعني جون دانست كه رسول ونبي تشريع احكا
نزبراي آمة نخواهد وخبر نميدهد از حقايق الا از حيث

که ولی و عالم بالله اند پس مرجع ایشان بولایت و علم است و
مراد از علم نه علم کسبی است بل علم یقینی که آن شهود ذاتیست
و نتایج آن الا تری ان الله قد امره بطلب الزیادة من العلم
لا من غیره فقال له امرا قل رب زدنی علما یعنی امر او بطلب
زیادتی نبوت و رسالت نفرمود از برای آنکه متعلق بنشاه
دنیویه است و ولایت متعلق بنشاه اخرویه پس امر فرمود
حضرت را صلی الله علیه و آله و سلم بطلب آن چه حضرت را
در هر توجه از توجهات حاصل میشد ترقی در مراتب ولایت
و مطلع میشد بحسب هر مرتبه بر علوم مختصه بآن مرتبه پس
امر بطلب علم فی الحقیقة امر به ترقی در مراتب ولایت است
چه تحصیل لازم بتحصیل ملزوم است و ذلک انک تعلم ان
الشرع تکلیف باعمال مخصوصة او نهی عن اعمال مخصوصة
و محلها هذه الدار فهی منقطعة و الولایة لیست کذلک
اذ لو انقطعت لانقطعت من حیث هی کما انقطعت الرسالة
من حیث هی و اذا انقطعت الولایة من حیث هی لم یبق لها اسم
و الولی اسم باق لله فهو لعبیده تخلقا و تحققا و تعلقا یعنی
پس اطلاق اسم ولی بر عباد بحسب تخلق ایشانست باخلاق
الهیه و این اشارتست بفنا در افعال و صفات حق تعالی و
بحسب تحقق عباد است بذات الهی متسم باسم الولی و این اشارت
بفنای در ذاتست از برای آنکه ذوات ایشان هرگاه که فانی

شد در حق متحقق نمیشوند الا باسم الولی و بحسب تعلق اعیان
ثابته عباد است ازلا باتصاف بصفة ولایت و طلب آن از
خدای تعالی بلسان استعداد یا بحسب تعلق ایشان ببقاء
بعد از فنا پس الولی اسم کسیست که فانی شده باشد از صفات
و اخلاق خویش و متخلق باخلاق الله شده باشد و کسی که فانی
شده باشد ذات او در حق تعالی و مستتر شده باشد در عین
احدیت و متحقق شده باشد بآن و کسی که رجوع کرده باشد
ببقا و متوجه و متعلق شده باشد ثانیا بعالم خلق و فنا و
بعضی گفته اند که در شریعت نبی واضعست و ولی کاشفست
یعنی انبیا بوضع فرایض و سنن و معاملات و بوضع حدود
واقعات مشغولند و بکشف حقایق نمی پردازند پس اولیا
کاشف حکمت نبی و مفسران کتاب و کلام نبی اند از مشایخ
قدست اسرارهم گفته اند که نبی آنست که بخواص اشیا رسیده
باشد و بر خواص اشیا تمام اطلاع یافته باشد و ولی آنست
که بحقایق اشیا رسیده باشد و انبیا امر و نهی و وعد و وعید
که در شریعت فرمودند بنا بر خواص اشیا کردند و احکامی
که وضع کردند غالب از جهت خواص امور نمودند و چون هر
نبی ولیست پس از آن حیثیت که ولیست مطلع است بر حقایق
امور و از آن حیثیت که نبیست مطلع است بر خواص و آثار
آن حقایق در مراتب و مواطن مثل حقیقت اسلام و ایمان و

حقیقت صلوة و صوم و حج و حقیقت بهشت و دوزخ و
صراط و ثواب و عقاب پس علمی که مخصوص است برتبه نبوة
اطلاع بخواص آثار اشیا است در مراتب و مواطن مختلفه
مثل خواص و آثار و احکام مترتبه بر اقوال و افعال و اخلاق
حسنات در موطن دنیا و در موطن برزخ و در موطن قیامت
و همچنین خواص سیئات اقوال و افعال و اخلاق و امر و نهی
و وعد و وعید انبیا که در شریعت وارد است بنا بر اطلاع
بر نتایج این اشیا است در هر عالم و حصول این اطلاع موقوف
بر علم ذوقی بر حقایق اشیا و تنزلات آن حقایق در مراتب
و مواطن مختلفة الخواص و الآثار و محل این اطلاع بر خواص
و آثار و احکام مترتبه بر اقوال و افعال و اخلاق و مورد آن
صدر مصطفی مصطفی است چه منصبات صدر آن حضرت
علیه الصلوة و التحیة حقایق روحیه متنزله بآخر مراتب
سبعه قلبیه محمدیه است که صدر است و آن را قشر القلب
میگویند و آن وعاء نور اسلام است قال تعالی افمن شرح الله
صدره للاسلام فهو علی نور من ربه یعنی باین نور الهی ادراک
حقایق اسلامیه کما هی میکند در کتاب ذیل العوارف حقیقة
شرح الصدر هی عبارة عن وضوح الحقایق فی الصدر
من غیر شک و لا ریب فیها فکل من شرح الله صدره للاسلام
اتضح فی صدره بنور من ربه کل ما اشکل علی غیره من حقایق

الاسلام من حیث لا یتطرق الیه شک و لا ریب پس آن حقایق
منزله صدریه محمدیه بواسطه قرب بمشارب عامه اهل
اسلام مصدر هدایت و تبلیغ و مورد احکام رسالت و
اجزاء آن بین الخلایق شده قال سید الاولین و الآخرین و اکمل
السابقین و اللاحقین صلی الله علیه و آله و سلم لی مع الله وقت
لا یسعنی ملک مقرب و لا نبی مرسل و انه لیغان علی قلبی
و انی لاستغفر الله فی کل یوم سبعین مرة پس غین حضرت
رجوع از حال مشاهده و اختصاص لی مع الله است بمحل
ابلاغ و مشاهده خلق از قبیل پوشیدن نفس صفای آیینه را
قال ابن عطا الغین کالنفس فی المرآة لا دوام لها و لا یؤثر
فیها اثر فانما هی لحظة و قال الجنید الغین فصل بین المقامین
و الحالین و اراد بهذا القول انه علیه الصلوة و السلام فی
کل الاحوال علی الزیادة فاذا خرج من المقام و الحال الذی
کان فیه الی مقام و حال ارفع من الاول فیکون له بین الحالین
و المقامین بعض السکون لیکون مشرفا فی السیر و المرور الی
کمال مصاعد الاحوال فهذا الفرق بین الحالین نعته صلی
الله علیه و آله و سلم بالامانة قال رویم للنبی صلی الله علیه
و آله و سلم مشاهدات اذا شاهد الحق وحده فی محل الاختصاص
فاذا شاهد معه سواه عن الابلاغ یجد فی قلبه غیما فیستغفر
غین رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم آن ابر رقیق رسالت

وابلاغ است که مصدر حقایق صدریه نبوت جزئی و
ولی در آن وقت بی برده و بر دقیقه غیبی در عین شاهد اند
جنابخه در پشت کاش نگذشت نبی چون در آفتاب آمد ولی ماه
مقابل کرده اند ولی مع الله در خصوص احکام است که ذات
خاتم الانبیاء الولی الرسول النبی یعنی خاتم انبیا علیه وعلیهم
الصلوات ولیست باعتبار باطن او رسولست باعتبار تبلیغ
احکام شرعیه نبیست باعتبار ابناء از غیوب و تعریفات
الهیه و خاتم الاولیاء الولی الوارث الآخذ عن الاصل الشاهد
للمراتب یعنی خاتم اولیاء علیه الصلوة والسلام ولی است اعنی
حقیقت ظاهره و باطن خاتم الرسل و وارث است او
خاتم الانبیا شرایع و احکام دینی و آخذ فیض است از علوم
و معارف و مواهب الهیه نبی واسطه از حق تعالی بی محبی الخ
خاتم انبیا اما بتبعیت و اتحاد انا و علی من نور واحد
ولی در پروی چون نهد دم آمد نبی او در ولایت محرم آمد
اما حقایق روحیه الهیه که بواسطه از سبحانیا فیاض مقدس
مقدس او فایض میشود بهمان کیفیت و جمعیت و مواهبه
بر روح خاتم ولایت فایض میشود نبوی بواسطه اما بتبعیت
و اتحاد نورین مصطفوی و مرتضوی و هذا سر تضحیه
لوکشفناست و شاهد و سماط و حجاب قال الله
تعالی افمن کان علی بینة من ربه و یتلوه شاهد منه قال

تعالی یا رسول الله و شاهد علی صلوات الله علی المشهود و الشاهد
ما من رجل من قریش الا و قد نزلت فیه آیة من القرآن فقال
له رجل و انت ایش نزل فیک قال و یتلوه شاهد منه رسول
الله علی بینة و انا الشاهد منه او ست شاهدی شاهد که
از رسول الله است که انا من علی و علی منی و علی عالی شاهد
تعالی رسول الله و اخر رسول الله است همجنانچه هرون
نسبت باموسی که شاهد ماجا بده موسی بود و تابع و مؤید
دین او و انت منی بمنزلة هرون من موسی الا انه لا نبی بعدی
یعنی اگرچه با من معیته در شاهدی داری اما از حیثیة
صورة نبوتست بل از روح نبوتست که با من هم عنانی رایت
ما رایت و سمعت ما سمعت و لست بنبی و لا رسول ولکنک
وزیر و قوله صلی الله علیه و آله و سلم ما علمنی ما علمنی الا الله
و انت و ما عرفک الا الله و انا و ما عرف الله الا انا و انت
همان بیان و همان لسانست پس آن حقایق الهیه که بواسطه
بروح مصطفوی و بروح مرتضوی فایض میکرد دکه و تلو
شاهد باتحاد انا و علی من نور واحد منتزل میکرد تا آخر
مراتب سبعه قلبیه محمدیه که صدر است و اقرب مراتب است
بشارت بر من نزل الیهم جمیع ایمان بغیبات و حکمت دین
منتزل و این انصباب بصدر مصطفوی تقرب باهل
ایمانست بالهدی و هدایت و تبلیغ و ماده احکام رسالت

وابنا، واشتغال حقانی بصالح دینیه واخرویه خلایق
کرده قال فی الفتوحات المکیة من الاولیاء الشهداء رحمة
الله علیهم تولاهم بالشهادة وهم من المقربین وهم اهل الخشیة
مع الله علی بساط العلم به قال الله تعالی شهد الله انه لا اله
الا هو والملائکة واولوا العلم قائما بالقسط ولم یقل واولوا
الایمان فرتبة العلم فوق رتبة الایمان بلا شک وهی صفة
الملائکة والرسل فهم من الملائکة فی بساط الکشف
فهم موجودون عن حضور الهی وعنایة ازلیة فهم الموحدون
وشانهم عجیب وامرهم غریب جوزند در شریعت لابد است
از علمی که از مرتبه علم ولایت که محل لوح واناء علی
مراتب قلب محمدیست صلوات الله علیه وعلی آله وسلم
منزل شان باشد بمرتبه صدر که اولی مراتب قلب مصطفی
مصطفویت ومولی ایمانست تا بواسطه این تنزل آسانی
فی الجمله باشد به عموم مرسل الیهم از اهل ایمان پیدا
کند ولاجرم در خلافت رتبت رسالت وبلاغ این تنزیل
ضرورتست چه در فتوحاتست که هر یک از مراتب اربع
کمالات سعادیه که ولایت انبیاء ونبوت ورسالت و
ایمان مقتضی امور غیر متناهی اند از علوم واسرار واحوال
پس در حال مشغله بمقتضیات یکی از این مراتب ذهول از
مرتبه دیگر خواهد بود بخصیص که پس اثر بشین پیوندی

باشد من حیث الانتضاء وخاتم ولایت محمدی وباب مدینه
علم احمدی را بواسطه اشتغال واستغراق او بمرتبه اعلی
که مستقر اوست از علوم کلیه لدنیه آلهیه متعذر القبول
بود بخصیص علوم صدریه دینیه وحصلت تین نبود از
برای آنکه مدتها بدین که منصب اوست از استغراق و
اشتغال ضروریست ولذا قال علیه السلام انا علم الصلاة
ومحمد علم ناطق صلوات الله وسلامه علی الناطق و
الصامت شما علم را انکرد در تحقیق صفت اتحاد عالم ومعلوم
گفت عین علی عالی صرف ولایتست ولسان او لسان
حقیقت وآن زبان بی زبانیست واستماع آن گوش نه
گوشی میتواند کرد مولانا گوش نه گوشی دیده بر کشا
بهر آن یفعل الله ما یشاء وعین جامع محمدی علم نبوت
وهمان اسرار حقیقت بلسان شریعت بیان میفرماید پس
آن کلام جامع محمدی عموم وخواص اهل استماع در خود
گوش دیگوشی خویش بینند ومحیا بنده که اوتیت جوامع
الکلم مولانا مصطفی را از کلام جامع تشنه
گردیدم جان بخش هر یک عالمی جوید دارد قدرتی خود در دعا
یک سخن گوید بقدر صد حیا از کلامش هر یکی جانی برند
هر کسی اندر خور فهم ایمانی برند فیض یابند و قشر یابند و جوز
اهل مغز اطلس ایمان برخورند بداز اسعد الله کدوایر تراب

معطی سعادت سه مرتبه است یکی فوق دیگری دائره اول
نبوتست که شعاع نور اصلیست از خورشید ذات ولهذا
معارج انبیا بنور اصلیست و دائره دوم ولایتست که از
شعاع شعاع نور اصلیست ولهذا معارج اولیا فایض
از نور اصلیست و دائره سیوم دائره ایمانست که از شعاع
نور ولایتست و از اینست که بعضی گفته اند که ایمان نور است
و ولایت نور نور است و نبوت نور نور نور است و ایمان
کشف است و ولایت کشف کشف است و نبوت کشف کشف
کشف است نور ایمانی آن سراج غیبی است که شیخ بایزید میگوید
لم یؤمن بالغیب من لم یکن له سراج من الغیب و هر یک ازین
دوایر منقسم بسه قسم است علوم و اسرار و احوال و در اشخاص
هر یک ازین دوایر شخصی صاحب جمعیت فیوض آن دائره است
که از او منتشر میشود بسایر اشخاص آن دائره جمیع آن
علوم و اسرار و احوال مخصوصه بآن مرتبه و او خاتم اهل
آن مرتبه است همچنانچه در دائره اول جمیع انبیا فیوض
ایشان از علوم و اسرار و احوال همه از خاتم انبیا است علیه
وعلیهم الصلوة والسلام همچنین در دائره ولایت جمیع
اولیا فیوض ایشان از علوم و اسرار و احوال همه از خاتم
اولیا است علیه وعلیهم السلام ثم اعلم ان الولایة التی لا
واسطة بینها وبین الحق تعالی انما هی ولایة نبینا محمد علیه

وآله افضل الصلوات واکمل التحیات وکذلک النبوة و
الرسالة الحقیقیتان لیستا الا له صلی الله علیه وآله لانهما
ناشئتان عن ولایته الحقیقیة کی بود حکم نبوت پایدار
گر نباشد از ولایت استوار بر ولایت دان نبوت را اساس
چون ولایت را بذات آمد مساس و قوله صلی الله علیه وآله
وسلم علی ممسوس فی ذات الله اشارة الی ذلک واما ولایة
سایر الاولیاء وسایر الرسل انما هی اظلال ولایته ورسالته
وفروعهما چون حضرت خاتم النبیین علیه افضل صلوات
الله المصلین بی واسطه است در اخذ از حق تعالی بحکم اول
ما خلق الله نوری ثم خلق الخلق پس جمیع فیوض الهیه بر هر
کس که فایض شود اولا و بالذات بروح اقدس آنحضرت
وارد میگردد و بعد از آن مترشح میشود بما دون او کما
قال تعالی وانک لتلقی القرآن من لدن حکیم علیم و قال
سبحانه الرحمن علم القرآن مصطفائی کو که جسمش جان بود
تا که رحمن علم القرآن بود دیگران را گفته علم بالقلم
واسطه افراشت از بذل و کرم فلا محالة جمیع نشاءات ولایت
و نبوة و رسالت اولیا و انبیا و رسل ترشح ولایت و نبوة و
رسالت ختمیه محمدیه باشد علیه الصلوة والسلام والتحیة
چه معنی ختم جمعست و خاتم هر کمالی آنکس است که جامع جمیع
نشاءات آن کمالست ثم اعلم لا حرمنا الله وایاکم من شرب

الولایة المحمدیة کہ حقیقت ولایت اقرب قربات عبدات
بحق تعالی مترتب بر کمال فناء عبد در حق تعالی و مراد
از این فنا، فناء عین عبدیت بلکہ فناء احکام بشریات
در احکام حقیقت حق تعالی او لا بفناء صفت نفس
تا صاحب مقام قلب و ظہور صفات و کمالات او کردد
باز بہ فناء صفات قلب تا صاحب مقام ولایت کردد
بتجلیات انوار احدیہ آلہیہ بصفت صفات قلب و کمالات
او و لہذا متصف میشود بصفات آلہی از علم و ارادہ و
قدرہ و غیرہا فلا یظہر علی غیبہ احدا الا من ارتضی
و ہو المصطفی و المرتضی صلوات اللہ و سلامہ علیہما کما
قال علیہ السلام انا الذی عندہ مفاتح الغیب لا یعلمہا
بعد محمد غیری جہ اطلاع بر جمیع مفاتح غیب احدیت
بر جمیع اعیان ممکنات در آن اولا و بالذات حاصل حقیقت
محمدیت کہ بحر محیط جواہر حقائق اعیانست و بقولہ صلی
اللہ علیہ و آلہ و سلم اوتیت جوامع الکلم و علمت علم الاولین
و الآخرین مفصح است از این احاطہ و شمولیت و بالمظہریۃ
مخصوص عین علویت و لہذا قال علیہ السلام لا
یعلمہا بعد محمد غیری جہ بحکم انا و علی من نور واحد
عین علوی منطبق است بر عین محمدی نیز اکہ مظہر
جامع و مرآت کلی کمالات محمدی غیر علی عالم نیست و اما

سایر خواص عرفا کہ اطلاع بر بعضی امور مفاتح غیب دارند
علی قدر استعدادہم و جزئیتہم نور علم ایشان مستفاد
از استضائت بشمع ہدایت انا مصباح الہدی و مشکوۃ
فیہا نور المصطفی صلی اللہ علی المصطفی و المرتضی و آلہما
یعنی ہر کہ مشکوۃ نور مصطفا است بحقیقت او مصباح
ہدی است و آن منم من نور من بعینہ نور مصطفی است
ساطع از مشکوۃ من و بحقیقت ہدایت من ہمان ہدایت
اوست و علم من علم او و اشارۃ الی ذلک الاتحاد صلی اللہ
علیہ و آلہ و سلم نفسک نفسی و نفسک فی و بحکم الجزئی
و دلیل کلی بس این کلمہ تامہ علویہ بحقیقت شرح کلہ
جامعہ انا و علی من نور واحد باشد و ہمچنین موضع
مقزای انا مدینۃ العلم و علی بابہا کما لا یخفی علی اولی الفطنۃ
و الذکاء و انوا البیوت من ابوابہا جہ دخول در شہر علم
محمدی نبی فتح باب علوی ممنع الحصولست و جملہ اجلہ
ارباب علم و عرفان و سلاطین اصحاب کشف و ایقان بدان
و قائل اند باین بندہ و گاہ گاہ این جناب و رسالہ مرا
کردکان نورچشم دارند دامت برکاتہم سر مزان سازند پیاپی
و تا این گل الا اولو الالباب ای جان باغ و ای حسین ای نظم
ای مستفاد العاشقین ای شہ خوبان ای خسرو ان دد و پیش تو سرہا
نہادہ پیش تو جملہ شہا انديش تو ای قوتہا ہا راسوا

ابو صبر بخش زاهد ان اخلاص بخش عابدان وی کلستان
عارفان در وقت بسط وارتفا روی الحافظ ابو نعیم
فی کتاب حلیة الاولیا بروایته عن انس بن مالک قال اهدی
النبی صلی الله علیه وآله وسلم الی ابی عبیدة الاسلمی نفقا
له واذا اسمع یا بابرزة ان رب العالمین عهد الی عهدا
فی علی ابن ابو طالب فقال الی ترایت الهدی وسنان الاحیا
وامام اولیاء وبور جمیع من اطاعنی یا بابرزة علی ابن
ابو طالب امینی غدا یوم القیمة وصاحب رایتی فی القیمة
علی مفاتیح خزائن ربی ... هیچکس راهیچ فتحی وکشاد
تا نبود ویش علی در برکشاد هیچ نبود رو راه یابان بدید
تا نه آن در راعلی در هم کشید ثم قال فی الفصوص فی
بیان اختصاص علم المفاتیح وتصریفها بالخاتم للنبوة
احد الذو بالخاتم للولایة وراثة بقوله وما یراه احد
من الانبیاء والرسل الا من مشکوة الرسول الخاتم ولا
یراه احد من الاولیاء الا من مشکوة الولی الخاتم فکان
من لدن آدم الی آخر نبی ما منهم احد یاخذ الا من مشکوة
خاتم النبیین علیه افضل صلوات المصلین وان تاخر
وجوده بطینته فانه بحقیقته موجود وهو قوله کنت
نبیا وآدم بین الماء والطین وغیره ما کان نبیا الا حین
بعث وکذلک خاتم الاولیاء کان ولیا وآدم بین الماء

والطین وغیره من الاولیاء ما کان ولیا الا بعد تحصیل
شرایط الولایة من الاخلاق الالهیة فی الاتصاف بما
من کونه اسمه الولی الحمید فخاتم الرسل صلوات وسلامه
علیه هو الولی الرسول النبی وخاتم الاولیاء علیه السلام
الولی الوارث الآخذ عن الاصل الشاهد المراتب وهذا
فرد علیه السلام ولهم خصایص حق الولایة وفیهم الوصیة
والوراثة ومدشان المحمدیة وصیته ووارثة فال صلی
الله علیه وآله وسلم ان العلماء ورثة الانبیاء ان الانبیاء
لم یورثوا دینارا ولا درهما وانما ورثوا العلم فمن اخذ
به اخذ بحظ وافر یا نکته حظا وافرا ورا ثت حضرت خاتم
النبوة علیه الصلوة والسلام والتحیة انکس راست که
جامع وراثت علم وعمل وحال مذوق محمدی باشد وواسطه
بکلیتها واصولها واین عبارتست از ختم ولایت محمدی و
حقیقة وراثت اینست ولهذا انحصر بها خت وراثت
خویش را بقوله صلی الله علیه وآله وسلم ان لکل نبی وصی
ووارث وان علیا وصیی ووارثی یعنی که روح علوی زاده
روح محمدیست واین وراثت کما لا ینبغی است از علم
ذوقی وحال محمدی ووارث او می باید که زاده روح او باشد
عن عبد الله قال سمعت رسولا الله صلی الله علیه وآله وسلم
وسئل یا علی لقد خاطبک ربک لیلة المعراج فقال خاطبنی

بلغه علی ابن ابی طالب فاهمنی ان قلت یا رب خاطبتنی
امر علی فقال یا احمد انا شیء لا کالاشیاء لا اقاس بالناس
ولا اوصف بالاشیاء خلقتک من نوری وخلقت علیا
من نورک فاطلعت علی سرائر قلبک فلم اجد الی قلبک
احب من علی ابن ابی طالب فخاطبتک بما تری کما یظهر
قلبا صلوات الله وسلامه الاحد علی الوالد والولد
خواجه بمعراج رفت با دل خود از کنف جمله رخوتی
شنید از هر مرتضی محبت الله حبیبه المصطفی محبه
حبیب الله حبیبه المرتضی فی انها من جنین الکل الجزیه
جنه همچنان نجه نظفه ولد سنه است در جمیع اعضاء الله
و پرورش می آید بحالی السراد والذکاء الولد لا یکون الا افضل
سر الله همچنین نظفه روح خاتم ولایت علیه السلام و
التحیه از جمیع نشآت روحیه از اسرار و احوال و اذواق
روح کلی محمدی علیه صلوات الله الاحدی وسلامه الابدی
مترشح و مخلوق شده در خصوص الحکم است در رحم نخست
فیه من روحی که دلالت بر آنکه جنین واند و مشتق خود تعالی
بدو ستار خود از قبل جنین کل الف یحن خود فقال الآن
الخوتعالی بذلک عن الامر فی نفسه من جناب الخوتی فی قوله
وهذه النشاة العنصریة ونفخت فیه من روحی تعرف
نفسه بشرة الشوق الی لقائه فقال الشافیة زیاده

الی اشد شوقا الیهم یعنی الشافین الیه یعنی بانکه فرمود
نفخت فیه من روحی باز وصف کرد نفس خویش را بحق
وعلامت شوق او بشتاقان خویش بحق الحبیب الی حبیبه
والی اشد الیه حنینا بس جنین است حق تعالی را بدید
او از روح خود فما اشتاق الا لنفسه الا از اخلقه علی صورته
لا من روحه بس همچنان جنین واند و مشتق حق تعالی
حبیب خویش از باب حنین کل است بحق همچنین واند
رسول الله نیز بحبیب خود از باب حنین کل است بحق بنحو شوق
فما اشتاق الا لنفسه لقوله تعالی اخلقتک من نوری و
خلقت علیا من نورک من کل من آمد مرتضی کل وی آمد
مصطفی کلات کل آمد ضرار انبیا کل آمد و بالاتر از بنست
که بحکم الولد سر ابیه در جمیع عوالم و مواطن سر اد و ار
انبیا و اولیا سیان پدر کد نور خاتم الانبیا است و فرزند
که نور خاتم الاولیاست تحقق است جمعیت سری که
بجمیع انبیا داشت هم معیت سری است با خاتم انبیا جنه
همچنان نجه هر نبی حامل نشاه از نشآت نبوة خصوصیت
صاحب تاید او بنی انما نشاه از نشآت تاید بعلویت
و نکته دیگر و جز آنست که صورة نشاه عنصریه علی
مرآت جمیع نشآت ولایتست و صورة جسدی هارونی
شامل صور نشاه از نشآت ولایتست که جمیع آن نشآت

بعد الاجتماع بصورة جسدی علوی در زمان ختم نبوة که وقت
ظهور اجتماع جمیع نشآت نبوة است ظاهر شد جهة تایید
جمعی حامل نبوة ختمی اینست حقیقت معیت که از باب معیت
جزاست باکل و بر ارباب فطنة و اهل بصیرت مخفی نماند
که اخص و اولی بآیه کریمه والذین معه الآیة انکس است که از
تاریخ کان محمد نبیا و آدم بین الماء والطین و علی ولیا و آدم
بین الماء والطین مصدق نبوة ازلیه او بوده باشد و لهذا
سمی بالصدیق الاکبر و نزل فی شانه یتلوه شاهد منه یا اخی
معیة ازلیه عین علویه با حقیقة محمدیه علیهما افضل الصلوة
والتحیة از کتابه کنکره عرش الرحمن بخوان تا رتبت ما
ظننتم باثنین الله ثالثهما از سطر لا اله الا الله محمد رسول الله
ایدته بعلی بازیابی عن ابی الحمراء قال قال رسول الله صلی الله علیه
وآله وسلم لما اسری بی الی السماء اذا علی العرش مکتوب لا
اله الا الله محمد رسول الله ایدته بعلی وهو صاحبه و رفیقه
فی جمیع مواطن سفر الوجود و منازله و مراتبه من العوالم
الغیبیة والشهادیة تماما روحا و مثالا و حسا کما روی انه
قال صلی الله علیه وآله وسلم کنت انا و علی نورا بین یدی الله مطیعا
یسبح الله ذلک النور و یقدسه قبل ان یخلق آدم اربعة عشر
الف عام فلما خلق الله آدم رکب ذلک النور فی صلبه فلم
یزل ینقله من صلب الی صلب حتی اقره فی صلب عبد المطلب

فقسمه

فقسمه قسمین فصیر قسمی فی صلب عبد الله و قسم علی فی
صلب ابی طالب فعلی منی و انا منه العجب کل العجب که یک نور
بود و یک تسبیح و یک مسبح و در حقیقة محمد و علی بودند بیک
لسان از نور واحد از اینجا تفطن میتوان کرد سر فمک فمی و لهذا
در آخر حدیث میفرماید فعلی منی و انا منه و عن ام سلمة قال
قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم علی منی و انا من علی حیث
یکون اکون و حیث اکون یکون نیکو تامل کن که این چه معیت
ازلیست و تعانق روحی و اتحاد حبی انا من اهوی و من اهوی
انا نحن روحان حللنا بدنا بل روح واحد حللنا بدنین چه
بر مصداق حدیث قدسی خلقتک من نوری و خلقت علیا من
نورک روح خاتم الولایة متولد از روح خاتم النبوة باشد
والولد سر ابیه پس روح علوی ظهور سر محمدی باشد و
الیه اشار قول الشیخ الحموی ان خاتم الاولیاء صورة
نقطة الولایة الکلیة الاصلیة و خاتم الانبیاء روح تلک
الصورة و فی قول خاتم الولایة انا مشکوة الهدی فیها مصباح
المصطفی صلوات الله وسلامه علیهما و آلهما دیگر در اشارة
ما ظننتم باثنین الله ثالثهما است سر ختمیة خاتم نبوة که
عبارتست از جمعیة جمیع حقایق نبوت و سر ختمیة خاتم
ولایت که جمعیة جمیع حقایق ولایتست چه حقایق نبوت
جمیع انبیا کسنون ذاتیه حقیقة نبوت خاتم انبیا است

حقایق ولایت سایر اولیا شیون ذاتیه حقیقه ولایت خاتم
اولیاست و همچنان جمیع حقایق اشیاء در احدیه جمع حقیقه
الهیه مندمج است کاندماج الشجره فی النواه و آن احدیه
جمعی ظاهرات بصور جمیع اشیاء همچنین جمیع حقایق نبوات
انبیاء در احدیه جمع حقیقه نبوت ختمی اندماج دارد و بآن
احدیه جمعی میتواند ظاهر شد بصور حقایق نبوات جمیع انبیا
مفصلا و بصورة ختمیه و جمعیه جمیع حقایق نبوات مجملا در صورة
جسدی مکی مدنی محمدی و بآن تیار جمیع حقایق مجملا در
صورة جسدی و ولایات اولیا در احدیه جمع حقیقه ولایت
خاتم الاولیا مندمج است و بآن احدیه جمعیت کما ظاهر
میشود بصور حقایق و ولایات جمیع اولیا مفصلا و بصورة
جمعیه جمیع حقایق مجملا در صورة جسدی مکی مدنی علوی
بایعیت پس الخاتمین در ظهور عالم حسی و الله ولی الانعام
این آن معیت است که بآن تایید بانبیا کرده در مظاهر هارون
تایید بموسی کرد بدعاء واجعل لی وزیرا من اهلی هارون
اخی اشدد به ازری عن ابی ذر الغفاری انه قال صلیت مع
رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یوما من الایام الظهر فسال
سائل فی المسجد فلم یعطه احدیشا فرفع السائل یده الی
السماء و قال اللهم اشهد انی سالت فی مسجد نبیک محمد صلی
الله علیه و آله و سلم فلم یعطنی احد شیا و کان علی راکع فاشار

الصلوة

و الی الله و هو یصلی بخنصره الیمنی و فیها خاتم فاقبل السائل فاخذ
الخاتم من خنصره و ذلک بمرای من النبی صلی الله علیه و آله
و سلم فرفع طرفه الی السماء و قال اللهم ان اخی موسی سالک
فقال رب اشرح لی صدری و یسر لی امری و اجعل لی وزیرا
من اهلی هرون اخی اشدد به ازری و اشرکه فی امری فانزلت
علیه قرانا سنشد عضدک باخیک و نجعل لکما سلطانا
فلا یصلون الیکما اللهم و انا محمد نبیک فاشرح لی صدری
و یسر لی امری و اجعل لی وزیرا من اهلی علیا اشدد به
ظهری قال ابوذر فما استتم دعاءه حتی نزل علیه جبرئیل
علیه السلام من عند الله عز و جل و قال اقرا انما ولیکم الله
و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلوة و یؤتون الزکوة و هم
راکعون برقلعه امام دین حق که کشاد خسرو علم انا مدینه
بکداد کوی از خم چوگان سلوک که زد و رخشاد بر خشانت
سوی کهنا پس اساس و بنای قصر دین بعلای محمدی تاید و
امداد و اعلای اعلام علی عالی علیهما و آلهما صلوات الله المتعا
مشید و مشرد که بنیان مرصوص کشت و عن سنشد
عضدک باخیک و نجعل لکما سلطانا نادر مظهرین
جامعین خاتمین محمد بن علیین با تمه و اجمع و اکمل و جهی بانجاء
انجا سید و قوة و قلعت یا بی خیبر بقوة صمدیه لا بقوة حیدریا
و بنیاد زمین ارباب طریقت الیوم الحمد لله افضل من اعمال الثقلین الی

يوم القيمة وغير ذلك الا ترى قوله صدا نبيه سنشد عضدك باخيك
ونجعل لكما سلطانا الستاى سلطانا لملكة النبوة والرسالة
واليا الولاية الولاية والهيبة ليست غير خاك وآب اصل بنا
جمله ارکان دین ده در نشو ونما جون بنیه من آب بخار الیا
کشت سیارین وجوانرد ونبا تا کجب نبود خاص بر تف وحما
غیر آب وکل نباشد اصل کاه فحص غیب مصطفی کانت آب
کرده آمیزش بخاک بوتراب زان بنای دین یکیان برشد
ہم نہال عشق از آن پر بر شد جاوید کہ ہیچ از انبیا را طاقت
قوت نباشد کہ جمع کند میان احکام جملہ رسالت وابلاغ غیر
علم مخصوص بوقت خاص ولایة معینہ حتی موسی کلیما آن
قوة وجرات اخی اشدد بہ ازری بیکی بود فی العرایس کان
موسی فی مشاهدة رب جلال الازل مشاهدا لربوبیته و
کاد ان یقوی فی العزم فشغله الحق بالشریعة عن الفناء فی
الحقیقة فلما علم موسی مراد الحق منه بکمال الاعداد و
الرجوع من المشاهدة الی المجاهدة سأل عن الحق سبحانه شرح
الصدر واطلاق اللسان وتیسیر الامر لیطیق احتمال صحبة
الاضداد ومکابدتهم لیمکن موسی فی مشاهدة الحق
الطف من الهوی وفی خطابه ابرق من ماء السماء فطلب
قوة الهیبة وتمکنا قادرا بقوله رب اشرح لی صدری
ویسر لی امری حرف موسی یکان یباشر الشریعة بعد انها

حوالله وحوله فی العبودیة بقدم الامتحان وفی الامتحان
حجاب عن مشاهدة الاصل فخاف من ذلک وسأل شرح الصدر
ای اذا کنت فی غیر الشریعة عن مشاهدة غیب الحقیقة
اشرح صدری بنور وقایع المکاشفة حتی لا اکون محجوبا
عنک الا تری الی سید الانبیاء والاولیاء صلوات الله و
سلامه علیه وعلیهم کیف اخبر عن ذلک الغیر وشکی عن
صحبة الاضداد فی اداء الرسالة بقوله انه لیغان علی قلبی
واولا استغفر الله فی کل یوم سبعین مرة فقال واجعل لی
وزیرا من اهلی هرون اخی اشدد به ازری واشرکه فی امری
یعنی انا اردنا الوقوف بتری معک فی شهود فی الغیب و
اذا کنت غائبا لا اطیق ان اؤدی رسالتک بمفردی فاجعل
لی هرون وزیرا یعین قولی لهم فانه یحسن مقالتی واشارتی
التی هی من مجمع بحار کلامک الازلی ومشهود الابدی ولا اکون
مشغولا عنک بغیرک قال فی الفصول المهمة فی معرفة
الائمة فظهر ان منزلة هرون من موسی منزلة الوزیر والوزیر
مشتق من احدی معانی ثلثة احدها من الوزر بکسر الواو و
تسکین الزاء وهو الثقل فکونه وزیرا لانه یحمل عنه اثقاله
وثانیها من الوزر بفتح الواو والزاء وهو المرجع و
الملجا ومنه قوله تعالی کلا لا وزر فکان الوزیر مرجوع
الی رایه ومحرمته وملجاه الی الاستغاثة به والمعنی الثالث

من الأزر وهو الظهر قال الله تعالى اشدد به ازري فيحصل
بالوزير قوة الامر واشتداد الظهر كما يقوى البدن بالشد
به فكان منزلة هرون من موسى انه يشتد ازره بمعاضدته و
يحمل عنه وقد جعل رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم عليا
منه بهذه المنزلة الا النبوة اين بود حال موسى عليه السلام
با وجود قوة وجرات او از ان انبيا چه جاى آنكه هيچ يك از انبيا
طاقت وقوة نباشد كه جمع كند حمل ولايت جزئيه كه نسبت
از نشآت وشعاعى از اشعه آفتاب ولايت كليه بحجاب
محمديات باشد با اشتغال باحكام نبوتى كه شعله از شعاع
مشاعل نبوة كليه خاتميه محمدية است الا بتوجه دايمى كه
آن سيد فرسان سيادت عساكر انبيا ومرسلين داعليه وعليهم
افضل صلوات المصلين طاقت وقوة باشد وحمل امانت اسرار
ولايت كليه آلهيه با بار نبوة جامعه ختميه وتحمل
اعباء رسالت عامه شامله مركافه انس وجن الى يوم القيامة
نبعت تمكن وكمال استقامة الا باسداد وتقويت ومعيت
صاحب تاييد الهى ميسر نشود هرون لموسى ولى عيسى آ
در جميع مراتب اربع كمالات حسيه ومعنويه ايمان وولايت
ونبوت ورسالت وهر يك از اين مراتب را احكام غير
متناهيه است قال في الباب السبعين ومائتين لما كانت
المراتب التي تعطى السعادة للانسان اربعة الكمال فيها

وكل مرتبة تقتضي امورا لا نهايات لها من علوم واسرار و
احوال فالمرتبة الاولى ايمان والثانية ولاية والثالثة نبوة
والرابعة رسالة والرسالة والنبوة وان انقطعت فهذه
الامة فما انقطع الميراث منهما فمنهم من يرث نبوة ومنهم
من يرث رسالة ونبوة معا شهود ميدان ولايت عليه
السلام والتحيه در تقلبات وسير در علوم واذواق واحوال
واحوال غير متناهيه مرتبة ثانيه كه كمال ولايت است يا بلقاء
فرسان ميادين عساكر انبيا ومرسلين عليه ما افضل صلوات
المصلين كفرسي رهوار بود معا تا بر وفق آن حضرت
تمام مواطن ومقامات غير متناهيه ولايت احاطه نمود
ودر ختم ولايت تمام شد وبكمال مرتبه عاليه خويش اختصاص
يافت پس جايك سوار ميدان نبوت ورساله عليه افضل
الصلوة والتحية فرد احد است در سير طرق وتقلبات اذواق
واحوال واسرار مقامات ساياسات مرتبتين نبوت و
رسالة بجندان تاخت تا ختم الانبياء والمرسلين كشت و
كان آدم بين الماء والطين صلوات الله وسلامه عليه اجمعين
پس خاتم الولاية شاهد رسالتم كشت با خاتم النبوة در
فيوض غير متناهيه بمجيب مخصوصه به ختم ولايت از ازاني
وعلوم واحوال واسرار سامية عالية غير موات ولا اذن
سمعت ولا خطر على قلب بشر اما جون خاتم انبيا سائق شد

بدوره نبوت لاجرم خاتم الولایة تابع خاتم النبوة کانت
در احکام آن دوره اما شاهد آن احکام بود و تحقق آنچه
در موطن تلقی وحی که موطن نبوت است بحیثیتی بود که تمام
تعاملات و محاورات آن مجلس بعیان و شاهد او میشد
چنانچه حضرت صلی الله علیه وآله وسلم میفرمود لما دفع
الیّ جبرئیل ما رأیت ما رأیت وسمعت ما سمعت ولست
بنبی ولا رسول ولکنک وزیر وکاد میفرمود من از جهت دفع
توهم انت منی بمنزلة هرون من موسی الا انه لا نبی بعدی وقال
علیه السلام ولقد کنت اتبعه اتباع الفصیل أثر أمه
یرفع لی فی کل یوم علما من اخلاقه ویأمرنی بالاقتداء به و
لقد کان یجاور فی کل سنة بحراء فأراه ولا یراه غیری ولم
یجمع بیت واحد فی الاسلام غیر رسول الله صلی الله علیه
وآله وسلم وخدیجة وانا ثالثهما اری نور الوحی والرسالة
واشم ریح النبوة ولقد سمعت رنة الشیطان لما نزل الوحی
حین نزل الوحی علیه صلی الله علیه وآله وسلم ففلت یا
رسول الله ما هذه الرنة قال هذا الشیطان قد ایس من عبادته
انک تسمع ما اسمع وتری ما اری الا انک لست بنبی ولکنک
لوزیر وانک لعلی خیر واعلم ان درائة احوال صلی الله علیه
وآله وسلم فهو ذوقی ما کان یحن فی نفسه فی مثل الوحی
بالملک فیجد الوارث ذلک فی اللمة الملکیة من الملک

الذی یسیر ذره ومن الوجه الخاص الالهی بارتفاع الوسایط
وان یکون الحق بصر قوله وان یقرا القرآن مستولا علیه یجد
لان الانزال اذ وقا علی قلبه عند قرآنه فان القرآن عند
قراءة کل قاری فی نفسه او بلسانه تنزلا الهیا الا بوسیله
فهو بحدث التنزل والاتیان عند قراءة کل قاری ای
قاری کان غیر ان الوارث بالحال یحس بالانزال اولیتذ به
التذاذا خاصا لا یجده الا اشاله فذلک للصاحب میراث الحال
وقال فی کتاب التجلیات فی تجلی الفرد انه صلی الله علیه وسلم کان یهتم
فی فرد جلاله وجماله فی آن دائم فتوشاهین لانه لا یعرفون
ان الله خلق غیرهم ما التفتوا نظرا الی ذواتهم فاحری بهذه
قوم من بنی آدم هم الافراد الخارجون عن حکم القطب لا یعرفون
ولا یعرفون قد طمس الله عیونهم فهم لا یبصرون بحجبهم
عن غیب الاکوان حتی لا یعرف الواحد منهم ما القی فی
جیبه واحری ان یعرف ما فی جیب غیره واحری ان یتکلم
علی ضمیر یکاد ولا یفرق بین المحسوسات وهو بین یدیه
جهلا بها لاغفلة عنها ولا نسیانا وذلک لما حققهم به
سبحانه من حقایق الوصل واصطنعهم لنفسه فما لهم
معرفة بغیره فعلمهم بهذه وجدهم فیه وحرکتهم منه وشوقهم
الیه وقوتهم علیه وجلوسهم بین یدیه لا یعرفون غیره قال
سیدنا المقام صلی الله علیه وآله وسلم انا اعرف

بصالح دینا کہ حاصل الکلام انکہ حضرت خاتم النبوۃ
علیہ الصلوٰۃ والسلام والتحیۃ مظہر اسم اللہ است کہ جامع
جمیع اسماء الٰہیہ است وخاتم ولایت محمدیہ واردست بے
واسطہ جمیع کمالات سایر مصطفویہ را واز حیثیت
احاطہ جمیع کمالات محمدیہ بوراثت بے واسطہ خصوصیہ
حبیبیہ است واز خاتم ولایت رسالت مجتبا بحیثیت جمعیت
احاطہ کمالات الٰہیہ وعلوم واسطہ خاصہ حبیب اللہ آمد
کہ خاتم وجامع جمیع کمالات انبیا است باحدیت جمعی
مجتبا بحبیب حبیب اللہ نیز خاتم وجامع جمیع کمالات
اولیاست جہ ہریک از اصحاب کرام صاحب فیضی ان
فیوض محمدی اند وخاتم ولایت جامع جمیع آن فیوض است
باحدیت جمعیت نشاۃ محبوبیۃ وقولہ صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم من اراد ان ینظر الی آدم فی علمہ والی نوح فی تقواہ
والی ابراہیم فی حکمتہ والی موسی فی ہیبتہ والی عیسی فی
عبادتہ فلینظر الی ابی طالب ناظر بکمال وراثۃ
فضیلت جمعیت حضرت خاتم النبوۃ است جمیع کمالات
انبیا را علیہ وعلیہم الصلوٰۃ والسلام

والجمعیۃ بجاعہم علیہ
ذا الاجمام قال الشیخ ابو طا
مقام المحبوبیۃ ما قیل لہ
انا اصحابک فقال ع انا
ادرک علم الاول والاخ
الی شاشہ قالوا ابو ذرۃ
فی اہل بیتہ لانہم اصلہ
حذیفۃ قال اصحابہ الہ
من نفسک قال ایای اردت ان اذا سالت اعطیت
اذا تکلمت ابتدأت فہذا مقام جمع فیہ ما فرق علی ما
سواہ من الاحوال فاشبہ ذلک ما وصفہ بہ رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من النہایۃ التی اعطی اصحابہا
فقال اقضاکم علی قال القاضی جامع فیہ ہذہ الصفات
والقضاء ہو الغایۃ لان من علمہ علیہ السلام الفقہ
الذی ہو مرجع الانام ومجمع الاحکام ومنبع الحلال و
الحرام وکان علیہ السلام مطلع علی اغوامض الاحکام منقادا
لہ جامعۃ بزمانہ مشہورۃ الدنیہ بعلو محلہ ومقامہ و
لہذا خصہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بعلم القضا
ولذلک کان عندہ غلبۃ من البیان وکشف الشبہات ما
لیکن عند اصحابہ فقال ما شککت فی قضاء بین اثنین

علیه وآله وسلم وقضی
را اسصلی الله علیه
اما قاله علی عن ابی بردة
علیه وآله وسلم ذات
صحابی الخبر فانزجهم
منه علیا ذکر ذلک
فقلنا من یا رسول
ذی الیوم الثالث فقال
باذر الغفاری رضی
بن الاسود الکندی وسلمان الفارسی رحمه الله علیهم ولا
حرمنا من برکاتهم وفتوحاتهم وفیوضاتهم وهو جنا بخه
خاتم نبوت علیه الصلوة والسلام والتحیة باحدیت جمعیت
کلیه مرآة احدیة الهیه جامعه جمیع اسماء که محقق وثابت
حبیبیات کشته خاتم ولایت نیز علیه السلام والتحیة
باحدیت جمعیه کلیه مرآة احدیت جامعه جمیع کمالات محمدیه
شده واین هذا حبیب حبیب الله صلوات الله وسلامه علی
الحبیب وعلی حبیب الحبیب اوهمان نسبت که انبیا را
باخاتم نبوت است اصحاب وسایر اولیا را باخاتم ولایت
وهو جنا بخه حقیقت حبیبیه حق تعالی خاصه بمصطفاست
حبیبیة محمدی خاصه مرتضی است صلوات الله وسلامه

علی المصطفی والمرتضی پس جناب خضر را از انبیا علیهم السلام
بکمالی مخصوص اند از کمالات نبوة وخاتم انبیا جامع جمیع
آن کمالات باحدیة جمعیة که محقق وثابت حبیبیات
محمدیین خاتم ولایت جامع جمیع کمالات اولیاست
از سابقین ومتاخرین واز اینجاست که تمام مقامات جمیع
اصحاب وسایر کمل با تکمل واعلی وجهی در خاتم ولایت
بی سابقه تغلب در اطوار مقامات کما قالوا التغلب فی
اطوار المقامات لعوام المحبین وفی بساط الاطوار لخواص
المحبین وهم المحبوبون تخلف عن جمیع المقامات لان
المقامات لا تقیده ولا تحبسه وهو یقیدها ویحبسها
بترقیه منها وانتزاع صفوها وخالصها ولهذا قال اصحاب
الفتوحات فی صفاته علیه السلام وهو انعم لنا فی فلک
مرا السعد اذ قال رایته فی المکاشفة طار اسرع وحکوه
مقامات مقید او باشد وحال آنکه جمیع مقامات از زهد
وصبر وتوکل وتسلیم ورضا وغیر ذلک مصفی نبوت و
تفانی اند در آنحضرت تا از اینجا بمصطفی پاک ومصفی و
محبوب ومجتبی آمد واینجا خبر مصطفی در از جیب
خدا بود مرتضی در از جیب مصطفی بود وجمیع علوم
واذواق واسرار واحوال مترتبه بر خصیصه مرتبه بخصیصه
ولایت اولیه ذاتیه است از مخزن وهب وتحقق نزد آن صدیق

انعم
همم الحری است
کرطیور را بفضای
برست نزد و بانگره

حاصل از کسب و تعمل و تخلق و التفرق من التخلق و التحقق
کما قال فی فص نصر الابریسمیة هو ان التخلق یحصل بالکسب
و التعمل فی التحلی بها فیکون صاحب التخلق بحلة الاتصاف
و هذا قسام آثارها و التحقق بها الایصح الا بمناسبة
ذاتیة یقضی بان یکون المتحقق بها مرآة للذات و المرتبة
الجامعة للصفات یتم فیه جمیع الاسماء و الصفات
ارتسامیا تا الاعلی سبیل المحاکاة للارتسام الالهی فیه
اعنی صاحب التحقق یظهر و ینفذ آثار الصفات فی المتخلقین
بها و غیرهم من المحال الذین هم محال آثارها من الاناسی و غیرهم
و فضل اهلی عالی و تحقق بجمیع کمالات و خصایص علیه
سیئة محمدیة است علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات
کردد باقی اصحاب منشرات است بسبب تخلق به مظهریة تام
و لایة کامة ان باصاحب التحقق بظهر و ینفذ آثار الصفات
فی المتخلقین بها و غیرهم مولانا اویس شیخ وصیه کرد مذکور را
با ویس هستند باقی خواراو و عن علی ابن موسی الرضا عن
آبائه علیهم الصلوة و السلام قال قال رسول الله صلی الله علیه
و آله وسلم لیس فی القیمة راکب غیرنا و غن اربعة فقال ان فقام
رجل من الانصار فقال فداک ابی و امی یا رسول الله انت و
من قال انا علی البراق و اخی صالح علی ناقة الله التی عقرت
عمی حمزة علی ناقتی العضباء و اخی علی علی ناقة من نوق الجنة

بیده لواء بین یدی العرش یقول لا اله الا الله محمد رسول
الله فیقول الآدیون ما هذا الا ملک مقرب او نبی مرسل او
حامل العرش قال فیجیبهم ملک من بطان العرش معاشر الآدیین
ما هذا ملک مقرب و لا نبی مرسل و لا حامل عرش بل هذا علی
ابن ابی طالب نبا برآنچه بین شد از کلام مصدر المحققین که
نبوت را صورتیست محمدی صورة مطلق نبوة تشریع
صورة نبوة خاصه محمدیه تشریع علم است که آن رسالت
مشتمل بر جمیع ضروب وحی و جمیع صور شرایع و روح
نبوة مطلقه قریست و روح نبوة محمدیه کمال قریست که
آن خاتمیت نبوتست و هوان یصیر مرآة لحضرة الوجوب
و الامکان فی مرتبة احدیة الجمع و بمجموع هر یک از صورت
و روح نبوة را احکام است از جمله احکام صورة نبوة حفظ
نظام عالم است و رعایة مصالح کون از برای سلوک و ترقی
بطریق سعادت اخرویه و اقامت عدالت میان اوصاف
طیبه و استعمال القوی و الالات بدنیه فیما یجب و ینبغی استعمالها
با اجتناب از طرفی افراط و تفریط در استعمال و وقوف
و این آن حاصل میکردد و کمیت مراقب میزان الهی اعتدال
باشد در آن اجتناب و همواره عمل به مقتضای آن میزان کند
و غیر ذلک مما یطول ایراده و اما احکام روح نبوت از آنجمله
تبدیه استعدادات است باخبار از ذات حق تعالی از اسماء

صفات او و تشویق بجناب الٰہی و باعث و تعریف باحوال
نفوس و معادات دو جانبہ و لذات معنویہ و تحصیل معرفت
کیفیت توجہ بحق تعالیٰ بالقلوب و القوالب بایاب قوالب
از حیثیت تبعیت قوالب احکام قلوب را حین انصباغ
القوالب بوصف القلوب و معرفت عبادۃ ذاتیہ حق
تعالیٰ و عبادۃ حکمیہ و فیضہ و عبادۃ موطنیہ حالیہ و معرفت
توجہ جمعی بہ سلوک بجذبۃ الٰہی علی الصراط الاسد الاقوم
الاقرب و الوجہ الحسن و فہم کردن آنچہ جزء عبادہ اند ات
آنحضرت سفراء او و کل اصفیاء او از علوم و دقایق و اسرار
و حکم کہ مستقبل نیست عقول خلق بادراک آن و استشراف
بر آن و معرفت ارشاد خلق توجہ بحق تعالیٰ را توجہ ہمی کہ مستلزم
تحصیل کمال کردد علی الوجہ الاسد و الطریق الاقصد الاقرب
و آن طریقیست جامع میان معرفت قواطع محجوبہ خفیۃ
القدر و معرفت اسباب معینہ خفیۃ المنفعۃ تا متاتی شود
از وطالب ہر معین محمود کہ محتاج الیہ و مستعان بہ باشد
بر تحصیل معادات و تحقق کمالات بوجہ احسن الیسر و
متمکن و ثابت باشد در اعراض از عوائق و ان مرور ایام و
معانی مصور را در اجراء احکام بحریان آن در وطن و ندا
و اسرات اما صاحب تائید بنوۃ و تسدید و تیسرات در اجراء احکام
روح نبوۃ کہ بعضی از آن مذکور شد و سایر است در صورت

نبوۃ جزئیہ صورۃ نبوۃ از روح نبوت اما صاحب تائید
روح نبوۃ حقیقیہ و تیرات و مشاورہ و مسامرہ در اجزاء
احکام علیہ روح نبوت کہ آن قربت است یعنی قربات نوافل
و فرائض کہ عبادت از قرب بی سمع و بی بصر است کہ اولی
مقام ولایت خصوصی است و قرب قال اللہ علی لسان عبدہ سمع
اللہ لمن حمدہ کہ منتہی مقام ولایت کلیہ محمدیہ است و خاتمہ
الولایۃ یعنی دارد با خاتمۃ النبوۃ مدد بی واسطہ کما مر فی
کلام الفصوص ان خاتم الانبیاء ہو المولی لرسول النبی
و خاتم الاولیاء المولی لوارث الآخذ عن الاصل المشاہد
للمراتب و ہو حسنۃ من حسنات خاتم الرسل محمد صلی اللہ
علیہ و آلہ و علی وارثہ و سلم و بہ واسطہ مشارکت در دین
شہود تائید دین از اوست و متاق بمشہود و عاء اشد دیہ از وی
و اثر کہ فی الفور یا بخا استجاب آمد و از انجاست اشتراک
من لہ مولا ہ فعلی مولاہ یعنی ہر کہ من مولی و سید او یم علی
مولی و سیادت و سیادت عبادت از افتقار غیر باو
در افاضہ عطایا باو جود استغناء او از غیر و ہمچنین
کلمہ یعسوب المسلمین و یعسوب المؤمنین تصریح است
بمضمون سیادۃ کہ افاضہ بغیر است و استغناء از غیر
ہمچنانکہ گذشت بجاہل ایمان مایہ عینیہ دین و اولیا نطفہ
حلاوۃ ولایت از امیر نخل میکرند و او مستغنی است از

ایشان ازین جهت میفرماید سلونی ما شئتم یعنی از من بطلبید
هرچه خواهید از کمالات و سعادات صوری و معنوی یا منبع
الاحسان بحر الفتوة اعطنا ما نجد لی فطرته
فرعت براس الذل بالمدی مثالها ولم ار الا الذل مفتاح عزة
من الملتجی فی ظل حبک عیشا سواک یصدم القوة القدسیة
سلام کطیب الخاتم من ارض طیبة علی روضة سادت معارج جده
علی روضة سادت معارج جده مدینة باب العلم باب المدینة
علی قبة قد اشرقت بضیائها علی الغرب الافلاک طرا الرفیعة
لئن حصلت منها الامانی وکلما ولقد حصل فیها اشتهی کل بیئة
یذوق الوری منها لعسلیة لئن حصلت جنان بعض بیلوة
فاکرم بها مثوی لاکرم من ثوی علی من ثوی فیها انور بحیة
و محجنین تو لصلی الله علیه و آله و سلم انا کالشمس و علی کالقمر
دلالت میکند که محجا نجه آفتاب قلب عالم علویت و صل
او قلب افلاکست و از و منتشر میشود مدد خوری و متصل
میشود بکواکب محجا نجه از قلب منبعث میشود روح حیوة
و سرایت میکند در جمیع اقطار بدن محجنین خص حقیقة محمدی
علیه صلوات الله الاحدی قلب عالم وجودست از او نور
وجود و سایر فیوض الهی منتشر میشود و بجمیع عوالم میرسد
و علوصفا لاوحی بیان آفتابی کز هوایش زنده سازد
میدود در رگ نشان از هفت آبان و وجه شبه خاتم انبیا علیه اصلوة

اسد العلیا به قرب انکه محجا نجه فلک قمر جمیع افلاکست من حیث
الحکم و الاثر از برای انکه مجتمع قوی سایر سموات و توجهات
ملایکه است و باز از و منتشر میشود باین عالم کما قال فالفلک
ان فلک القمر و ان کان اصغر الافلاک من حیث الجرم فانه راجع
من حیث الحکم الاثر فیه یجتمع قوی سایر السموات و توجهات
الملائکة ثم بثت منه و توزع علی هذا العالم هکذا محجنین شمس
ولایت علوی مجتمع جمیع فیوض و انوار شمس محمدیت و از و
منتشر میشود بجمیع سموات ارواح و ارضین نفوس و اشباح
کشف بود نوری خورشید اعظم کز او موی بدید و کز آدم
اگر نایخ عالم را بخوانی مراتب را یکایک باز دانی
زخود هر دم ظهور سایه شد که آن معراج دین را پایه شد
زمان خواجه وقت استوا تو کز او هر ظل و ظلمت مصطفوی بود
جاء الله من سینا و استعلن بنا عیره و اشرق من جبال الفاران
قد اشرقت من سماء العز و الکرم شمس النبوة فی حل و فی حرم
لاحت هنالک اعلام تشیر الها بانها و انها للعرب و العجم
و محجنا نجه از آفتاب بجب سیر او در درجات ارتفاع هر دم
و هر ساعت سایه دیگر ظاهر میشود بحسب قرب و بعد طلوع آفتاب شاخص
ذی ظل در اول راست و هر چند ارتفاع آفتاب زیاده میشود
سایه کمتر میگردد تا زمانی که بدایره نصف النهار رسد که غایت
ارتفاع آفتابست هیچ سایه نماند و در آن حین شاخص را سایه نیست

همچنین از آفتاب حقیقت محمدی در هر قرن و زمان سایه
و نشاءه کاملی از انبیا ظهور می یابد همچنانچه درجات ارتفاع
مثال پایهای معراج آفتابست تا به دایره نصف النهار که
غایت ارتفاع است می رسد و حکمت الهی اقتضای آن ترتیب نموده
و به هر نقطه که آفتاب میرسد سایه دیگر ظاهر میشود و آن
سایهای مختلف مانند نردبان پایه عروج آفتابند تا به
درجه غایت ارتفاع می رسد و به ظهور آن سایهای مختلف
پایه انوار بنهایت اظهار میرسد و کمال می یابد همچنین نور حقیقت
نبوة محمدی نیز از ابتدای طلوع که ظهور نشاه آدم است در
هر دور و قرن در نشاه کاملی بحسب مراتب ظاهر میگردد
تا بنهایت ظهور و کمال میرسد و این نشاآت کمل معراج دین
محمدی را همچون پایهای نردبانند که یک یک بالا می باید رفت
تا بمرتبه کمال محمدی تواند رسید چه ترقی بمقتضای حکمت
تدریجیست چون کمال ظهور نور نبوت در نشاآة کامله خاتمه
محمدیه بود علیه الصلوة والسلام والتحیة میگوید که
زمان خواجه وقت استوا بود که از هر ظل و ظلمت مصطفی بود
چه وقت استوا زمان ارتفاع آفتابست که در آن وقت هیچ
سایه و سیاهی نیست همه نورست و لهذا وقت کمال ارتفاع
شمس ولایت ذاتیه محمدیه محل قسم الهی گشته قال تعالی والضحی
سوگند بوقت کمال ارتفاع و استعلاء شمس ولایت و اللیل

اذا سجی و بحق نبوة تو چون ترا مشغول سازد بهدایت خلق
شیخ الطایفه جنید رضی الله عنه گوید والضحی مقام انتهاست
واللیل اذا سجی مقام غین است که فرموده صلی الله علیه و آله
وسلم انه لیغان علی قلبی و گفته اند اکابر معرفت که آن غین
ابر رقیق رسالت محمدیه است که حایل آفتاب وجه ولایت مصطفی
و از قبیل کیسو که مزین وجه است موجب کمال و جمعیت حسن
محمدیست پس سوگند باشد بولایت و نبوة آن حضرة علیه
الصلوة والسلام والتحیة اما درین مقام قسم بوقت ارتفاع
و استوا شمس ولایت و در قوله تعالی والشمس وضحیها سوگند
هم بآفتاب ولایت محمدیست و هم به کمال ارتفاع او و در قوله
والقمر اذا تلیها بقمر ولایت علویست در وقتی که پرتو استعلاء
شمس نبوة در کمال ارتفاع و استعلا باشد یعنی در وقت
متابعت و تایید و معاونت او از سابقه ایدته بعلی چه
همچنانچه کمال ارتفاع آفتاب ولایت محمدی در زمان بعثت
آن حضرتست کمال استعلاء و ارتفاع قمر ولایت علوی تالی
از ارتفاع است بر موجب معیت یا علی کنت مع الانبیاء سرا
وانت معی جهرا یعنی همچنانچه با من بودی در سیر و ظهور من
در مظاهر انبیا همچنین با منی در وقت ظهور من بصورة
احدیة جمعیة و برزخیة تعین اول لان قلبه المطهر التقی
التقی صورة هذا التعین والبرزخیة ولکن صورة جمعیة

معنویه و من اجل الاشرف العنصری الحاصل فی اعلی درجات
الاعتدال الصوری و مظهر الحقیقه الجمعیه الانسانیه فهو برزخ البرازخ
از ظهور بصورت نشاه از نشآت در جوع عبارت است از
ظهور بصورة احدیة جمعیة حائزة لجمیع نشآت حتی
کان الظهور ذات در مظهر جامع است و در دیگر مظاهر تمام
حقیقت ظاهر نیست و صورت بدنی مکی بدنی محمدی مظهر
مرکب روح جامع جامع جمیع نشآت بنوات و صدیقیت
انبیا هر یک بصورة نشاه و معنی از نشآت و معانی بنوة بنوة
و صورة جسدی و علوی و عالمی مظهر مرکب روح جامع
حائز جمیع اطوار ولایت بتمامها بصورة محمدی علیه و علیه
الصلوة و السلام الاحدی جامع شد شمس و قمر و نجوم
اینست یوم الجمع هشت دارای ثقه کشته بخرهفت جمع و جمعه
وقت در باب و بدو فرصت گردیت هان روها کز جمع و هوی از نشآت
گوید بحذیم منادی با ز یاب اوست جمعه اوست ذکر او اوانما
اوست حاشر اوست خود در دو نیما قال صلی الله علیه آله وسلم
انا الساعة سلانشا نادة ثانیت احد در جهان
صد قیامت بود اندر دادنش ذو قیامة راهی بر سین اند
کای قیامة ناقیامة را جند باز بان حال میگفتی لبی
کز نحشر حشر را پرسد کسی پس قیامة شو قیامة را ببین
دید هر چیزی را شرط است این حضرت ساعة علیه الصلوة

والتحیه قیامة بود که انا الساعة و حضرة خاتم ولایت ش
قیامة شد تا قیامة دیدکما قال علیه الصلوة والسلام انا
الساعة الذی لن کذب بها سعیرا یوم تبلی السرائر عبارة از
آنروزات که صاحب لوکشف بی غطاو بی حجاب شاهد
شاهدات لسان الحال کل واحد از جیب مزایت که
و انظر فی مرآتی حتی تری جمال وجودی فی شهودی و بلغتی
جمکا اجلا و اجتلا که متعلق حب ذاتی و مقصود از ایجاد
کونست در آن مجلس متر بن المصطفوی و المرتضوی تحقق یافته بنا
کذکا اجلا که تشکیک عبارتست از ظهور حق تعالی در مظاهر
انسان کامله که اسم اویست بامر تبه او عبد الله است و کالا
استجلا عبارتست از جمع کردن حق تعالی میان شهود نفس
خود بنفسه فی نفسه و حضرة و جلا عبارتست از جمع میان شهود نفس
خود در آنچه ممتاز است از و به سبب آن از و سمی است یعنی
و هوی و قبل الانشاء لم یکن کذلک و تحقیق جمع میان شاهد
من انشاء عنه بعین خویش و بعین من انشاء عنه دیگر و بحکم
آنکه کل واحد من المحب و المحبوب مرآة للآخر حیث یطبع فی
کل واحد منهما ما ینطوی علیه الآخر تا ما در آن مجلس بنده
جز جبیب الله و حبیب الحبیب از کمال اجلا کظهور حق
در مظهر انسان حقیقی که عبد الله اسم مرتبه اوست هم در مظهر
محمدی و هم در مظهر علوی تحقق یافته قال تعالی فلما قام عبد

انه یعنی رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم وقال علی علیه السلام
انا محمد رسول الله انا عبد الله انظر انظر الی اتحادهما صلوات
الله علیهما وهمچنین کمال استجلا که جمع حق تعالی است بیان شود
خویش بنفسه فی نفسه وحضرت وحدانیه وبیان شهود نفس
خویش در مظهر بن اکملین محمدین علیین وجمع بیان شاهد
ایشان بعین خویش وبر عین یکدیگر از نمرد وحدت علی وبعین
علی از شمس حسین بن محمد صلوات الله وسلامه علیهما
غیر ایشان نیست کسی بتصور نیاید شاهد ایشان شود وشهود ایشان
قال الله تعالی شاهدین وشهود در مجلس کل واحد از
حبیبین هم شاهد بود وهم شهود در حدیث صحیح وارد است که
حضرت رسالت علیه الصلوة والسلام والتحیة فرمود که رأیت
البارحة ربی فی المنام فی صورة شاب امرد جالس علی سریر
من ذهب علی راسه تاج من ذهب وفی رجلیه نعلان من ذهب
فقال یا محمد قلت لبیک ربی وسعدیک قال فیم یختصم الملا
الاعلی قلت ربی اعلم فوضع کفه بین کتفی فوجدت بردها
بین ثدیی فعلمت علم الاولین والاخرین در کتاب لمعات
صدر المحققین قونویت کسره آن تجلی مفید که اهدا الذکره
آن احضرة رسالت علیه الصلوة والسلام والتحیة وبحاذات
شدن او از آن ضرب بین الکتفین که سبب علم اولین و
آخرین شد هر آیینه از متحاذات ورضاها است بر آنچه

حاصل آمد حق تعالی را از استجلاء ذات خویش عز وعلا
در مرآة حقیقة محمدیه هر آینه شاهد ذات جلیل خود بود
در حقیقتی که جامع سایر مراتب کونیه واحکام مظهریه بود
وحاصل رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم از تجلی مذکور
استجلاء ذات نفس تفسیر خویش را در مرتبه جامعه الهیه
مستوعبه بر سایر مراتب ذات وجمیع احکام الوهیت بر حق
تعالی آنحضرت را صلی الله علیه وآله وسلم دین مرتبه جامعه
قایم مقام مرآت ومظهریت همچنان که حقیقت محمدی قبل
از آن حق تعالی را قایم مقام مرآة جمیع مراتب کونیه واحکام
مظهریه بود جزاه الله تعالی عنا وعن کل عارف
بالله من بعدنا وتأخر بوشید نماند که در آنچه گذشت بین آنچه
حاصل آمد حضرة خاتم نبوة را علیه الصلوة والسلام والتحیة
از استجلاء ذات خویش در مرآة حضرة خاتم ولایت علیه
السلام والتحیة هر آینه شاهد حقیقة جامعه مستوعبه
مر سایر مراتب کمالات غیر متناهیه محمدیات است بسر رضا
ومحاذات کامله بین الحبیبین وهمچنین حاصل خاتم ولایت
از تجلی مذکور استجلاء ذات نفس تفسیر خویش را در مرتبه
جامعه محمدیه مستوعبه بر جمیع مراتب بین حضرة رسالة
علیه الصلوة والتحیة ودین مرتبه جامعه قایم مقام مرآة و
مظهریت خاتم ولایت را همچنان که خاتم ولایت قایم مقام

مرآة جميع مراتب واحكام مظهر تام بود حضرة خاتم النبوة
جزائره فانه فلا جرم علم خاتم الولاية ستر يعرف كل عارف
بالله من تقدم او تاخر كالعلم خاتم النبوة هذا من سر المحاذاة
والمضاهات بين الحقيقة المحمدية والعين العلوية عليهما
الصلوة والسلام والتحية واز سر اين محاذات ومضاهات است
يا علي ما عرفك الا انا وانت وما عرفني الا الله وانت فحيا
عرفك الا الله وانا ومضاهات باجميع مراتب آخريات
خاتم النبوة ومضاهات باجميع مراتب محمدية خاصه
خاتم الولاية عليهما الصلوة والسلام والتحية لهذا
باد است حصر سير باولي الامام باز دانكه محاذات
در دور ظهور ولاية محمدية عليها الصلوة والتحية
مظاهر انبيا اول آدم بود عليه السلام كما قال في الفتوحات
فاول نايب كان لله وخليفة لآدم عليه السلام هجين
در دور ظهور بصور اولياء اولنا بي وخليفتي آدم اوليا آ
علي مرتضى عليه سلام الله العلي الاعلى
نبوت را ظهور از آدم آمد كما اثر در وجود خاتم آمد
ولاية بود باثنى ناسفر كرد چون نقطه در جهار دور دگر
يعني چون نبوة مختتم گشت ولاية بوانتظام نبوة يعني ولاية
محض باقي ماند واز لباس نبوة عاري شد بطريق سير و
سفر در مظاهر اولياء ظاهر گشت و شان نقطه سيادت

جهار دور دگر كرد ز نور بر شد ولاية سايه گستر
شارق با مغارب شد برابر يعني از نور حقيقة محمدي
صلوات الله وسلامه عليه كه در مشرق نبوة ظهور يافته
بود تا بر تبه راستوا كه زمان آن حضرة بود در شيون دنيا
مغرب از همان نور مذكور ولاية كه باطن آن حضرت
سايه گستري كرده ظلال تعينات اوليا پيدا آمد و شارق
و مغارب برابر و در مجازي يكديگر گشتند بر هر آينه در
مقابل هر مخصوص از اشخاص انبيا تعيني از تعين اوليا
آنه مرجوعه واقع باشد كه علماء امتي كانبياء بني اسرائيل
كنور هر عالمي باشد ذاته رسولي با مقابل در نبوة
يعني آنكه در دور نبوة و رسالت مختتم گشت و در دور ولاية
هر عالمي از علماء ربّاني كه عارفان بالله اند از آنه مرجوعه
رسولي از رسل با يد را مقابل باشد و بر مشرب آن نبي بود
يعني تقلب ان ولي در معارف الهيه از قبيل تقلب آن نبي
باشد شيخ عربي رضي الله عنه در رسالت آداب خلوة
آورده است كه هر ولي فيض از نبي ميبرد كه بر شريعت
ليكن اولياء آنه مصطفى صلى الله عليه وآله وسلم جامع
مقامات انبياء اند عليهم السلام و بعضي وارث موسى اند
ليكن از نور محمدي نه از نور موسوي بهر حال او از محمدي
صلى الله عليه وآله وسلم حال موسوي باشد از آن حضرة و بعضي

بر قلب ابراهیم و بعضی عیسی ما قطب بر قلب محمد صلی
الله علیه و آله و سلم و علی سایر الانبیا و بدانکه آنحضرت را
سیزده مقامات جمیع انبیا و رسل در عالم ارواح تابعش
بحیث مظهر حکمی بدو کشت پس ملحق شد بنداولیا، آنچه با انبیا
در اخذ از مصطفی و هذا ورد فی الخبر علما، آنچه کانبیا بعث
اسرائیل فاضربوا فیها لکلوا انا الکلیة المحمدیة علیه افضل
الصلوات والتحیة و بنداری که معارج اولیا بر معارج
انبیات معارج انبیا بنور اصلیت و معارج اولیا
فایض است از نور رسلی قال فی الباب السادس من الفتوحات
المکیة فی اثبات الهبا ان الله سبحانه تجلی بنوره الی ذلک
الهبا و یسمونه اصحاب الانکار الهیولی الکل و انما الکل
فیه بالقوة و الصلاحیة فقبل من کل شیء فی ذلک الهبا
علی حب قوته و استعداده فلم یکن اقرب الیه قبولا من ذلک
الحقیقة محمد صلی الله علیه و آله و سلم المحاة بالعقل الاول
فکان سید العالم بأسره و اول الظاهر فی الوجود فی الهبا
و بعده عینه و عین العالم من تحلیه و اقرب الناس الیه علی
بن ابی طالب علیه الصلوة و السلام امام العالم و ولی الانبیا
اجمعین و من استعاده رضی الله عنه شعر انتم یا قوم یا ائمة
شهادة الحق لا بالمراء ان علی ابن ابی طالب خیر الوری
من بعد خیر الوری قال تعالی افمن کان علی بینة من ربه

و یتلوه شاهد منه روی عن امیر المؤمنین علیه الصلوة و
السلام انه قال ما من رجل من قریش الا و قد نزلت فیه آیة
من القرآن فقال له رجل و انت ما نزل فیک قال و یتلوه
شاهد منه رسول الله علی بینة و انا الشاهد منه و قال
هو الذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق لیظهره علی
الدین کله و کفی بالله شهیدا محمد رسول الله و الذین معه ای
سعد و الاول باصطفائه ایاه بالولایة بعثت الارواح
لابویهم الاشباح معینة اتحاد الروحی و لذا قال علیه الصلوة
و السلام فی خطبة البیان انا الذی اظهرت علی الدین و
من هذا الشهد یقول انا محمد المصطفی و علی المرتضی صلوات
الله و سلامه علیهما و آلهما اشداء علی الکفار رحماء
بینهم ای هم اهل الهیبة و الغلبة علی اعداء الله و اهل الرحمة
و الکرم و التودد و التحاب مع اولیاء الله فهذا علی معنی
قوله اذلة علی المؤمنین اعزة علی الکافرین ای اهل رقة
و رأفة و رحمة للمؤمنین لا رأفة سلوق و ضلاع و استقامة
اهل غلظة و حمیة علی الکافرین لا تخلد و تختص لفارس اشتا
و کانهم معه صلی الله علیه و آله و سلم فی الجهاد الاصغر
اشداء علی الکفار فکذلک هم معه حال الرجوع من الجهاد
الاصغر اشداء علی الکفار النفوس فی انتهائها اشد مما
کانت الامر بها من السلف و الخلف و هذا تمام المعنیة

والاتحاد ظاهرا و باطنا شعر شرف شرع و دایه دین او
صدف در آل یاسین او ثم زاد وصفهم بقوله تعالی
ترٰیهم رکعًا سجدًا راکعین علی بساط العبودیة من رویة
الجلال و الجمال یطلبون من یدکشف الذات و الدنو و
الوصال مع بقائه بغیر العتاب و الحجاب و هذا محل
الرضوان الاکبر بقوله تعالی یبتغون فضلًا من الله و رضوانًا
ثم وصف وجوههم بان بین لاءنها انوار مشاهدته
التی انکشفت لهم فی السجود حین خضعوا فی ملکوته من رویته
عظایم جبروته بقوله تعالی سیماهم فی وجوههم من
اثر السجود قال الفضل سیما المؤمنین الخشوع و التواضع
و سیما المنافقین الترفع و التکبر فی تفسیر الکشاف و سیما
علاماتهم و المراد منه التمتة التی تحدث فی جبهة السجاد
من کثرة السجود و کان کل من العلیین علی بن الحسین زین
العابدین علیهما السلام و علی بن عبدالله بن عباس رضی
الاملاک یقال له ذو الثفنات لان کثرة سجودهما احدثت
فی مواقعه منهما اشباه ثفنات البعیر و عن ابن عطاء
استنارت وجوههم من طول ما صلوا باللیل کقوله صلی
الله علیه و آله و سلم من کثر صلوته باللیل حسن وجهه
بالنهار و قال الحسن فی قوله تعالی فاستوی علی سوقه
بعلی ابن ابی طالب استقام الاسلام بسیفه فی تفسیر العرایس

ثم وعدهم بنیل مرادهم من وصاله و کشف جماله ابد الابدین
بلا وحشة و فترة فی آخر السورة بقوله تعالی وعد الله الذین
امنوا و عملوا الصالحات منهم مغفرة و اجرا عظیما ایمانهم
رویة الغیب بالغیب و تصدیق الغیب برویة الغیب
و عملهم الصالح الخروج من الحدثان شوقا الی الجمال
الرحمان و مغفرة الله لهم انه غفر لهم تقصیرهم فی العبودیة
اذ لم یطیقوا ادا حقوقها کما یلیق بالحق و قصور ادراکهم
حقیقة الربوبیة و الاجر العظیم بان یجلسهم علی بساط البقرة
و یلبسهم لباس نور الوصلة و یتوجهم بتاج المهابة و
یسقیهم من شراب الدنو و الزلفة قال الله سبحانه و سقیهم
ربهم شرابا طهورا عن ابن عباس رضی الله عنهما سال
قوم النبی صلی الله علیه و آله و سلم فیمن نزلت هذه الایة
قال اذا کان یوم القیمة عقل لواء من نور بیاض و نادی
منادٍ لیقم سید المؤمنین مع الذین امنوا بعد بعث محمد
صلی الله علیه و آله و سلم فیقوم علی ابن ابی طالب علیه
الصلوة و السلام فیعطی اللواء من النور الابیض فیمر تحته
جمیع السابقین الاولین من المهاجرین و الانصار لا یخالطهم
غیرهم حتی یجلس علی منبر من نور بباب العزة و یعرض الجمیع
علیه رجلا رجلا فیعطی اجره و نوره فاذا اتی علی آخرهم قیل
لهم قد عرفنا صفتکم و منازلکم فی الجنة ان ربکم یقول

کتابخانه
مجلس شورای ملی
۱۳۲۲

ان لكم عندى مغفرة واجرا عظيما يعنى الجنة فيقوم على
والقوم تحت لوائه حتى يدخل بهم الجنة ثم يرجع الى منبره
فلا يزال الى ان يعرض عليه جميع المؤمنين فيأخذ نصيبه
منهم الى الجنة وترك اقواما على النار وذلك قوله تعالى
والذين آمنوا وعملوا الصالحات لهم اجرهم ونورهم
يعنى السابقين الاولين واهل الولاية والذين كفروا و
كذبوا بآياتنا اولئك اصحاب الجحيم يعنى بالولاية يحق على و
حق على الواجب على العالمين يحفى نماند كه جميع اين صفات
بكليتها وجمعيتها على ابن ابى طالب راست عليه الصلوة و
السلام وباقى اصحاب را رضوان الله تعالى عليهم اجمعين
حظى وحصه از ان خصايص علويه على وجه شايسته بهم عن ابن
عباس رضى الله عنهما انه قال ما فى القرآن آية الا وعلى رأسها
وقائدها وشريفها وأميرها ولقد عاتب الله تعالى اصحاب
محمد فى القرآن وما ذكر عليا الا بخير وما نزل فى احد من
كتاب الله آية ويفها يا ايها الذين آمنوا الا وعلى رأسها
وأميرها وعنه فى قوله تعالى فاسئلوا اهل الذكر
قال هم محمد وعلى وفاطمة والحسن والحسين نحن اهل
الذكر والعلم والعقل والبيان وهم اهل بيت النبوة
ومعدن الرسالة ومختلف الملائكة والله ما سمى المؤمنين
مؤمنا الا لانه لامير المؤمنين صلوات الله وسلامه

۲۷۷۵